

Roller Kálmán

„...MI IS VOLTUNK EGYSZER
AZ AKADÉMIÁN”

SOPRONTÓL VANCOUVERIG

1956 - 2000

DR. ROLLER KÁLMÁN

**„...MI IS VOLTUNK EGYSZER
AZ AKADÉMIÁN”**

SOPRONTÓL VANCOUVERIG
1956–2000

BUDAPEST 2001

A kötet megjelenését támogatták:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
„...mi is voltunk egyszer az Akadémián” Könyvkiadó Bizottság, Victoria, Kanada

© Dr. Roller Kálmán

ISBN 963 00 5716 6

Tarsoly Kiadó, Budapest

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Készült 2001-ben

A nyomtatás és a kötés a Reálszisztéma Dabasi Nyomda Rt.-ben készült

Felelős vezető: Mádi Lajos vezérigazgató

AZ ÍRÓ ELŐSZAVA

*„nyer-e, vagy veszít-e,
aki sokáig él?
sokra emlékszik,
de keveset remél.”*

(Lévay, 1918)

Az 1956. október 23-án fellángolt és a forradalomban elégett nemzeti mozgalom számtalan irodalmi megemlékezésben maradt fenn otthon és külföldön is. Az események mozaikjait általában az eseményekben szereplő egyének vagy szervezetek képviselői örökítették meg. A soproni Erdőmérnöki Egyetem tanárainak és diákjainak kommunistaellenes állásfoglalása nemzetközi elismerésben részesült az 1956. évet követő időkben. Az elismerést erősítette az a tény, hogy az erdőmérnöki fakultás több mint fele, tanárok a diákokkal összefogva hagyták el hazájukat, és Kanadába vándoroltak ki. Vancouverben, Kanada nyugati partján a tanári kar hat évig folytatta az oktatást a kormány anyagi támogatásával, és 1961-ben 140 erdőmérnöknek adtak nemzetközileg elismert kanadai oklevelet.

1957 januárjától 1961 végéig, az oktatás befejezéséig, mint a kivándorolt Soproni Egyetem részlegének vezetője működtem. Most, amikor úgy látom, hogy az 1956-os események jelentősége és az azzal kapcsolatos történések emléke kezd ködbe borulni és feledésbe menni, elhatároztam, hogy a Soproni Erdészeti Fakultás gondjaimra bízott töredékének (a volt Sopron Divíziónak Vancouverben) történetét könyv formájában adom át az utódoknak.

A könyv magában foglalja az általam angolul írt Sopron Chronicle című, 1986-ban megjelent könyv első részének a fordítását és a kiadás óta feldolgozott történelmi anyagot. Szerencsésnek érzem magam, hogy ezt a könyvet még örökségül hagyhatom a magyar erdész utódoknak. Történetünk megírása nagy fontossággal bír a jövő számára, különösen azért, mert ezt a történetet hagyományokban gazdag értelmiséggel rendelkező fiatalok szervezete indította el a kommunista ideológia ellen. Ez akkor történt, amikor milliók szenvedtek tehetetlenül a vörös imperializmus igája alatt, ami 35 év után szinte magától omlott össze; legelőször ott, ahonnan elindult, majd a felvilágosodott nemzetek nagy tömegében.

A könyv bevezető fejezetében megszólaltattam azokat a pártfogóinkat Kanadában, akik a legtöbbet tették a Sopron Divisio életre hívásáért. A hozzászólások méltó háttérrel biztosítanak ügyünk nemzetközi jelentőségének. Habsburg Ottó a következő szavakkal fejezte ki az angol nyelven megjelent Sopron Chronicle jelentőségét: *„Őszinte örömmel olvastam a Sopron Chronicle című könyvét. Nagyon örülök, hogy éppen angol nyelven ismerteti külföldön hazai ügyeinket. Szükségünk van minden támogatásra, amelyet kaphatunk, habár én is nagyon optimista vagyok a magyar jövőt illetően.”*

A könyvben J. W. Pickersgill – aki bevándorlási miniszter volt – 1956–57-ben leírta, hogyan történt a fakultás meghívása Kanadába és az egyetemi oktatás anyagi biztosítása. W. C. R. Jones, a támogató Powell River vállalat gazdasági igazgatója beszámol a pénzügyi segítség részleteiről. Dr. G. C. Andrew, az egyetem akkori elnökhelyettese vázolja az egyetem döntő szerepét a tanári kar megsegítésében, és kifejezi az egyetem vezetőségének megbecsülését és tiszteletét a magyar forradalom iránt. Szükségesnek tartottam a magyar kiadásban közzétenni az egyetem elnökének, N. A. M. MacKenzie-nek és az angol erdészeti fakultás akkori dékánjának, G. S. Allennek az 1959-ben elmondott megemlékezését, a fakultásunk 150 éves évfordulóján tartott ünnepség alkalmával.

Fontosnak tartottam, hogy az elmúlt évek eseményeit élethűen írjam le, emlékezetem teljes tudatában. Megpróbáltam a leghűségesebben követni az igazságot, amennyiben képes voltam ezt megtenni erről a sorsdöntő és életbevágó eseménysorozatról. Igyekeztem tárgyilagos lenni a valóság követésében. Ha úgy tűnik, hogy ez nem sikerült, az olvasóknak be kell látniuk, hogy ez a történet életemnek döntő és megrázó része volt. Az eseményeket összekötő soraim színessé teszik a történéseket, tapasztalataim változatosságát tükrözik. Az események leírását nem összpontosíthattam csak a rideg valóságra és annak érzelemmentes elbeszélésére.

Az elkövetkezendő esztendőket megtizedelik sorainkat, akik részesei voltunk az eseményeknek. Milton, angol író mondja: „az idő a fiatalság körmönfont rablója, senki sem tudja elkerülni az öregedés feledékenységet, amit az idő múlása hoz létre”. – Hozzáteszem, amihez jogom van a megöregedés korában, hogy az élet könnyörtelensége, ami a végtelenség felé halad, el tudja ködösíteni az emlékeket az utódok számára. Az elporosodott, elsárgult iratok csak kevéssé fednék majd kapcsolatainkat az elmúlt eseményekhez.

Az utókor bírálatát tetteink jogossága felett mindenképpen felelősség mellett kell vállalnunk. Ha a bírálat elismerő lesz, amiben bízunk, az segíteni fogja utódaink büszkeségét a magyarsághoz való tartozásukban. Tudni fogják majd, hogy szüleik és nagyszüleik részesei voltak a nagyszerű 1956-os nemzeti magyar forradalomnak, ami szorosan kapcsolódik a magyar törté-

nelemhez. Magyarságunk sorsa nincs egy utódnemzedék élethosszához kötve, hanem az élő történelem előre nem látható apályának és dagályának szoros tartozéka, esetleg több száz esztendőn keresztül. Az 1989-ben lezajlott világtörténelmi események igazolták a magyar forradalom jogosságát. A Kanadába szakadt erdészek, bányászok és geodéták megértéssel tekintenek otthoni kollégáikra és készek megsegítésükre. Él bennünk a remény, hogy a 35 évi elszakadás után megtaláljuk majd a kiutat mindannyiunk eredményes együttműködésére.

Szükségesnek tartom megindokolni, hogy a megszokott „mindnyájan voltunk egyszer az akadémián” diákének kezdő sora helyett miért adtam ennek a könyvnek címéül „...mi is voltunk egyszer az akadémián...”. Ezzel a cím-változattal ki akartam fejezni, hogy a könyvben szereplő vancouveri erdőmérnök-hallgatók a Soproni Erdőmérnöki Egyetem hűséges fiai maradtak a mintegy negyven év múltán is, bár akadémiai tanulmányaikat nem Sopronban végezték. Nevük sajnos nincs felsorolva a *Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián* című, a Soproni Egyetem által 1969-ben kiadott kiadványban a végzett mérnökök névsorában.

Néhány fejezet előtt verssorokat idéztem a *Selmec-soproni daloskönyvből*, visszaemlékezve diákéveim hasonló eseményeire.

Mississauga, Ontario, Kanada, 1994. október 23.

AZ ÍRÓ ELŐSZAVA A MÁSODIK KIADÁSHOZ

Tekintettel arra, hogy az 1996-ban Kanadában nyomtatott első kiadás példányai elfogytak, volt diákjaim kérésére és segítségével, a hazai olvasóknak is hozzáférhetővé akartuk tenni a menekült soproni erdőmérnökök történetét. Ennek a közös munkának az eredményét tartja kezében most az olvasó. Ez a kötet beszámol az első kiadás megjelenése után történt eseményekről is, de a könyv nézőpontja és tartalma alapjában véve nem különbözik az első kiadástól. Csak a névelírások, adat- és sajtóhibák nyertek javítást vagy módosítást a „több szem többet lát” elve alapján, és ezért hálás vagyok a Könyvkiadó Bizottságnak, akik ebben a munkában segítségemre voltak.

Köszönet jár Benkő Gézának, Kováts Miklósnak, Németh Józsefnek, Homoky Istvánnak, Pintér Lászlónak, dr. Ötvös Imrének, dr. Safranyik Lászlónak, Porpáczy Lehelnek, Kiss Jánosnak, Tóth Gézának, Viszlai Jánosnak és Évának, akik a szervezési és javítási munkákban részt vettek, valamint a többi öregdiáknak, tanártársaimnak, rokonoknak és barátainknak akik a második kiadás létrehozását lehetővé tették.

Szükségesnek tartottam a második kiadás megjelenését azért is, mert Magyarországon 1956 után, sajnos nagyon sok téves információ, vagy szándékosan elferdített beszámoló került nyilvánosságra velünk kapcsolatban, és ezért elérhetővé akartam tenni a következő generációk számára, a Kanadába kivándorolt soproni erdőmérnökök valóságának megfelelő történetét. A minket támadó, de különösen személyem elleni elmarasztaló vélemények sőt becsületsértő rágalomok visszavonására nem történt eddig kísérlet sem az állam, sem a soproni egyetem részéről. Az általunk kiadott diplomát 1990-ben ugyan elismerte végre Sopron, de az Erdészeti és Faipari Egyetem Jubileumi Évkönyve, amit 1969-ben *Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián* címmel adtak ki, súlyos vádakkal illeti személyemet és a velem tartó oktatókat: *„Súlyos felelősség terheli a hallgatók tömeges nyugatra történt távozása miatt elsősorban a főiskola volt igazgatóját, Roller Kálmánt, de a többi oktatót is, akik példát mutattak a hallgatóknak a Főiskola, Sopron, Magyarország, a haza*

elhagyására". Dr. Igmándy Zoltán írása a Sopronban kitört pánikért és az 1956. november 4-én megindult menekülésért nem a szovjet tankokat teszi felelőssé, hanem azokat vádolja hazaárulással akik a fiatalság mentésével és a továbbtanulás biztosításával igyekeztek magyarságuk, lelkiismeretük és tanári hivatásuk követelményeinek eleget tenni. Az elmúlt 44 év igazolta cselekedetünk helyességét. Az a rendszer, amelyik elűzött bennünket, már összeomlott, de a menekült magyar egyetem külföldön mindenütt elismerést szerzett az ősi alma maternek. Ez a tény pedig ma már világszerte ismert, talán egyedül csak Sopron „szellemi vasfüggönyén” nem szűrődött még át.

Sajnos az elhunytak listája is hosszabb lett az első kiadás óta, de történetünk lapjai is megszaporodtak pár eseménnyel és fényképpel.

Ezek a „soproni öregdiákok” az én kedves volt diákjaim. Legtöbbjük már szintén nyugdíjas, mint jómagam, és már ők is számot vetve, visszafelé néznek változatos és élményekben gazdag életükre. Úgy érzem, hogy az ő hozzájárulásuk könyvemhez még jobban kiegészíti és teljessé teszi történetünket, a hazájukból kiűzött, idegenben élő magyar erdőmérnökök történetét, akik soha nem felejtették el gyökereiket és a földet, ahol felnőttek.

Mississauga, Ontario, Kanada, 2000. október 23.

A KÖNYVKIADÓ BIZOTTSÁG BEVEZETŐJE

Roller dékán úr már 1986-ban megírta történetünket angolul, de a magyar nyelvű könyv első kiadására csak 1996-ban került sor. Dr. Roller saját költségén, Torontóban adta ki 500 példányban, amelynek legnagyobb részét azonban diákjai vették meg külföldön, saját maguk és rokonaik részére. A Magyarországra jutott néhány könyv nem volt elég ahhoz, hogy a világ történelmében egyedülálló eseményt, a menekült magyar erdőmérnöki kar létezését egy angol nyelvű országban, megismerhesék, annak az embernek a tollából aki azt létrehozta.

A fentiek adják a hátterét annak, hogy az 1999 őszén, a Brit Columbia Egyetemen (University of British Columbia – U. B. C.) végzett soproni öregdiákok elhatározták, hogy köszönetüket úgy tudják a legjobban és leghasznosabban kifejezni Roller dékán felé, ha segítenek abban, hogy könyvét, amelyben a külföldre szakadt egyetem történetét leírja, minél több magyar olvashassa.

Mi, a Kanadába kivándorolt soproni alma mater tagjai úgy érezzük, hogy a második kiadás magyarországi terjesztésével nemcsak dékánunknak, hanem a jövő magyar nemzedékeinek és nem utolsósorban magunknak is tartozunk. Célunk az, hogy Magyarország könyvtáraiban, oktatási intézményeiben és politikusaival megtalálható legyen az igazságnak megfelelő történetünk és a történelem után érdeklődő fiatal generációk pontos adatokat találjanak az 1956-ban külföldre menekült erdőmérnök-hallgatók sorsáról.

Roller dékán összetartó munkájának elismeréséről Kanada sem felejtkezett meg: a U. B. C. vezetősége 1999 júniusában, az emigráns soproni egyetemisták és tanárok érdekében kifejtett önzetlen és kitartó munkásságáért díszdoktorátussal tüntette ki. A díszdoktorátus átvétele után nem sokkal, Brit Columbia Tartomány Parlamentje Viktoriában köszöntötte Dr. Rollert, és elismerését fejezte ki érdemeiért, ami a parlamenti naplóba (Hansard) is bejegyzésre került.

A ...*mi is voltunk egyszer az Akadémián* második kiadásának lehetővé tétele sok volt soproni diáknak, tanárnak, rokonnak és pártfogónak az érdeme, akik segítették ezt a fontos történelmi eseményt magyar kiadásban is megörökíteni. A támogatók áldozatkészségét hálás köszönettel nyugtázzuk, nevüket kötet végén található lista ismerteti.

Victoria, B. C., Kanada, 2000. október 23.

I. AZ ERDŐMÉRNÖKI FŐISKOLA RÖVID TÖRTÉNETE 1956-IG

A magyar erdészeti oktatás kifejlődése

A Selmeci Főiskola volt az oktatás történelmi alma matere

A fa ipari felhasználása már a 15. században Európa-szerte kezdett fellendülni, ami az erdészkedés szakszerűsödését eredményezte. Főleg a faanyag gazdaságos kihasználása keltette fel a fakereskedelemmel foglalkozók érdeklődését. A szakszerűséget csak szervezett formában lehetett fejleszteni és alkalmazni, amiben a németországi fakereskedelem járt élen. Magának a fának az ismeretét nem faipari szakemberek, hanem biológiával foglalkozó kutatók és tudósok kezdték művelni. Erdészeti főiskolák nyíltak főleg Németországban, ahonnan kiváló szakemberek kerültek ki, és adták tovább a fával és az erdő természeti tényezőivel foglalkozó ismereteiket és tudományos kutatási eredményeiket.

Magyarországon, Mária Terézia 1770-ben kelt rendeletének az erdészeti szakképzés történetében sorsdöntő jelentősége volt. Ebben lett először elhatározva, hogy az Akadémia rangra emelt selmecebányai bányászati iskolában az erdészeti kultúra tanítására is gondos figyelmet kell fordítani, mert arra a bányaművelésnek feltétlenül szüksége van. A következő lényeges fejlődés akkor volt, amikor az 1790/91. évi 67. törvénycikkben az erdészeti oktatás szükségességére tettek javaslatot. Ez a törvényjavaslat azt célozta, hogy az erdészetet rendes tárgyként tanítsák a bányászati akadémián. Sajnos ezt a törvényjavaslatot nem fogadták el, mégis nagy fontossággal bírt az erdészeti szakoktatás kifejlesztésében. Ezt követően az erdészeti szakoktatás irányelvei az 1807. évi 20. törvénycikkben lettek lefektetve, ami aztán lehetővé tette, hogy 1809. február 12-én Wilkens Henrik német anyanyelvű erdészeti tanár megindíthatta az erdészeti tagozat működését Selmecen, a bányászati tagozat mellett. Ez a tagozat volt az erdőmérnöki főiskola elődje, és megnyitása nagy jelentőséggel bírt Európának ebben a részében. Hasonló főiskola akkor csak Velencében működött közép-európai viszonylatban.

Észak-Amerikában később ébredtek rá az erdővel való szakszerű foglalkozás szükségességére. Az első erdészeti főiskolát 1900-ban létesítették Yale-ben. Majd fokozatosan növekedett az erdészeti oktatással foglalkozó

intézetek száma. Későbbi statisztikai adatok szerint mintegy 7000 diák végzett évente az amerikai erdészeti főiskolákon. Kanadában az első főiskola 1907-ben létesült Torontóban, a következő 1922-ben, Vancouverben.

Dr. Wilkens Henrik heti nyolc órában, németül tanította az erdőhasználatot és erdőrendezést. Matematikát, fizikát és kémiát a bányászati tagozat tanárai tanították az erdészhallgatóknak. A két tagozat között szoros volt az együttműködés egészen 1955-ig, amikor az erdőmérnöki fakultás önálló erdőmérnöki egyetem lett, és különvált a Miskolcra helyezett bányászati kartól.

Kezdetben az erdészeti oktatás két évre terjedt, majd 1811-ben három évre bővült. 1846-ban az erdészek egyetemi értékű diplomát kaptak, és a selmeci főiskola európai hírű intézmény lett. Az 1867. évi statisztika szerint az első hatvan évben 4260 erdészt, illetőleg erdőmérnököt bocsátottak útnak a selmeci főiskoláról. A főiskolán szerzett szakmai ismeretek elősegítették az erdőgazdálkodás jobbirányú fejlődését az egész országban, mert a végzett erdészek erőteljes érdeklődést mutattak az erdő kezelésében és támogatták a fa gazdaságosabb kitermelését, illetve az erdők felújítását. Az erdészek lelkesedése és az erdőgazdaságok fejlesztése kölcsönösen hatott az erdészeti szakoktatás felvirágoztatására.

A főiskola önkormányzati joga tovább fejlődött, és az erdészeti tárgykörök tanulmányozása tartalomban és fontosságban mind sürgetőbbé tette az erdészeti szakoktatást. Selmec fokozatosan vált Közép-Európa erdészsképzésének a központjává, ami odavonzotta a tanulni vágyókat nemcsak az országból, hanem a kontinens minden részéből. Kiváló szakkönyvek álltak már akkor rendelkezésre. Wilkens már 1800-ban kiadta első erdészeti szakkönyvét, *A magról történő újraerdősítés módszerei kézből és zsákokból* címmel. Ez a könyv a második nagyfotosságú könyv volt Duhamel Monceau 1785-ben kiadott hasonló tárgyú könyve után. Feistmantel Rudolf, 1833-ban egy háromkötetes erdészeti szakkönyvet adott ki az erdészeti tudományok megismertetéséről annak teljes terjedelmében. A professzorok híressé váltak sajtószerű ismereteik közzétételével az erdészeti tudományokban, és nemzetközi elismerést is nyertek. Schwartz Ferenc, Wagner Károly, Vadas Jenő, Fekete Zoltán és Illés Nándor, hogy csak néhányat említsünk meg itt a legkiválóbbak közül. Ezek a tanárok és a többiek is, mind kiváló tudományos szakembereknek számítottak, és munkájuk századokon keresztül forrás volt az erdészeti tudományok fejlesztéséhez.

A selmeci diákoknak nemcsak a szakmai érdeklődés volt életük középpontja. Mindig szívükön viselték Magyarország nemzeti és politikai helyzetét is. Jelentős részt vállaltak az 1848. évi szabadságharcban az osztrák dinasztia és az orosz cár ellen. Részvételük következtében, amikor a szabadságharcot leverték, az osztrák császár bezáratta a selmeci akadémia kapuit. A közvélemény nyomására azonban egy év múltán a tanítás újra megindult.

Bár a szabadságharcban nem sikerült kivívni Magyarország függetlenségét, mégis fontos eredményt hozott az, hogy egy egyezmény formájában a magyar kormány és a Habsburgok megegyeztek az egyetemeken a magyar nyelven való oktatás engedélyezésében. Így 1867 után, amit a kiegyezés évének is neveznek, az oktatás Selmecen a német helyett magyar nyelven folyt. Ennek eredményeként sok idegen anyanyelvű diák elhagyta Selmecet, de sok magyar fiatal iratkozott be. Az 1872. évi 31. törvénycikk új lendületet adott az oktatásnak és az erdészeti hivatás fejlesztésének azzal, hogy az erdőművelés tanítását kiszélesítette. Az addigi erdőművelés a nyugati erdőművelési elméleteken nyugodott. A magyar erdőművelés kialakítása annak a sok kiváló erdésznek, tanárnak és kutatónak köszönhető, akik már Selmecen tanultak, majd tanítottak, sőt később Sopronban is, miután a főiskola áttelepült Sopronba. 1872-ben 80 hallgatója volt az erdészeti tagozatnak, akiknek az oktatása már a magyarországi természeti viszonyoknak megfelelő kutatási eredményekre volt alapozva. Ebben az évben alapították Selmecen az első erdészeti kutatóintézetet, megírták az első magyar nyelvű tankönyvet és kiadták az első nemzeti erdészeti folyóiratot. Ez évben emelték fel az oktatás idejét négy évre és meghatározták az erdőmérnöki diploma végleges formáját.

A főiskola alapítása óta eltelt időt küzdelmek és megpróbáltatások sorozata jellemezte, de a főiskola tanárai hűségesen teljesítették kötelezettségüket diákjaik és az alma mater iránt, és minden korban sikeresen képezték ki az új erdészeti nemzedékeket.

Áttelepülés Selmecről Sopronba

A szépreményű egyetem életét az első világháború eseményei árnyékolták be. Az Osztrák–Magyar Monarchia elvesztette a háborút. Beneš és Masaryk, cseh politikusok erőteljes propaganda-hadjárata az új Csehszlovákia megteremtését eredményezte, amit 1918. október 30-án jelentettek be Turócszentmiklóson. Az új, egyesült Csehszlovákiához a szlovákok élettere is hozzátartozott, ami Magyarország északi része volt, ahol Selmec is feküdt. Cseh katonai alakulatok özönlöttek el a védtelen észak-magyarországi területeket, ami lehetetlenné tette a Bánya és Erdőmérnöki Akadémia Selmecen maradását. Az első tanári és diákcsoportok 1919 márciusában érkeztek Sopronba. A tanárookra nagy feladatok hárultak, hogy a főiskolát Sopronban újjászervezzék. A könyvtári anyagokon kívül, jóformán semmit sem tudtak Selmecről elhozni. Minden nehézség ellenére azonban a két fakultás gyorsan megalakult, és az újjászületett főiskola megkezdhette munkáját.

A Trianonban megkötött békeszerződés Magyarország területét részekre szabdalta. A szélső területeket az utódállamoknak ítélte. A magyar nemzet

birtokában csak Nagy-Magyarország középső része maradt, amihez összesen 12,3% erdőterület tartozott. A kormányzat új erdőtvénye, a 19. törvény-cikk, 1923-ban lépett életbe. Ez a törvény messzemenő erdőművelési tevékenységet rendelt el, valamint a talaj megjavítását erdőültetvények megújításával, fasorok létesítését az utak mentén és fásítást a tavak és gazdasági épületek körül. Ennek az új fásítási programnak az volt a célja, hogy az erdősített területek arányát emeljék és az emelkedő szükségleteket kielégítsék.

Az új rendelkezések következményeként az erdészeti oktatást is fejleszteni kellett. Új tantárgyakat vezettek be az egyetemen, ami kiterjedt az erdő élettanának pontosabb megismerésére, erdőtalajok újszerű osztályozására, alkalmas egzotikus fafajok megismerésére és az országba való behozatalára, nem kevésbé az erdő és éghajlat egymásra való hatásának a feltárására. Az erdészeti szakoktatás tudományának köre kibővült a műszaki és élettan-tudományi tárgyak ismertetésével is. A tanterv a többi magyar egyetem tanulmányi idejéhez hasonlóan négy oktatási évre szólt, de a tantárgyak száma több volt, mint más műszaki egyetemeken, mert egyaránt magába foglalta a természettudományi és műszaki tárgyakat. A tanév szeptember első napjaitól június utolsó napjáig tartott. Minden félév végén vizsgát kellett tenni, minden tárgyból. Kétévi sikeres vizsgák után következett a szigorlat a következő tárgyakból: matematika, növénytan, holdméréstan és talajtan. A második szigorlatot a negyedik év végén kellett letenni. Erdőrendezésből és -becslésből, továbbá erdőművelésből, faanyaghasználatból és szállításból. A faanyaghasználatban a fatechnológiai módszerek és a kereskedelemtan ismeretei is benne foglaltattak. Az erdőmérnöki diplomát a második szigorlat letétele után kapták a hallgatók, amit az utóbbi évek tantervében egy diplomaterv elkészítése előzött meg a választott speciális tárgykörből, mint erdőművelés, erdőtelepítés, iparvasút-tervezés, fűrészüzem-tervezés vagy egy erdészeti üzemterv elkészítése. Az erdőmérnöki diploma nem csak erdőgazdaságban végezhető állásokra képesített, sok erdőmérnök helyezkedett el kultúr mérnöki intézményeknél, ahol útépitést, vízepítést és vasútépitést terveztek. Ez különösen a harmincas években vált be, amikor erdészeti állásokat nehezen lehetett kapni a második világháború előtti gazdasági leromlás következtében.

A bányamérnöki és erdőmérnöki szakmák magasabb fokú szakmai fejlődése és specializálódása hozta magával, hogy 1934-ben külön bányamérnöki és erdőmérnöki fakultást létesítettek, és azokat önálló fakultásként a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem adminisztrációja alá helyezték, és a budapesti központi rektor által irányították.

A második világháború után, 1945-ben új rendszert vezetett be a közoktatásügyi kormányzat a magyarországi iskolákban és az egyetemeken, de az igazi szocialista reformok csak 1950 után valósultak meg. Az új reform erőteljesen megváltoztatta az eddigi erdészeti oktatást.

Az 1945 előtti időszakban, az egyetemek a vallás- és közoktatásügyi minisztérium fennhatósága alatt működtek, de az egyetemek belső autonómiája tökéletesen biztosítva volt. A rektori tanács választotta ki a legmegfelelőbb szakembert a betöltendő tanári székbe, és a jelöltet a miniszter nevezte ki. A tanítási szabadság gyakorlása az oktatótól függött. Ugyancsak az egyetem vezetősége határozta el a felvehető hallgatók számát évről-évre, aszerint, hogy az erdőgazdaságok hogyan voltak ellátva szakemberekkel, illetőleg erdőmérnökökkel. Egy-egy hallgató kizárásáról az egyetemi tanács döntött a dékán javaslata alapján. A rendőrségnek, vagy karhatalomnak nem volt joga az egyetem területére belépni, csak a rektor engedélyével. Sem a tanárok, sem a diákok nem voltak felelősségre vonhatók politikai felfogásukért. Az egyetemi tanács volt felelős a legmagasabb oktatási színvonal fenntartásáért, az Ifjúsági Kör pedig a hallgatók társadalmi szerepléséért.

A változó politikai áramlatok hatása ellenére az erdőmérnöki főiskola szilárdan őrködött az egyetemi autonómia megőrzésén és politikai szabadságának megtartásán.

A kommunista párt nem tűrte el az oktatási szabadságot. A párt szócsövében, a *Szabad Népb*en, cikkek jelentek meg az egyetemi autonómia ellen, így például az 1948. szeptember 1-jei számban:

„Az a változás, ami végbement a politikai és gazdasági életben, kell, hogy visszatükröződjön az egyetemi hallgatók szociális összetételében az egyetemeken. A kommunista párt érvényesíteni fogja az osztályharc elveit a kultúrpolitikában, és szabályozza a hallgatók felvételét az egyetemre a származásuk figyelembe vételével.”

Elsőprő változásokat vezettek be 1949 júliusától az egyetemi beiratkozásban és a tanulmányi segélyek kiosztásában. A rendelet felszámolta az egyetemek múlthoz való kapcsolatát, megszüntette az egyetemi szabadságot és autonómiát. Az intézkedések a következőképpen hatottak az egyetemek belső életére és munkájára. Az Erdőmérnöki Fakultást a Mezőgazdasági Tudomány Egyetemhez csatolták, a földművelésügyi miniszter hatáskörében. A Bányamérnöki Fakultás továbbra is a József Nádor Műszaki Egyetem kötelékében maradt. A fakultások személyzeti és tanulmányi osztályainak élére a kommunista párthoz hűséges személyeket neveztek ki. Minden egyéb kinevezés a fakultáson belül és kívül az új személyzeti osztály véleményétől függött. A kommunista vezetők állandó ellenőrzés és megfigyelés

alatt tartották az alkalmazottak személyi és hivatalos életét, feljegyzések készültek magatartásukról, személyi kapcsolataikról és a nyugathoz való viszonyukról, ami a szakmai fejlődés érdekében elkerülhetetlen volt. Az ellenőrzés a diákokra is kiterjedt. Az 1956-os forradalmi napok alatt a személyzeti osztályról megszerzett feljegyzések sok meglepő és váratlan tevékenységről adtak képet, a beszervezett megfigyelőkről és az egyetemi titkosszolgálat működéséről. Magánlevelek másolatai kerültek kézbe, amikben a rendszerellenes kijelentések piros ceruzával voltak megjelölve, névjegyzékek voltak felfektetve azokról, akik klerikális beállítottságúak voltak, kommunistaellenes személyekkel tartottak kapcsolatot, vagy gyermekeiket vallásos nevelésben részesítették.

A tanári kar tagjai ezekben az időkben teljes bizonytalanságban éltek. Senki sem tudta, meddig tarthatja meg állását. Az aggodás indokolttá vált, amikor a földművelésügyi miniszter a párt javaslatára számos idősebb tanárt eltávolított állásából és megtiltotta nekik az egyetemen való oktatást. Ezenkívül mintegy harminc hallgatót tettek ki az egyetemről, akiket reakciósoknak minősítettek, és követői voltak az 1945 előtt gyakorolt selmec-soproni történelmi hagyományoknak.

Az élet az erdőmérnöki főiskolán más tekintetben is megváltozott. Az értékes selmeci hagyományokat megszüntették. Az Ifjúsági Kört, ami közel száz évig őrködött a hagyományok gyakorlásán, felszámolták és betiltották, mint népellenes gyülekezetet, és a Demokratikus Ifjúsági Szövetséget (DISZ) szervezték meg helyette. A DISZ a kommunista párt közvetlen irányítása mellett ügködött, és a párt tartalék tagjainak az egyesülése volt, hogy ezzel is biztosítsák a szocializmus építését.

Az 1952 utáni időket az oktatási reform időszakának lehet nevezni, mert a felsőbb oktatási hatóságok és az erdőipar vezetői is úgy határoztak, hogy az erdőmérnökképzés színvonalának és az oktatási rendszer egységének megóvása, valamint a következő ötéves gazdasági terv sikeres végrehajtása érdekében a soproni főiskolát műszaki jellegű egyetemmé kell fejleszteni. Ez azt jelentette, hogy mind a mérnöki, mind a természettudományi tárgyak tanításában új rendszert kellett bevezetni.

A tantárgyak megváltoztak. A magánkereskedelmi váltó jogot, ami a nyugati mintájú gazdaságtan alapelemeit tanította, megszüntették, helyette a marxizmus-leninizmus, politikai gazdaságtan, nemzetvédelem és orosz nyelv tanítása került a tantervbe. Az 1400.65.11/1951.XI.18. V.K.M. számú rendelet előírta, hogy a kiképzés célja a legmagasabb fokon olyan speciális erdőmérnökök kiképzése, akik a marxizmus-leninizmus filozófia teljes tudatában végzik el az egyetemet, akik hűségesek lesznek a népköztársasághoz és lelkesek maradnak a szocialista haza építésében és a kapitalisták elleni végső harcban. A kommunisták megkeverték a szakmai oktatást ideológi-

ájuk filozófiájával, tönkretették a szakma karakterét és a tanítás történelmi hagyományait.

Az újjászervezés kiterjedt az oktatás módszereire és a tárgyak tartalmára is. Be kellett vezetni az orosz mintákat, bár az orosz és magyar természeti viszonyok nagyon különbözőek a fafajok alkalmazásában, talajban, éghajlatban és gazdasági vonatkozásokban. Magyarországon a lombos fafajok az uralkodók – tölgyek, bükk, juhar, kőris, éger, nyír, nyár a fő fafajták – és kevés a luc-, jegenyefenyő és az egyéb hosszútűjű fenyőfélék. Az erdőállományok szétszórta fekszenek, változó termőhelyeken és belterjes, termőhelyekre vetített erdőgazdálkodás folyik, a nagy kiterjedésű oroszországi erdőterületekkel szemben. A magyarországi erdészeti politika az erdőtelepítések intenzitására alapozott.

A magánerdőket a második világháború után az állam elvette a tulajdonosoktól és mind állami kezelésbe kerültek. Az erdészeti tudományok kutatása az állami erdők kezelői által kívánt gyakorlati kérdésekre adott választ. Önálló kutatási munkák nem voltak végezhetőek, kivéve a doktori disszertációk elméleti tárgykörében. Erdészeti tudományokban doktori fokozatot csak a második világháború után lehetett szerezni. Az idősebb tanárok, akiknek valamilyen tárgykörben speciális tudásuk volt, tagjai voltak különböző gazdasági bizottságoknak, amelyek az állami vállalatoknak és minisztériumoknak voltak a tanácsadó szervei. Ez által részt vettek az ország gazdasági életének irányításában, ami elkerülhetetlenül politikai jellegű is volt, és hatást gyakorolt az egyetemen végzett oktatásra is. Különösen érvényesült ez a befolyás a biológiai alapokra fektetett tárgyak oktatásában, amelyek nem voltak mentesíthetők a félremagyarázott élettani doktrínáktól, mint például a származástan és környezethatás tárgykörének materialista felfogása. A helyzet minden magyarországi egyetemen hasonló volt.

Az akadémiai szabadság és a hagyományokkal kapcsolatos dolgok eltiprása folytonos gyanúsításokkal párosult. Állandó volt a félelem, a bizonytalanság, és megalázó beavatkozások történtek a tanításba, a tudományos munkába és a mindennapi személyes életbe – ezek jellemezték létezésünket.

Az erdészeti fakultás 1952-ben le lett választva a Mezőgazdasági Egyetemről, és önálló Soproni Erdőmérnöki Egyetemmé vált, a Közoktatásügyi Minisztérium keretében, de az Államerdészeti Igazgatóság ellenőrizte a tanulmányi és kutatási munkát, illetőleg az alkalmazottak személyzeti politikáját. Lényegében a fennhatóságot az államerdészeti szervezetek gyakorolták az erdészeti szakképzés felett.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1953 júniusában kelt határozata igyekezett kiterjedt ítéletet mondani az 1945 óta kialakult oktatási munkáról, különös hangsúllyal bírálva az oktatás módszereit. Számos fiatal tanár került akkor az egyetemre, akiktől az egyetemi oktatás fej-

lesztését és időszerűbbé tételét várták. Az új tanszékek létesítése kapcsán vált lehetővé számomra az Erdőtelepítési és Nemesítési Tanszék felállítása, amit a volt Erdőművelési Tanszékről választottak le, és aminek a tárgyait 1952 óta, mint meghívott előadó tanítottam.

Igazgatói kinevezésemet 1954-ben kaptam meg, ami lehetőséget adott számomra az oktatási módszerek fejlesztésére, és amennyire lehetett, a politikai szempontok háttérbe szorítására. Tanácsuléseinken behatóan foglalkoztunk a szigorúan vett szakmai, metodikai és nevelési problémákkal. Oktatási anketokat rendeztünk, közvélemény-kutatást végeztünk az erdőipar szakmai tekintélyeinek bevonásával, amivel igyekeztünk visszaállítani az új, kétkari egyetem múltbeli szakmai színvonalát. Idősebb, sokévi oktatási gyakorlattal rendelkező tanárainkat kértük fel nyílt megbeszélésekre diákokkal és fiatal oktatókkal. Egyetemünk mindennapi életében ez megnyugvást kellett, letompította a kommunista párttól való félelem érzését, és az eddig korlátok közé szorított vélemények kinyilvánítását szabaddá tette. A párt hívei kezdték nem jó szemmel nézni a nyílttéri vitákat, amik sokszor ellenkeztek a kommunista ideológiával, és a megnyilatkozásokat „túlzásoktól hemzsegó dagályos szónoklatoknak”, „ünnepélyes kinyilatkoztatásoknak” minősítették, „amiből kimaradt a hallgatóság tudatos, módszeres és őszinte szeretettel való nevelése”.

Az egyetemi hallgatók társadalmi szervezete Sopronban

Az Ifjúsági Kör

A diákhagyományok, az egyedülálló szokások, mélyen gyökereztek az egyetem belső életében. Testvériséget fejlesztettek ki az ifjúság körében és nemzedékeken keresztül táplálták a felnövekvő utódokat Selmecebányán.

Selmecebánya, röviden Selmec, kétszáz éven keresztül számos Közép-Európából származó, tanulni vágyó diáknak volt az indulási pont az életében, különösen azoknak, akik az osztrák–magyar és német hagyományok szerint éltek. Nem meglepő tehát, hogy a hagyományok, amik a 200 esztendőt is túléltek, olyan szokásokat követtek, amiket az osztrák és német kereskedelmi emberek és diákszövetségek is gyakoroltak. Az Ifjúsági Kör Selmecen ezekre a szokásokra építette fel a hagyományok gyakorlását, és ezzel központi szerve lett az egész egyetemi közösségnek. Ezek a hagyományok egységben tartották a különböző nemzetiségű diákokat és tanárokat is, továbbá a különböző szakmai érdekeltségűeket, mint a bányászok, erdészek és kohászok, akik a selmeci, majd a soproni egyetemen tanultak.

De a német hagyományos szokásoktól eltérően (pl. Heidelberg stb.), amiket ott kizárólag csak a diákok követtek, az Ifjúsági Kör a testvériség érzését és a szakmáért folyó barátságos versengést nemcsak a diákok között, de az egyetem hivatalos személyei és a fakultás tagjai között is fenntartotta. A mélységes hagyományoszeretet, olyan mértékben alapozódott meg és tükröződött vissza egyénekben és közösségekben is, hogy képes volt mindenkit összetartani az egyetemen belül, és ki tudott alakítani egy szilárd, íratlan alkotmányt az Ifjúsági Kör gyakorlatában. A megerősödött és mélyen bevésődött egységtudat, a megbecsülés hite és érzelme lett, ez támogatta a Kör tagjainak intelligens fejlődését, és vezette mindannyiukat a Selmec-Sopronhoz való hazafias ragaszkodáshoz és a társadalomban való értékes részvételhez.

A Kör által támogatott hagyományok kiváló eszközül szolgáltak a diákok bevonására, az emberekkel való kapcsolatok megszilárdítására, a társadalom iránt vállalt kötelezettségek ismeretére, a politikai felelősségérzés felkeltésére és a megbecsülésre minden és mindenki iránt, ami becsületet, erkölcsöt és mindenek felett a lelkes és kemény szakmai munkásságot illeti. Így a Kör felelős lett a diákok társadalmi viselkedéséért és az egyetem különböző fakultásainak a tagjaiért.

Az Ifjúsági Kör vezetősége megkövetelte a szabályok határozott betartását. Minden tag engedelmességgel tartozott a megválasztott diáktanácsnak. A tanács nem tűrte el nemzetiségi, faji és társadalmi különbségek szerinti csoportok kialakulását a Körön belül. Azt, aki nem fogadta el a Kör szabályait, kizárták a Körből. Akit kizártak, annak számolnia kellett azzal, hogy az egyetemi közösség minden tagja elkülönítette magát tőle („verschluss”). Ez a céltudatos kiközösítés gyakran azt eredményezte, hogy az így megbélyegzett diák a maga jószántából otthagya az egyetemet. A kizárás alapjául szolgálhatott, ha valakit csaláson vagy lopáson értek, ha megbotránkoztató erkölcsi magatartást tanúsított az egyetem keretén belül, vagy kívül is, ha a nemzet becsületét sértő és bomlasztó propagandát folytatott, ha testi sértést okozott bárkinek, aki az egyetemhez tartozott, vagy bármi más kilengés, amit a Kör fegyelmi bizottsága elfogadhatatlannak tartott egy egyetemi polgár részéről. Jogi fellebbezés egy polgári bírósághoz a Kör döntése ellen a határozatot nem befolyásolta, mert az ítélet végrehajtása nem erőszak útján történt, hanem a közösség egyöntetű demonstrálásával. Az egyetem vezetősége teljes mértékben elfogadta a Kör szabályait, segítette a diáktanácsot abban, hogy ellenőrizhesse az egyetem belső életét a Kör hagyományai szerint. Az egyetemi tanárok szívesen vettek részt diákrendezvényeken és a nem hivatalos, félig-meddig tréfás felvételi vizsgák bizottságaiban, ahol a Kör tagjai elnököltek. Az ilyen bizottságok előtt a jelöltnek bizonyítania kellett, hogy alkalmas-e kör tagként való felvételre és az erdész hivatás gya-

korlására. Az egyetemi szervezetnek 1945 év előtt hivatalos felvételi bizottsága nem volt, a felvételek eldöntése jelentkezés alapján történt, főleg a középiskolai eredményeket véve alapul.

Az Ifjúsági Kört 1947-ben feloszlatták, és ezzel együtt megszűntek a hagyományos diákkamrák, amelyekben két-három diák lakott együtt, hogy költségeiket csökkentsék. Eltűnt az egyetemi életből a testvériség, az idősebb iránti tisztelet és a társadalmi öntudat érzése, amit azelőtt az egyetem minden tagja egyformán élvezett. A Kör által közölt irodalom a hagyományokról törvénytelenítve lett. A nemzeti öntudat és honszeretet hangoztatása megbocsáthatatlan bűnökké váltak és az egyetemről való kizárást eredményezték. 1950-ben 32 hallgatót zártak ki az egyetemről, és több tanárt bocsátottak el, azokat, akik a selmeci hagyományokat akarták visszaállítani. A kizárt hallgatók egy részét az 1955/56-os tanévben a politikai nyomás enyhülése eredményeként, amikor Rákosi elhagyta az országot visszavettük. A többi kizárt hallgató a Sopron Divisio diákjaként Vancouverben végzett.

Az 1947 előtti időkben, mielőtt a kommunisták hatalmukba vették az ország vezetését, a Kör tagjai egyenruhát viseltek. A bányász- és kohászhallgatók „gruben”-t egy jellegzetes varrású fekete zakót, az erdészek „walden”-t, egy szűkre szabott sötét barna zakót, zöld ujjhajtókával és arany gombokkal, amire az ötágú tölgylevél alakja volt rányomva. A walden hátára színes foltokat varrtak, ami részben színes díszet adott a kabátnak, részben a kopott foltokat fedte be. Minél több folt volt a kabáton, annál öregebb volt a viselője és annál több évet töltött a főiskolán. A legszínesebb egyenruhadísz – bányászoknak, erdészeknek egyaránt – egy szív alakú hímzett folt volt a kabát bal szárnyán, „tempus” felírással, ami azt jelezte, hogy a viselője félig-meddig eljegyzett egy soproni leányt, akit majd végzés után feleségül vesz. Ez azért is hasznos volt, mert a vőlegényjelöltet megvédte a csábításoktól, amire néha szükség volt, bár Sopronban több fiatalember volt, mint leány.

Az ünnepélyes egyenruha, az „atilla” volt, egy zöld, selymes anyagból készült zakó-kabát, arany zsinóros sujtással. A régi időkben Selmecen az atillával együtt kardot is viseltek, mint oldalfegyvert. Az atillát vasárnapokon kívül hivatalos iskolai ünnepélyeken, diplomaosztáskor, magas rangú vendégek látogatásakor, bálokon és temetéseken viselték.

Az egyetemi reform bevezetése után megalakították a kommunista ifjúsági szervezetet és a diákhagyományok gyakorlását megszüntették, természetesen az egyenruha-viselést is. Ez nagy csalódást okozott a diákoknak és a tanároknak egyaránt. Keresték az utat, ami őket a múlthoz kötötte és a selmec-soproni hagyományokra emlékeztette. A problémát egy gyűrű viselése oldotta meg, ami a soproniak bajtársi egységét és szoros összetartozását jelentette. A diákok szerették ezt a gyűrűt, és magukkal hozták Kanadába. Az

egyetemi évek emlékeként most is viselik, ami meleg érzéseket táplál bennük az elhagyott alma mater és az öreg Sopron falai iránt.

A fentebb elmondott selmeci és soproni diákélet részletei híven bizonyítják, hogy milyen gazdag tartalmú, színes élet folyt régen az egyetemen. Sopron és Selmec kis városkák voltak, lakóik jól ismerték a főiskolásokat, úgy néztek rájuk, mintha azok saját gyermekeik lettek volna.

Selmec és Sopron meleg ragaszkodása az akkori főiskolásokhoz megnyilvánult a lakosok társadalmi megmozdulásaiban is. Báli rendezvények, kulturális események és családi összejövetelek nem történhettek meg a főiskolások bevonása nélkül. Ez a közösségi érzés átragadt a főiskolások belső életére is, és a magyar erdészek baráti összetartozása országos hírű volt a második világháború előtti időkben. Az ország más egyetemlein szívesen hivatkoztak a soproni egyetemisták hagyományaira és baráti összetartozására. Az alma mater volt az összetartozás és a hagyományok letéteményese, és évfolyamról évfolyamra szállt át az örökség: „Selmec a mi szellemi anyánk, aki bántja az ellenségünk.” A kommunisták félték ettől az összetartozástól. Az 1956 előtti időkben minden mozgalmunkat és kezdeményezésünket azzal utasították el, hogy az erdészek „reakciósook”, vagyis a kommunista rendszer ellenségei. A személyi vagy szervezeti ügyekben, mindig a leghátrányosabb elbírálásban volt részünk. Ebből indult ki a kormányzati szervek azon kezdeményezése is, hogy az erdészeti főiskolát az ország legbelső területére kell áttelepíteni, mert Sopron közel van a nyugati határhoz, ahol erősen éri a nyugati kommunistaellenes behatás. Dékánuságom ideje alatt, 1956 előtt sok erőfeszítésünkbe került ezt az igyekezetet legalább tompítani, ha nem is sikerült a tervet végleg megszüntetni. Az Erdészeti Központ akkori vezetője, Tömpe István, aki a Franco-ellenes spanyol kommunista felkelésnek volt élharcosa, mindent latba vetett, hogy Sopronból való kitelepítésünk sikerüljön.

A régi hagyományok élesztgetése az 1953/54-es tanévben kezdődött. A végzős hallgatók merészebbjei bálakat rendeztek a hagyományok jegyében, és ifjúsági megmozdulásaikban a selmec-soproni szokásokat idézték fel. Az Ifjúsági Kört nem volt szabad emlegetni, mégis a DISZ-en belül a régi körhöz hasonló tevékenységet fejtettek ki, amiből látszott, hogy az ifjúság könnyen visszaállította volna mindazokat a hagyományokat, amik a selmec-soproni időkben szokásban voltak.

Hillertől idézem a párt által hirdetett véleményt:

„A pártegység megbontása, a jobboldali nézetek előretörése súlyos eszmei-politikai zavart okozott a hallgatóság, de az oktatók körében is. Az Egyetem DISZ titkára 1955-ben a következőkben jellemzi a szervezet munkáját: ...a vezető szerepet általában nem munkás paraszt fiatalok viszik, hanem olyan elemek, akiknek viselkedése saját osztályszemléletüket tükrözi és ezáltal az ifjúság magatartását rossz irányba tereli.”

II. FORRADALMI MOZGALMAK SOPRONBAN

A sztálini kor felszámolása

1953. március 5., Sztálin halála után a Szovjetunió kommunista pártja megváltoztatta kegyetlen politikáját a saját hazájában. Március 28-án amnesztiát hirdettek a rövidlejáratú ítélettel sújtott politikai foglyok ügyében és elrendelték a büntető-törvények felülvizsgálását. További enyhülés következett 1954-ben, amikor Hruscsovot választották meg a kommunista párt vezetőjének. 1955. július 23-án a nagyhatalmak képviselői: Eisenhower, Eden, Mendes és Bulganyin megkötötték Genfben az ún. Spirit of Geneva – genfi szellemű – egyezményt, amely magába foglalta a világban dúló feszültségek megnyhítését és az emberi jogok színleges elismerését. 1956. június 5-én, a kommunista párt XX. kongresszusán, Hruscsov megbélyegezte Sztálint, mint kegyetlen, embertelen, zavaros eszű tömeggyilkost, aki borzalmas kegyetlenséggel irtott ki embertömegeket, hogy hatalmát fenn tudja tartani az orosz nép felett. Ezeknek a körülményeknek köszönhető, hogy a Kelet-Európában leigázott nemzetek megpróbálták lerázni a diktatórikus kommunista rendszer rabszolgaságát.

Könnyen elképzelhető, hogy a „Spirit of Geneva” köztudatban való elterjedése volt az első kommunistaellenes felkelés elindítója. Az ellenállás Kelet-Európa legnemzetibb országában, Lengyelországban kezdődött, ott, ahol az ország legszegényebb ipari munkás vidéke volt. Poznańban, 1956. június 29-én a vasmunkások megtámadták a kommunista párt épületét, leszaggatták a kommunista jelvényeket és zászlókat, majd magasabb órabért és több kenyeret követeltek. Orosz tankok támadták meg a felkelőket, leverték őket, sokan meghaltak és megsebesültek. A magyar vasmunkások egyetértő, spontán tüntetéssel jelezték hasonló hangulatukat a kommunista rendszer ellen és a lengyel munkások mozgalma mellett, nem törődve a rendőrség közbelépésével, a kommunista párt, a szakszervezet tiltakozásával, amikor le akarták szerelni a munkásmozgalmakat. Július végén a közoktatásügyi szakszervezet rendezésében egy oktatásügyi értekezletre voltam kiküldve Varsóba, ahol megtapasztaltam a lengyelek szívós, kommunistaellenes ma-

gatartását. Magánbeszélgetések alkalmával nem hiányzott a lengyel kollégák buzdítása egy közös mozgalom megindítására a kommunista túlkapások ellen.

Július 22-én Gerő nyilatkozott a poznaí eseményekről, és kijelentette, hogy egy magyar Poznań nem fog bekövetkezni, mert a kommunista párt teljes mértékben kézben tartja a belföldi események alakulását.

Rövid visszatekintés Rákosi utolsó éveire, 1954–1956

A moszkvai presidium Rákosi Mátyást 1954 júniusában Moszkvába rendelte, és a vezető ideológusok – Berija, Malenkov, Molotov és Hruscsov – nevében tudomására hozta Rákosinak, hogy a kommunista rendszert Magyarországon rossz irányba vezette. A nehézipar túlzott fejlesztése és a földtulajdonosok kíméletlen kényszerítése a kollektív gazdálkodásra, csődbe vitte az 1950-ben megkezdett ötéves tervet. A falusi lakosság az ipartelepekre vándorolt, hogy ott munkát találjon. A földek műveletlenül maradtak, nem termeltek. A lakosság élelemhiánya fokozódott, és a helyzet elkeseredetté tette az embereket a kommunista rendszerrel szemben. Rákosit Moszkvából való visszatérése után lemondatták miniszterelnöki tisztségéről, de megmaradt párttitkárnak. Miniszterelnök Nagy Imre lett, aki megkezdte a Moszkva által irányított politikai nyomás enyhítését, leállította az erőszakos kolhozosítást és – a nehézipar túlzott fejlesztésének ellensúlyozására – fellendítette az élelmiszer- és használati cikk ellátást. Rákosi és Nagy között alapvető volt az ellentét. A küzdelem élessé vált. 1954-től a megkevert ideológiai gyakorlatban váltogatták egymást a vezetői pozíciókban, attól függően, hogy ki milyen támogatást kapott a moszkvai patrónusától. A Hruscsov–Bulganyindoktrína alapján, 1956 elején Rákosi ellen és a „múlt bűneinek felszámolására” mozgalom indult. Rajk Lászlót és társait, akiket 1949-ben kizártak a pártból, majd kivégeztek, 1956. március 29-én nemzeti hősöknek nyilvánították. Ezt követően visszaállították a barátságot Titóval, majd néhány politikai foglyot amnesztiában részesítettek, és többeket szabadlábra helyeztek. A fiatal kommunista értelmiségiek nyomására Rákosit nyugdíjazták, majd a Szovjetunióba internálták, és helyébe Gerő Ernőt tették. Gerő hatalomra jutásával erősítette a marxizmus–leninizmus ideológiai elméletét. Ő egyike volt a legokosabb politikusoknak, kegyetlen ellensége a keresztény idealizmusnak, egyben teljesen érzéketlen a nemzeti öntudat képviselésében. Nem csoda hát, hogy a magyar nép nemzeti forradalmát a legaljasabb módon árulta el, és eladta, kiszolgáltatva az idegen érdekeknek.

A fent vázolt eseményekkel párhuzamosan, Magyarországon is megkezdődött a fiatal kommunista értelmiségiek véleménynyilvánítása abban a

meggyőződésben, hogy a kommunista ideológia lépésről-lépésre veszi el gyakorlati előnyeit, és ezzel a párt téves utakon az imperializmus felé halad. Az írók és az újságíró-szövetségekhez tartozó munkatársak nyílt téren, együttesen vitatták meg a marxizmus-leninizmus tévedéseit és a párt tevékenységének ezekből a tévedésekből eredő hanyatlását. Visszautasították a párt által elnökül kijelölt személy megválasztását. Egy jól ismert kommunistaellenes író, Kassák Lajost választották meg elnökül, aki ezekben a napokban szabadult ki a politikai börtönből, az általános politikai amnesztia közététele után.

Az ifjúsági mozgalmak kezdete Sopronban

1956 októbere

Senki sem csodálkozhat azon, hogy különösképpen a magyar nép miért próbálta lerázni a kommunista elnyomás béklyóit, ami annyi testi és lelki nyomorúságot hozott az országnak. A soproni fiatalok is érezték, hogy elrabolták tőlük a szabadságot és kihúzták hazaszeretetük gyökerét a lelkükből, ami jóban, rosszban táplálta őket a történelem folyamán.

A szabadabb politikai véleménynyilvánítás hazánkban is észrevehetően jelentkezett 1955–56-ban. Napilapok, magazinok csak kíméletesen kritizáltak olyan nem kommunista jellegű eseményeket, amelyek mögött rejtetten érezni lehetett a rendszerrel szembeni elégedetlenséget. Az egyetemen lehiggadt a selmec-soproni hagyományok bírálata és néhány diákszokást visszaállított az ifjúsági szervezet vezetősége. Szakestélyek, valéta és balek bálok leplezetlenül hagyományos légkörben folytak le. Néhány hallgatót, akiket az 50-es évek tisztogatása során kitétek az egyetemről, 1954-ben visszavehettünk. Idősebb tanáraink kezdtek félelem nélkül tárgyalni a helyes és igazságos oktatási rendszer felújításáról. Világos volt, hogy Sztálin leplezése megrendítette az emberek hitét a kommunizmusban, a párt elvesztette hitelét és félelmetes tekintélyét. Sok tekintetben nyíltabban lehetett beszélni a rendszer hibáiról. Még hithű kommunisták is kételkedni kezdtek ideológiájuk igazságában és a párt társadalomformáló szerepében.

Akik bíztak egy jobb világ kialakulásában, az események hatására reménykedhettek egy új világrend békésebb kibontakozásában. Az 1953–56 között lezajló események sok fiatalot kiábrándítottak a rendszerből. Csalódtak és becsapva érezték magukat a kommunista rendszer által. Kiábrándultak az oroszok iránti személyi kultuszról, a népellenes törvénysértésekből, a hibák halmozásából az iparban és mezőgazdaságban egyaránt. Az október eleji napokra egyre jobban megérlelődött a kormány bürokráciája elleni

hangulat, de teljes nyíltsággal senki sem mert annak kifejezést adni. Az ifjúság nem volt tisztában a marxizmus–leninizmus gyakorlatával, de azt látták, hogy amit a kommunisták tesznek, az mind rossz és kegyetlen. Nehéz megállapítani, hogy az ifjúság spontán, merész lelkesedése, hogyan tört ki és hogyan fejlődött olyan mértékig, hogy abból forradalom lehetett. Mint szemtanúja az akkori időknek, határozottan állíthatom, hogy a kommunista párt elterjesztett propagandája a nyugatról beszivárgó horthysta tisztokról és felbujtókról teljesen mellőzte az igazságot. A soproni ifjúság sokkal érettebb volt, minthogy nyugatról származó politikai hatásnak felült volna. De az igaz, hogy a nyugati jólét és szabadság mindenkire vonzó hatást gyakorolt. A tanári kar nagyobb része nagyon óvatos volt a forradalmi hangok megítélésében. Sokan elvonultak és nem nyilatkoztak. Az akkori igazgatóhelyettes minden igyekezetével azon volt, hogy az ifjúságot meggyőzze a marxizmus igazságáról és a kommunizmus világmozgató jövőjéről, ami a népek jólétéhez és a társadalmi igazság kiteljesedéséhez vezet majd.

A Dunántúlon az első szabad szó október 15-én hangzott el a Győr megyei pártbizottság által összehívott gyűlésen, ahová meghívták az Észak-Dunántúli Állami Intézetek és Iskolák vezetőit.

Az elnöklő bizottság bátorította a megjelenteket, hogy mindenki mondjon véleményt a Rákosi–Sztálin idők hibáiról és jogtalanságairól. A legmegrendítőbb nyilatkozatot, egy fiatal népügyész tette, aki feltárta azokat a jogtalanságokat, amiket a rendszer a magyar falu és népe ellen elkövetett. Ártatlan emberek ezreit, kulákokat ítélték súlyos büntetésre, hamis vádak alapján.

Kulákoknak nevezték azokat a földművelőket, akik semmi mást nem tettek, csak próbálták megvédeni földjüket és családi vagyonukat az erőszakos kolhozosítás ellen. A népügyész nyilvános ígéretet tett, hogy soha többé nem lesz vádlója fajtájának. Mélységesen sajnálta mindazt, amit tett. A gyűlés résztvevői megdöbbenek a merészségen, sokan provokátornak vélték a népügyészt, de később mind többen felbátorodtak a további felszólalásoktól, és egyre őszintébben kritizálták a párt politikáját. Részünkről kifejezést nyert az ifjúság elégedetlensége a politikai nyomással szemben, ami az oktatásra, de a hallgatók magánéletére is ránehezedett. A Marxista Tanszék hatalemaskodása, a hallgatók ÁVO általi megfélemlítése akadályozta a tanítás és a tanulás nyugodt menetét.

Budapesten 1956. október 19-én kezdődött meg az egyetemi ifjúság nyugtalansága és politikai mozgalma a rendszer ellen. Ehhez a DISZ-szervezet helyi csoportjai is csatlakoztak, egyetértve a főváros vezető szervezeteivel. Együttesen követelték a sajtószabadságot, a halálbüntetés felfüggesztését és a munkabérek emelését, továbbá azoknak a hivatalos embereknek felfüggesztését állásukból, akik az erőszakos törvények igazságtalan végrehajtásá-

ban szerepet játszottak. Ilyen szervezetek voltak az ÁVO, a városi rendőrségek, a helyi bíróságok és egyéb közigazgatási intézmények, amelyeknek tagjai a kolhozosításban, a magánvagyonok elkobzásában részt vettek. Később újabb követelések láttak napvilágot, mint az egyetemi autonómia elismerése és a marxista-leninista tárgyak eltörlése az egyetemi oktatásból.

Október 19-én Budapestre mentem, ahol részt vettem a közoktatási miniszter által összehívott rektori értekezleten. Egy miniszteri kiküldött beszámolt a szegedi eseményekről, ahol a diákok nyíltan követelték az orosznyelvtanulás kötelezettségének eltörlését, a marxista tantárgyak számának csökkentését és a katonai szolgálat elhalasztását az egyetemi tanulmányok ideje alatt.

A soproni egyetem képviselőjében kifejeztem egyetértésemet az előadottakkal, miután hallgatónk ugyanazt követelték a kormánytól, mint az ország más egyetemeinek hallgatói.

Mozgolódás híreit jelentették a budapesti Tudományegyetem részéről is, a Műegyetem és az Orvosi Egyetem rektorai viszont egyértelműen hosszú szónoklatban méltatták egyetemi hallgatóik hűségét a rendszerhez, és garantálták a zavartalan továbbműködést. Az értekezlet azzal a pozitív eredménnyel zárult a legtöbb vezető részéről, hogy az ifjúság mozgolódása jó irányú, követeléseik jogosak és a megmozdulás általános az országban. A felszólalók nagy része igyekezett rábeszélni a minisztert, hogy a követeléseket fontolja meg, és azoknak az adottságokhoz mérten tegyen eleget. A miniszter ilyen értelemben nyilatkozott a *Szabad Nép*nek, amely október 20-ai számában ismertette a közoktatási kormány álláspontját.

Budapestről való visszatérésem után, október 20-án beszámoltam a Kari Tanácsnak az Oktatásügyi Minisztériumban tartott gyűlésen tapasztalatakról. A hallgatókat országos viszonylatban foglalkoztató főbb pontok a katonai oktatás beszüntetése, az orosznyelvtanulás kötelezettségének megszüntetése és a marxizmus-leninizmus előadási óraszámának csökkentése voltak. Ugyanezen a tanácsülésen tárgyaltuk meg a háromtagú diákküldöttség 30 pontból álló javaslatát, amiket a diákküldöttség kérelmére az oktatásügyi miniszternek akartunk eljuttatni. A Diáktanács többek között kérte a szovjet csapatok kivonását az országból, az urániumbányászat magyar kézbe adását, a DISZ megszüntetését és az Egyetemi Független Diákszövetség megalakítását, a végzés utáni szabad munkavállalást, fizetésemelést a végzett diplomásoknak, a bányász-kohász mérnök hallgatók Miskolcra való visszatelepítését Sopronba és a selmec-soproni diák hagyományok gyakorlásának visszaállítását.

Október 21-én a Diáktanács kérte a velem való találkozást, amikor megbeszéltük a további teendőket és az erőszak elkerülésének lehetőségeit. Továbbá megbeszéltük egy nagygyűlés összehívását a SOTEX kultúrházába,

amelyen a városi pártszervezetek bevonásával akarták tisztázni a különböző szervezetek, beleértve a katonai egységek állásfoglalását. A nagygyűlést október 22-ére tűztük ki, és városszerte hirdeteményekkel tudattuk az érdekeltekkel.

A SOTEX kultúrházának nagyterme alkalmasnak látszott a nagygyűlés megrendezésére. Az érdeklődők nagy száma azonban túlnőtte a terem méretét. A gyűlést a diákok által megválasztott bizottság vezette. A bizottság elnöke bevezető beszédében körvonalazta a gyűlés célját. A békés javaslatok és megoldások felterjesztése volt a legfőbb irányelv.

A nagygyűlés résztvevői megszavazták, hogy a DISZ-t feloszlassák, és helyette hozzák létre a MEFOSZ-t, mint a kommunistaellenes ifjúság képviselőjét. A MEFOSZ célkitűzése volt, hogy reformálja meg a tantervet, töröljék el a marxizmus-leninizmus oktatását és az, hogy az orosz nyelv választható tantárgy legyen, tanrendszerűen oktassák az angol, német és francia nyelvet.

Követelte az ifjúság az uránbányák magyar kézbe való vételét, a nemzeti kisebbségek helyzetének felülvizsgálását az elszakított területeken, a népelenes bűnösök, mint Rákosi és társai nyílt színen való felelősségre vonását. A követeléseket az ifjúság, a budapesti MEFOSZ-szal egyetértésben küldte meg az újonnan alakult kormánynak, amelynek akkor még Gerő és Hegedűs is tagja volt.

A nagygyűlésen az ifjúságon és a tanári karon kívül megjelentek a soproni járási, városi, valamint Győr megyei közigazgatási szervezetek és pártfunkcionáriusok. A mintegy 1000 résztvevő az országban folyó izgalmas események hatása alatt, meglehetősen fűtött hangulatban ülésezett. A nagygyűlés célja az ifjúság követelésének a megvitatása volt és olyan bizottság megválasztása, amely személyesen vitte volna a petíciót a kormányhoz. Az ifjúság lelkesedése az egyetemi párttitkár dramatikus idegösszeroppanásához vezetett, a városi párttitkár pedig beismerte a párt szégyenteljes csődjét és kérte az ifjúság segítségét a helyes út megtalálására. Később már csak kíméletet kért maga és családja számára. Ez a nagygyűlés jelentette a forradalom kezdetét Sopronban. Diáktanács alakult, amelyben mindkét kar részéről minden évfolyamot két hallgató képviselt. Ettől kezdve a Diáktanács vezette a mozgalom ügyét, nemcsak az egyetemen, de a városban is mindaddig, amíg meg nem alakult a városi tanács forradalmi bizottsága. A Diáktanács elfogadtatta az egyesített kari tanáccsal a 30 pontból álló követelést, azt lesokszorosította és elküldte a többi magyarországi egyetemi ifjúsági szervezetnek, csatlakozás végett. A mozgolódás csaknem egyszerre történt az országban, és az ifjúság szinte minden oldalról közel azonos követeléssel fordult a kormányhoz.

EGYETEMISTÁK NYILATKOZATA 1956. OKTÓBER 22-ÉN.¹

Felmérve az előttünk lejátszódott egyetemi nagygyűlések, határozatok, javaslatok és követelések alapján, hogy népünk a XX. Kongresszus szellemében, megszabadulva a személyi kultusz uralmától, az igazságos és az ember szabad véleményét meghallgató demokratizmus útjára lépett mi, a soproni egyetem hallgatói, az egyetem mindig élenjáró hazafias hagyománya szellemében hallatjuk hangunkat és állásfoglalásunkat az új, kialakulóban lévő helyes pártirányvonal és a szocializmust építő dolgozó népünk mellett.

Ígérjük a Pártnak, hogy cselekedetünkkel minden esetben a marxizmus–leninizmus elvei alapján a magyar nép mellett állunk. Ellenséges hangot és ellenséges provokációt sorainkban nem tűrünk meg.

1956. október 22-én a Soproni Egyetemi Karok ifjúsági nagygyűlésén teljesen szabad véleménynyilvánítás mellett minden pontot megvitatva és az egész ifjúság által egységesen elfogadva azokat, az alábbi követeléseket terjesztjük elő.

A. Általános követeléseink

1./ Független, semleges Magyarországot és szabad demokratikus választásokat követelünk.

2./ Hazánk területéről azonnal vonják ki a szovjet csapatokat, lépünk ki a varsói szerződésből.

3./ Szovjet–magyar barátságot, de teljes egyenjogúság alapján.

4./ Az Országgyűlés legközelebbi ülésén bízta meg az Országgyűlés Külügyi Bizottságát, hogy kezdjen tárgyalásokat az erdélyi Magyar Autonóm Terület hovatartozásáról, valamint a külföldön élő magyarok helyzetének rendezéséről. Engedjék haza a Szovjetunióban még visszatartott hadifoglyokat és polgári személyeket.

5./ Magyar kézbe a magyar uránt! Követeljük hazai urán és bauxit telepeink helyes kihasználását, a lehető legmagasabb áron való áruba bocsátását, függetlenül minden politikai irányzattól, csak a gazdasági igények figyelembevételével.

6./ Követeljük, hogy az ország társadalmi, gazdasági és politikai vezetésében csak kizárólagosan magyar állampolgárok vehessenek részt. Kérjük Nagy Imre teljes rehabilitálását.

7./ Követeljük az általános emberi szabadságjogok legteljesebb biztosítását.

8./ Követeljük március 15. nemzeti ünnepé, október 6. nemzeti gyásszá való nyilvánítását.

¹ Az A, B és C pontokban foglalt követelésekben és az azt követő dőltbetűs szövegrészekben a szerző elkerült minden értelmi és nyelvtani változtatást, miután ezek a szövegrészek eredeti okmányokból vett másolatok.

9./ Követeljük a bírói függetlenség intézményes biztosítását és a halálbüntetés eltörlését.

10./ A parasztpolitika felülvizsgálását és a parasztság helyzetének sürgős megjavítását követeljük.

11./ Állapítsák meg a fizetések reális alsó és felső határát.

12./ Követeljük az összes statisztikai adatok és az összes külföldi kötelezettségeink rendszeres nyilvánosságra hozatalát.

13./ Az üzemek vezetését munkástanácsok vegyék át, és a vezetőket demokratikusan azok válasszák meg és hívják vissza.

14./ Követeljük a szocialista törvényesség megsértőinek Magyarországon nyilvános tárgyalás előtti felelősségre vonását – közöttük Rákosi Mátyást is – és az önkény idején ártatlanul elítéltek szabadon bocsátását.

B. Általános egyetemi követeléseink

1./ Teljes egyetemi autonómiát követelünk.

2./ Az Országgyűlés határozza meg azokat a munkaköröket, amelyek mérnöki képesítést kívánnak meg. A fiatal mérnököket helyezték mérnöki beosztásba és kezdő fizetésüket 1500–1600 Ft-ban állapítsák meg.

3./ Követeljük a jelenlegi katalógusrendszer azonnali megszüntetését.

4./ Tegyük lehetővé az egyetemi hallgatók külföldi állami támogatással történő csoportos tanulmányi utazását és azt, hogy egyénileg az IBUSZ-tól függetlenül is utazhassanak. Szabad útlevelet követelünk.

5./ Tegyük lehetővé a fiatal mérnökök külföldi munkavállalását, és ezt ne kössék politikai és családi feltételekhez.

6./ Követeljük a Menza forintnormájának napi 15 Ft-ra való azonnali fel-emelését, és a Diákélelmezési üzemeket vonják az illetékes egyetemek hatásköre alá.

7./ Követeljük az évről-évre szükséges mérnökképzés létszámának reális megállapítását.

8./ Végző hallgatók diplomaterv-kidolgozásának idején magasabb ösztöndíjat kapjanak.

9./ Követeljük az utazási kedvezmények 50%-ra való visszaállítását havonta egyszeri utazásra.

10./ Szállítsák le a műszaki és szakkönyvek árát a hallgatók részére, és mindenki kapjon tankönyvsegélyt.

11./ A párttörténetek oktatását szüntessék meg, vezessék be a marxista filozófia fakultatív oktatását. A katonai vizsgajegyeket ne számítsák be a tanulmányi átlagba, hanem azokat a katonai rendfokozatok odaítélésénél vegyék figyelembe.

12./ Követeljük, hogy biztosítsák a professzorok mentelmi jogát.

13./ Csatlakozzunk a szegedi egyetemi ifjúság kezdeményezéséhez egy önálló egyetemi ifjúsági szövetség létrehozásában.

14./ Oldják meg a katonai szolgálatot úgy, hogy a diplomázó mérnökök 1 évi üzemi gyakorlati idő után vonuljanak csak be a szolgálati idő mindennemű meghosszabbítása nélkül.

15./ Oldjuk meg a diákotthoni kérdést, hogy az ne tartalmazzon kisiskolás módszereket, ne sértse a hallgatók önértetét. Hozzunk létre egy olyan diákönkormányzatot, amit a szálló-tagok demokratikus úton választanak meg.

C. Soproni vonatkozású követeléseink

1./ Követeljük, hogy a Műszaki Egyetemi Karokat és az Erdőmérnöki Főiskolát vonják össze egy egyetemmé Sopron székhellyel, egy rektor igazgatása alatt. Azonnal hozzanak határozatot a Bánya és Földmérnöki Kar kettészakítotttságának megszüntetéséről.

2./ Követeljük az egyesített Egyetem jellegének és súlyának megfelelő anyagi támogatást.

3./ Szögezzék le a szabad vizsgázás jogát a professzorok által meghatározott időben.

4./ Sopront tegyék nyílt várossá és szüntessék meg a határsávot!

5./ Követeljük, hogy az Erdőgazdaságot, mint Népgazdasági ágat, az őt megillető helyre közvetlenül a Nehézipar után sorolják be.

6./ Tudomásunk szerint az OEF az egyetlen vezető-szerv, ahol csak néhány egyetemi végzettségű szakember van, ezért követeljük, hogy az OEF vezetői erdőmérnökök legyenek, valamint egyéb vezető állásait is egyetemi végzettségű szakemberek töltsék be. Úgyszintén az erdőgazdaságok és erdészetek élére is erdőmérnökök kerüljenek.

7./ Rendszeresítsenek az erdőmérnökök és erdészek részére szolgálati fegyvert. Állapítsák meg a szolgálati idővel arányos fizetési szabályokat és rendezzék a nyugdíjukat és családi pótlékokat féléven belül.

8./ Az 1950/51-ben igazságtalan elbánásban részesített oktatók és hallgatók ügyének tisztázását és ebben az ügyben bűnös személyek felelősségre vonását követeljük Sopronban.

9./ A Bánya és Földmérnöki Kar hallgatói részére is biztosítsák a rendszeres évközi tanulmányutakat.

10./ Követeljük a geofizikai oktatás megjavítását.

11./ Követeljük a káderanyag nyilvánosságra hozását és mindennemű káderrendszer eltörlését.

12./ Követeljük, hogy 1957. január 31-ig, a végzős hallgatók elosztását a hallgatók kívánságai alapján hajtsák végre, valamint a Bánya és Földmérnöki Karon a diplomaterveket 1956 novemberében adják ki.

Záradék

A diákparlament ideiglenes Intéző Bizottságot hozott létre, amelynek feladata a parlament határozatainak végrehajtását ellenőrizni. Feladata továbbiakban a parlamenti Intéző Bizottság egész egyetemre kiterjedő demokratikus megválasztásának előkészítése.

Mindhárom kar ifjúsága teljes szolidaritást vállal a Szegedi Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem ifjúságával. Amennyiben az ő tüntetésük szükségessé válik, úgy ilyen formában is csatlakozunk hozzájuk. Tüntetni fogunk akkor is, ha két héten belül nem hoznak határozatot a Bánya- és Földmérnöki Kar Miskolcon lévő évfolyamainak idehelyezéséről – ha ezen követeléseinket a rádió vagy sajtó nem hozza nyilvánosságra.

Kérjük a magyar munkás és parasztifjúság szolidaritását is.

Soproni Egyetemi Karok Diákparlamentje

Felelős kiadó: Diákparlament Előkészítő Intéző Bizottság, Sopron

A SOTEX-ben megalakult Diáktanáccsal karöltve a tanári karon belül megalakult az Egyetem Forradalmi Kari Tanácsa. A tanári kar nem teljes számmal vett részt ebben a tanácsban. Az igazgatóhelyettes még az előző napi nagygyűlés alatt elhagyta Sopront, a hírek szerint Budapestre utazott, hogy ott menedéket találjon a forradalmi események ideje alatt. A tanács minden jelentős esemény megvizsgálására számos megbeszélést tartott. A tanári kar tagjai egyre kevesebben jelentek meg ezeken a megbeszéléseken. Nyilvánvalóvá vált, hogy kevesen értettek egyet a politikai mozgalom kifejlődésével a kommunizmus ellen. A Diáktanács október 23-ára néma tüntetést tervezett a Deák téren a Bem szoborhoz, hogy az ifjúság ezzel is kifejezze az 1848-as szabadságharccal való egyetértését. A kari tanács óvatosságra intette a felvonulást rendezőket, sokan ellenezték azt. Indokolt volt az aggodalom, mert a karhatalom közbelépése drámai eseményeket idézhetett volna elő. Magyaróváron az egyetemisták felvonulását a katonai erők fegyvertűzzel akarták megakadályozni, aminek halálos áldozatai lettek. Szerencsére a soproni tüntetést nem zavarta meg semmi.

A hallgatóság zárt, fegyelmezett menetben vonult végig a városon a Tűztorony mögötti 48-as emlékműhöz, és azt megkoszorúzta. A menetben nem vett részt senki a tanári karból, csak a menet mellett a gyalogjárdán kísértük néhányan a menetet aggódva a karhatalom esetleges közbelépésétől. Sopron lakossága figyelemmel és boldogan szemlélte a kivonulást, és az idősebbek könnyezve idézték fel a régi időket, amikor az egyetemi ifjúság „salamander”-ben vonult végig a városon egy-egy ünnepélyes megemlékezés alkalmával. A menet élén egy táblát vittek, „Együtt a Lengyelekkel” felirattal. Este a hallgatók fáklyát gyűjtöttek a főiskola dékáni irodája előtti hősi emlékműnél. Elénekeltek a *Szózatot* és a *Himnusz*t, egy hallgató pedig történelmi dokumentációt olvasott fel az első világháború után a soproni harcokban elesett két főiskolásra emlékezve. (Legutóbbi látogatásom alkalmával, 1990 októberében, szomorúan láttam, hogy ez az emlékmű milyen siralmas állapotban volt. 1956-hoz képest minden hazafias megemlékezés kihaltnak látszott.) A Diáktanács működésével karöltve a Forradalmi Kari Tanács is megszövegezte állásfoglalását a mozgalommal kapcsolatosan. Az állásfoglalást pontokba foglalt határozatban terjesztette fel a Győr megyei Forradalmi Tanács Bizottságához.

A SOPRONI EGYETEM KARAI ÁLLÁST FOGLALTAK NÉPÜNK SZABADSÁGHARCÁNAK SZENT ÜGYÉBEN

Az Egyetem határozott és egyhangú állásfoglalását a következő pontokba foglaltuk:

1. Követeljük, hogy a Kormány a további vérontás megszüntetése érdekében azonnal vonja vissza azt a felkérését, amellyel a szovjet haderőt felkelőink ellen harcba állította. A békeszerződés alapján hasson oda, hogy a szovjet haderőt a lehető leggyorsabban vonják ki Magyarország területéről.

2. Elítélünk mindenféle diktatúrát, és félelemmentes életet követelünk.

3. Követeljük az emberi szabadságjogok legteljesebb biztosítását: szólás, sajtó, gyülekezési és vallásszabadságot egyaránt, továbbá az eszmék szabad áramlását külföldi viszonylatban is.

4. Szabad, független, demokratikus Magyarországot akarunk, amelyben valóban minden hatalom a dolgozó népé. Ennek érdekében általános titkos választásokat követelünk az egész országban, több demokratikus párt részvételével, új nemzetgyűlés megválasztása céljából, mivel az eddigi nem teljesítette alkotmányos köteleseit. A jelenlegi országgyűlést és kormányt személyi összetételénél fogva, nem tartjuk alkalmasnak az állam vezetésére és új, demokratikus választójogi törvény kidolgozására. Ezért követeljük, hogy a városok és községek nem-

zeti tanácsainak képviselőiből alakítandó új, ideiglenes nemzetgyűlés dolgozza ki az új választójogi törvényt.

5. Követeljük az úgynevezett „káderanyag” nyilvánosságra hozatalát, majd megsemmisítését, a „káderanyag” összeállítóinak megállapítását és szükséghez képest felelősségre vonását, végül a „káder” szónak a mellőzését.

6. Nyilvános tárgyalást követelünk Farkas Mihály és társai bűnügyében. Rákosi Mátyást, aki elsősorban felelős a közelmúlt minden bűnéért, a vérontásért és az ország tönkretételéért, hozzák haza és állítsák a nép ítélőszéke elé. Vonják felelősségre Gerő Ernőt, Piros Lászlót és a szovjet fegyveres beavatkozás megtörténtének többi bűnrészeseit is.

7. Követeljük az összes politikai perek és a koholt vádak alapján indított gazdasági perek független bíróságon történő felülvizsgálását, az ártatlanul elítéltek rehabilitálását – közöttük Mindszenty hercegprímás rehabilitálását is – és a törvénysértésekért felelős személyek megbüntetését. Azonnal hozzák vissza a Szovjetunióba kivitt hadifoglyokat és polgári személyeket, beleértve az országghatáron kívül elítélt hadifoglyokat is.

8. Követeljük a Szovjetunióval fennálló politikai, gazdasági és szellemi kapcsolatok felülvizsgálását és az új rendezését, a politikai és gazdasági teljes egyenrangúság és az egymás belügyeibe be nem avatkozás elve alapján. Az eddigi függő helyzetünkéből keletkezett károkért térítést követelünk.

9. Hozzák nyilvánosságra visszamenőleg kereskedelmi szerződéseinket és a véget nem érő jóvátételek valóságos adatait. Nyílt és őszinte tájékoztatást követelünk az ország uránérc készleteiről, kiaknázásáról s az orosz koncessziókról. Követeljük, hogy az uránércet Magyarország világgiacon, nemes valutáért szabadon értékesíthesse.

10. Követeljük, hogy szakemberek vizsgálják felül és szervezzék át a magyar gazdasági életet. Vizsgálják felül a tervgazdálkodáson alapuló egész gazdasági rendszerünket a hazai adottságoknak és a Magyar nép érdekeinek megfelelően.

11. Követeljük az iparban alkalmazott normák revízióját is. A munkások és értelmiségi dolgozók bérének sürgős rendezését, annak szem előtt tartásával, hogy a legkisebb fizetések feltétlenül haladják meg a létminimumot.

12. Követeljük a parasztpolitika felülvizsgálását, továbbá a jelenlegi termésbeadási rendszer fokozatos visszafejlesztését, majd megszüntetését. Az egyénileg dolgozó parasztok a termelőszövetkezetekkel egyforma támogatásban részesüljenek.

13. Tiltakozunk az államvédelmi hatóságnak a magyar nép szabadságáért folytatott küzdelmébe való fegyveres beavatkozás ellen. Követeljük az államvédelmi hatóság megszüntetését és az államvédelmi teendőknél a rendőrség és a honvédség feladatkörébe utalását.

14. Követeljük, hogy a sztálini zsarnokságot jelképező, már eltávolított Sztálin szobor helyébe a jelenlegi szabadságharc hőseinek és mártírjainak állítsanak méltó emléket.

15. *A magyar nép önérzetét sértő, jelenlegi címer helyett állítsák vissza a régi Kossuth-címert. A honvédség részére nemzeti hagyományainkhoz méltó új egyenruhát vezessenek be. Követeljük, hogy március 15. és október 23. (ez utóbbi október 6. helyett) nemzeti ünnep és munkaszüneti nap legyen.*

16. *A nemzeti érzést sértő város, utca, üzem stb. elnevezéseket változtassák meg.*

17. *Diáksopronunk eddig kapott határozatait magunkévá tesszük. Az oktatók és a hallgatók továbbra is teljes egyetértésben és szilárd egységben küzdenek a szabad, független, demokratikus Magyarország megmentéséért.*

Sopron, 1956. október 27.

EGYETEMI TANÁCS

A forradalom napjai Sopronban

Október 23. meghozta a nemzeti forradalom kitörését. Budapesten a fegyvertelenül felvonuló és szabadságért tüntető ifjúság – középiskolás diákok, egyetemi hallgatók és munkásifjak – szívréndítő jelenségei voltak a forradalom megindulásának. A szervezett forradalmi csoportok tagjai a kommunista címeres zászlót levették a parlamenti épület tornyáról és elégették, a Szabadság téren lerombolták Sztálin hatalmas bronzszobrát, majd a Magyar Rádióhoz vonultak, hogy beolvassák a forradalmi pontokat. Gerő tüzet parancsolt az ÁVO-nak a tüntetők ellen. Sokan meghaltak és többen megsebesültek, miközben Gerő szózatot intézett a néphez a tüntetések ellen. Vér folyt, és az elkeseredett, csalódott ifjúság rohamot indított a rádió épülete ellen, és azt az este folyamán elfoglalta. Megrendítő szózáttal fordultak az ifjúság vezetői a szabad világ felé, és kérték a segítséget és a forradalom jogának elismerését. A fegyvertelen fiatalok legyilkolása Gerő sortüze által mélyen megrendítette az ország lakosságát, és a parázsló szabadságvágy lánggra lobbant a felajzott szívekben.

Ez jelentette a fegyveres felkelés kezdetét, ami fokozatosan terjedt szét az egész országban. A kommunista vezetőségnek módjában állt volna elkerülni a vérontást, ha a szovjet imperializmus nem táplálta volna a párt erőszakos ellenállását az ifjúság által előterjesztett újításokkal szemben. A kommunista párt számára könnyebb volt mindent a védtelen ifjúságra fogni, mint belátni a vétkes múlt hibáit, amit a magyar nép ellen a hazánkba befészkelődött moszkoviták elkövettek.

A soproni ifjúság mindenben azonosult a budapesti ifjúság mozgalmával. Hogy Sopronban nem folyt vér, az a Diáktanács nagyszerű, jól irányított munkájának volt köszönhető, amely megszervezte a kirívó kommunista jel-

vények, írások leszerelését az egyetemi épület külső és belső térségeiben. A tisztogatásra megszervezett csoportok leszerelték a Sztálin képeket és megszüntették a kidíszített Sztálin sarkokat az előcsarnokban és a dékáni hivatalban.

Október 24-én a Diáktanács székhelyét a dékáni tanácsteremben rendezte be, ahol állandó jellegű szolgálatot tartott. Megteremtette az együttműködést a soproni gyárak, üzemek, iskolák és a városi tanács forradalmi alakulataival. Közös erővel megreformálták a szervezetükön belül működő kommunista pártok tevékenységét. Önként vállalkozók segítségével – akik főleg az egyetemi bizottság tagjai voltak – lefegyverezték a helyi ÁVO-s egységet és elkobozták a titkos irattárat, amiben a személyi nyilvántartásokat is tárolták. Újjászervezték a rendőrséget, amellyel együttesen őrködtek a soproni közrend fenntartásán. Biztosították a zavartalan élelemellátást a város lakói számára. Közvetítették az orvosságok és orvosi szerek küldését Ausztriából Budapestre. Felülvizsgálták a kőhidai fegyházban fogva tartott politikai elítéltek ügyét. Akiket alaptalanul ítélték el, azokat hazaengedték.

A Diáktanácsnak nem volt tanár tagja, de a tanári kar minden tagjának lehetősége volt az üléseken részt venni és joga volt véleményt nyilvánítani.

A Diáktanácsnak állandó futárszolgálata volt Budapestre, és így lehetőség nyílt kapcsolat tartani más egyetemekkel és intézményekkel. A futárszolgálat nehéz volt, mert az orosz csapatok körülfogták Sopront, és mind a bejövőket, mind a kimenőket ellenőrizték.

Október 28-án megalakult a helyi Forradalmi Városi Tanács. Ugyancsak megalakult a Győri Nemzeti Tanács is. Ez lehetővé tette, hogy az ifjúság és a tanári kar követelését továbbítsák magasabb forradalmi szervezetekhez. Egy küldöttség vitte ezeket a határozatokat, aminek két diák és két tanár volt a tagja. A petíciókat, amiket a SOTEX-ben megszavaztak, egy bizottság később kibővítette az alábbi pontokkal:

A soproni ifjúság nem ért egyet az újonnan kinevezett kormány összetételével, nem tartja megbízhatónak egy szabad választás lebonyolítására. Követeli az új határozat Magyarország viszonyának tisztázását a Szovjetunióval, végül Magyarország Svájc-hoz hasonló politikai függetlenségét, követeli továbbá az ÁVO azonnali felszámolását az egész országban.

A Győri Nemzeti Tanács magáévá tette a javaslatokat és megkísérelte azokat érvényre juttatni a Budapesten működő Központi Nemzeti Tanácsnál.

Közben a Diáktanács karhatalmi részlege megegyezett a jól felfegyverzett határőr-parancsnoksággal, amelynek akkor mintegy ezer tagja volt. Főleg a legénység csatlakozott az egyetemi karhatalmi csoportokhoz, fegyvereket is adtak a hallgatóknak. A parancsnokság egyetemi századot szervezett és a század tagjainak katonai kiképzést akart adni, hogy orosz támadás esetén

védelmet tudjanak nyújtani a város lakóinak. A fegyverzet régi mintájú pus-kákból, néhány golyósóróból és kézigránátokból állt. Terv szerint főleg Sopron bejáratát védték volna az orosz behatolók ellen, ahol a város határa az anyaországgal a legkeskenyebb. A szovjet csapatok – tankokkal is felsze-relve – mintegy 15 km-re állomásoztak ettől a helytől. Megfigyelésük folya-matos volt, hogy mozgásuk esetén az egyetemi század helyezkedni tudjon. November 1-jén a Dunántúli Nemzeti Tanács, Szigeti Attila ajánlatára, a századot hatékonyabb gyalogsági fegyverekkel is felszerelte. Nehéz elkép-zelni, hogy az egyetemi század képes lett volna bármilyen harci tevékenység-re a nehézfegyverzetű orosz csapatokkal szemben.

Nagy Imre kormányának megerősödése hitet és bizalmat keltett az embe-rek lelkében. Október 31-én este kigyúltak a gyertyák a soproni házak abla-kaiban a szabadságharc első hőseinek tiszteletére. Halottak napjának elő-estéje volt, de a könnyek most nemcsak a halottainknak szóltak. Öröm-könnyek is voltak, a zsenge szabadság első örömkönnyei. A rádió bejelentet-te Mindszenty hercegprímás szabadlábba helyezését, a kormány pedig köny-nyítést ígért a politikai nyomás alól.

November 2-án a Bánya- és Erdőmérnöki Karok oktatóiból megalakult az Egyesült Kari Tanács. A tanács elhatározta a két kar újraegyesítését és a Miskolcra helyezett bányászati részleg visszahívását. A tanács többségi sza-vazat útján mindkét kar dékánját megerősítette hivatalában, a bányászati kar dékánját Zámbó János, az erdészeti kar dékánját Roller Kálmán szemé-lyében. Vendel Miklós rangidős professzort rektorrá választották. A Diákta-nács felé pedig kifejezte teljes egyetértését az ifjúság mozgalmával.

November 3-án az események kezdtek rendes mederbe terelődni. Nagy Imre átvette az ország vezetését, és a nemzetközi semlegesség elismeréséért az Egyesült Nemzetek Tanácsához fordult. A szovjet csapatok parancsnoka megbeszélést kezdett a csapatok kivonásáról, ami megnyugtatólag hatott a lakosság hangulatára. Az egyetem területén csend honolt. Felszabadultan indultam hazafelé a sok izgalmas nap után, amit az egyetemen átéltünk.

A forradalom eseményei nagymértékben érintették mind a magam, mind családom tagjainak életét. Úgy éreztük, hogy a felszabadulás a kommunista elnyomás alól boldogabb élet felé vezet majd bennünket. Fontos volt szá-munkra, hogy vallásunk szellemét a mindennapi életben érvényesíthessük. A hetek óta első nyugodt vacsora után a rádió elé ültünk, és hallgattuk a ré-gen várt jó híreket, mélyen meghatva, sokszor könnyekkel szemünkben. Megpróbáltuk magyarázni gyermekeinknek, hogy miért voltunk oly boldo-gok együtt azon az estén. A két fiatalabb fiúnk, István (10) és Miklós (8) nem sokat értettek a változásokból. Ők nem értették még akkor a politikát, amitől mindig óvni akartuk őket. A két idősebb, Kálmán (17) és Péter (16) jól megértették az eseményeket és a kommunizmus alóli felszabadulást. Sok

tapasztalatuk volt iskolai életükben az ifjúsági szervezetek működésével kapcsolatban. Tisztában voltak a különbséggel, amit az életfelfogás tekintetében az iskolában hallottak és amit a keresztény családban tapasztaltak. Családi kötelékünk szorosabbá és melegebbé vált ezen a reményteljesnek érzett estén. Mindnyájan boldogan és megnyugodva mentünk aludni, hogy álmodjunk egy szebb jövőt.

A győzelem mámorában nem fogtuk fel, hogy nemzetünk egy gyalázatosan szörnyű ámulás előestéjét élte, aminek kimenetele több mint harminc évig mérgezte és károsította a serdülő nemzedék lelkét, nemzeti érzését és keresztény erkölcsét.

November 4. Vasárnap. Ennek a napnak a tragédiáját sokan megírták. A mi tragédiánk csak hézagosan kerül majd a történelem lapjaira. A szovjet csapatok megindultak Sopron felé. Védelemről nem lehetett szó a nehézfegyverekkel felszerelt, túlerőben lévő, jól képzett ellenséggel szemben. A magyar katonák hátat fordítottak a forradalomnak, korábbi, színlelt lelkesedésük gyorsan lelohadt. Magunkra maradtunk. A Diáktanács és a Városi Tanács beszüntette működését.

A szomjazott szabadság kábulatából erélyes kopogtatásra ébredtünk. Egyik kollégám jött figyelmeztetni, hogy az oroszok közelednek Sopronhoz és a menekülők áradata megindult az osztrák határ felé. Családjainkat társzekerek viszik a határhoz és jönnek felvenni az én családomat is. Gyorsan összeszedtünk néhány szükséges holmit, főleg meleg ruhát, mert az oroszok érkezését novemberi hideg és hóesés is kísérte. Családom máris elindult Ausztriába, hogy biztonságban legyenek, amíg a pánik megszűnik.

Úgy éreztem, hogy be kell mennem az egyetemre, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyem. Az egyetem és a dékáni épület kihalt volt. Utolsó látogatója, a korábban külföldre menekült szociáldemokrata Kéthly Anna és az őt kísérő, nagyhangú, magyar származású angol újságíró is meglépett már. Semmi lelkesítőt nem mondtak, csupán üres ígéretésekkel próbáltak meg tüzet éleszteni a tizenhárom napig tartott szabadságban lángoló lelkek kihalása után. Elmenni ebből a szegyeteljes világból, ahol nincs remény megújulásra – talán ez volt az utolsó értelmes gondolat mindenki fejében, amikor hallotta a még szabadon tartott budapesti rádió megkondukt lélekharangját és a Sopronhoz közelgő szovjet tankok durva dübörgését.

Mindenre néma csend nehezedett. Az egyetem temetőnek tűnt előttem. A dékáni hivatal előtt csak egy párját sirató diáklány hallgatta még az eltávozók lépteinek elhaló kopogását. Jó szerencsét, köszöntöttem és elindultam hazafelé, hogy meleg otthonom utolsó leheletét magammal vihessem az ismeretlen, végtelen Nyugat felé.

Az ajtómban Lajos barátommal találkoztam, aki a házban lakott. Együtt indultunk neki a határnak a forgalmas bécsi úton. Néhány kollégám kerék-

pározott utánunk, hasonló szándéktól űzve, mint mi ketten. A határon részeg határőrök biztattak röhögve a határ átlépésére. Érzéseinkben a félelem keveredett a szégyennel. Sietve kellett elhagyni azt a hazát és földet, ami szült és nevelt bennünket becsületünk megvédésére.

Az otthon maradtaktól kapott értesülesem szerint az orosz csapatok bevonultak az egyetem területére és engem kerestek, mint a főbűnöst, aki a hallgatókat fellázította a dicső szovjetbarátok ellen. Lakásunkban házkutatást tartott az Államvédelmi Hatóság (ÁVH). Fegyvert és nyugati irodalmat kerestek. Anyósomat rémisztgették és fenyegették, ha nem adja elő a bizonyítékokat. Szegény, honnan adhatta volna elő azt, ami nem volt!

„Mit kezdjek én szegény tatár...”

Hazánkat nem akartuk végleg elhagyni, mindannyiunk agyában és szívében élt a visszatérés reménye. Ez a reménység lassan foszladozott, párhuzamosan a kimenekülés után otthonról kapott hírekkel. Kádár liberalizáló politikája csak később következett be, amikor már régen megalapoztuk a Kanadába való letelepedésünket. A lenini két lépést előre, egy lépést vissza politika máig sem változott. A „két lépést előre” a mintegy 200 000 hazalátogató emigráns dollárjával valósult meg. 1956. december 31-éig 156 790 ember hagyta el Magyarországot. Kanadába 35 000-en emigráltak, ebből 350-en tartoztak a soproni főiskolához. A Kádár-kormány valóban jobb életlehetőséget teremtett az otthon maradtaknak a forradalom után, de a látszólagos szabadság csak azok privilégiuma maradt, akik a párt politikájának vonalvezetését elfogadták.

Az elveszett bizonyítékok

A forradalom napjaiban egy csoportnak sikerült megszerezni az ÁVO bizalmas irattárát és személyi nyilvántartását. Ezek az iratok bizonyították, hogy az ÁVO mennyire figyelte az oktatók minden lépését, személyi megnyilatkozásait és külföldi, de sok esetben belföldi levelezését is. Levélmásolatok kerültek felszínre, amiken piros színnel voltak megjelölve azok a pontok és sorok, amiket fel lehetett volna használni egy politikai vádirat elkészítéséhez bármely tagja ellen az oktatói karnak, főleg a vezetőknek, mint jómagam is voltam. Nehéz lenne ma felmérni, hogy meddig tartott volna a belém helyezett bizalom, amikor sorsom azoktól a levelektől függött. Külföldi intézetekkel folytatott szakmai kapcsolataim elég bizonyítékot szolgáltatott volna nyugati beállítottságomhoz. Nyugati értekezletre sohasem engedtek ki, és ehhez nem is szolgáltatottak különösebb indokot.

Sajnos, az ÁVO iratait nem tudtuk kicsempészni, mert az otthon maradtak, nyilván félelemből, teljes egészében visszaszolgáltatták a rendőrségnek.

*A professzor „vallomása”
(ÁVO-s dokumentumok az egyetem alagsorában)*

A „vallomást” Tompa Károly írta a *Sopron Vármegye* című hetilap 1993. november 20-ai számában. Ebben a vallomásban Tompa hitelt érdemlően alátámasztja az általam leírt eseményt az ÁVO-s titkos iratokról. Az iratok egy részét megpróbálta elégetni, míg másik részét az ÁVO kobozta el, miután valaki besúgta nekik, hogy azok Tompa birtokában vannak. Sajnálom, hogy nyilatkozata az ügyről elkésett, és azt nem írhattam le az 1986-ban megjelent *Sopron Chronicle*-ban, miután a vallomás még nem volt a birtokomban.

Azzal is vádoltak minket, hogy nagy mennyiségű forintot tulajdonítottunk el az egyetem pénztárából. Senkinek sem jutott eszébe az otthon maradtakat bármi úton is megkárosítani. Mindezeket a vádakot a politikai propaganda terjesztette, azzal a megjegyzéssel együtt, hogy az egyetem jól járt azzal, hogy a gyenge elemeket kifújta a forradalom szele Sopronból.

A novemberi hónap megváltoztatta életkörülményeinket és gondolatvilágunkat. Ez a hónap volt történetünk legjelentősebb időszaka. A történések megerősítették népünkbe vetett hitünket és történelmi hivatásunk felismerését. Önkéntes száműzetésünknek a nyugat új ellenálló erőt adott a kommunizmus embertelen ideológiájának megsemmisítésére és alkalmassá tett bennünket küzdeni az igazságért az anyagiás életszemléletű és érzéketlen szívű nyugati világban. Felismertük a világpolitika útvesztőjét és megtanultuk, hogy ne vegyük komolyan az ígéreteket.

III. AUSZTRIA, AZ ELSŐ ÁLLOMÁS

(Ígéreték és a valóság)

*„Repül a nehéz kő, ki tudja hol áll meg”
avagy ... szalmaágyon is lehet álmodni!*

Céltalan útirány az ismeretlen felé

A hőeséstől átázottan, megfagyott szívvel léptük át Hazánk határát. Majdnem úgy mentünk, mint a gyerekek, amikor bekötött szemmel próbálják megkeresni a kijelölt személy segítő kezét. A Jó Istenben való hitünk adott segítséget, amikor elértük az osztrák segítő szervezetek alakulatait. Autóbuszokon vittek Wiener Neustadtba, ahol az állomáson sikerült találkozni elveszettnek hitt családtagjainkkal. Innen vonaton mentünk Traiskirchenbe, ahol szállást kaptunk egy elhagyott kaszárnyaszerű épületben. Igazságtalanság lenne panaszkodni a mostoha körülmények miatt, amibe ott kerültünk. Földre vetett szalma, ócska takarók és hideg terem volt az első otthonunk a szabadság földjén, amiről annyit álmodoztunk tizenegynéhány évig a szovjet megszállás alatt. Az első ébredés nem okozott nagy csalódást, mert az álmatlan éjszakán át elég időnk volt hozzászoktatni magunkat a menekülés mostoha lehetőségéhez. Sajnos a világtól el voltunk zárva egyelőre. Nem volt telefonálási lehetőség, hogy támogatást kérjünk nyugati rokonoktól sorunk továbbvitele érdekében.

Lassan kezdtünk tájékozódni helyzetünkről és a többi soproniról, akik ebben a táborban kaptak elhelyezést. Néhányan a hallgatók közül társultak hozzám, hogy széjjelnézzünk a szálláshelyen. Az adminisztrációs irodától megtudtuk, hogy november 4-én mintegy 450 egyetemi hallgató kapott menedéket a táborban. Körülbelül 220 volt az erdészhallgatók száma, 230 bányász-, földmérő- és geológus mérnökhallgató volt. Közel 50 tanár jött ki családotól az egyetemi tanári karból, akikből 25 oktató és néhány irodai alkalmazott tartozott az erdömérnöki fakultás személyzetéhez.

Később megtudtuk, hogy a klosterneuburgi katonai táborban 80 erdömérnök-hallgatót tartottak fogságban, akik a határt fegyverekkel lépték át. Ők voltak a tagjai a soproni rendfenntartó alakulatnak. A napok nehezen teltek a kellemetlen épületben, a helyzet folyamatosan romlott, ahogy az idő hidegebb lett, a fürdők befagyott csapjai lehetetlenné tették a tisztálkodást és az

élelemellátás is elégtelenné vált. Különösen a kisebb gyermekek szenvedtek ezektől a kényelmetlenségektől.

A nagyszámú magyar menekült érkezése az osztrák kormányt készületlenül találta. Napokba, sőt hetekbe került, amíg a menekülteket felmérték, és az egyéneket igazolták. Ez tette lehetővé, hogy nyilvánossá váljon az az adat, miszerint a soproni egyetem nagyszámú tanára és diákja a menekültek között volt. Hoyer belügyminiszter ezen felfedezés alapján javasolta Heinrich Drimmel közoktatásügyi miniszternek, hogy a tanárokat és diákokat tartsák együtt és telepítsék le őket egy helyre, ahol a tanítást tovább folytathatják, legalábbis mindaddig, amíg újra hazatérhetnek, vagy más országban letelepedhetnek. Ez november 10. körül volt, amikor még élt bennünk a remény, hogy Magyarországra visszatérhetünk.

A soproni menekültek összeírása lassan ment. November 10-ét írtuk, amikor Hoyer belügyminiszter táborunkban megjelent, és hozta az osztrák kormány áttelepítési engedélyét. Családomat közben sikerült elhelyezni egy ismerős osztrák családnál. Én a táborban maradtam, hogy a volt soproni hallgatók sorsát irányíthassam. November 11-én Drimmel oktatásügyi miniszter felhívott Bécsbe, hogy az áttelepítendő soproni fakultások tanulási lehetőségét megbeszéljük. Kicsit nehezen vállaltam el a Bécsbe utazást, mert a közel kétheti viseléstől ruházatom nem volt vizitképes, nem is szólva arról, hogy az alatt az idő alatt fürdésről szó sem lehetett.

Úgy látszik, a miniszter észrevette zavaromat. Mosolyogva biztosított, hogy ne zavartassam magam gondozatlan ruházatom és tisztasági problémáim miatt. Elvitt a lakására, megajándékozott egy vadonatúj borotvakészlettel és felajánlotta fürdőszobáját a tisztálkodásra. Így emelkedtem fel lassan a nyugati civilizáció fiziológiai szintjére, ami tárgyalóképessé tett a jólöltözött osztrák hivatalos közegekkel.

„Fel, fel vitézek...”

A megállapodás sikerétől felbuzdulva tértem vissza a táborba, ahonnan a következő napon sikerült elmenni új szálláshelyünkre, a St. Wolfgang-tó partjára. A tanárokat és hozzátartozóikat Stroblban helyezték el, egy leányiskola internátusában, amit kiürítettek arra az időre, amíg mi feltételeesen ott tartózkodtunk. Kaptunk egy igazgatót, Witmann urat, aki osztrák pontossággal gondoskodott rólunk, és igyekezett a nyugati életstílushoz szoktatni bennünket. A hallgatókat és néhány fiatalabb oktatót a 10 km-re fekvő Ferienhortban, a leányiskola tantermeiben helyezték el, amit hálóhelynek alakítottak át. Ez azt jelentette, hogy egy teremben 20–30 férőhely állt rendelkezésre. A hallgatók évfolyam és fakultás szerint csoportosultak, ami

sokban segítette a velük való foglalkozást a tanmenet lebonyolításában és a sokszor szükséges fegyvelmezésben is.

St. Wolfgang a Wolfgang-tó partján, mintegy 50 kilométerre fekszik Salzburgtól, az 1783 méter magas Schafberg-hegység árnyékában. St. Wolfgang, St. Gilgen és Strobl tulajdonképpen egy városkának számít, mert teljesen összeépültek az utóbbi évtizedek alatt. Történelmi múltjuk van mint búcsújáró helyeknek, amit a századokkal ezelőtt épült gótikus templomban elhelyezett faragott oltárképnek köszönhetnek. Ezt a képet, amely Közép-Európa egyik legnevezetesebb vallásos alkotása, egy dél-tiroli faragóművész tervezte és készítette. A templomtól egy keresztút vezet felfelé a hegyoldalba, párhuzamosan a fogaskerekű kisvonat útvonalával. A vonatot azok a turisták használják a hegycsúcs megközelítésére, akik nem kívánnak hosszasan gyalogolni. A hegyi kilátóhoz közeli St. Gilgenben van egy híres Mozart-múzeum, amelyben Anna Maria Pertlnek, Mozart édesanyjának az emlékeit őrzik. Itt készült Benatzky híres operettje, a *Fehér Ló* (Im Weisses Rössl), aminek az emlékét a White Horse Inn étteremben örökítették meg. Ez a romantikus környezet szép lett volna, ha nem bántott volna bennünket a hazátlanság érzése és sorsunk bizonytalansága. Ferienhort, ahol a hallgatók tartózkodtak, St. Wolfgang legnyugatibb részében volt, egy hajókikötő közelében, ahonnan szép kilátás nyílt az egész tóra.

A klosterneuburgi katonai táborból, az ott fogva tartott mintegy 80 egyetemi hallgatót átszállították a Salzburg melletti Sitzenheim katonai táborba. Ezek a hallgatók semmit sem követtek el a Sopronba bevonuló orosz csapatok ellen, de az osztrák katonai hatóságnak hadifoglyokként kellett kezelnie őket az orosz kormánnyal kötött szerződés értelmében, és katonai táborban őrizték őket a teljes leigazolásukig. Bizonyítani kellett, hogy nem katonai alakulatként lépték át az osztrák–magyar határt. Izgalmas idők voltak ezek, mert előfordulhatott volna, hogy valamennyiüket átadják az orosz katonai hatóságnak. Hadifogolynak minősítve őket, orosz fogságban is tarthatták volna valamennyiüket. A táborban teljesen el voltak szigetelve az egyetem többi tagjától. Egyedül én mehettem be hozzájuk látogatóként a táborparancsnokság külön engedélyével. Az idő múlásával arányosan nőtt az elkeseredésük, a reménytelen szabadulás kilátástalanságában. Akkor jött el a szabadulás órája, amikor nyilvánossá vált, hogy Kanadába jövünk, mivel az osztrák kormány elhárította magáról a felelősséget, ami az oroszok felé kötelezte a hadifoglyok kiszolgáltatására.

A ferienhorti szállás nem volt alkalmas hely az egyetemi tanulmányok folytatására, de ez volt az egyetlen megoldás, amit az osztrák közoktatási kormány felajánlhatott. Mindenkinek nehéz volt megszokni az új környezetet, az osztrákok hozzánk való magatartását, és abban a tudatban élni, hogy talán sohasem térhetünk vissza Magyarországra. Arra a lehetőségre, hogy

kivándoroljunk egy távoli országba, ahol fényes jövő várhat reánk, nem gondolt senki. Sebeink még frissek voltak, és minden lehetőséget igyekeztünk kihasználni, hogy kapcsolatainkat az otthoniakkal és minden nyugaton élő magyarral fenntartsuk, hogy hazátlan érzésünket és máris jelentkező honvágyunkat enyhítsük. A hallgatók száma szinte naponta változott, jöttek, mentek hazafelé vagy hozzánk csatlakoztak, utólagosan lépve át az akkor már tiltott határokat.

Pintér Laci így írja le a hallgatók vándorlását és csatlakozását a Ferienhortban letelepített erdészeti fakultáshoz:

„Élénken emlékszem a napra, amikor három évfolyamtársammal elhatároztuk, hogy csatlakozunk az erdészeti fakultás által szervezett évfolyamunkhoz, ami 1956. december 12-én volt. Évfolyamtársaim voltak Kurucz János, Orosz Iván és Tutunovszky Koszta. Koszta görög származású volt, de Magyarországon nőtt fel és nevelkedett. Ebben az időben már nagyon veszélyes volt a magyar-osztrák határt átlépni, mivel orosz katonai erők tartották ellenőrzés alatt a határsávot. Jó néhány órát tartott, amíg a határsávon átküszünk a sötét éjszakában, mialatt szívünk a torkunkban dobogott és Ausztriát elértük. Az volt a terveink, hogy mindenáron elérjük a ferienhorti tábort, még az éjszaka folyamán Bécs–Salzburg és St. Wolfgangon keresztül. Ma is emlékszem az utazásunkra a bécsi villamoson, amint Orosz Iván próbálta megmagyarázni a villamos vezetőjének német kiejtéssel magyarul, hogy nincs pénzünk a jegyre.

Késő éjjel érkeztünk Salzburgba, ahonnan már nem volt vonat Wolfgangba. De mi fölszálltunk egy vonatra, ami Wolfganghoz közeli állomásra vitt, ahonnan újra tájékozódnunk kellett. Egy fiatal pár eligazított minket egy jól jelölt hegyi útra, ami közelebb vitt bennünket utazásunk céljához. A szép erdei úton egy hegy hágójához jutottunk, ahonnan megpillantottuk magunk előtt a holdfényben csillogó hófedte gyönyörű hegycsúcsokat, alattunk pedig az elszélesedő Szent Wolfgang tavat, ami csodálatosan tükrözte vissza az ezernyi csillag szíporkázó fényét. Messzebb a bal oldalunkon egy kis falu lámpái törték meg a természet által adott hatásokat. Minden csendes volt körülöttünk. A fagyos levegő a hómezőkről áradt felénk, amit élvezettel szívtunk be a számunkra szokatlan légáramlatból. Utunk lefelé a magas hegyről könnyű volt, bár egyikünk majdnem lecsúszott a keskeny ösvényről egy éles kanyarban. Végre, éjjel felé egy teljesen elhagyatott útra értünk, ahol elvesztettük az irányt és nem tudtuk merre menjünk. Egy rövid idő múltán egy fiatal pár közeledett az úton. Nagyon meglepődtek, mikor minket megláttak. De az ijedtségük hamar felengedett, mikor látták, hogy eltévedt vándorok vagyunk. Útba igazítottak és mi hamarosan éjjel után elértük utunk célját, soproni kollégáink szállását Ferienhortban. Ma huszonöt év után 1982-ben, szerencsések vagyunk, hogy Kanadában élhetünk, ahol semmi nem szab határt érvényesülésünknek. Hálásak vagyunk a szabadságért, a le-

hetőségekért, a baráti kapcsolatokért, amit ez az új ország adott nekünk. Ha ma valaki megkérdezné, hogy megtenném-e a kivándorlást még egyszer, hasonló körülmények között, az én válaszom határozottan igenlő lenne.

Eligazodás egy új társadalomban

A tábori élet Ferienhortban sok nehézséget okozott. A hallgatók általában az önálló élethez voltak hozzászokva, így az osztrákos katonai fegyelmező stílust nem szerették. Emellett a két osztrák felügyelő nem volt túl barátságos. Az igazgató, Ludwig Vatzek, egy szudétanémet, igyekezett magyarellel-nes érzéseit minden alkalmat kihasználva tudomásunkra hozni.

Lahner volt a másik felügyelő tanár valamelyik középiskolából, aki teljes megértés nélkül kezelte csoportunk belső ügyeit, főleg érzékenységünket a szokatlan körülmények hatása alatt. Mindketten bürokratikus és értelmetlen intézkedésekkel keserítették a hallgatók életkedvét. Nem kellett sok ahhoz, hogy a tábor lakóinak elmenjen a kedvük a komoly munkától, főleg az előadási órák látogatásától. A szeretetsomagokat, amiket a hallgatóknak küldtek a segítőkész ausztriai magyarok vagy más nyugati nemzetbeliek, Lahner a szociális munkák elvégzésére választott diákbizottság meghallgatása nélkül, önkényesen osztotta ki. Leveleiket felbontva kézbesítette a címzetteknek. Votzek különösen az oktatói karral szemben mutatta ki ellenszenvét. A tanári kar tanrendi javaslatát nem fogadta el, arra hivatkozott, hogy az intézet napirendjét, például a körlettisztogatás, fürdés és étkezés időpontját nem lehet felforgatni és a szokásostól eltérően végezni, mert a változtatás megzavarja a tábor szabályos életmenetét. December 2-án, egy vasárnapi napon, egész délután leckéztette az oktatókat a különböző rendellenességek elkerüléséről, amiket a hallgatók szállásán tapasztalt, és azt fejtegette, hogy ha a tanárok nem igyekeznek minél előbb valami állást szerezni, mindenről lemaradnak és légerekben élhetnek, úgy, mint a többi keleti országból menekült. Többször hangoztatta, hogy az osztrák kormány és nép jóvoltából élünk ott ilyen kényelemben, gond nélkül és várjuk a sült galambot, hogy magától a szánkba repüljön.

Ausztriai magyar életünk utolsó hetében sikerült őt leváltatni az ausztriai magyar politikai és társadalmi szervek segítségével.

Megkezdtük a tábor életének szervezését

A hallgatók és tanárok összeírását és csoportba osztását Szenczi Vilibárd, az egyetem bányász karának hivatali igazgatója végezte. Az első összeírás szerint november 13-án az erdészeti fakultáshoz tartozó hallgatók, tanárok és

családtagok száma 294 volt, és 170 személy tartozott a bányász és geodéta karhoz. A bányász karon belül kevés oktató jelentkezett a táborba. A táborban összeírt bányászhallgatók az irányítást Kántás Károly professzortól kapták, aki Bécsben telepedett le családjával együtt. Az erdészek és hozzátartozóik a táborban elhelyezkedett és újjászervezett erdész fakultás tagjainak irányítása alatt telepedtek le.

A bányászok és földmérők külön utakon jártak és eszerint csoportosultak. A bányászok fokozatos áttelepítése Sopronból Miskolcra éreztette hatását, ezért nehezen alakult ki a közös álláspont az egyetemi élet együttes folytatására az ausztriai menekülttáborban. A selmec-soproni hagyományos összetartozás érzése a bányászok és erdészek között elmosódni látszott.

Az erdész kari tanács első gyűlése november 13-án volt. A történethez tartozik ennek a kari tanácsnak a tárgysorozata, amint következik:

– Elhatároztuk, hogy fel kell fektetni a táborban levő személyek adatait – származás, születés időpontja, otthoni lakhelye stb.;

– Nyilván kell tartani a csatlakozók és eltávozók nevét és hovatartozását;

– Meg kell csinálni az évfolyamok beosztását és a tanterveket;

– Okmányokba kell foglalni a hallgatók Sopronban elért tanulmányi eredményeit és évfolyamba való beosztásukat;

– El kell készíteni az oktatásban részt vevő tanárok névsorát, és gondoskodni kell megfelelő szakemberekkel a hiányzó tanerők helyettesítéséről. Adamovich Lászlót fel kell hívni a fakultáshoz való csatlakozásra és Bécsből Stroblba való áttelepülésre;

– Szoros kapcsolatot kell létesíteni a bécsi Bodenkultur egyetemmel;

– Gondoskodni kell a fakultáshoz tartozó gyermekek oktatásáról és az egész csoport orvosi ellátásáról

– Nyilvántartásba kell venni a ruházati és pénzügyi segélyeket, és azok igazságos szétosztásáról gondoskodni egy külön bizottság közbejöttével.

Az újonnan szervezett fakultás tagjainak sok elfoglaltságot jelentett a külsőkkel való levelezés. Levelek sora érkezett, amelyekben személyekről érdeklődtek rokonok, régi jó barátok, akik 1945 után hagyták el az országot. Közben a létszám is állandóan változott a táborban. November 15-én összesen 464 személyt tartottunk nyilván. Ezekben a napokban úgy látszott, hogy ausztriai tartózkodásunk hosszabb idejű lesz, mint amire számítottunk, ezért meg kellett kezdenünk az oktatást és a rendszeres tanmenetet. Az évfolyamok jegyzetfüzeteit Bakos Tibor csempészte ki Ausztriába. 1956. december 6-án géppuskarú alatt szökött vissza Sopronba, és 10-én, életét kockáztatva vitte át a jegyzeteket. A táborban elhelyezkedett tanárok nem voltak elegenden arra, hogy a tantárgyak előadását maradéktalanul elvégeznék. Ezért fel kel-

lett kutatni azokat az erdőmérnököket, akik alkalmasak voltak a hiányzó tanárok helyettesítésére a különböző speciális tantárgyakban. Adamovich Lászlót sikerült Bécsben megtalálni, aki készségesen csatlakozott hozzánk, hogy tantárgyának oktatását vállalja. Így november 18-án családjával együtt Stroblba jött. Az Erdészeti Tudományos Intézet soproni osztályától Fodor Gyula, Apt Ödön és Witt Lajos is a menekültek között volt. Így a talajtan, élettan és erdővédelem előadásai biztosítottak látszottak. Papp Ferenc bányamérnököt meghívtuk a földmérés és az azzal kapcsolatos tantárgyak előadására. A fizika tárgykörébe tartozó előadásokat Lux Bandi kollégánk segítségével Szablya János elektromérnök vállalta, aki a Műegyetem mérnöki fakultásán mint tanársegéd dolgozott. Székessy László gépészmérnök Adamovichnak segített a mechanikai természetű tárgyak előadásában.

Ezenkívül tanársegédi minőségben vettünk fel fiatal biológiai végzettségű személyeket, akik részben tanerőhiányainkat pótolták, másrészt segítettünk rajtuk meghívásunkkal, ami később jó ajánlólevél volt számukra más állások elnyerésére.

November 17-én megkezdtük az előadásokat. Hálátlan kezdeményezés volt, mert a hallgatók nem jártak szívesen ezekre. Jobban szerették a gyakorlati oktatást, mert az alkalmat adott fűrészüzemek, erdőhivatalok és kutató intézmények meglátogatására. November 23-án 374 személyt írtunk össze családtagokkal együtt. A műszakiak 230-an voltak.

A mindennapi élet gyakorlati kérdései szétforgácsolták időmet, így nem voltam képes a vezetés ügyével behatóbban foglalkozni. Ezért felkértem Winkler Oszkár kollégámat, hogy tárgyaljon különböző intézményekkel és hivatalokkal a fakultásunkat érintő fontosabb kérdésekről. Oszkár összefoglaló tájékoztatásban beszámolt a tanári karnak a következőkről:

a) A Sitzenheimben fogva tartott hallgatók éhségstrájkba kezdtek, hogy kivívják vele az igazságtalan elbánás megszüntetését és engedjék őket egyesülni a Ferienhortban elszállásolt csoporttal. Az osztrák kormány elzárkózott ennek a kérésnek a teljesítésétől, és csak abban az esetben volt hajlandó tárgyalni ezekkel a hallgatóknak a katonai táborból való kiengedéséről, ha biztosítva látszik, hogy az egész egyetem egy másik országba települ át. A helyzet megoldásában jelentős szerepet játszott a Salzburgi Hírek szerkesztőjének, Klaus Gatterernek a közreműködése, aki fáradhatatlanul ügyködött a sitzenheimi „hadifoglyok” kiengedésében, ami sok utánjárás és vita után sikerült is.

b) Az osztrák oktatási intézményektől kértünk oktatókat, akik helyettesítették volna a hiányzó előadókat. A kérés nem járt sikerrel. Megígérték azonban, hogy adnak összekötőket köztünk és a Bodenkultur Egyetem között, akik segédkezet nyújtanak majd nekünk az esetleges oktatási problémáinkban. Erre persze sohasem került sor. Az osztrák hivatalos oktatási szervek kifejezték, hogy a Sopron Fa-

kultás, ha működni fog Ferienhortban, nem adhat ki osztrák erdőmérnöki oklevelet, továbbá az általunk adott soproni okleveleket nem tudják elfogadni Ausztriában erdőmérnöki állások betöltésére. Az osztrák kormány nem tud anyagi segítséget nyújtani a fakultásunk működésének biztosítására, nem tud a tanároknak fizetést adni és semmiféle természetű kiadásunkat nem tudja fedezni.

c) Az osztrák kormányzat nem látja megvalósíthatónak a Soproni Fakultás működését Ausztriában, részben anyagi fedezet hiányában, másrészt egy idegen, ideiglenes erdészeti intézet más nyelven és más tantervi programmal, mint az osztrák oktatási intézmény „sértené” az osztrák szakoktatás speciális érdekeit. ...A kocka el volt vetve, beláttuk, hogy nem sok keresni valónk van Ausztriában...

d) Oszkár, Hegedűs János volt tanárunkkal karöltve felkereste a szakoktatási hivatalokat Németországban, áttelepülés lehetőségének a megbeszélésére. Azzal az eredménnyel jöttek vissza, hogy a német kormány magas ösztöndíjat tudna fizetni a hallgatóknak, hogy Németországban tovább tanulhassanak, és a tanároknak is tudnak adni tiszteletdíjat, de nem állandó fizetést. A végzősöknek állást nem tudnának biztosítani. Ez az ajánlat lehetővé tette volna mindenkinek az egyéni boldogulását. Hasonló ígéretet kaptunk Svájcban a baseli egyetemről, Franciaországból a tulusi egyetemtől, Angliából, Svédországból, Norvégiából, többnyire az International Rescue Committee irodája által.

November 27-én a beiratkozott erdészhallgatók létszáma 285 volt: elsőéves 44, másodéves 57, harmadéves 50, negyedéves 48, ötödéves 86. A hozzánk érkezett hírek szerint Sopronban összesen 90 hallgató iratkozott be.

Életünk a táborhelyeken a mindennapi problémák kicsinyes megoldásával telt el. Az a tény, hogy nem láttak minket szívesen Ausztriában, arra sarkallt volna, hogy jövőnkkel behatóbban foglalkozzunk. Megoldást kellett találnunk, bár november utolsó napjaiban sok minden történt, ami elterelte gondolatainkat.

Ahogy az idő haladt, mindinkább világossá vált, hogy az oroszok a forradalmunkat leverték. A nyugat el volt foglalva gazdasági problémáival és a Suez-kérdéssel. Magyarország egyedül maradt a szabadságért való küzdelmében. A magyar forradalom hatására növekedett a nyugtalanság a csatlós államokban. A szovjet katonai jelenlét és nyomása Kelet- és Közép-Európában az oroszok hatalmi növekedését eredményezte. Az orosz hadsereg nagyon megközelítette az osztrák–magyar határt, és a békeszerződés megszegése Ausztria részéről veszélyes vagy legalábbis kellemetlen politikai incidenseket eredményezhetett volna a Szovjetunió és Ausztria között. A soproni egyetem kimenekülése és újjászervezése Ausztriában a nyugati sajtó első oldalain szerepelt, és alkalmat adott a kommunista elnyomás részletes taglalására. A soproni egyetem hallgatóinak közel a fele menekült ki Ausztri-

riába a forradalmi események következtében, ami a kommunista rendszer legsúlyosabb kulturális megőrzése volt. A szovjet vezető politikusok élénken érdeklődtek minden kommunistaellenes megmozdulás eseményéről. Érthetően az osztrák kormányzat is figyelte minden lépésünket, ami a semlegesség megsértését eredményezhette volna. A magyar menekültek tömeges befogadása nyílt állásfoglalást jelentett a szovjethatalom terjeszkedő érdekei ellen.

A nyugati világ, főleg Amerika, nagy összegekkel segítette az osztrák kormányt, hogy a menekültek szükségleteit kielégítsék. Mindennel elláttak bennünket, ami az életfenntartásunkhoz szükséges volt. A közoktatási és belügyi minisztériumok messzemenően támogatták a fakultás igyekezetét, hogy a terveknek megfelelően képesek legyenek az oktatási munkát folytatni. De lelünkön a hazátlanság érzése ütött sebet, a sorozatos kudarcok megélése miatt lassú demoralizálódás vette kezdetét sorainkban.

Problémáink megoldásának a kulcsa nem volt más, mint menni valahová. De hová? A hallgatók és a tanárok többsége a csoportos elmozdulás mellett döntött. A november 26-án tartott közgyűlés további sorsunk felett határozott. Határozat született abban az értelemben, hogy nézzünk utána egy újabb letelepedési helynek. Az erdészek együtt akartak maradni a régi tanárok vezetése alatt. A Sopronban beiratkozott hallgatók oktatóik segítségével kívánták tanulmányaikat befejezni, és szervezeten együtt maradni.

Az egyetemi demokrácia megszületése

November 14-én egy erdész-bányász közös bizottságot alakítottak Ferienhortban a hallgatók. Ez a bizottság hivatva volt határozatokat hozni elsősorban a politikailag exponált tanárok és diákok otthoni szerepének tisztázására. A határozatokat közölték a tanári karral az abban foglaltak tudomásulvételére. A határozatokat és az azokkal kapcsolatos levelezést az ifjúság és a tanári kar között teljes eredetiségében közlöm. Ezek a határozatok tükrözik az ifjúság felfogását, ami az elmúlt idők hatása alatt alakult ki. A leírtak sokszor visszatetszően hangzanak, de ha azokat megváltoztatnánk, a szépítés félrevezető lenne. A határozatok egy felzaklatott embercsoport vívódásából származtak, és érdekes tanulságot nyújtanak majd azok számára, akik kivándorlásunkat csak kívülről szemlélték, tárgyilagosság nélküli felületesek megvilágításban.

Az Ifjúsági Bizottság első „határozata” így szólt:

HATÁROZAT

A Soproni Egyetem Ideiglenes Ifjúsági Bizottsága 1956. nov. 14-én az alábbi határozatot hozta:

Az Ideiglenes Ifjúsági Bizottság az ifjúság javaslatára elhatározta, hogy mindazon oktatók és hallgatók, akik akár gyengeségből, akár bárminemű kényszer hatása alatt a múltban a népet félrevezető és idegen hatalom vak eszközeként szereplő párt és ifjúsági és tömegszervezetek keretében vezető tisztségeket viseltek, és így tisztségviselésük árán a közösség és védtelen egyének ellen vétettek, mindazok részéről a bizalmat megvonja.

Ezen határozat nem sújtja azokat a volt ifjúsági vezetőket, akiket a volt politikai rendszer felülről lefelé tisztségükből elmozdított.

Ennek következtében az illető személyek a jövőben semminemű vezető tisztséget az Egyetem keretében nem viselhetnek.

Egyéni elbírálás alapján azonban a közösségi életben részt vehetnek és az egyetemes magyar nép érdekében legjobb tudásuk szerint hasznos munka végzésére felkérhetnek.

Külön kívánunk állást foglalni Roller Kálmán igazgató úrral kapcsolatban, aki bár pártbizottsági tag volt és így részt vett a párt vezetőségében (külön funkció nélkül), a fentebb említetteket nem erősítette, hanem azokat – vezetői tisztséget kihasználva – jó irányban ellensúlyozta.

Kérjük a Kari Tanács jelen határozathoz való hozzájárulását és a határozat végrehajtását.

St. Wolfgang. 1956. november 14-én.

A Soproni Egyetem Ideiglenes Ifjúsági Bizottsága.

A tanári kar tagjai a hallgatók november 14-én kelt határozatát nagy körültekintéssel tárgyalták meg. Álláspontjuk kifejezésére engem bíztak meg mint rangidős felelős vezetőt.

Ebben a könyvben indokoltnak tartottam kihagyni a *Határozatban* felsoroltak neveit. Hazátlan sorsunknak abban a periódusában a politikai felelősségre vonást utólagosan illetéktelennek tartottam, különösképpen az utódokra való tekintettel. Személyem megemlítése viszont előrelátásomat látzott igazolni, miután az 1956 előtti politikai szereplésemet többször emlegették rosszindulatúan a határon belüli és kívüli szélsőséges csoportok tagjai, még az 1989. évi rendszerváltozás után is.

A SOPRONI EGYETEM IDEIGLENES IFJÚSÁGI BIZOTTSÁGÁNAK

F. hó 21-én foglalkozott a kibővített kari tanács a Bizottság f. hó 14-én kelt határozatával, melyben a Bizottság az egész ifjúság nevében veti fel a bizalom kérését azokkal szemben, akik Magyarországon az MDP ifjúsági és tömegszervezetek keretében vezető tisztségeket viseltek. A kibővített kari tanács állásfoglalását az alábbiakban közöljük:

1. A kari tanács egyetért a határozattal, azért, mert helyesnek véli, hogy elsősorban az oktatók világosan ismerjék az ifjúság véleményét, és lehetőség legyen arra, hogy a korábbi működésükből adódó esetleges tévedéseket tisztázzák. Ugyanezt természetesen a hallgatókra is ki kell terjeszteni.

2. A kari tanács a határozatban érintett személyek ügyének megvizsgálására egy bizottságot alkotott, melynek tagjai Tuskó Ferenc és Vécsei György docensek, Baranyai József és Sárkány Jenci adjunktusok, továbbá az ifjúsági intéző bizottság által delegált két hallgató.

3. Kéri a kari tanács az ifjúsági bizottságot, hogy közölje azon oktatók nevét, akiknek a felülvizsgálására gondolt. A személyek kiválasztásának tárgyalására hívja meg a kari tanács olyan tagját, aki nem volt az MDP tagja.

4. Nyilatkozatot kér a kari tanács arra vonatkozólag, hogy a határozat meghozatalában a sützenheimi táborban tartózkodó hallgatók közreműködtek-e?

A kari tanács kifejezi még azon véleményét, hogy az érintett oktatók és hallgatók felülvizsgálása nem irányulhat a személyi sérelmek megtorlásának alapjára. Ennek elkerülésére a vélemények nyilvánítására széleskörű lehetőséget kell biztosítani a hallgatók között.

1956. nov. 21. Strobl

A Kibővített Kari Tanács nevében

Roller Kálmán
igazgató

A kari tanács november 21-én kelt állásfoglalását a diáktanács elfogadta. A levél 2. és 3. pontja alatti javaslatok nem kerültek megvalósításra. A hallgatók hangulata időközben lecsillapodott. Egyidejűleg a jövőbeli kilátások kezdtek foglalkoztatni az ifjúságot. Erre vonatkozólag az ifjúsági bizottság az alábbi beadványt intézte a kari tanácshoz:

A hallgatók jelenlegi helyzete, célkitűzése és a jövőre vonatkozó terve.

Hazáját mindegyikünk azzal a gondolattal hagyta el, hogy visszatérünk. Birtokunkban levő fegyvereinkkel a céltudatos harcunk kudarcot vallott volna a szovjet páncélosokkal szemben és ezért vagyunk jelenleg Ausztriában.

Kifejezett célunk azonban, hogy annak idején hazánk felszabadításában egységesen vehessünk részt, mint fegyveres alakulat, amennyiben erőszak nélkül nem valósulnak meg forradalmi követeléseink.

Ez az elképzelés vezet bennünket, amikor tanulmányaink továbbfolytatása érdekében annak helyét és módját mérlegeljük.

Hazánk pillanatnyi helyzete miatt és azon célunkat szem előtt tartva, hogy vissza kívánunk térni Magyarországra, legfőbb vágyunk tanulmányainkat egységben folytatni. Különösen vonatkozik ez az erdész karra, melynek oktatói kb. 70%-ban szintén ve-lünk vannak, és azon fáradoznak, hogy az egységes egyetemi oktatás megvalósuljon.

A bányász és geodéta kar elhelyezése ezen karok jelenlevő magyar oktatóinak kis száma miatt nem megvalósítható. Ennek ellenére a legmesszebbmenőleg az az óhajunk, hogyha a teljes egységet nem is tudjuk megtartani, lehetőleg minél nagyobb csoportokban maradván, hazánkhoz közel legyünk, hogy célunk megvalósításában a távolság ne legyen akadály.

Az erdész kar kifejezett óhaja a teljes egység megtartása. Ennek érdekében a következő megoldásokat látja a hallgatóság fontossági (súlyszerinti) sorrendben a legideálisabbnak valamely nyugati államban:

1./ Magyar nyelvű egyetemet létesíteni magyar professzoraink, ill. előadóink előadásával és érvényes magyar erdőmérnöki diplomát adni.

2./ Magyar nyelvű fakultás, mely az illető ország erdőmérnöki egyetemének vagy főiskolájának leányegyetemeként működik. Végszigorlat az illető ország oktatási nyelvén, vagy előzőleg a szóbakerülő oktatási nyelv megtanulása és ezután beiratkozni az ill. állam egyetemére, és itt megszerezni a diplomát.

3./ Esetleg csoportos elhelyezéssel különböző országok egyetemlein befejezni tanulmányainkat.

Legjobban érdekli az ifjúságot az egyetem helye.

Jelenlegi tartózkodási helyünk, Ferienhort főleg teremhiány miatt nem látszik egyetemi oktatásra alkalmasnak. Nyelvtanulás szempontjából a hely eldugottsága miatt sem a legszerencsésebb. Főleg nagy problémát okoz az a körülmény, hogy oktatóink kb. 9 km-re laknak Stroblban. Ez a távolság különösen télen, nagyon megnehezíti az oktatást.

Pillanatnyilag a német nyelv oktatása folyik nagyobb súllyal, ezzel párhuzamosan és kisebb mértékben szakmai előadások, ill. beszélgetések is vannak, mely utóbbi a terem és tanfelszerelés (jegyzet, könyvek stb.) hiánya miatt nem kielégítő.

Ruházatunk házon belüli mozgásra felel meg. Menekülésünk során csaknem valamennyien egy szál őszi ruhában jöttünk (nem terveztük kijövetelünket) és már itt kaptunk egy-egy használt felöltőt, két váltás használt (néhány új) fehérneműt is és zoknit. Ellátásunkért és a kapott segítségért örök hálával tartozunk az osztrák népnek és a segítő nyugati felebarátainknak.

Ried, am Wolfgangsee, 1956. XI. 26.
Ideiglenes Ifjúsági Bizottság.

Levél a sitzenheimi katonai táborban fogságban tartott hallgatóktól:

Igazgató Úr!

Szeretnénk röviden, pár sorban közölni a mi táborunk véleményét a ferienholti diákbizottság által hozott határozatok ügyében egyes volt tanáraink politikai magatartása ellen 1956-ig Sopronban

Eleve elítéljük, hogy ilyen kérdésekkel foglalkozik a wolfgangi ifjúsági vezetőség, ami szerintünk időszerűtlen és csak károsan befolyásolná az elsőrendű és fő feladatunkat.

Mi azon az állásponton vagyunk, hogy az esetleges személyi ellentéteket igyekeznünk kell elsimítani, mert talán soha nem volt olyan nagy szükség az összetartásra, mint a mai időkben, nem pedig ilyen dolgokat venni napirendre. És az a véleményünk, hogy a másik karoknak eleve semmi joguk nincs erdész oktatók és hallgatók ügyében szavazni és döntést hozni. Továbbá a mi alsóéveseink sem szavazhatnak jogerősen, mert ők még nem ismerték meg közelebbről tanárainkat.

Ismételten teljesen elvetjük az ilyen irányú tárgyalásokat és az eddigi határozatokat érvényteleneknek nyilvánítjuk.

Salzburg, 1956. XI. 27.

*Üdv az Erdésznek! Gácsi Vendel
Erdészek Diákvezetője*

Tisztán láttam, hogy a különböző érdekeltségű és igényű személyekből összetevődött csoport ellentétes és nem egyszer ellenséges megnyilatkozása az ügymenetről szükségessé teszi határozott véleményem és álláspontom kifejezését az eseményekről. Ezért az alábbi levelet intéztem a tanári kar és a hallgatók közösségéhez.

Kedves Hallgatóim!

Személyesen szerettem volna ma Önökkel tárgyalni az elkövetkezendő időkenivalóiról és azoknak a problémáknak a megoldásáról, amelyek az ifjúság jelenlegi tevékenységéből az ifjúsági vezetők és a tanári kar vállaira hárul. Hivatalos ügyben azonban Bécsbe kellett utaznom, egy angol delegációval való tárgyalás végett, mely nem tudom meddig húzódik el. Az Önökkel való beszélgetés azonban sürgős, mert az befolyásolja valamennyiünk sorsának további alakulását.

Szeretnék egészen őszinte és nyers lenni, ezt ne vegyék rossz néven, mert a szeretet sugallja bennem mondanivalómat, továbbá az aggodás az ifjúság további sorsa felől.

*Kétségtelen, hogy az itteni elhelyezésünk területén sok olyan intézkedés törté-
nik házigazdáink részéről, ami számunkra szokatlan és ezzel magam sem értek
egyet. Van azonban sok olyan intézkedés is, ami a rend érdekében feltétlenül
szükséges. Ezekkel az intézkedésekkel egyetértek, de az ifjúság mégsem hajlandó
azt teljesíteni. Nem elvből, hanem hanyagságból és nemtörődömségből. Példa
erre a névsorok elkészítése, az ellátási kartotékok kiállítás stb. A hanyagságot
kiszabott büntetésre az ifjúság nemtetszését nyilvánítja, amivel elmérgesíti a
helyzetet az oktatók és a bennünket hontalanságunkban befogadó házigazdánk
megbízott tisztviselői között. Ezzel olyan feszültség keletkezik közöttünk, hogy
sokszor szinte lehetetlennek látom az ügyek továbbvitelét. Meg kell mondanom,
hogy többször foglalkoztam már azzal a gondolattal, hogy közlöm Drimmel mi-
niszter úrral, ilyen viszonyok között nem tudjuk helyzetünket tovább fenntartani.
De a józanész azt parancsolta, mindent az ifjúságért és a hazáért, még ha az a
legkeserűbb kenyér is. Cselekedeteimben és érzéseimben megtisztulva átestem a
krízisen és nagy akaraterővel tovább folytattam a küzdelmet jövőnkért.*

*Őnök azonban ebben nincsenek segítségemre, mert napról-napra újabb jelen-
ségekkel keserítenek el és teszik nehezzé a vezetést. Nem látják be, hogy mi itt
vendégek vagyunk, hogy nem követelhetünk, hogy immár 90 000 menekült ter-
heli az osztrák állam gazdálkodását, hogy ez az ország nem forradalmi állapot-
ban van, hanem a semlegesség megtöréséért magára erőszakolt nyugalomban.
Nem látják, hogy az osztrákok előtt minden etikát sértő megmozdulásuk a nem-
tetszést és a kedvvesztést erősíti, és nem akarják belátni, hogy ennek a vége az
lesz, hogy egy szép napon áttesznek egy lágerbe, ahonnan nincs más kiút, mint
vagy hazamenni és fejet hajtani a Kádár kormánynak, vagy elmenni az idegen-
légióba, vagy dokkmunkásként felszívódni a megbízhatatlan elemek tömegébe.
Nemes célkitűzéseink, amik a magyarság fenntartására, nemzeti érzésünk erősít-
tésére, majd hazánk demokratikus építésében való részvételünkre sarkalltak,
mintha lassan elhomályosulnának szemünk előtt.*

*A fentiek folyományaként persze fellép a személyeskedés és az ellenségeskedés
közöttünk, amely ugyan emigrációs tünet, de legyőzhető volna, ha mélyen ma-
gunkba szállva, áthatna bennünket a sorsközösség megbecsülésének egymást se-
gíteni akaró eszméje. Hogy az eszmékben való gondolkodás veszőfélben van, bi-
zonyítja az ellenem indított személyi hajsza, melyről meggyőződésem, hogy az
oktatói kar kiengesztelhetetlen tagjai részéről és az ifjúság egyes részlegének tájé-
koztatlansága következtében meg nem engedhető formában, erősebben került
felszínre.*

*Meg kell mondanom, hogy ezzel a tanári kar 90%-a nem ért egyet és meggyő-
ződésünk, hogy a személyi bosszú tüzeiből és nem tárgyilagos ítéletből ered. Soha
a világon nem fordult még elő, hogy egy egyetemi tanárt az ifjúság unszimpatia-
ja miatt, olyan brutális eszközökkel akartak megfosztani tanárságától, amint azt
Őnök közül és az oktatói kar néhány tagja részéről tenni akarták. De ez nem*

csoda, mert egyes oktatók olyan kijelentéseket is tettek, hogy a professzorok és jómagam is, magunkat neveztük ki itt jelenlegi pozíciónkba. Voltak hangok, amelyek kifejezték, hogy nem kívánnak velünk dolgozni, mert itt is ugyanazok vezetnek, akik otthon vezetők voltak. Úgy néz ki tehát a dolog, mintha mi magunknak akarnánk pozíciót alapítani, egy kialakított magyar egyetemen, és nem bízva saját szaktudásunkban, félünk attól, hogy nem tudunk itt megélni. Ezek az urak nagyon tévednek, de tévednek azok is, akik vélt politikai hibáinkat saját gyengeségük és anyagiasságuk takargatására akarják felhasználni. A magam részéről csak igaz ügy érdekében akarok szolgálni az ifjúságnak és a magyar népnek, ha ezt nem tehetem, félreállok. Nem fog önérzetem gátolni abban, hogy ezt megtegyem, de fájó szívvel tenném meg akkor, ha ifjúságunk olyan kézbe kerülne, mely kezet erre nem tartok méltónak.

Hogy világosan ismerjük egymás álláspontját, az alábbiakban szögeztem le kívánságaimat, illetőleg elveimet:

1./ Céлом az ifjúság együtt tartása, magyar szellemben való tovább nevelése és adott esetben hazánkba való visszavezetése. Ennek érdekében felhívom az ifjúság figyelmét arra, hogy minden felelősséget csak akkor vállalok, ha hajlandó alávetni magát a kialakítandó kari tanács minden rendelkezésének és irányításának.

2./ Az ifjúság további életében kerülsz el a forradalmi módszereket, vesse alá magát a vendégül látó ország szokásának és élethelehetőségének, szűnjenek meg az izgatások, kezdődjék meg a legkomolyabb munka. Az előadásokon mindenkinek a legpontosabban jelenjen meg. Az elmaradókat és hanyag tanulókat az évfolyam intse és szégyenítse meg.

3./ Nem értek egyet a tanári kar egyes tagjai ellen irányított személyi támadások túlhajszolásával. Ezt az ügyet akkorra kell tenni, amikor nyugodt és kiegyensúlyozott hangulatban ennek ideje elkövetkezhet. A III. évesek vonják vissza azon határozatukat, hogy egyes tanárok előadásait nem látogatják és tegeyenek eleget a tanulmányi fegyelemben.

4./ A kari tanács döntése nélkül az ifjúság semmiféle mozgalmat (sztrájk), vagy egyéb akciókat (elhelyezkedés) nem indíthat és elvi kérdéseikben nem tárgyalhat.

Amennyiben az ifjúság fenti előterjesztéseimet elfogadja, úgy minden akaratommal vállalom a további vezetést, amíg azt erőm engedi, ha a pontok közül bármelyiket is visszautasítaná, úgy megköszönöm eddigi bizalmukat és az Isten áldását kérve mindannyiukra, fájó szívvel bocsátom Önöket útnak.

1956. november 29.

Jó szerencsét: Roller Kálmán s.k.

Az előzetes megbeszélések jó irányba való fejlődése képessé tette az évfolyam vezetőit, hogy az erdészhallgatók többségét meggyőzze a szervezetszerű együttműködésről. Sikerült felújítani a volt Selmec-Soproni Ifjúsági Kör működésének gondolatát. Az egységes vezetés megteremtése érdekében kitűzték az Ifjúsági Kör elnökének és tisztségviselőinek megválasztását. A választás december 2-án zajlott le az alábbi eredménnyel:

Elnök: Grátzer Miklós 96 szavazat. Helyettesek: Komondy Gyula 59 szavazat, Balatinetz János 32 szavazat.

Ezen kívül Molnár Géza, mint elnök 18 szavazatot kapott, mint helyettes 17-et, Hudák János, mint elnökhelyettes 10-et, Baraksó János 10-et. A beérkezett szavazatok száma 145, ebből 12 tartózkodott vagy érvénytelen.

Ezen kívül a sitzenheimi részleg elnökhelyettesét fog küldeni ebbe a bizottságba. Minden évfolyam 1 küldöttet évfolyamfelelősként delegál, és a lányok egy képviselőt küldenek, külön.

A választás titkos szavazással történt, nem előzte meg semmilyen agitáció.

Kérjük a választás tudomásulvételét és írásbeli választ az ifjúsági bizottság munkakörének meghatározásával.

*St. Wolfgang, 1956. december 2.
Visi Emil s.k.*

A kari tanács levele az ifjúsághoz.

*A Műszaki Egyetem Erdészhallgatók Intéző Bizottságának
St. Wolfgangsee, Ried*

A f. hó 2-án kelt értesítést az ifjúsági bizottság megválasztásáról tudomásul vettük. Egységünk megerősödése és a fegyelem megszilárdítása érdekében a kari tanács az alábbi határozatot hozta:

A továbbiak során minden tekintetben együtt kívánunk működni az ifjúsági bizottsággal, ezért a kari tanács két ifjúsági kiküldöttet hív meg állandó jelleggel határozatok hozására.

Elfogadjuk az ifjúság azon javaslatát, hogy Perlaki Ferenc adjunktust, mint önálló előadót a kari tanács állandó tagjának hívjuk meg.

A fenti bejelentés utolsó bekezdésének megfelelően az ifjúsági bizottság munkakörét az alábbiakban jelöljük meg.

1./ Állandó összeköttetés a kari tanáccsal. Ebben bennfoglaltatik az ifjúság sorsának, elvi jelentőségű döntések meghozatalának, a tanulmányi vonal kialakításának intézése a tanári karral karöltve.

2./ Gondoskodás a tanulmányi és munkafegyelem biztosításáról, az erkölcsi magatartás állandó javításával. Ennek megvalósítása érdekében fegyelmi bizott-

ságot kell létrehozni. A fegyelmi bizottság tanártagjaként Adamovich László docens urat jelöljük ki.

3./ Gondoskodás a hallgatók szociális kérdéseinek megoldásáról: ruha, pénzesélyek, ösztöndíjak kiosztása. A szociális bizottság tanáraként Nemki Ernő egyet. tanár urat jelöljük ki.

4./ Addig, amíg a sitzenheimi tábor meg nem szűnik, biztosítani kell az állandó összeköttetést. Helyes lenne a felsőévesek közül hetenként egy hallgató delegálása a katonai tábor meglátogatására.

5./ A jövőbeni életünk hangulatosabbá tétele és a selmeci összetartás felelevenítése érdekében elő kell készíteni a régi ifjúsági kör megalakulását, hogy új átlomáshelyükön már az Ifjúsági Kör működhessék, az előkészítési munkák megsegítésére Perlaki Ferenc adj. urat jelöljük ki a tanári kar részéről.

Természetesen a november 28-án kelt levelem azon kitétele, mely szerint az ifjúság semmiféle forradalmi akciót (sztrájk, tüntetés stb.) a tanári kar beleegyezése nélkül nem kezdhet, továbbra is fennáll.

St. Wolfgangsee, 1956. december 3.
Roller Kálmán megb. dékán

A kari tanács feltételeit a megválasztott ifjúsági vezetők elfogadták, és ezzel a hallgatók egységének demokratikus alapokra való felépítése befejezést nyert.

Hartai Klára

Klára volt az első, akit egy halálos kimenetelű balesetben elvesztettünk. A hallgatók ferienholti szállásáról csábító kilátás nyílt az északi oldalon fekvő magas hegyre, a Schafbergre és annak 1783 méter magas csúcsára. A hallgatók az első napoktól kezdve vágyakozva nézték a meredeken nyújtózó hegyoldalt és az égbe nyúló hegycsúcsot. Nehéz volt meggyőzni őket arról, hogy az ausztriai hegyek megmászása veszélyes vállalkozás, gondos előkészület, a hegymászásban szerzett gyakorlat, valamint megfelelő felszerelés: jó hegymászó cipő és ruházat nélkül aligha sikerülhet. Mindez a hallgatóknak nem állt a rendelkezésére, hiszen otthonról csak azt a ruhát hozták magukkal, ami rajtuk volt. Az osztrák felügyelő, egy állandóan ott élő tanító, külön felhívta mindezekre a hallgatók figyelmét.

November 10-én délután 2 órakor, öt hallgató, két fiú és három leány – közöttük Hartai Klára – elindultak, hogy megmásszák a közelinek tűnő hegycsúcsot. Az egyik fiú a következőképpen mondta el a végzetes kirándulás történetét:

Egy jó darabig mind együtt mentünk a szép hegyi úton, előbb a hegy lábánál elterülő erdőn keresztül. Mintegy a fele úton a fiú kollégám elvált tőlünk és egy

rövidebb úton akart felmenni a csúcs közelébe, mint ahogyan mi terveztük. Így mi négyen libasorban mentünk tovább. Én a sor végén mentem, hogy fedezzem a lányokat és segíteni tudjak nekik, ha rászorulnak. Lassan haladtunk előre, sokszor megálltunk pihenni a egyre meredekebben kapaszkodó úton mindaddig, amíg a sziklás csúcs aljába nem értünk. A fiú kollégánk, aki elvált tőlünk, már ott várt bennünket. Ő és két leány elindultak a sziklaparton a mind inkább keskenyedő úton. Klára mintegy hat méterrel előttem haladt, majd megállt és egy bokorba kapaszkodott. Segíteni akartam neki az út folytatásában, de ő szabadkozott és azt mondta, hogy a hátralevő útszakaszt egyedül akarja folytatni, amíg a csúcstól el nem éri. A végcél már nem volt messze, a tető csak méterekre lehetett tőlünk. Klára elengedte a bokor ágát, és láttam, hogy megcsúszott lassan lefelé a laza, kövekkel borított útról. Hirtelen megfordult, arccal felém, én oda akartam szaladni hozzá, hogy megfogjam, de akkor már kicsúszott a lába alól a talaj és olyan gyorsan kezdett lefelé gurulni, hogy nem voltam képes elkapni, mert nem akartam én is elveszíteni az egyensúlyomat. Nem gondoltam arra, hogy teljesen elvesztette a talajt a lába alól, mert hirtelen elesett és oldalán gurulva, majd bukfacezve, szinte esett lefelé és eltűnt a szemünk elől. Ahogyan csak tudtunk, egyensúlyozva magunkat, rohantunk utána és megtaláltuk egy kidőlt fán fennakadva legalább 40-50 méterrel lejjebb, mint ahol mi álltunk, amikor ő elkezdett csúszni lefelé. Mikor megtaláltuk nagyon lesújtó volt látni sebektől borított arcát, nyöszörgött, és látszott, hogy nem volt eszméleténél. Ölünkbe vettük és megindultunk lefelé a meredek, köves hegyoldalon. Vagy 100-150 métert mentünk csúszkálva és meg-meginogva a bizonytalan talajon. Aztán megálltunk, mert a talaj már olyan görgeteges lett, hogy nem bírtuk Klárát vinni és mi is nagyon kifáradtunk. De késlekedni nem lehetett, mert Klára egyre rosszabbul lett, amit hörgő lélegzetén vettünk észre. Így én nekiiramodtam, hogy segítséget hozzak. A többiek vele maradtak, hogy valamiképpen enyhítsék szenvedését. Útközben más kollégákkal is találkoztam, akiknek gyorsan elmondtam, hogy mi történt és kértem őket, hogy együtt próbálják meg Klárát lassan lefelé hozni, amíg én a segítséggel visszaérek. A táborvezető gyorsan mentőexpedíciót szervezett és orvost hívott, akikkel visszamentünk, hogy Klárának elsősegélyt nyújtsunk és lehozzuk. Amikor elértük őket, már lejjebb jöttek és egy kis patak partján vártak ránk. Klárát hordágyra tettük és a St. Gilgen-i kórházba szállítottuk.

Eddig a hallgató elmondása a tragikus balesetről. Klára súlyos külső és belső sérüléseket szenvedett az esés következtében. Az éles kövek, amiken átgurult, nagyon súlyosan megsebeztek. Eszméletét nem nyerte már vissza, és háromnapi szenvedés után a kórházban meghalt. Az orvosok mindent megtettek érte, hallgatótársai az utolsó percig mellette voltak – minden hiába volt, november 17-én a kórházban meghalt.

November 19-én temettük el Klárát a St. Gilgen-i kis, árnyas temetőben. Sírkövére nevét és korát vésettük azzal a felírással, hogy súlyos hegyi balesetben vesztette életét. Azt is ráírtuk a sírkőre, hogy magyar volt és az 1956-os magyar forradalom után menekült ki Ausztriába sok száz társával együtt. A soproniakat nagyon megrendítette ez a tragikus végű kirándulás, rájöttek, hogy egy könnyelmű vállalkozás milyen balesettel járhat, és az elkövetkezőkben óvakodtak a hegymászástól. Ez nem romantikus kaland, mint a séta a soproni fenyveserdők sétányain. – Azóta a Schafbergre már fogaskerekű vasutat építettek, ez mindenesetre kényelmesebb és veszélytelenebb módja a csúcra való feljutásnak, mint annak idején, 35 évvel ezelőtt.

IV. LEVELEZÉS AZ OTTHONIAKKAL

*Zúg az erdő, zúg a nádas,
üthetitek a nyomomat,
utánunk a fellegekben
fergeteges vihar támadt...*

Múltunk és jövőnk szorosan fűzött bennünket az alma materhez. Minden erőfeszítést megtettünk, hogy kapcsolatot tudjunk tartani egyetemünkkel. Megindult a titkos levelezés közöttünk, mert a hivatalos postai szolgálat volt járható út számunkra, nem lett volna tanácsos bárkit kitenni otthon a politikai rendőrség, illetőleg az ÁVO zaklatásának. Az alábbiakban néhány levélidézetet írok le, ami hű képet ad az otthon uralkodó állapotokról. A levelek íróinak nevét a diszkréció szem előtt tartása miatt nem közlöm.

Egy tanártársunk írja (1956. december 15.): *Engem senki meg nem bízott az írással, én saját lelkiismeretem és szeretetem szavait írom ide. Jöjjetek vissza hozzánk, a hazához és a földhöz, amelyből sarjazzatok, és a mi kedves Alma Materünkhöz. Ápoljuk tovább itthon a magyar erdészettudományt, amelyről éppen a nyárfakonferencián tűnt ki, hogy mit ér. Ennél többet is tudnánk tenni a szeretet és megértés jegyében. Az igaz embert és hazafit nemcsak az anyagiak boldogítják.*

Egy másik levél (1956. november 20.) így szól: *Azon a véleményen vagyok és velem együtt a nagy többség, különösen az idősebbek, hogy mindent el kell követni a tekintetben, hogy a hallgatóság hozzájusson a tananyaghoz, jegyzet-ikhez, könyvekhez, azon célból, hogy addig, amíg visszatérnek, tanulmányaikat folytathassák és idővesztés nélkül végezzék be itthon az egyetemet...*

A hallgatók és a fiatalabb tanárok közül néhányan vállalkoztak arra, hogy áthozzák Sopronból a jegyzeteket és a könyveket. Erről a következő értesítés érkezett 1956. december 6-án: *Az első és második félévi előadásaid jegyzeteit e sorokkal egyidejűleg küldjük ki. Bognár Dezső (városi párttitkár volt) ismertetett meg a Volksstimme egyik újságírójával, akivel itt az egyetemen a tanári kar több tagja és a MEFESZ képviselői jelenlétében tárgyaltunk, közölve vele az itteni helyzetet. Nyomatékosan kiemelve azt, hogy mindazokat a tanárokat, oktatókat, hallgatókat és az egyetemhez tartozókat, akik innen eltávoztak, kivétel nélkül örömmel és szeretettel várjuk vissza. Közöltük továbbá, hogy az egész város közvéleménye kivétel nélkül elismeréssel adózik Egyetemünknek, hallga-*

tóinknak a közrend fenntartásáért és a város lakossága minden gondjainak viseléséért és a nekik nyújtott segítségért, és örömmel várja vissza az eltávozottakat. Azt is közöltük, különösen kihangsúlyozva, hogy mindezideig senkinek itt bántódása nem történt.

Eleinte a hallgatók nagy lelkesedéssel vették a kezdeményezést és a tanítás megindítását. A lelkesedés azonban hamar lelohadt, a terv nem valósult meg, az oktatást nem lehetett eredményesen folytatni. Ez a tény nagy mértékben befolyásolta az egész csoport további sorsát és jövőjének kialakulását.

Egy hallgatónk levele Ferienhortba 1956 decemberében: *A második szovjet támadás idején Budapesten voltam. Sajnos ezután még két hétig nem állt módomban a fővárost elhagyni. Amint értesültem a rádión keresztül sorsotokról, azonnal elhatároztam, hogy szintén külföldre menekülök. Sopronnál szerettem volna átlépni a határt, de Sopronig nem tudtam eljutni. Ezért egyetemi írásaim, indexem stb. nélkül Oslinál, Csorna közelében léptem át a határt és onnan egy közeli lágerbe kerültem. Itt igen rosszak voltak a viszonyok. A lágert elhagyni lehetett. Kértem az osztrák hatóságokat, hogy szállítsanak át Ferienhortba, ők azonban kijelentették, hogy mivel nálatok már nagy helyhiány van, nem lehetséges nekem odamenni. Innen egyébként egy osztrákkal egy levelet is küldtem, nem tudom, megkaptátok-e? A traiskircheni lágerben való tartózkodásom ötödik napján beszéltem a Coordinating Committee Szervezet kiküldötteivel, akik azt állították, hogy a magyar egyetem lehetősége St. Wolfgangban nagyon bizonytalan, és a hallgatókat el fogják osztani különböző országokban, ahol tanulmányaikat folytathatják majd. Két nappal később mód nyílt számomra Nyugat-Németországba menni és itt tovább tanulni. Lévén abban a tudatban, hogy nektek is szét kell majd tagolódnai, előkészítettem a talajt az itteni erdőmérnöki főiskolán a további magyar diákok felvételére. Ez a lehetőség most már fenn is áll, azonban a diploma megszerzése után nehéz lenne az elhelyezkedés megfelelő állásokban. Tegnap értesültem a német rádióból és az újságokból a Kanadába való áttelepülés lehetőségéről. Miután ez a hírközlés nagyon szűkszavú és bizonytalan volt, szeretnék tőletek további tájékoztatást kapni. Ha mód lenne rá, szeretnék veletek tovább tanulni. Írjatok mielőbb a lehetőségekről. (A hallgató a levélben a továbbiakban részletesebben érdeklődött a lehetőségekről, a tanulmányi rendszerről – magyarul vagy angolul folya-e az oktatás – és a csatlakozó tanárokról, akik Kanadába kívánnak majd menni az iskolával.) Végül néhány szót az itteni helyzetemről. Az a szeretet, ami a professzoroktól kezdve a diákokig és egyáltalán az egész lakosságon keresztül irányomba megnyilvánul, minden képzeletet felülmúl. Felruháztak, lakást biztosítottak, elláttak pénzzel és egyáltalán mindennel, amire szükségem volt. A főiskolán máris felvettek a negyedik évre. Amennyiben úgy látjátok, hogy a kanadai út nem csábító néhányatok számára, hasonló körülmények között lehetőség nyílna itt is a továbbtanulásra.*

A levél a hallgatóknak volt címezve, akik átadták nekem megválaszolásra. A válasz el is ment. A levelet író hallgató nem jött velünk Kanadába.

Egy diák hazahívó levele és az elmenekültek elmarasztalása:

Kedves Vijjon Barátom, Kedves Cimborák!

*Az elmúlt idők sűrű ködfátyolként nehezedenek reánk. Mennyi álmom, mennyi remény, mennyi hiába elfolyt drága magyar vér hullatása után számunkra ismét beborult. Az események szétválasztottak bennünket, és minivel más mód nem adatott beszélgetésre, így eme hitvány papírhoz folyamodom, hogy szóljak hozzátok. Bizonyára felmerült bennetek a kérdés, hogy közülünk kik cselekedtek helyesebben. Azok, akik kimentek és arra várnak, hogy az oroszok kimenjenek hazánk területéről, vagy azok, akik gyér számban együtt maradtunk, kitéve magunkat az esetleges elhurcoltatásnak. Azt is hallottuk, hogy bennünket egyes kinti barátaink hazaáruló ÁVÓ-s spiclinek bélyegeztek meg. Persze mi nyugodtak vagyunk. Mi nagyon jól tudjuk, hogy ez a hang nem az évfolyam 90%-ának a hangja. Mi csak egyet kérünk tőletek. Ne hallgassatok semmiféle felelőtlen fecsegésre. Ne engedjétek meg azt, hogy felelőtlen elemek egymás ellen uszítsanak bennünket. Nem, a mi célunk közös: **MAGYAR HONBAN EGYÜTT ÉLNI, BECSÜLETES MUNKÁÉRT BECSÜLETES MEGÉLHETÉST BIZTOSÍTANI, CSALÁDOT ALAPÍTANI.** Azt akarjuk, hogy mindenki szabadon, boldogan éljen. Azt is észre kell vennetek azonban, hogy – MI – legalább **MAGYARORSZÁGON**, így látjuk. Nyugtat sem adott nekünk egyebet a vöröskeresztes adományokon kívül az uszításnál. Lássatok tisztán: hogy a nagy nemzetek számára teljesen közömbös az, hogy a magyar nép mint nemzet egy évtized vagy egy évszázad alatt tűnik el a történelem színpadáról, és ebben nincs kivétel. Ugyanezt teszi a Szovjetunió, mint amit az USA tesz. Azt is látnotok kell, hogy a jelenlegi orosz megszállásra és a függetlenségünk sárba taposására elsősorban a jaltai egyezmény adott jogot, amit mindeddig szigorúan titokban tartottak.*

Ez már a múlté. Számunkra egy a fontos a jelen pillanatban, hogy be tudunk-e illeszkedni a ránk kényszerített „békés építő munkába” vagy pedig továbbra is harcolunk. Mi természetesen a harc mellett döntöttünk. De úgy, hogy inkább magyar földön pusztuljunk el, mint kimenni valamely nyugati államba és onnan várni, hogy a szovjet hadsereg mikor lesz kegyes Magyarországnak a függetlenségét biztosítani. Saját jószántából soha, és tegyük hozzá, hogy ebben a kérdésben bemutatta tehetetlenségét maga az ENSZ is.

BARÁTAINK! Mi nem tudjuk elképzelni rólatok, hogy ti a magyar haza vergődését távolról tudjátok nézni és a Magyar Hazátokat véglegesen itthagytátok volna. Bizonyára felmerült bennetek a kérdés, hogyha hazajöttök, számonkérések lesznek-e. Ma nem olyan világot élünk, amikor valamiért felelősséget

vállalhatunk. Annyi azonban bizonyos, hogy a mi hallgatótársaink közül senki olyat nem tett, ami törvényes keretek között eljárást vonna maga után. Semmi olyat nem tettünk, amivel a magyar nemzet becsületes 90%-a nem értett egyet. Egyébként ehhez a magam részéről csak annyi a hozzáfűznivalóm, hogyha ilyenre sor kerülne, számomra az első hely biztosítva van. Azonban semmi szándékom nincs a cselekedeteim után Magyarországnak hátat fordítani. Az egyetemi életünkkel kapcsolatban szíves tudomásokra hozom, hogy eddig közülünk senkit nem tartóztattak. *Ie.* Egyetemünk továbbra is autonóm terület (a kollégiumok is). A tanítások megkezdődtek és a vizsgahónap az eredeti terv szerint, januárban lesz. Azon hallgatók (erdészek 26-an), akik hazajöttek, már szintén rendszeresen tanulnak és senkinek semmi bántódása nem esett. A ruháitok, felszerelések, mindenkié megvan. Azok a hallgatók, akiknek a szülei eljöttek a ruháért, amennyiben hitelt érdemlően igazolták magukat, kiadtuk a holmijaitokat.

Az Erdész Kar jelenlegi létszáma 98 fő hallgató. Tudomásokra hozom továbbá, hogy az Egyetem hivatalosan is megkapta a Soproni Műszaki Egyetem címet, amelynek három kara van. A rektor: Dr. Vendel, az erdész dékán: Magyar János. Az oktatásügyi miniszter hivatalosan is közzétette, hogy a bánya- és földmérnöki képzés Miskolcra Sopronba legkésőbb február 1-re véglegesen átköltözik. Mi csalogatni nem akarunk benneteket. Be kell látnotok azonban, hogy ilyen súlyos helyzetben minden becsületes magyar emberre itthon van szükség, még abban a helyzetben is, ha néha nem is egészen nyugodtan alszik. A MEFESZ újra lett választva, az elnök én vagyok. Roth Gyula bácsi adja elő az erdőművelést és a vadászatot.

Most voltunk otthon egyheti szabadságon. Így Pesten a második beavatkozás már lényeges változást nem hozott. Csak az a különbség, hogy a főútvonalakon több épület teljesen eltűnt. A halottak száma 75 000. A politikai hangnem a hivatalos részről semmivel sem különb, mint Rákosi és Gerő alatt volt. De meg kell mondani azt is, hogy a kormánynak nincsen tábora. A kormány teljesen tehetetlen, és az elmúlt hónap eseménye a munkásságot és a diákságot annyira eggyé kovácsolta, hogy soha még ilyen magyar egységről nem beszélhattünk. Tehát ez a biztosítéka annak, hogy ami volt, az vissza nem jön. Tizenkét év bűnös politikája a magyar nemzetet a nemzetközi közvélemény szemétdombjára taszította és a megalázott kis nemzet 75 000 becsületes magyar ember vérével tisztára mosta a történelem eme hitvány lapjait. Ezért be kellene látnotok azt, hogy most ebben a nehéz órában nem valami nagy dicsőség végleg búcsút mondani annak a hazának, amely haza népe a világ előtt hősiességével elvitte a pálmát. Azt is be kell látnotok, hogy a kimenekült mintegy 100 000 magyar ember között legalább 20 000 olyan ember van, akiktől a magyar hazának megszabadulni kész jótétemény volt. Én magam is voltam át Klingenbachban, ahonnan az osztrákok nem engedtek tovább. Ott hallottam az osztrákoktól nagyon szomorú dolgokat a kiment magyarok egy részével kapcsolatban.

Eddig 55 indexet már összeszedtem. Már két esetben ki akartam értetek menni, de az osztrákok nem engedtek el. November 1-jén visszajöttem a MUCK-ról azzal, hogy hogy szétnéztek, és amikor gyalog ismét visszamentem a Muckra, éjjel 10 óra volt. Ott már csak városiak voltak, de azokkal nem akartam kimenni. Ne hallgassátok a rémhíreket és különösen ne a SZABAD EURÓPÁT, mert azok pusztán csak uszítanak, de ugyanakkor csak ölbetett kézzel nézik Nyugaton, hogy a Kelet árnyékában hogyan hull a magyar vér...

Sajnos a fentebb leírt ígéretek nem valósultak meg, az ifjúság követeléseit a kommunista Kádár-kormány nem valósította meg.

Az alábbi, 1957. január 26-án kelt sorok, amelyeket már Vancouverben kaptunk kézhez, így szólnak:

Nem tudom, mennyire vagytok tájékoztatva az otthon történtek felől. Január 21-én elrendelte a kormány az iskolák és egyetemek megnyitását és a szénhiány dacára az oktatás megkezdését. Hatalmas letartóztatási hullám seper végig az országon, egyben már több százra tehető a kivégzettek száma. A mai napon közölte az ausztriai sajtó, hogy Kádárék 80 000 embert, a munkanélküli felesleget leadták a Szovjetunióknak családostul 3 éves munkaszerződéssel. Világbotrány méretet öltő esemény, kézzelfogható szegényfoltja lesz a rendszernek.

A számos pártoló vagy elmarasztaló megnyilatkozás között meg kell emlíkeznem Dr. Botvay Károly, szeretett kollégánk véleményéről, amit az Erdőmérnöki Főiskolai Közleményekben (1957. 106. oldal) tett közzé:

Meggyőződésünk szerint rövidesen megérjük azt az időt, amikor ennek a nagymérvű eltávozásnak döntő okait már ismerni fogjuk és a jövő számára a következtetéseket le tudjuk vonni. Botvay Károly szívében hallgatóinak és tanártársainak eltávozása mély szomorúságot okozott, de meg tudta érteni a szabadság utáni vágy értékét, az ifjúság jobb és szabadabb élet utáni vágyát, ami a kommunista rendszerben nem volt elérhető, sem 1956 előtt és természetesen az után sem.

Érdeemesnek tartom megemlíteni egy szülő véleményét, akinek a fia fakultásunk hallgatója volt: *...köszönöm, hogy fiainkat átvezette a nehéz napokon. Bízunk abban, hogy eljön az idő, amikor a vezetése alatt, széles látókörű fiatal erdészgárda fog visszatérni hazájukba, akik felépítik azt, amit az apák leromboltak.*

Az Egyetem szószólói természetesen a kommunista szólamokat fújták a kimenekültek ócsárlására. Az Egyetem évkönyvében a következőképpen írták le távozásunkat (*Mindnyájan voltunk egyszer az akadémián, 1969*): *...Az ellenforradalom időszakában a főiskola vezetősége, az oktatói kar kezéből kicsúszott a vezetés. Az irányítást elsősorban az úgynevezett katonai tanácsban a szocialista rendszer teljes megsemmisítésére törő volt horthysta tisztak vették át. Súlyos felelősség terheli a hallgatók tömeges nyugatra történt távozása miatt elsősorban a Főiskola volt igazgatóját, Roller Kálmánt, de a többi oktatót is,*

akik példát mutattak a hallgatóknak a Főiskola, Sopron, Magyarország és a haza elhagyására.

A személyemre hárított elsőrendű felelősség könnyelműen kijelentett vád annak alapján, hogy a magyar közvélemény előtt úgysem utasíthattam azt vissza, minthogy az erre alkalmas fórum a kommunista rendszerben nem volt ismeretes.

Az 1990-es évben, a kommunizmus bukása után, egységesen rehabilitálták az 1956-ban eltávozottakat, de szerepemet az 1956-os forradalommal kapcsolatban nem tisztázták, és nem ismerték el azt a felelősséget, amelyet magamra vállaltam, hogy a 140 erdőmérnök tanulmányait befejezhesse. Nem kapott méltó elismerést a Vancouverbe kitelepült fakultás történelmi kiállása sem az 1956-ban teljes hatalomra szert tett kommunista erők ellen.

A soproni egyetem hallgatóinak az 1956-os forradalomban való részvételére vonatkozó legjelentősebb tanulmány Dr. Hiller István egyetemi könyvtáros tollából jelent meg az Erdészeti és Faipari Egyetem 1975. évi évkönyvében *A Magyar Erdészeti és Faipari Felsőoktatás 30 éves története 1945–1975* címen. Dr. Hiller a legmesszebbre menően igyekszik tárgyilagos lenni az események leírásában, de érthetően nem mentesíthette magát a marxista-leninista szemlélet mesterkélte teóriáitól. Ezek nélkül a teóriák nélkül nem jelenhetett meg a politikai beállítottságú írás a kommunista rendszerben. Így kénytelen volt idézni Hollós Ervin és Lajtai Vera marxista értékelését az 1956-os eseményekről. Az írók szerint az 1956-os forradalom ellenforradalom volt és az *ifjúság cselekedeteinek objektív értelme független volt szubjektív szemléleteiktől*. Hogy ez mit jelent, nehéz megérteni, és az írók sem igen tudják annak valós értelmét, de hát jól hangzik a nyakatekert marxista filozófia magyarázkodásában. Természetesen a kommunista primitivizmus dajkamesei is belekerültek a cikkbe – mint például, hogy a nyugati felbújtó revizionisták beszivárogtak az ifjúsági szervezetekbe, és ezek az elemek a kommunista rendszer megdöntésére az ifjúságot akarták felhasználni. Dr. Hiller, Berecz János kommunista író, történész, politikus könyvéből (*Ellenforradalom tollal és fegyverrel 1956*. Kossuth, 1969) leszűri a következtetést, hogy a soproni hallgatók cselekedete egyáltalán nem volt spontán, azt egy központ irányította, kezdetben láthatatlanul. Később, amikor a forradalom lenyugodni látszott, a nyugatról beküldött horthysta tisztek, mint amilyen „Pista bácsi” – nyugati ügynök – próbálták megszervezni a fegyveres ellenállást a végső győzelem kivívására. – Az idézett szerzőktől átvett félremagyarozott kitételektől eltekintve Dr. Hiller tanulmánya nagyon értékes és érdekes olvasmány annak, aki a kommunista és kapitalista társadalmi rendszerek világnézetét akarja fontolgatni.

Nagy mértékben befolyásolta az alma mater professzorainak és a soproni közvéleménynek hozzánk való viszonyát kanadai kivándorlásunk híre. Idő-

közben a bajor rádió, a Radio Frankfurt, valamint Németország legtekintélyesebb napilapja, a Frankfurter Allgemeine és Európa legjobbnémet nyelvű hírszolgálatáról ismert újságja, a Neue Zürcher Zeitung hozta a hírt, hogy az Erdő- és Bányamérnöki Főiskola teljes számban kivándorol Kanadába. A második világháború után kivándorolt magyaroknak sok tapasztalata volt a bevándoroltak sorsáról és számtalan figyelmeztetés hangzott felénk. A legtöbb figyelmeztetés arra irányult, hogy a fiatal kivándorlók el fogják veszíteni magyar érzésüket és hűtlenné válnak magyarságuk iránt. Mások véleménye szerint a kanadai kulturátlanság átformálja majd az európai műveltségben meggyökeresedett fiatal generáció kulturális érdeklődését. (Ez utóbbi nézet többé-kevésbé beigazolódott a közel negyven évi kanadai élet után.) Egyik tanártársunk Sopronból írta: *a magam részéről nemzeti szempontból sajnálom a fiataloknak a hazájuktól való elszakadását. De más oldalról, ismét magyar szempontból vizsgálva a kérdést, Kanadában a faipar terén jó szakemberekké fejlődhetnek a kint végzett erdőmérnökök, és az ott szerzett tapasztalatokat és tudásukat, ha majd egyszer visszatérnek, idehaza hazánk javára előnyösen hasznosíthatják.*

1994-ben úgy tűnik, hogy ez az elképzelés sajnos nem valósult meg. Ennek nem a Kanadában végzett erdőmérnökök az okai, hanem inkább az ott honi új erdészgeneráció érdektelensége a kanadai erdőipar, erdőgazdálkodás legmodernebb vívmányai iránt. A Kanadában végzett erdőmérnökök tapasztalatainak hasznosítása az egyetem és a kutatási szervezetek feladata lenne, ebben nem látszik előrehaladás egyik részről sem.

Búcsúnk az alma matertől

A leglényegesebb Ausztriában hagyott okmányunk egy emlékirat volt, amit az Erdőmérnöki Főiskolának címeztünk, oda elküldtük, egy másolatát a bécsi levéltárban helyeztük el. Nem tudom a Főiskolán megtalálható-e még ez az emlékirat, és azt sem, hogy hogyan lehet kiásni a Bécsi Levéltárból, éppen ezért a nálam levő másolatból annak teljes tartalmát idézem:

Mi, az Erdőmérnöki Főiskola oktatói és hallgatói kötelességünknek tartjuk, hogy mielőtt útrakelünk Kanadába, írásban is lerögzítsük elveinket és azokat a körülményeket, amelyek arra indítottak bennünket, hogy a történelem előtt is e felelősségteljes lépésre szántuk el magunkat. 11 évi kommunista megszállás után mint a tisztavízű forrás buggyant ki belőlünk a szabadság iránti vágy. Levette a korlátokat, úgy éreztük, hogy vagy meghalunk vagy szabadon élünk. Egyikünk sem tudott volna belenyugodni, hogy visszatérjen a múlt, és hazugságra kényszerítve nyomjuk el magunkban az igaz magyar érzéseket és nemzetünk lassú kiirtását fogcsikorgatva segítsük elő. 1956. november 4-én azonban megindult a lelketlen szovjet hadigépezet, és ha ellenállunk, kisvárosunkban a célta-

lan halál morzsolta volna el minden erőnket, nagyszerű ifjúságunkat. Így tehát nem volt más választásunk, mint szabad földre menni, ahol hazátlanul, de nyíltan vallhatjuk meg, hogy magyarok vagyunk és azok is maradunk. A szervezetlen menekülőket a magyarok Istene egy táborba vezérelte, és látva az ifjúság lelki hangulatát, úgy döntöttünk, hogy megszervezzük őket és a lehetőségekhez képest tovább tanítjuk, hogy egységesen vezethessük vissza szabad magyar hazánkba. Az osztrák közoktatásügyi miniszter lehetővé tette, hogy itt, a Wolfgang-tó partján megindíthattuk magyar iskolánkat, és helyet adott mintegy 500 magyar diáknak és 40 októnak, családjaikkal együtt. Hála ezért az osztrák népnek és jótékony vezetőinek. A hely azonban nem volt alkalmas felsőfokú nívós oktatásra: Gondoskodnunk kellett, hogy helyzetünkön változtassunk. A Magyarországról kimenekülők számának állandó szaporodása és ezzel Ausztria növekvő gazdasági megterhelése mind jobban nehezítette helyzetünket, de kifejezte a Bécsi Műegyetem és az Erdészeti Főiskola is azon nézetét, hogy nem látná szívesen itt Ausztriában egy magyar egyetem működését, továbbá azt, hogy a diploma elismerése nem történhetik itt meg. Ezek a tények arra készítették bennünket, hogy új otthont keressünk, ahol eredeti tervünk szerint továbbra is egységben maradhatunk és magyarul oktathatunk. A levelezésünk bizonyítja, hogy Európában sehol nem találtunk olyan megoldást, ahol terveinket megvalósíthattuk volna. Csak arra lett volna lehetőség, hogy az európai erdőmérnöki főiskolákon csoportokra osztva helyezzük el hallgatóinkat, átmenetileg, ösztöndíj nélkül. Az ösztöndíj megszerzésére és a hely biztosítására 20 államhoz küldtünk felhívást, de arra a mai napig sem kaptunk megfelelő választ. A tárgyalások során Kanada konzulátusával is sikerült kapcsolatot szerezniünk, aki meghívta a Főiskolát Kanadába és kilátásba helyezte, hogy Vancouver környékén rendelkezésünkre bocsátanak egy megfelelő lakóhelyet, ahol először nyelvtanulással kezdve egységesen a magyar előadásokkal módot nyújtanak a tanításhoz. Bejelentették továbbá, hogy hajlandók a Brit Columbiái Egyetemhez hozzácsatolni és elismerik az általunk adott diplomákat. Lehetővé teszik továbbá, hogy amennyiben haza akarnak a hallgatók jönni, bárki hazajöhet. A döntést a legrövidebb időn belül kérték. A kar az ifjúsággal egységesen döntött, az ajánlatot elfogadtuk és megállapítottuk, hogy célkitűzéseink megvalósítását itt érhetjük el a legjobban az eddigi ajánlatok közül. Mindezeket azért írtuk le, hogy ismertessük tetteinket a jövődő bíránk előtt, akik előtt tiszta magyar szívvvel állunk és valljuk, hogy jót akartunk, hogy lelkünket a szabad haza szeretete készítette, és az ifjúság nemzeti érzésének ápolása vezetett. Mi, oktatók kijelentjük, hogy minden személyi érdekünk félretevésével kívántuk szolgálni magyarságunk ügyét, és inkább a hontalanság keserű kenyerét választottuk. Valamennyien kijelentjük, hogy magyar szívrünk minden dobbanásával közelebb akarunk kerülni a hazamenetelhez, de arra csak akkor kerülhet sor, ha követeléseinket, melyeket a szabadság zászlajára tűztünk és amelyekért 75 000 magyar pusztult el a zsarnok orosz páncélosok

tűzétől, maradéktalanul teljesítik. Ha ez meglesz, nem fog bennünket semmi anyagi érdek a külföldön tartani, és hazamenetelünket semmi más feltételhez nem fogjuk kötni. Építeni akarjuk szegény hazánkat fizikailag is, de szellemileg is, a szabad demokrácia jegyében. Kijelentjük, hogy egyetemünk otthon maradt oktatóival és hallgatóival egynek érezzük magunkat és szívében csak szeretet lakozik mindenki iránt, aki a magyar nemzet érdekében bármilyen áldozatot hoz. Eltökélt szándékunk, hogy egységben maradjunk és megőrizzük magyarságunkat. Ezt a nyilatkozatot egy példányban hazajuttatjuk Sopronba, egy példányban pedig a bécsi levéltárnak küldjük meg.

Strobl, Wolfgang. 1956. december 6.

A tanári kar minden tagja aláírta, ezzel hitelesítve egységes álláspontunkat.

Az Egyesült Kari Tanács üzenete Sopronból: Egyetemünk tanári kara kötelességének érzi, hogy tájékoztasson Benneteket mind az egyetem, mind Sopron város helyzetéről 1956. november 4-től a mai napig. Tesszük ezt azért, hogy a különböző, és nem egyszer egymásnak ellentmondó hírekben eligazodhassatok.

Egyetemünket november 4-e utáni napon még fegyveres ifjúság őrizte. A külföldi segélyek révén az egyetem helyiségeiben elhelyezett holmikat továbbítás céljából a városnak adtuk át. A termék kitakarítása után, november 10-én megkezdődtek az előadások. Az otthonukból folyamatosan visszatérőkkel a hallgatóság száma napról-napra növekedett – sokan ugyanis hazautaztak – s mintegy három hete az itthon maradottak teljes létszámmal hallgatják az előadásokat. Egyetemünk felszerelésében említésre méltó kár nem esett.

Köztudomású, hogy már október 27-én elhatároztuk egyetemünk és főiskolánk egyesítését. Az oktatási minisztérium az egyesítés célzerűségét elismerte és ennek folyományaként kezdeményezte, hogy az egyesítést – beleértve a miskolci bánya- és földmérnököket is – minél előbb törvényerejű rendelet megerősítse. Tudomásunk szerint a megerősítés 1957. január 1-re várható. Az egyesítéssel a földművelésügyi minisztérium is egyetért. Az egyetem működési helye Sopron.

Mind Sopron város, mind az egész lakossága egységesen és különösképpen méltányolja egyetemi ifjúságunknak október 23-ával kapcsolatos tevékenységét. Sopronban senkinek semmilyen bántódása nem esett. November 4-e után pár nappal a MEFESZ új vezetőséget választott, és ez ma is az október 23-i szelvényben folytatja működését. Különösen az utóbbi két hétben több egyetemi hallgató érkezett haza. Már ők is hallgatják az előadásokat. A rektori tanács határozata értelmében sem év-, sem félévvesztés nem sújthat senkit. Vonatkozik ez a még kint lévőkre is.

Egyetemünk tanári kara és ifjúsága nem ítéli el a külföldre távozottakat, mint ahogy nem magasztalja az itthon maradottakat sem. A külföldre távozottakat vérünkből való vérnek, magunkhoz tartozóknak tekintjük és örülnénk, ha ismét mindannyian együtt dolgozhatnánk tovább sokat szenvedett hazánk érdekében.

Szomorúsággal hallottuk, hogy ifjúságunk egy része tengerentúlra készül. Az az érzésünk, hogy ezek elvesztek a magyarság számára. A kötelességszerű tájékoztatáson túlmenően ez is egyik oka volt annak, hogy levelünkkel felkeressünk Benneteket.

Bízva abban, hogy levelünk eljut Hozzátok és körültekintő megfontolásra késztet, kívánunk Mindannyiatoknak szívből

jó szerencsét! Sopron, 1956. dec. 18.

*Zámbó János
Botvay Károly
Staszney Albert
Kiss Ignác
Sébor János
Lámfalussy Sándor
Haracsi Lajos*

*Magyar János
Tárczy Hornoch Antal
Tarján Gusztáv
Pallay Nándor
Vendel Miklós
Gyulay Zoltán*

A tanári kar nem volt teljes létszámú, sokan nem voltak jelen a kari gyűlésen.

Az Ifjúsági Kör vezetőségének hazafias érzését nagyon élethűen fejezte ki 1957-ben az a levél, amit az alábbiakban közlök. Ez válasz volt egy soproni bányamérnök hallgatónak, Parragi Györgynek, aki az 1953. május 19-én megjelent *Magyarságban*, Budapesten *Nyárfa és nép* címen írt hozzánk levelet.

Tisztelt Ultrasupra Veteranissimus!

Nagyon sok levelet kapunk otthonról. A postabalek óriási zsákban hozza a hazai leveleket. Van nagy öröm vagy nagy szomorúság aszerint, hogy ki kapott, ki nem kapott levelet. Jönnek néha meglepő hírek, de a legnagyobb meglepetés hasábjain, mégis válaszolunk rá. Mi több, elküldtük a levelet, válasszal együtt, a nagyobb külföldi magyar lapokhoz, nem félünk kitergetni az ön vádjait, de egy-két szavunk nekünk is van a mondottakhoz.

Mindenek előtt köszönjük jókívánságait, egészségesek vagyunk, csak lélekben szomorúak. Minden napunk szüntelen aggodás szüleinkért, testvéreinkért, akik állásukat veszítik el, diáktársainkért, akik börtönt szenvednek, a magyar szóért és betűért, amelyet egyhetes szünet után, ismert hazugsággyártásra használnak fel.

Ön főiskolás volt, Parragi Úr, és büszkén említi, hogy részt vett az 1921-es év küzdelmeiben. Mi is büszkék vagyunk erre az évre. Hajoljon meg az Ifjúsági Kör zöld-fehér zászlója a Szechányi Elemérek emléke előtt. Most először szabadon 10 év után, és vegye az Isten tenyerére a leghűségesebb magyar várost és annak áldott népét. Sok-sok éve, hogy elhangzott a soproni felkelők búcsúéneke: 'Felhő se jár, csillag se mondja, csak hajunk lobog, és ruháink rongya, mikor lesz egyszer Magyarország'. Ön is ismeri, ugye szép volt? Nekiünk mégis azt kellett a szemináriumokon tanulni, hogy az egész a reakció műve, és éreznünk kellett 30 ezer sopronival együtt, hogy a legutolsók vagyunk minden magyar város között, mert van egy pár sor kőbe vésvé valahol a hűségkapu felett. Azt mondták: nem azt kell nézni, hogy Magyarországot védték, hanem hogy a kommunizmusnak ártottak. Azóta nagyot fordult Önnel a világ. Jól tudjuk mi azt a sok hazafias és a könnyzacskókra apelláló szólam ellenére is, Ön nem a haza miatt aggódik, nem az a baj, hogy hazát „árulunk el”, hanem hogy a szocializmust és annak még dicsőségesebb fokát, és a kommunizmust, a hetedik mennyországot nem építjük tovább vérrel és verejtékkel, kiváltunk a 800 milliós béketáborból. Hát olyan gyenge az a 800 millió, hogy hiányzik neki ez a 200 diák?

„Ifjúságom legszebb emléke az a színes, forgatagos élet, amely a főiskola falain kívül és belüli zajlik” – írja Ön. Nekiünk nem volt részünk ebben az életben. A mi testünket nem fedte valden, nálunk nem volt balekvizsga és egy ideig valétálás sem, mert mi az Önök Magyarországon éltünk, és mikor 6 évvel ezelőtt a fiúk mégis meg akarták tartani az Ifjúsági Kör hagyományait, tucatjával távolították el őket „nagy pártunk” parancsára azon a címen, hogy sok a vizsgaelmaradásuk, holott olyan kitűnő tanulók voltak közöttük, akiknek még sohasem volt utóvizsgájuk. De nem hozunk régi példákat. Tudjuk, Önnek nehéz az emlékezés. Hiszen elfelejtette már a „Lila zongorás” barátokat, akik akkor Önnel voltak, az eszméket, amelyeket akkor követett. Mint ahogy búcsúzott emlékezéséről már az is, hogy 1945-46-ban még a polgári demokráciáért szállt síkra.

Még 1956-ban is megtörtént, hogy egy fiú ellen valóságos rágalomhadjárat indult, mert évfolyamával szakestélyt rendezett és ott régi diákdalokat énekeltek, sőt urambocsá! meg még sörpárbajt is csináltak. Csak úgy elmeséljük ezeket, hiszen úgyis tudott róla, de akkor nem volt kedve cikket írni. Mi nem is rójuk meg, hiszen abban a hajszás szocializmus-építésben ritkán jut csak az ember eszébe olyan kispolgári szómaradvány: Alma Mater. Sőt, valami feudális, középkori íze is van, és ha jobban megkaparjuk, a sovinizmus és a lokálpatriotizmus bukkan elő, brr...

Ön megvádol bennünket, hogy elárultuk az országot és az akadémiát. Csak egy kérdést teszünk fel, Ön kényszeríti ki: Ki az áruló, aki bértollnoknak szegődik, vagy az, aki elmegegy, hogy ne kelljen hazudnia?

Miért jöttünk ki? Ön a lehetőségekben látja az okot. Igaza van. Kijutottunk, mert itt még megvan a lehetősége annak, hogy itt valamit tehetünk Magyarorszáért, és ha csak tízezrelekekben is járulhatunk hozzá, hogy újra szabad legyen, már tiszta lelkiismerettel állhatunk az Alma Mater ítélőszéke elé. Azt írja, hogy mi sohasem leszünk *populus canadiensis*, és ebben igaza van. Nem lehetünk, mert mi mindig meg fogunk maradni magyarnak, függetlenül minden rendelettől. Az érzések felett önmaga ítél az ember. Mi visszatérünk rnég egyszer, mert tudjuk, hogy várnak a Löverek, a botanikus kert, professzoraink szobrai a kertben, a Várkerület, a Szentháromság tér, a Szent Imre-kollégium. Önök másként nevezik őket, de Sopronban csak így ismerik, mert Sopron az maradt, ami volt: *Urbus fidelissima* (sic!), de a magyar nép országához. Visszaköltözhet az akadémiára a marxista tanszék, felferhetik az új címert a homlokzat falára, a bölcs leninista tudomány ablakai előtt ott fognak magasodni az őrtüzek: Emlékezzetek – és emlékezzen Ön is, Parragi Úr, mi sohasem voltunk Selmecen, mégis ismerjük macskaköves utcáit, a Leányvárat, Steingreiben nagyközséget és más sok kedves helyet. Selmec örökre élni fog! És ha nem felejtettük el 40 év alatt, hogyan felejténék el Sopront, Parragi Úr!

Magyar erdőt akartunk nevelni, és törhetetlenül bízunk benne, hogy így is lesz. Addig is lombosodjatok magyar fák, bokrosodjatok bokrok, zöldüljetekek füvek és bennetek, terrorlegények elől rejtegetett soproni szívekben ne aludjon ki a remény:

Üzenem az erdőnek, ne féljen,
Ha csattog is a baltások hada,
Mert erősebb a baltánál a fa,
és a vézű csonkból virradó tavaszra,
Új élet sarjad győzelmesen
És mindig lesznek fák, mikor a rozsda
A gyilkos vasat rég felfalta már.

(Wass Albert: Üzenet haza)

És Ön, Parragi Úr; ha maradt még Önben valami a hagyományokból, amit Sopronból hozott, vegye elő kopott-foltos valdenjét (mert a régi soproni diákok őrzik ezt a kedves ruhadarabot), tépje le róla – ha rajta van – az öt ágba boruló fiatal tölgyfalevelet és tegye helyébe új jelvényét, a másik öt ágat, a vörös csillagot, melyről Önök is megírták, hogy a háború, a veszedelem, a baj jelképe volt mindig a magyarság gondolatvilágában. És keresse fel régi tanárait, firmáit, ha élnek rnég és merjen így a szemükbe nézni és aztán írjon, ahogy jónak látja.

Zárjuk le végül azzal ezt a 30 év után felvett kapcsolatot, hogy feleslegesek a szavak, bármelyik részről is, a mi ügyünk felett majd döntenek az évek és akkor nagyon sajnálni fogjuk Önt, mint volt főiskolást, aki lélekben elszakadt tőlünk.

Üdv az erdésznek!

Üdv minden bányásznak és erdésznek, aki szemébe mer nézni önmagának és az Alma Maternek!

*Powell River, 1957. május 29. Kanadában
A Soproni Ifjúsági Kör nevében*

Parragi György 1922/23-ban mint erdőmérnök hallgató kezdte Sopronban. Majd mint bányamérnök végzett. Közben mintegy 15 évig volt a Sopronban megjelenő *Sopron Vármegye* munkatársa. Ő indította el az első ifjúsági lapot 1924-ben *Lila Zongora* címen. Az Ifjúsági Kör levelének megszólítása követi Parragi záró sorát: „...üzenek nektek, mint *Ultra Supra Veteranissimus*, volt soproni öregdiák, gyertek haza, mert itt van a helyetek.”

V. A FORRADALOM KÜLFÖLDI VISSZHANGJA

A levert magyar forradalomnak sok külföldi országban volt visszhangja. A nyugati országok ifjúsága, sőt ezen országok szocialista pártjai is elítélték az oroszok erőszakos magyarországi megszállását és a magyar ifjúság forradalmának elnyomását. Az orosz ifjúság szintén tudomást szerzett a magyar ifjúság forradalmáról. Ch. E. Bohlen ezekben az időkben volt amerikai nagykövet Oroszországban. 1973-ban jelentette meg visszaemlékezéseit *Witness to history 1929–1969. WW Northon and Company Inclination New York 1973.* címmel. Bohlen a következőket írta: „az oroszok hagyományosan semlegesek, amikor nyugatiak a politikai véleményükről kérdezzetik őket. A magyar forradalom esetében azonban az orosz ifjak olyan őszintén éreztek a magyarok iránt, hogy megoldódott a nyelvük. Az amerikai követség tagjai hamarosan meggyőződtek arról, hogy a fiatal orosz értelmiségiek egy része, akik hallgatták a BBC és az Amerika Hangja adásait, kifejezték együttérzését a magyar forradalmárokkal. Novemberben az egyik követségi tisztviselő részt vett egy gyűlésen a Lenin Könyvtárban, amelyen nemzetközi problémákkal foglalkoztak. Mintegy kétszázan voltak, főleg egyetemi ifjak. A gyűlés végén 51 kérdés hangzott el, mindegyik a magyar és lengyel forradalmi megmozdulásokkal kapcsolatban. Az előadó megtagadta a válaszadást és akkor az egyik egyetemi hallgató ismételtén kérte, hogy mondja meg az igazságot a magyar kérdéstről. Az előadó válasza a következő volt: Van valaki a megjelentek között, aki azt hiszi, hogy a szovjet hírszolgálat nem az igazságot közli? A hallgatóság egyöntetűen felállt, jelezve, hogy mi a véleményük a szovjet sajtóról. Amikor az előadó próbált magyarázkodni a magyar és a lengyel nép tévedéseiről, amelyek előidézték a forradalmat, a hallgatók elhagyták az előadói termet, demonstrálva a szovjet sajtóval szembeni bizalmatlanságukat. Néhány nap múlva ez az eset megisméltódott ugyanott, amikor az előadó olvasni kezdte az előre elkészített válaszokat. Az orvosi kar hallgatói próbálták mozgalmat indítani egy jobb élet kialakítására. Beadtak egy kérelmet a moszkvai egyetem vezetőségének, és a következőket kérték: a bevéte-

lek egyforma elosztását, több és hitelesebb tájékoztatást a sajtó részéről, és statisztikai információt a külföldi életszínvonalról. Sztrájkmozgalmak és nyugtalanságok követték az ifjúság kezdeményezését, amelyet a kommunista párt a szokott módon, erőszakkal fojtott el. Ez a néhány tapasztalat alátámasztja az orosz ifjúság egy, a magyar és lengyel forradalmakhoz hasonló megmozdulását egy jobb élet kialakításáért.”

A magyar forradalom leverése visszhangot kapott az egész világon. Az Egyesült Nemzetek jelentései lépésről lépésre élethűen tárgyalták a reagálásokat. A szovjet beavatkozást nemcsak a demokratikus államok ítélték el, hanem a különböző országok szocialista pártjai is. Tiltakozó cikkek, nyilatkozatok hangzottak el, amelyeket utcai tüntetések és tömegmegmozdulások kísértek.

Válogassunk néhányat ezekből a cikkekből, közleményekből:

Koppenhágában több mint ezer diák demonstrált a szovjet követség épülete előtt. A kommunista párt központi bizottsága, a vidéki kommunista alapszervezetek a kommunisták által vezetett kereskedelmi egyesületekkel összefogva egyértelműen ítélték el a szovjet elnyomást és a magyar szabadságmozgalom leverését.

Párizsban a rendőrség szétkergette a mintegy ezer főből álló tüntető csoportot, amelyik magyar zászlókkal indult a szovjet követség elé.

Bonnban félárbocra eresztett zászlók lengtek a kormány és egyéb középületek homlokzatán. A nyugatnémet munkásszövetség hatmillió tagja részére háromperces munkabeszüntetést rendelt el az egész országban.

Bernben a szövetségesek, a külföldi képviselők, a klubok és egyletek tiltakozó gyűléseket rendeztek. Ezrek írtak alá petíciókat és kérték, hogy Svájc szakítsa meg a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval.

Hágában a feldühödött tömeg éjszaka megtámadta a kereskedelmi központot és kövekkel dobálta meg az ablakokat. Amszterdamban több mint 60 000 katolikus vonult ki az utcára, csendes imádkozva az elesett magyar hősökért. Rotterdamban a hajórakodó munkások megtagadták két orosz teherhajó kirakodását.

Rómában ezernyi diák tüntetett a kommunista párt épülete előtt, amelyet rendőrök tartottak védelme alatt. Ezzel szemben az *Unità*, az olasz kommunista párt szócsöve, élesen elutasított minden tiltakozást és az orosz elnyomók elítélését, és megtagadta 120 értelmiségi kommunista vezető tiltakozásának a közzétételét. Ugyanakkor a Vatikán lapja, az *L'Osservatore Romano* azt írta, hogy semmi sem igazolja az orosz támadást a magyar felkelők ellen.

Oslóban a képviselőház tagjai a napi üléseket rövid szónoklattal nyitották meg a szabadságért küzdő magyarok érdekében és ecsetelték a magyarországi eseményeket, továbbá egy jegyzéket küldtek az orosz követségnek, hogy a norvég vöröskereszt küldeményeit engedjék be Magyarországra.

Dzsakartában a két kommunista vezető: Mohamed Natsir és J. Ikszimo élesen elítélte a szovjetek magyarországi kegyetlenkedéseit.

Brüsszelben húsz rendőr és negyven tüntető sebesült meg a diákok szovjet elleni tüntetésén. A nemzetközi szabadkereskedelmi egyesület, amelyik a legnagyobb – nem kommunisták által irányított – munkásmozgalom volt Európában, nyolcvanhárom országban fordult tagjaihoz azzal a kéréssel, hogy öt percre, mindenütt azonos időben függeszék fel a munkát a szovjetek magyarországi szabadságellenes tevékenységének az elítélésére.

A *U. S. News & World Report* 1956. november 9-ikei számában még a magyar felkelők kommunizmus feletti meglepő győzelméről számolt be. A két újságíró, akik a helyszínen gyűjtötték benyomásaikat, a forradalmat nagy jelentőségű sikernek könyvelték el, mert szerintük a győzelem, még ha sok vérbe is került a magyar népnek, magával hozta azt a lehetőséget, hogy a csatlós államok megszabaduljanak a teljes hatalmában lévő és Európa térségét uraló Szovjetuniótól.

A Reuter Hírszolgálat november 12-én az alábbiakat közölte a Magyarországra kiküldött újságírói jelentésekből: „A magyarok még mindig harcolnak az oroszok ellen, bár elszigetelték őket beásott állásaikba. Kevesen vannak, de nem hajlandók feladni az ellenállást. Kiáltványokat terjesztenek a lakosság felé: ...ne dolgozzatok a megszállóknak, sem a törvénytelenül működő kommunista kormánynak. Mi segítjük egymást, és bár kevés az utánpótlás, folytatjuk harcunkat. Szabadságunk és becsületünk forog most kockán. A világ szeme rajtunk van, és mi ki akarjuk érdemelni a megtiszteltetést. Nem adjuk fel!”

A *Linzer Volksblatt* 1956. november 15-én: *Istennel a szabadságért és a hazáért* címmel közölt hosszú beszámolót. Ismertette a menekültek elhelyezését a lágerekben. Linz közelében, Haid községben, mintegy 1000 menekült élt, akiknek kétharmada tovább készült menni Nyugatra, főleg Amerikába. Az újságíró meglátogatta a Soproni Fakultást is Ferienhortban, és részleteket közölt a tanárokkal és a hallgatókkal folytatott beszélgetésről. Meghatotta a hallgatók ragaszkodása a vallásukhoz.

A *Time* amerikai heti magazin 1956 novemberében *The onrush of revolt* címmel egy külön számot jelentetett meg, amelyik csak a magyar menekültek ügyével és a forradalommal foglalkozott, a forradalom kitörésétől az emberek Ausztriába meneküléséig. A jelentést a Magyarországra kiküldött újságírók élethűen és az igazságnak megfelelően írták meg. A kiadvány felölelte az egész nyugati sajtó híryanagát, és ezt a többi újság és magazin is átvette.

A *Daily Worker* (London) 1956 novemberében képekkel illusztrált kiadványt jelentetett meg az európai városokban és Melbourne-ben zajló kommunistaellenes demonstrációkról. Legérdekesebb része ennek a számnak az az üzenetekből készített összefoglalás, amelyeket Magyarországról sugároztak a titkos rádióállomások a nyugati országok hallgatósága számára. November 4-én a *British United Press* a következőket jegyezte fel a Budapestről fogott rádióüzenetekből: „Isten veletek ... nem felejtünk el benneteket ... az oroszok közelednek ... elhagyjuk harci állásainkat ... Isten veletek barátaink ... mentsétek meg lelkeinket!”

A londoni *Daily Mail* 1956. novemberi számában Listowel Judit magyar származású történész nagy terjedelmű beszámolót írt a magyar forradalom történelmi jelentőségéről: „Ez a teljes története a dicsőséges, drámai, de tragikus kimenetelű magyar forradalomnak 1956-ban. Reményvesztett emberek bizonyították be, hogy a szovjet túlerő nem volt képes megtörni lelküket, szellemi erejüket és idealizmusukat az igazuk hitében.”

A *Schweizer Illustrierte Zeitung* (Zürich) 1956. december 17-én, az 51. számban rövid képes beszámolót közölt a magyar menekültek elhelyezéséről, elsősorban Ausztriában és Svájcban. Svájcban elsősorban azok a magyarok kaptak beutazási engedélyt, akik valamilyen segélyakció révén mehettek oda. Főleg a fiatal menekülteket engedték be, ezért a magazin lapjain a fiatalok képeit közölték elsősorban. Igazi, jó pillanatképeket mutattak be a budapesti forradalom egyes mozzanatairól.

* * *

A világsajtóra történő hivatkozásokkal csak vázlatos tájékoztatást kívántam nyújtani arról, hogy mennyire pozitívan gondolkoztak és írtak a nyugati újságírók és politikai lapok a magyar forradalom eseményeiről. Sok egyéb jelentésre lehetne még hivatkozni, és érdemes lenne feldolgozni a sajtó anyagát is, de elsősorban a soproni egyetem eseményeit szeretném bemutatni az olvasónak.

* * *

Szeretném még bemutatni a keleti csatlós államok kormányainak a magyar forradalomról alkotott véleményét is. A csatlós államok általában vagy közömbösen, vagy negatívan nyilatkoztak a forradalom eseményeiről, még a nyugaton működő képviselőik is. Tudtuk, hogy Csehszlovákia készen állt a magyarországi bevonulásra a jugoszláv haderőkkel együtt, és csak a szovjetek parancsára vártak. Lengyelország egyetértett a magyar forradalommal és a poznańi események után várta is azt.

A *The New York Times* 1956. október 28-ai számában a lap romániai tudósítója, Walles Hangen jelentést közölt Romániából, ottani személyes tapasztalatairól. A forradalom kitörése után jelentős román–orosz haderőt

irányítottak Temesvár és Arad térségébe és várták a parancsot Magyarország megszállására. A román kormány szócsöve, a *Scienteia* azt írta, – elsősorban a romániai magyarok és a kommunistaellenes elemek megtévesztésére –, hogy a magyar huligánok gyilkolnak, bestiális módon akasztják fel az elfogott kommunistákat. Ezzel együtt tombol a vandalizmus és a feltartóztathatatlannak látszó bűnözés. A magyarlakta városokban, főleg Kolozsváron, gépfegyveres járőrök járták az utcákat. A bukaresti egyetemen a diákok összetépték a pártkönyvüket és megtagadták a politikai órák látogatását.

* * *

A forradalom leverése után, 1958-ban derült ki, hogy milyen nagy volt a román kormány gyűlölete a magyarok iránt. Százával fogták el a magyarokat, és börtönözték be őket. A *The Reporter* című angol újságban G. Baily közölte a magyar áldozatok számát. Szerinte ezreket tartóztattak le, és százakat végeztek ki. Kolozsváron például 57 letartóztatottból azonnal kivégeztek 15 embert. A legtöbb elítélt az egyetemi diákok közül került ki. A magyar egyetemek és középiskolák voltak a kiindulópontjai a román- és kommunistaellenes tüntetéseknek. Később ennek a következménye lett, hogy a magyar nyelvű oktatást fokozatosan beszüntették és a románnyelvről helyettesítették. A szovjet kormány annak elismerésére, hogy a román kormány kiállt a magyar forradalom ellen és együttműködött – ha szükséges lett volna – az orosz hadsereggel, 1958-ban kivonta csapatait Romániából. A román titkosrendőrséget pedig megerősítették a magyarlakta vidékeken.

Az amerikai magyarok szerteágazó és kiterjedt mozgalomban tiltakoztak a szabadságharc leverése ellen, és beadványokkal, kérvényekkel fordultak az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez és az amerikai kormányhoz a kommunista elnyomás ellen. Magyar zászlót tettek a szabadságot hirdető Lady Liberty szobor kezébe. A kommunista szimpatizánsok nem jó szemmel nézték a tüntetéseket és a magyar zászló kitűzését, ezért azt hamarosan eltávolították a szobor kezéből. Egy ismeretlen amerikai költő „*De Metropolis*” című versében énekelte meg ezt az eseményt. A vers utolsó négy versszaka, szabad fordításban így hangzik:

Új dicsőség koronázta Lady Liberty homlokát,
Új szoborként jelent meg minden szabadságszerető
ember számára és új reményt gyújtott fel a szívekben,
amikor a kommunista horda saját halhatatlanságát hirdette.
A szabadság egy rövid időre ébredt fel, egy édes percre,
amikor megízlelhette az életet, ami táplálta a reményt
és kinyitotta a szemeket, hogy még egyszer csodálhassák nagyságát.

De amint a világ nem sokáig élvezhette a feltámadást,
Néhány vak kuvasz elrendelte a zászlók levételét,
Mert féltek, hogy a szobor túl sok dicsőséget hirdet majd a szabadságnak.
Ma nincsenek Lafayettek, akik küzdenének a szabadság
nevében, nincsenek Kosciuskok és Washingtonok, akik
letörhetnék a szabadságharcosok bilincseit,
És én szégyenkezve hajtom le fejemet könnyeimmel
írva ezeket a strófákat.

A valóságos tényekre alapozta J. A. Michener a *The Bridge at Andau* című történelmi regényét (Random House Kiadó Inc. Toronto, 1957).

Soprontól északra húzódik a hansági mocsaras vízmagasságot szabályozó Hansági Főcsatorna, németül az Eisner Canal, amelyen száraz időben gázló alakul ki, „egy híd”, amelyen keresztül a 3 km-re fekvő Andauban lehet eljutni. Michener az alábbiakat írta erről a Magyarországról Ausztriába vezető útról: *Volt egy híd Andauban. Ha a magyar menekülők ezt a hidat elérték, szabadok lettek. A híd a véletlennek köszönheti, hogy Európa legjelentéktelenebb hídja a legfontosabb és a leghíresebb híd lett a világon. A hídon keresztül néhány lángokban álló héten át több mint 20 000 ember, nők, férfiak és gyerekek menekültek Magyarországról, olyanok, akik egy évtizeden át megismerték a kommunizmust és most visszautasították azt. Ezekben a hetekben, a borzalmas események tobzódása után meggyőződött a világ arról, hogy miért omlott össze a kommunista rendszer...*

Michener tanúja volt az elcsigázott magyarok menekülésének, lelki erejének és szabadság utáni vágyának. Mindez mélységesen megrázta őt. A menekülők elmondták neki a szovjet hadsereg és az ÁVO-s katonák kegyetlenkedéseit. Michener őszintén és az igazsághoz ragaszkodva leírta a hallottakat, nagy szolgálatot téve ezzel a magyar ügynek és a jogos forradalom elismertetésének. Ha a magyar forradalomról emlékeztek meg az angolszász világban, könyvére mindig hivatkoztak.

Nyugati honfitársainktól

A Seattle-ben székelő Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetsége titkára Dr. Vásárhelyi Dezső, a seattle-i egyetem volt egyetemi tanára, gépészmérnök volt, akivel több éven keresztül jó baráti kapcsolatot tartottunk fenn, még Vancouverben is. *Magyar diákok külföldön* címmel így írt (Hírünk a világban, 1958. VIII. évf. 2–3 sz., 26. old.): *Az elkeseredés és a lelkesedés indította el a University of British Columbia magyar erdőmérnöki fakultásának nem mindennapi történetét. Sopronban mintegy 250 diák és professzor maradt együtt, amikor a szovjet túlerő menekülésre kényszerítette őket. Több hónapos*

bizonytalanság után elfogadták a kanadai ajánlatot és búcsút mondtak a vendéglátó Ausztriának és ottani jótevőiknek. A kanadai egyetem vezetősége a magyar fakultást egy érdekes felsőoktatási kísérletnek fogja fel, bár a diákok inkább az emberbaráti segítőkészség gyönyörű példáját látják benne. A csoport messzemenő autonómiát élvez az egyetem szervezetében. Legfőbb irányító szervezetük a professzori tanács, amelytől gyakorlatilag teljesen függetlenül működik az Ifjúsági Kör. A nyelvi nehézség az egyetlen, amely elválasztja a magyar diákokat a kanadaiaktól, egyébként a beilleszkedés az új környezetbe nagyszerűen sikerült. Hogy a magyar diákok tanulmányainak megfelelő diplomát adhasanak ki, egy új tartalmú oklevelet terveznek a következő fejléccel: Graduated Forester – Dipl. Forest Engineer in Hungary. A magyar dékán a Magyar Forradalom és a University of British Columbia szenátusa nevében avatja diplomázó fiataljait. A magyar fakultás célja: minél magasabb képzettség; minden alkalmat megadni Hazánk ügyének segítésére; becsülettel viszonzni a vendéglátók szívésségét.

Sok jóakarató segítő kéz tartotta bennünk a kitartó igyekezetet, hogy bízunk a jövőben. Sokan voltak Nyugaton abban az időben, főleg a korábban kivándoroltak között, akik át tudták érezni saját tapasztalatukból a hazát és otthont vesztett lelkek fájdalmas vergődését. Elsősorban Marosi Ferencet kell említenem, aki a magyar ügyek védelmével Spanyolországban megbízott és meghatalmazott miniszter volt. Marosi azt szerette volna, ha Európában maradásunkkal megerősítjük az 1944-ben kimenekült magyar kormány táborát. Madridból írta 1956. december 17-én: *Pöcking útján értesültem, hogy hősies diákcsoportoddal együtt szerencsésen megmenekültél és ez idő szerint a legteljesebb nélkülözések közt Salzburg közelében tanyáztok.*

Salzburgi megbízottja, Theodor Albert állandó vendégünk volt. Könyvekkel és tanácsokkal igyekezett segíteni minket. Marosi Ferenc 26 000 osztrák schillinget küldött az egyetem további fenntartására Ausztriába, arra az esetre, ha a főiskola ott marad. Ezt az összeget Európából történő eltávozásunk után teljes egészében az Ausztriában maradt kollégák használták fel létük fenntartására, mindaddig, amíg vissza nem tértek Magyarországra. Marosit – arra az esetre, ha az Ausztriában maradt erdészek nem tértek volna vissza Magyarországra – egy magyar erdészeti kutatóintézet megszervezésének a gondolata foglalkoztatta. Az anyagi fedezetet a spanyolországi magyar kormányon keresztül biztosította volna, igénybe véve a szabad világ segítő akcióit. *Habsburg Ottó* Marosival karöltve támogatta ezt a gondolatot. Mindketten tisztában voltak azzal, hogy Kanada hamarosan el fogja nyelni a fiatal magyarokat, és azok rövidesen elvesznek a magyarság számára. *Habsburg Ottó* felesége, Regina egy hozzám intézett levelében egyetértését fejezte ki ez ügyben, aggodalmának adott hangot a magyar fiatalság elvesztéséért. Be kell vallanom, hogy ma én is egyetértek véleményükkel.

Európában maradásunk lelkes támogatója volt Farkas József, az Európai Magyar Diákszövetség titkára, aki sok közbenjárással próbálta fakultásunk európai letelepedését biztosítani a Hannover–Müncheni Egyetemen. Őt utolsó éves hallgatónkat sikerült is ott elhelyezni. A számomra felajánlott állást nem fogadtam el, mert akkor már túlságosan elmélyedtem a fakultás ügyeiben.

Barátaink biztatása az Európában maradásra sokáig foglalkoztatott azután is, amikor már elhagytuk Európát. Ellentétes érzelmek kavargtak bennem: jobb lett volna-e Európában maradni vagy a kanadai befogadást választani? Ezt a vívódást a Theodor Alberttől kapott levelek csak megerősítették. December 9-én kelt levelében ezt írta: „*Amint biztosan hallotta, alakítottunk Salzburgban egy osztrák–magyar ifjúsági segélyző szolgálatot, amely csakis diákokkal és ifjú munkásokkal foglalkozik. Sikerült is már több mint 60 diákot, illetve munkást elhelyezni belföldön és külföldön. Azokat az osztrák részről biztosított funkcionáriusokat, akik Önökkel eddig foglalkoztak – sajnos nem a kívánt módon – leváltották és gondoskodtunk arról, hogy ezután más és jobb tisztviselőkkel legyen dolguk.*

Kérem, hogy ne sietessék el a kanadai kivándorlásukat. Ha egyszer ott vannak, sohasem jönnek vissza hazájukba! Tartsanak ki még egy ideig Wolfgangban, gondoskodunk arról, hogy nemsokára más helyet kapjanak, vagy itt Ausztriában, vagy pedig Bajorországban, ahol majd megindulhat az egyetemi munka. Az organizáció sajnos sok időt követel, de jó úton haladunk és nemsokára, talán már a közeli napokban, konkrét javaslatokkal állhatunk Önök elé. Addig is kérem, hogy nyugtassa meg úgy a tanári kart, mint a diákokat. Semmi ok nincsen a nyugtalanságra.

December 22-én ezt írta: *Sajnálattal látom, hogy erőfeszítéseink, úgy látszik, sikertelennek bizonyultak, miután, amint hallom, már a napokban készülnek Kanadába. Szerintem elhatározásuk elhamarkodott volt. Németország és Belgium már a következő hetek folyamán át akarták venni az egész soproni egyetemet. Amint előbb is mondtam, kivándorlásukat elhamarkodták. Ismerve a kanadai kivándorlók sorsát, csak sajnálni tudom a diákságot.*

A december 22-én kelt levelet már a kanadai meghívásunk elfogadása után kaptuk, amikor a vancouveri háztűznézőből Grátzer Miklóssal visszatértünk Stroblba. Az ígéret nem volt hivatalosan megerősítve sem német, sem belga részéről, így a diákok nem fontolgatták a valószínűtlennek látszó biztatást a határozott kanadai ígéretekkel szemben. A többség a kanadai kivándorlás mellett döntött.

Történelmi felelősségem tudatában, hogy 200 fiatal ember kivándorlását támogattam és a lehetőségekhez képest azt nem akadályoztam meg, úgy érzem, ismertetnem kell indokaimat az igazságot bíráló jövő generáció előtt.

a.) December utolsó napjáig határozott ígéretet sem szóban, sem írásban nem kaptunk európai működésünk anyagi támogatására egyetlen európai kormánytól vagy intézménytől sem. Az osztrák kormány kijelentette, hogy bennünket anyagilag támogatni már nem tud.

b.) A levert magyar forradalom drámai módon hatott az európai népek közösségére. Az élet Európában az idegenek számára mind nehezebb és – bizonyos tekintetben – veszélyesebb lett.

c.) A kanadai kormány nem zárkózott el attól, hogy azok a fiatalok, akik Kanadában diplomát szereztek, visszatérjenek hazájukba, akkor, amikor akarnak. A kormány most semmiféle anyagi visszatérítést nem várt a bevándorlótól, amint azt korábban tette. A korábbi bevándorlóknak például le kellett dolgozniuk Kanadába utazásuk költségeit.

d.) A soproni csoport Európában maradt tagjaitól január végétől megvonták az ígért segítséget, így a kilátásba helyezett kutatóintézet felállításáról sem lehetett szó. A csoport vezetésével megbízott kolléga eredménytelenül tárgyalt különböző országok képviselőivel. A csoport tagjainak nagy része hazaköltözött, vagy szétszóródott a világ minden tájára.

e.) A hallgatók magyarságuk megtartása vagy elvesztése kérdésében nem szorultak tanácsra. Mindenki úgy maradt magyarnak, ahogyan a magyarsághoz való tartozása élt benne. Az, hogy a fiatalok egy része a későbbiekben elveszítette a magyarsághoz való tartozás érzését, az a kivándorlás kényszerűségén túl számos egyéb tényezőnek is köszönhető. A marxizmus–leninizmus tévtana nemzetközivé alakította az emberi érzéseket, ahol nincs helye a hazának és fajtánk megbecsülésének. Ez az ideológia a nihilista hőstelenség világát alakította ki az emberi szívekben és elmékben.

Az amerikai kapcsolatok felvételében nagy segítségünkre volt Dr. Surányi Unger Tivadar, a Syracuse Egyetem (New York Állam) közgazdaságtan tanára. Sok értékes tájékoztatást adott az amerikai szakmai viszonyokról, és lelkesen pártolta az amerikai kivándorlásunkat. A második világháború után vándorolt ki Európába, majd az 1950-es évek elején meghívást kapott a syracuse-i egyetemtől. Jelentős gazdaságpolitikai munkái jelentek meg a gazdasági rendszerek összehasonlításáról és az üzleti, állami gazdaságpolitikai tervezésről.

Ugyancsak Amerikából támogatott minket – a már említett – Vásárhelyi Dezső, a Seattle University of Washington egyetemi tanára, aki Vér Tibor gépészmérnökön keresztül intézett levelet hozzánk, és megküldte az egyetem kultúrmérnöki fakultásának hozzánk intézett üdvözlő sorait, mintegy harminc aláírással. Az üdvözlés a következőképpen szólt: *A legszívélyesebb köszöntésünket küldjük abban a reményben, hogy az élet nyugaton nem jelenti minden remény elvesztését. Bármit is hoz a közel jövő, egy bizonyos, hogy a magyar nemzet kemény küzdelmet vívott a szabadságért. A tanári kar gratulál*

nagyszerű lelkesedésükért, valamint a budapesti és soproni egyetemi ifjúság szabadságszeretetéért.

Vásárhelyi Dezső fenntartotta a jó barátságot a soproni tanárokkal és diákokkal Vancouverben is. Vér Tibor pedig Ausztriában igyekezett bennünket továbbra is segíteni.

Báró Pongrácz Imre a müncheni Magyar Menekült Iroda vezetője megpróbált helyet keresni és a tanulás tovább folytatását biztosítani a bányamérnök hallgatók számára a Clausthal–Zellerfeldi Bányászati Akadémián. Az Akadémia rektorának írott levelében kilátásba helyezte a Német Szövetségi Kormány anyagi támogatását. A kormány hajlandó lett volna támogatást nyújtani a külföldi segélyakciókból. A tárgyalások azonban nem vezettek eredményre. A kanadai műszaki fakultás Torontóból komolyabb lehetőségeket helyezett kilátásba a hallgatók befogadására.

Az osztrákok közül sokat köszönhattünk Claus Gatterernek, a *Salzburgi Hírek (Salzburger Nachrichten)* szerkesztőjének. Ő járt közbe a szociáldemokrata párt segítségével az osztrák kormánynál, hogy bennünket Voczek táborparancsnoktól még kellő időben megszabadítsanak. Voczek egy cseh származású bürokrata, úgy látszik, köztudomású volt kormánykörökben is magyarelles magatartása. Gatterer használt ruhákat, iroda-felszereléseket és szakkönyveket szerzett nekünk. Ő járta ki a sitzenheimi katonai táborban fogva tartott hallgatók kiengedését, ami sajnos csak az Ausztriában való tartózkodásunk végén járt sikerrel. Feljegyzéseimben a következőket írtam a róla való megemlékezésemben: *a Gatterer részéről megnyilatkozó segítőkészség igazi emberszeretetéből fakadt. Semmi érdek nem fűzte hozzánk, – csak a megértés a hazátlanná vált embertársai iránt. Az ő szemében láttam a legőszintébb búcsú könnyeket a salzburgi vasútállomáson, amikor vonatunk elindult a hosszú, ismeretlen, de reménytelinek látszó utazásunkra Kanadába.*

Elindulásunk előtt köszönőlevelet írtunk mindazoknak, akik jót tettek velünk és pártfogolták ügyünket Ausztriában. Így elsősorban Drimmel miniszternek írtunk egy köszönőlevelet, amelyből néhány sort idézek:

Mélyen tisztelt Miniszter úr!

Ön tette lehetővé, hogy hazánk borzalmas napjaiban meg tudtuk őrizni ifjúságunk összetartását és nyugalját. Gondolni sem jó arra, hogy mi lett volna az Ön segítsége nélkül a mintegy 500 főnyi fiatalemberrel, akikben a forradalmi szenvedélyek lángolása eltompította a reális szemléletet és ítéletet.

Drimmel miniszter levélben köszönte meg búcsúsorainkat és arról biztosított, hogy mindig emlékezni fog a magyar forradalomra és a soproni diákokra, akik 2 hónapig éltek Ausztriában.

Szerettük volna, ha Ausztriában marad valaki, akivel kapcsolatot tarthattunk, és összekötő szerepe lett volna Magyarország és a kanadai erdészek között. Az egyik erdőmérnök hallgatónk, Molnár Géza ötödéves úgy határozott, hogy Bécsben fog letelepedni. Megkértük őt, hogy Bécsben, ahol ezekben az években a helyi egyetemen tanult, működjék összekötőként velünk és az Európában szétszórott volt soproni hallgatók között. Molnár Géza néhány évig tartotta a kapcsolatot az Ifjúsági Körrel, amíg Grátzer Miklós volt a Kör elnöke. A későbbi években elszakadt tőlünk, és így sorsáról 1986-ig nem tudtunk semmit. – Az 1986-ban megjelent *Sopron Cronicle* életrajzi fejezetében azt írja, hogy az erőteljes osztrák hatás ellenére, szívében magyar maradt. De Magyarországra 1956 után nem látogatott el. Öt gyermek édesapja, több tudományos fokozatot ért el, és továbbra is Ausztriában él.

Itt kell megemlékeznem Zalán Magdolnáról, főiskolánk kedves barátjáról is, aki mint mozdulatművész Turnai Alice híres iskolájának egyik csoportjával sokat szerepelt az Ifjúsági Körünk által rendezett szórakoztató műsorokon. Magdolna fáradhatatlanul működött a Diák Szövetség müncheni csoportjának segítségével hallgatóink további sorsának alakításában. A nyugatnémet kormányral megteremtett jó kapcsolatunkat is neki köszönhattük.

Köszönet illeti meg a sok anyagi segítségért a Maria Brunnban székelő ausztriai kutatóintézet tagjait, akik használt ruhákkal és egyéb használati cikkekkel, a helyzethez képest elég bőven látták el a hallgatókat és a tanárokat. Így számukra szintén köszönőlevelet küldtünk, amelyben kifejeztük elismerésünket rokonszenvükért a magyar erdészek iránt. A kutatóintézet vezetője, Dr. Wolfgang Wettstein régi barátja volt a soproni főiskolának és 1956 előtt meglátogatott bennünket a Budapesten tartott Nemzetközi Nyárfa Gyűlés befejezése után.

*Utolsó lehetőségként
...,„próba, szerencse”...*

Kedves Tanár úr!

New York Dec. 7, 1956

Levelét nagyon köszönöm, melyet e percben kaptam meg. Nagyon sajnálom, hogy Maguk már elfogadták az ajánlatot és jan. 1-jén indulnak Kanadába. El tudom képzelni, milyen nyomorban élnek, és így megértem, hogy Maguknak mennyire sürgős az, hogy biztos fedél legyen a fejük felett. – Viszont nagyon, nagyon sajnálom, hogy elhagyják Európát. – Mert aki egyszer onnan elmegy, annak nagyon nehéz lesz visszatérni. Nem tudom, hogy fennáll-e még az a kanadai ajánlat, hogy akit ők átvisznek, annak majd az útiköltség fejében dolgoznia

kell. – Ezt persze már nagyon régen olvastam az újságban, talán 3 hete, s így valószínűleg már nem aktuális.

Egy Presseagenturától kaptam megbízást arra, hogy írjak cikket a soproni diákságról – ezért a sürgönyöm –, ezt két nap múlva kell leadnom. – Ez a cikk nemcsak újságokban fog megjelenni, hanem 150 000 példányban kinyomtatják és egyetemeken, iskolákban stb. terjesztik. – 3 nap múlva előadást kell tartanom egy fiúiskolában.

De mindez csak a kezdet. A lényeg az, hogy meg akarjuk és meg is fogjuk csinálni, valamilyen úton, módon a szabad magyar Corvin Mátyás Egyetemet. – Ez itt a milliomosok országában még csak nem is utópia. – És ez az egyetem valahol Európában lesz.

Röviden az elgondolás a következő. Egy diák vagy tanár, vagy hozzátartozójának Amerikába való áthozatala, mondjuk (ezek a számok mind csak példák) az amerikai vagy kanadai államnak 500 dollárjába kerül. Az áthozott személy felöltöztetése mondjuk 200 \$, az eltartása havonta 300 \$ (évente 3600 \$) – szóval összesen az első évben 4200 \$-ba kerülne fejenként. Ha ezt az összeget Európába küldenénk, mondjuk Strassburgba (ez megint csak egy példa), akkor 3 embert lehet ugyanebből az összegből eltartani. – Ezt mind pontosan ki fogjuk dolgozni. De persze ehhez egy kis idő kell, de meg lesz. Csak az a kérdés, melyik országban és mikor? De ne higgye, hogy tovább fog tartani, mint három hónap.

Nekem a tervem az volt, hogy valamikor januárban átjövök Ausztriába, de úgy gondolom, hogy csak akkor utazok, ha már itt elértük, amit akartunk. – Ez persze igen fantasztikusan hangzik, de innen nézve egyáltalán nem az. – Amerika tudja, hogy miután politikailag nekünk nem segített, tartozik nekünk valamivel, és most a rossz lelkiismerete megnyugtatására segít majd rajtunk. Ha itt az ember megmagyarázza az amerikainak, hogy ő mit tud egy emberen spórolni, akkor ad pénzt.

A férjem Washingtonban is keres olyan milliomost, aki hajlandó 10 000 000 dollárt adni e célra. Van Ford Alapítvány, van Rockefeller Alapítvány, vannak a nagy egyetemek, mint a Princeton, a Yale, a Harvard, a Columbia egyetemek, és ezekhez be is lehet jutni, és elő lehet adni, hogy mit akar az ember. De az első lépés az, hogy a diákság jelentős és sürgős problémáját megértessük az emberekkel. A szabad egyetem érdekében már rengetegen dolgoznak és a terv itt született meg egy nagyon komoly ember agyában és mi mind azonnal csatlakoztunk.

Csak egy apró példát mondok el. Az osztrák konzulátus mindaddig nem tudta, hogy az osztrák Hochschülerschaft törődik a magyar diáksággal, amíg én, egy ismeretlen senki, be nem állítottam és ezt elmondtam nekik. Ez pár nappal ezelőtt volt. De hogy tudjon az amerikai nagyközönség a diákokról (és kérem, hogy ezen mindig értsék a tanárokat is, mert nélkülük nincs diákság), ha az osztrákok sem tudják, hogy mi történik Bécsben? – Ez jellemző itt mindenre! Oly nagy itt minden! New York lakossága lényegesen nagyobb, mint egész Ma-

gyarországé. – Nagy a közöny, mint ahogy ezt már írtam is, de főleg addig, amíg nem tudnak valamit a dolgról.

Amint legutóbbi levelemben írtam, Amerika nem jó hely az ifjúság számára, mert itt puhánnyá vált az egész ifjúság. Remélem, hogy Kanada ezen a téren jobb lesz, legalábbis egy fokkal.

Bujdosó Alpárt megpróbálom megtalálni. Remélem nem a kontinens túlsó oldalán tart előadásokat. Mint László István.

Mindannyiuknak minden jót kívánok. Áldja meg a jó Isten Magukat és sok szerencsét Kanadában. Remélem, ha meg lesz a Corvin Mátyás Szabad Egyetem, akkor Maguk is ott lesznek.

Üdvözlettel: Mrs. Anna Saskill
New York City USA

Már csak azért is akarjuk, hogy Corvin Mátyás Egyetem legyen, mert hisz Mátyás király volt az, aki III. Frigyes német császártól annak idején visszavásárolta a Szent Koronát és az elzálogosított Sopront 80 000 aranyért.

A Corvin Mátyás Egyetem felállításának a szándéka szép gesztus lett volna a hősi magyar ifjúság forradalomban játszott szerepének az elismerésére. Az egyetem felállítására sajnos sohasem került sor. Ellanyhult a lelkesedés, és csak az itt-ott felcsillanó büszke emlékezés maradt meg a forradalmat átélte nemzedék szívében. Mindenesetre megoldást kellett keresnünk, hogy a fennálló helyzetet megváltoztassuk, és mindnyájunk visszanyerje lelki nyugalma ezekben a nehéz időkben. Nagy szükségünk volt kiegyensúlyozott és világos gondolatokra a gyakori problémák megoldásához.

November 25-én a Kari Tanács, az Ifjúsági Kör képviselőjében megjelentekkel egyetértésben elhatározta, hogy petíciót küld 20 nyugati ország elnökének. Ebben kérjük a fakultásunk kimenekült osztatlan rétegének ideiglenes befogadását mindaddig, ameddig a hallgatók befejezik egyetemi tanulmányaikat, amelyeket Sopronban elkezdtek. Az alábbi írást készítettük el angolul, németül, spanyolul, franciául és olaszul. November 26-án feladtuk kérvényeinket, változó reményekkel kísérve azokat. Tisztában voltunk azzal, hogy a diákokat segítő magyar és nemzetközi szervezetek sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítottak egyetemünk biztos révbe jutásának, mint a különböző nemzeti kormányok. Az indítékot tehát ennek a lépésnek a megtételére inkább a hazafias érzés szolgáltatta, mint a várható siker. Íme a levél:

Elnök Úr!

Tudjuk, hogy Ön előtt ismeretesebbek a Magyarországon történt tragikus események, amelyek történelmünk legsötétebb fejezetét jelentik. Ezekben a nehéz időkben a gondjainkra bízott és a velünk együtt tartó fiatalság nevelése sok

problémát vet fel, amelyek csak úgy oldhatók meg, ha segítségünkre lesz az egész világ.

50 000 hazátlaná vált magyar között 1956. november 4-én a soproni erdőmérnöki főiskola tanárai és hallgatói csaknem teljes egészükben, a testvéri bányász és földmérő hallgatók jó részben a baráti Ausztriában, St. Wolfgangban találtak ideiglenes menedéket. A soproni Erdőmérnöki Főiskola az egyetlen magyar intézmény, amely kedvező határszéli fekvése miatt az orosz deportálás és rabság elől működőképesen megmenekült.

A szabad világ példátlan rokonszenve biztató számunkra, hogy a magyar nép ügyét szívükön viselő államok Erdőmérnöki Főiskolánk tovább működését és több hallgatónk csoportos továbbtanulását közös anyagi támogatásukkal lehetővé fogják tenni. Csak így menthetjük meg intézetünket és fiatalságunkat a szétszóródástól a jövőben egyszer függetlenné váló haza számára.

Továbbműködésünk legelső és legfontosabb feltétele az Erdőmérnöki Főiskola egyben tartása, közös elhelyezése. 280 erdőmérnök hallgató és 30 családos erdészoktató elhelyezésére, az oktató munka biztosítására a legalkalmasabb olyan város, vagy annak környéke lenne, ahol hasonló jellegű intézmény működik. Elgondolásunk szerint az illető intézmény magyar tagozataként működhetne egyetemünk 5 évig és végzett hallgatóinak oklevelet adna.

Főiskolánk létenek további alapvető feltétele a pénzügyi alap folyamatos biztosítása, amely több állam áldozatkészségével megoldható lenne. Előzetes becslésünk szerint 5 évre a legszükségesebb beruházásokkal együtt összesen, mintegy 1,5 millió dollár hitelre van szükség, amelynek kb. 30%-a az első, majd 5%-os folyamatos csökkenéssel a további években kerülne felhasználásra.

Az erdőmérnöki főiskola említett hallgatóin és oktatóin kívül ezideig velünk együtt van még a soproni testvéregyetemről mintegy 60 geodéta és 120 bányász, olaj- és geofizikus mérnökhallgató és 5 családos oktató. Ezeknek a hallgatóknak a továbbképzése csakis más főiskolákon történhetne meg a szükséges ösztöndíj biztosítása révén. Egy-egy intézmény keretében tizes csoportokban lehetne a hallgatókat elhelyezni úgy, hogy a rendelkezésre álló magyar oktatók is velük maradnának, és segítségükre lennének.

Anyagi támogatásunk ügyében 20 államhoz fordulunk. Tisztelettel kérjük Excellenciád nagybecsű támogatását. Elhatározásának szíves közlését kérjük az International Rescue Committee, Wien. I. Weihburggasse 10–12. II. St. (tel. R 20 362) címre továbbítani, amely intézmény támogatásunk összehangolását szíves volt elvállalni.

Ifjúságunk egyidejűleg hasonló kéréssel fordul az Oktatásügyi Miniszter Úrhoz is.

Kérésünk tehát az, hogy szíveskedjék foglalkozni ügyünkkel, és lehetővé tenni feladataink megvalósítását. Ezért a segítségért nem tudunk mást nyújtani, csak a magyar nép háláját és a magyar anyák és apák meleg szeretetét, amely Önök

számára a történelem elismerését fogja eredményezni. Ez az elismerés minden anyagi ellenszolgáltatásnál nagyobb érték az Önök számára és biztosítani fogja, hogy az élet értékét nem a materialista javak emelik, hanem az emberi lélek kiemérlhetetlensége.

*Kérésünk megismétlése mellett vagyunk,
Excellenciád tisztelői:*

St. Wolfgang, 1956. nov. 28. A Soproni egyetem tanárkollégiuma

Kérésünket elküldtük a svájci, a nyugatnémet, a kanadai, az argentinai, a brazilai, az egyesült királysági, a belgiumi, a dániai, a hollandiai, a norvégiai, a svédországi, a finnországi, az olaszországi, a spanyolországi, a portugáliai, a kubai, az indiai, az írországi és a japán miniszterelnököknek.

Az első válasz Angliából érkezett azzal az udvarias sajnálkozással, hogy sem az anyagi, sem a területi feltételek nincsenek meg ahhoz, hogy egy ilyen nagy és egységes csoportot Angliában el lehessen helyezni.

Olaszországban egy régi kastélyt ajánlottak fel lakóhelyül az egész fakultás számára, családtagokkal együtt, addig az ideig, amíg a hallgatók végeznek majd, természetesen magyar tanáraik vezetése alatt. De elhelyezkedésük tanulmányaik befejezése után kilátástalan lenne, mert erdészekből Olaszországban túltermelés van.

Nyugat-Berlinben lett volna lehetőség egyénileg beiratkozni az egyetemre, hogy a hallgatók németországi oklevelet kapjanak, de elhelyezkedést senki számára sem biztosítottak volna, és a tanárok számára sem ígértek semmi megélhetési lehetőséget.

Bécsben a Bodenkultur Egyetem foglalkozott elhelyezkedési kérésünkkel és arról értesített, hogy működésünk Ausztriában nem lenne kívánatos, és az általunk kiadott diploma sem lenne elfogadható.

Szükségtelen felsorolnom a sok nemleges választ, amely a nyugat-európai egyetemektől érkezett, mert minden esetben egyértelmű volt az elutasítás. Ausztrália és a dél-amerikai államok válaszra sem méltattak bennünket.

A november 23-ai létszám megállapításakor összesen 604-en voltunk, a családtagokkal együtt. Ebből 93-an a műszaki csoporthoz tartoztak; később ezek közül 38 Hollandiába, 50 Franciaországba és 5 Svédországba távozott.

Az európai letelepedés lehetetlenségét számos levéllel lehetne még bizonyítani, amelyek mind, majdnem egyöntetűen fejezték ki azt, hogy egy idegen nyelvű egyetemi részleget nem kívánnak befogadni. Az Egyetemek Világszervezetének a Szolgálatától is kaptunk egy levelet (World University Service, WUS, London). E levél szerint Angliában nem lehet megvalósítani azt az elképzelést, hogy a soproni fakultás egy csoportban telepedjen le. Ajánlja, hogy kövessük a szabályos bevándorlási gyakorlatot, és ha azt teljesítjük, és a letelepedést megkapjuk, odamehetünk egyénenként, és sze-

rencsét próbálhatunk. Persze azt sem tudják garantálni, hogy a hallgatókat valamelyik angliai egyetemre majd felveszik. Sajnálják, hogy csak negatív választ adhatnak, de jobb, ha világosan látjuk a lehetőségeket, mintha beleélnénk magunkat az áttelepedésbe.

Egyes nemzeti képviseltek közvetítőik útján üzengettek és mentegőzttek. Ez különösképpen akkor erősödött fel, amikor a kanadai kivándorlás lehetőségének a híre december 4. után világszerte elterjedt. Mindenhonnan sok jókívánság érkezett hozzánk sorsunk szerencsés jóra fordulását hallva. Mondták, hogy a legjobb megoldást értük el, amelyhez hasonlót senki sem tudott volna nekünk biztosítani. Hálánkat a sikeres megoldás beteljesüléséért a Jó Istenen kívül senki másnak nem köszönhetjük, mint Joyce Biddel asszonynak, az európai bevándorlókat segítő angol szervezet tisztségviselőjének, aki szívósan ostromolta Kanada bécsi követét, Gordon Coxot. Ez eredményezte a kanadai kormány befogadó ajánlatát és később Gordon személyes barátságát a soproni erdészekkel.

Az Egyesült Államok felé Dr. Surányi Tivadar, a syracuse-i egyetem közgazdasági tudományok tanára egyengette volna az utunkat. Neki sikerült megközelítenie Shirley L. Hardy erdészeti dékánt, akinek az elgondolását az alábbiakban adom közre, mint érdekességet és jellemző hozzáállást.

Shirley terve a következő volt: elegendő pénzt kell szerezni az iskola további fenntartására Ausztriában, mindaddig, amíg valamennyi diák végez. Elismertetni a szerzett diplomákat a FAO illetékes oktatási osztályával, ami szélesebb körű elhelyezkedést biztosíthatott volna tanároknak és diákoknak egyaránt, kivéve az észak-amerikai kontinenst. Terve szerint meg kell adni a továbbtanulás lehetőségét azoknak, akik az USA-ban szeretnének végleg letelepedni. Shirley tervének megvalósításán a következők ügyködtek: Henry Clepper, az Association of American Foresters titkára, Mr. Kotehnig, a Nemzetközi Gazdasági és Társadalmi Ügyek Igazgatója a State Departmentnél, Mr. Cline, a Forest Service vezetője, Kenneth Holland, a volt University Service, az International Rescue Committee és a Red Cross.

Shirley levele, amelyben az első terv várható sikeréről értesített bennünket, sajnós csak St. Johnban ért utol bennünket, a kanadai partraszállásunk után. Ebben a levélben sajnálattal közölte, hogy további tevékenységüket be kellett fejezniük, mert nem akarják a kanadai kormány munkáját ez ügyben keresztezni. Azt írta, hogy Kanada sokkal kézzelfoghatóbb tényeket ígért, mint ők, és ez az ígélet már a megvalósulás felé halad, míg ők mindeddig csak a terveknél tartanak. Persze akkor még sem Shirley, sem mi nem tudtuk, hogy a kanadai ígélet sokkal szervezetlenebb és ingatagabb alapokon nyugodott, mint az amerikaiaké. Erre a kérdésre a későbbiek során még visszatérek a kanadai események tárgyalásánál. Érdekes még felsorolni Shirley leveléből az alábbiakat: lehetetlen lett volna az egész iskolát egysé-

gesen áttelepíteni Amerikába, a magyar tanárok további vezetése mellett, úgy, hogy az eredeti tananyagot tanítsák. Amerikában ugyanis, abban az időben, európai végzettséggel nem lehetett elhelyezkedni, bár Amerika egyike azon kevés országnak, ahol jól képzett erdészekben hiány van. A II. világháború után sok értékes európai és magyar erdész vándorolt ki Amerikába. Minden erőfeszítésük ellenére is csak néhányan tudtak a szakmában álláshoz jutni. Kanadában is nagyjából hasonló volt a helyzet, és éppen ezért a kanadai ajánlat is szinte hihetetlennek hangzott.

Shirley becsületes nyilatkozatának bizonyítékát később volt alkalmunk tapasztalni a második világháború után az Egyesült Államokba kivándorolt erdőmérnökök sorsát megismerve. Az irántuk érzett tiszteletünk kifejezésére szeretnék megemlékezni az alábbiakról: *Vági István* kémiantanárunk Brazíliában talált új hazát; *Íjász Ervin* és *Kovács Ernő* tanársegédek magas értékű, Németországban szerzett doktorátussal, *Gerlay Arnold* az Erdészeti Kutató Intézetünk tudósa részben Kolumbiában, részben Brazíliában telepedtek le; *Csányi Aladár*, *Koller Pál*, *Jellachich László*, *dePottere Gerard*, sí Európa-bajnokunk az 1933–34-es években, az Egyesült Államokban telepedtek le, és kisebb, nem szakmai munkát végeztek. *Plathy Béla* Ottawában élt gyermekeivel, *Thiringer János*, a magyar erdei magismeretek tudósa Svédországban, egyetemi könyvtárban dolgozott.

Shirley igazat mondott abban is, hogy a Kanadában végző erdőmérnökök, ha az idejük eljön, a U. B. C. oklevéllel számíthatnak elhelyezkedésre és egyetemi kutatói állásokra az Egyesült Államokban. Sok társamnak sikerült ezzel a végzettséggel elhelyezkednie az amerikai erdőgazdaságokban, és ott sokra értékelt munkát végeztek.

Kapcsolataink

A következő szervezetek szerepeltek listánkon az 1957–59-es években, amelyekkel kapcsolatot létesítettünk:

Amerikai Magyar Egyetemisták Szövetsége, Cambridge 38, Massachusetts.

American Hungarian Federation, Washington D. C., szervezője Bácskai Peyerle Béla volt. Jól ismerte az amerikai életet. Először Kanadába ment, és favágóként dolgozott a brit columbiai erdőkben.

Magyar Szabadságharcos Szövetség, – nagy nevekkel szerepelt, mint Király Béla, Vári Vazul, Horváth János, Lengyel Alfonz – mind ismert nevek. Többnyire az Egyesült Nemzetekben küzdöttek a magyar jogok érvényesítéséért. Sikerült 1957. szeptember 19-én kieroszakolniuk az Egyesült Nemzetek határozatát, amelyben biztosították, hogy a magyar ügyek tárgyalását az Egyesült Nemzetek Ötösbizottsága a továbbiakban is fenntartja. A határozatot 60 nemzet fogadta el, 10 tartózkodott a szavazástól, 10 nemmel szava-

zott, közöttük Jugoszlávia és Lengyelország. A közgyűlés megbízta Wan herceg sziámi külügyminisztert azzal, hogy a magyar ügyről további tárgyalásokat folytasson a szovjet kormánnyal. A sziámi lassúsággal folyt tárgyalásoknak semmi eredménye nem lett, ha csak annyi nem, hogy a magyar ügy az ENSZ útvesztőiben lassan elsikkadt.

Student Action Committee For Free Hungary (Diákok küzdelme a szabad Magyarorszáért), Cleveland, Ohio. Ez a csoport egyetemi hallgatókból, magyar cserkészekből és általában magyar fiatalokból alakult. Munkájuk kiterjedt az amerikai közvélemény, az ENSZ, az amerikai kormánykörök, a Kongresszus és a Szakszervezetek rokonszenvének megnyerésére és segítségnyújtásuk biztosítására.

Egyetemisták Nemzetközi Szövetsége (Union for Free Hungarian Students, UFHS): kiterjedt szervezet volt az emigrált diákok megsegítésére. Nemcsak magyarokkal, de más nemzetek diákproblémáival is foglalkozott. Kiadványa, a *Diák Tájékoztató*, Bostonban megjelenő értesítő volt, amely sok segítséget nyújtott az otthonatlan diákok számára.

Kanadában a magyar diákokkal a kanadai magyar kiadványok külön nem foglalkoztak. Egy magyar kiadvány, a *Honfitárs* közölt különféle tájékoztató híreket a diákok megsegítésére. Ezt a kiadványt a Royal General Agency adta ki Torontóban. Említést érdemel még a *Szabad Európa* és az *Amerika Hangja* rádióadók közreműködése a magyar diákok érdekében. Hajdú Német Lajos és Czupy Bálint segítették a soproniak ügyét. 1945 előtt mindketten magas politikai állásokat viseltek Magyarországon.

A bányászok és a geodéták elhatározták, hogy különmennek az egyetemi csoporttól, annál is inkább, mert tanáraik az egyéni út lehetőségét választották. Többen, már a kezdeti időkben – rokoni kapcsolatok útján – az Egyesült Államokban kaptak ígéretet az elhelyezkedésre. Az erdészek csoportjából szintén leváltak néhányan, többen vissza akartak térni Magyarországra. A tanári karon belül is törés mutatkozott. Csoportok alakultak, élesen bírálva egymás tevékenységét és vádolva egymást egyéni érdekek érvényesítéséért. Természetesen én voltam a legjobb célpontja a vádaknak, ezért elhatároztam, hogy lemondok vezetői megbízásomról és elhagyom az egyetemi csoportot. A józanabb elemek meggyőztek arról, hogy nem hagyhatom el a fakultást, mert én ismertem a legjobban az ügyek hátterét és azokat a tevékenységeket, amelyeket az egyes emberek, társadalmi szervezetek és hivatalok velünk kapcsolatban tettek. A tanári kar szakadása nagyban hátráltatta további munkámat, annál is inkább, mert azt soha többé nem lehetett újra egyesíteni.

Közben megpróbáltunk kapcsolatokat kiépíteni alapítványokkal és segélyezési intézményekkel, hogy az egyéni továbbtanulást és a folytatólagos életlehetőségeket biztosítsuk a fakultás és a hallgatók számára. Egyike a

legbiztosabb intézménynek a *United States National Student Association International Commission* (Cambridge, Massachusetts) volt, ahonnan anyagi segítséget lehetett kapni. A bizottságban Bujdosó Alpár dolgozott, és ígéretesnek látta a támogatás elnyerését minden tekintetben. Bujdosó Alpár levelének történelmi értéke van, mert egyike volt a forradalom alatt a leghatasosabban szereplő hallgatónknak.

Washington, 1956. nov. 26.

Drága Barátaim.

Amióta írtam, sok minden történt. Most csak nagyon röviden fogok írni. Azóta sikerült találkoznom Dulles külügyminiszterrel, aki azt mondta, hogy hamarosan intézkedést várhatunk az UN-től. Ezt azonban ne tegyétek közhírré, mert a beszélgetés zárt ajtók mögött történt. Hasonlóképpen találkoztam Nagy Ferencsel, aki nem akar Magyarországra visszajönni mint vezető, de igen jó politikai tanácsai vannak. Igen jól szervezi az amerikai magyar emigrációt. Ha visszamegyek Európába, be kell kapcsolódnom az emigráns tanács munkájába. Addig tartom a kapcsolatot veletek, Ti pedig tartsátok azzal a tanáccsal, amelyik Bécsben székel. Voltam az Amerika Hangja rádiónál. Megbeszéltük, hogy ezentúl változtatni fog műsorán, ami sokkal realisabb lesz. Azóta két helyen tartottam előadást és a táviratok tömkelegét küldtem el. A nemzeti televízióban is volt egy felvételem, ahol elmondhattam Amerikában mindenkinek, hogy tulajdonképpen mit várunk tőlük. Talán nagyon fantasztikusnak tűnik előttetek, hogy ilyen magas helyekre be tudok jutni. De lassanként úgy tekintenek, mint Magyarország egyik vezető politikusát. Ne higgyétek, hogy fejembe szállt a dicsőség, de ezt a helyzetemet ki akarom használni a nemzet javára. Lehetőségem van arra, hogy Európában is politikusokkal tárgyaljak, és ha beleegyeztek, ezt úgy, ahogy megválasztottatok, meg is fogom tenni. Persze olyan szellemben beszéltek, ahogy Ti akarjátok, mert Ti bíztatok meg. Rendkívül sokat jelent, hogy annyi pénzt tudok rendelkezésekre bocsátani innen Amerikából, amennyire szükség van. Írjátok meg, mennyi kell, és én azonnal elküldöm. Az összegyűjtött összeget most a Forradalmi Magyar Egyetemi Tanácshoz irányítom. Ők rendelkezzenek vele, és remélem jó helyre kerül.

Töletek most azt kérem, hogy ne hagyjátok elaludni a magyar ügyet Európában. Keressetek publicitást, mert most ezzel kell dolgoznunk. Itt azt kériktőlünk, hogy írjunk egy rövid ismertetést Magyarország szabadságharcairól és a forradalomról. Az egész ne legyen több 30 oldalnál. Ha Lencsés Bandi meg tudja csinálni, az igen jó lenne. Ha Ő most sürgősen erre nem képes, mert nincs ideje, akkor valaki más csinálja meg, és küldjétek el az én címemre minél hamarabb. Itt nagy példányszámban ki fogják adni. Pénz annyi van rá, amennyi kell. Kérjétek a nevemben a bécsi forradalmi tanácstól. Én már írtam nekil,

hogy erre szükség van. Ez az amit most kérek, de ezt minél hamarabb. Nagyon szeretném, ha megírnátok, hogy mit csináltok és mit végeztetek eddig. Nagyon várom leveleteket. Holnap reggel utazom tovább North-Carolinába, ahonnan Floridába megyek, Miami-ba. Innen átmegek nyugatra San Franciscóba és még máshová. Állandóan fogok írni. Amit kértem, ha egy mód van rá, tegyétek meg.

Mindannyiótokat szeretettel ölel barátotok Alpár

A következő levelet Alpártól 1956. december 15-én kaptuk, amikor kanadai kivándorlásunk előtt megnyílt az út. Levele vétele után kapcsolatunk megszakadt. Vancouverben vártuk jövetelét, sajnos hiába, mert többet nem jelentkezett.

Mélyen tisztelt Igazgató Úr!

(A levél első bekezdése a bányászhallgatók pénzügyi problémáival foglalkozik.) ...*És most a mi ügyünk, az Erdőmérnöki Főiskoláé. Nem tudom nem lehetne-e Salzburgban maradni, ha megfelelő összeget kapnánk a fenntartásra. Először megpróbálom ezt, ha nem megy, akkor menjünk Vancouverbe. Mindenesetre én most szombaton már Ausztriában leszek, és szeretnék erről beszélni az igazgató úrral... Még arra kérem az Igazgató urat, hogyha egy mód van rá, fogjuk össze a három kart, mert így jobban el tudok intézni dolgokat. Tessék megmondani a fiúknak, hogy mindhárom karra egyformán gondolok és mindent megpróbálok.*

Még az a kérésem, hogy nehogy a fiúk szélső jobboldalra toljódnak el, mert hallottam holmi Hungarista légióról, ami esetleg azt jelentené, ha belekeveredünk, hogy egyszerre ráncsütik a fasiszta bélyeget, és ez kapaszkodót jelent az oroszoknak... Még egy egyéni kérés, ha az egyetem együttesen kap ösztöndíjat Vancouverben, vagy akárhol, tessék rám is gondolni, mert annyi a munkám és nem szeretném emiatt megszakítani tanulmányaimat, és elmaradni az Alma Matertől.

A legközelebbi vizontlátásig maradok mély tisztelettel: Bujdosó A.

Hazánk elhagyása után nehéz volt belenyugodni a megváltoztathatatlanba. Gondolatainkból nehéz volt kikapcsolni a hazatérés reményét, ezért möhön olvastuk az otthonról vagy Ausztriából kapott leveleket, hogy tudjuk, mit tettünk jól vagy rosszul. Egyik volt diákunk (Bandi) levelet írt Ausztriából azokban a napokban, amikor mi már Kanadában voltunk:

Itt Ausztriában a konszolidálás lassan megy, mert az állandó menekülés – amit jelenleg csak pár tucat személy kísérel meg – mindig több és több anyagot

emészt fel. Az elfogott menekülőket visszaadják az osztrák hatóságok. A menekülés fő iránya most Jugoszlávia. Testvéreink közül itt az egyetemre csak öten iratkoztak be, mert a többiek a nehézségektől félve, vagy a honvágytól gyötörve, hazamentek.

Otthoni értesülesem szerint megkezdődött a leszámolás kora. Az egyetemek hallgatóit megvizsgálják, hogy október 23-a után milyen magatartást tanúsítottak. Ennek elbírálása után döntenek tovább tanulásuk lehetőségeiről. Budapesten a Központi Diákbizottságok tagjait lefogták, egyeseket főbelőttek. Ösztöndíjat nem kap mindenki, ugyanakkor a szülők elbocsátása folyik. Eddig magam sem voltam biztos abban, hogy jól tettem-e, hogy kijöttem, de ma már tisztán látom; ha produkálni akarok, maradnom kell itt, mert fizikai létem itt nincs veszélyeztetve. Sopronban igaz csend van, túl nagy csend. Ez, ami félelmetes és nem tetsző. Az erdőgazdaságtól 3–3 mérnököt nyugdíjaztak, illetőleg elbocsátottak. Akik itt vagyunk Ausztriában, úgy érezzük, hogy egyetlen feladatunk a soproni összetartozásunkat ápolni, ha nem is hírnevét öregbíteni.

Bandi tájékoztatása hű képet adott az Ausztriába menekült fiatalok reménytelennek látszó helyzetéről. Pedig számos diáksegítő szervezet és intézmény igyekezett a fiatalokon segíteni. Sajnos ezek az intézmények általában külön malomban örültek, és képtelenek voltak egységesen segíteni a hamar szétszóródott diákokon.

VI. A MEGOLDOTT GORDIUSZI CSOMÓ

Új otthon keresése

A kanadai meghívás

Életünk további sikeres folytatásához végre sikerült égető problémáink nagy részét megoldani. Ebben nagy segítségünkre volt két személy, akik a menekültek ügyeivel foglalkoztak Ausztriában. Az egyik *Nagy Ernő* református lelkész volt, aki az ausztriai magyar menekülteknek tartott vallásos szolgálatot. A másik személy *Joyce Biddel* szociális nővér volt Angliából, aki az angol vallások közötti segítő program ausztriai képviselője volt. Mindketten keresték a kapcsolatot velünk, de főként *Nagy Ernő*, aki a magyar segélyező egyesületektől és szervezetektől igyekezett támogatást szerezni számunkra. Ő hívta fel *Biddel* nővér figyelmét ránk és elhozta őt Ferienhortba, hogy találkozzon velünk. Az első találkozásról *Biddel* nővér, később a következőkben számolt be a nekem küldött feljegyzéseiben:

Először Roller dékánnal és néhány tanárral találkoztam egy kötetlen beszélgetésre, ami fél óráig tartott. Ezek a kiváló emberek, mind aggódtak és elkeseredettek voltak, félkörben ültek körülöttem és vázolták egyetemük történetét, küzdelmüket a szabadságért, reményeiket és céljaikat. Ebéd után a hallgatók csoportjához mentem. Mindennapi ruhájukban az asztalon ülve vagy a falnak támaszkodva úgy néztek ki ezek a fiatalok, hogy lehetnek volna bármely egyetemenről a világon. De tudtam, hogy mégis van közöttük különbség. Ők már elérték a felnőttkort a sok megpróbáltatással, amit hazájukból menekülve átéltek.

Biddel nővér a találkozás után felkereste a bécsi kanadai követet, *Gordon Coxot*, aki már a kanadai kormánynak írt levelünkből tudott rólunk. A nővér beszámolt *Coxnak* a helyzetünkről és személyes benyomásáról, amelyet a tanárokkal és diákokkal való találkozáskor szerzett. *Cox* meglepődött a nővér drámai beszámolóján, 24 órán belül összeköttetésbe lépett a kanadai kormánnyal és javasolta *Pickersgill* bevándorlási miniszternek, hogy sürgősen lépjen velünk kapcsolatba. Még aznap megkapta a miniszter válaszát, hogy az egész csoport egyben, felosztás nélkül áttelepülhet Kanadába, hogy a hallgatók megkezdett tanulmányaikat a vancouveri egyetemen befejezhes-

sék. Pickersgill miniszter saját tevékenységéről szóló beszámolója e könyv függelékében található meg.

Meghívásunk híret december 4-én tudtuk meg az ausztriai rádió híreiből és az osztrák újságokból. Még aznap délután Pickersgill és Cox, Biddel nővér kíséretében meglátogattak bennünket Stroblban, majd Ferienhortban. Pickersgill előadta a kormány meghívásának feltételeit. Ezek szerint a Brit Columbiái Egyetem, a U. B. C. erdészeti fakultása hajlandó bennünket egyenesen befogadni, mint egy „társfakultást”, és az elkövetkező öt évben biztosítja a magyar fakultás működését a teljes egyetemi jogokkal együtt. Az általunk kiadott diploma egyenértékű lesz a U. B. C. által kiadott diplomával, amelyet nemzetközileg is elfogadnak. Ugyancsak hozzájárultak ahhoz, hogy addig amíg a diákok és tanárok el nem sajátítják megfelelő színvonalon az angol nyelvet, addig az oktatás magyarul folyhat majd. Kijelölték a lakóhelyet is Powell Riverben, ahol mind a hallgatók, mind a tanárok, addig is, amíg bérlakásba nem költözhetnek, megfelelő elhelyezéshez juthattak. Az ajánlat pénzügyi alapját a Powell River papírgyári vállalat nagylelkű adománya biztosította. A vállalat elnöke Harold Foley, ír származású milliós, Pickersgill miniszter jó barátja volt. A róla szóló fejezet bővebben számol be működéséről. E beszámolót Johnson, volt vállalati igazgató bocsátotta rendelkezésemre.

Amikor eljutott hozzánk a kivándorlás lehetőségének a híre, Biddel nővér éppen Ferienhortban tartózkodott. Jegyzeteiben a hír elfogadásáról a következőképpen számolt be:

A nem várt ajánlattól meglepve szinte szótlanná váltunk. Majd Roller dékán és néhány tanár kíséretében a diákokhoz mentünk. Akkorra már a diákok mind összegyűltek és türelmetlenül várták vezetőjük további tervét és részletes beszámolóját. Váratlanul Pickersgill miniszter úr és Cox követ úr is megérkezett egy magyar tolmács kíséretében. Ők szintén beszámoltak a kanadaiak tervéről. Az összeövetel tagjai először csendben ültek, majd a kérdések tömegét tették fel a miniszter úrnak, amelyekre türelmesen válaszoltak. Amikor a beszámoló véget ért, a jelenlévők mind felálltak és tapssal üdvözölték a kanadaiakat. Pickersgill egy feltételes időpontot javasolt az indulásra, amivel az összegyűltek is nagyjából egyetértettek. Én boldog voltam, hogy nem is egy hónap alatt sikerült a soproniak jövőendő sorsát egyenesbe hozni.

A rádióból szerzett híreket hivatalosan a kanadai követség december 12-én erősítette meg. A távirat így szólt:

Hivatkozással a Cox úrral és Biddel nővérral folytatott tárgyalásokra, közöljük a British Columbiái Egyetem és az erdőipar meghívásának megerősítését, ami az emigrált fakultás minden tagjára, tanárookra és diákokra egyaránt kiterjed. A British Columbiái Egyetem a soproni fakultást a U. B. C. erdészeti fakultáshoz szándékozik hozzácsatolni. Kanada kormánya segítséget ígér a hallgatók

egyetemi oktatásának folytatásához, majd az erdőmérnöki diploma megszerzéséhez, a soproni fakultáson belüli. Előkészületek történtek a kb. 285 diák, valamint 30 oktató és azok családtagjainak fogadására British Columbiában, Vancouver közelében, Powell Riverben. Egy négytagú diák, illetve oktatói küldöttséget a kormány szívesen lát december 18-án, akikkel a kivándorlás részleteit megtárgyalhatja. A fakultás tagjai, akik Kanadába szeretnének jönni, 1957. január 1-jén szállnak Liverpoolban az *Empress of Britain* luxushajóra.

Ez a távirat volt emigráns életünk legmegnyugtatóbb eredménye, mert biztosította további létünket a U. B. C. keretében.

A legnagyobb elhatározás, menni vagy nem menni!

A kanadai kivándorlás lehetősége izgalmas időket hozott valamennyiünk számára. Mindenki tudta, hogy sorsdöntő, életbevágó elhatározásra kell jutnia. Megkezdődött a csoport szétszóródása. Voltak, akik visszatértek Magyarországra, sokan haboztak, de voltak olyanok is, akik gondolkodtak a kanadai bevándorláson. A sitzenheimi táborban fogva tartott ötödévesek állásfoglalása volt a leghatározottabb. November végén kelt levelükben ezt írták: *Az V. éves hallgatók egységesen amellett vannak, hogy haza mindenáron. Mi nem akarunk külföldön tanulni semmiféleképpen. Mintegy 80-an vagyunk itt a táborban 200 más egyetemistával. Szeretnénk innen mielőbb kiszabadulni. Az ötödévesek állásfoglalása nagymértékben befolyásolta a csoport szétszóródását.*

A december 5-e utáni napokban izgalommal vártuk a bécsi kanadai követségtől az ajánlat részleteinek ismertetését. Jóformán minden nap kaptunk újabb híreket, bizakodó vagy csüggedt hangú leveleket, amelyeknek értelmezése, felhasználása az ifjúság megfontolt állásfoglalásától függött.

December 15-én Dr. George Allen, a Brit Columbiái Egyetem erdészeti fakultásának dékánja és Fred McNeil, a Powell River papírgyár egyik főtisztviselője látogatott meg bennünket Ferienhortban. Dr. Allen tájékoztattott a kanadai erdőgazdálkodás módszereiről, főleg Brit Columbiában, McNeil vázolta azokat a gyakorlati kérdéseket és intézkedéseket, amelyek a kivándorlással kapcsolatban bennünket érintettek. Filmeket mutattak be erdőgazdasági és faipari gépekről, amelyek lenyűgözők voltak technikai fejlettségük miatt, a nálunk akkor használt kezdetleges gépekkel szemben. Elmondták, hogy a vállalat papírgyára Vancouvertől nyugatra a georgiai tengersizoros partján található.

December 16-án, egyéb jelentkező tanár hiányában én keltem útra három diákkal – Grátzer Miklóssal, Krétai Ernővel és Szalkai Andrással –, Dr. Allen és McNeil kíséretében Kanadába, hogy szakmai kérdésekről beszéljünk és szemrevételezzük az elhelyezési körülményeket Powell Riverben, a vállala-

lat által kiürített munkásbarakkokban. Ezek a barakkok a legmodernebb konyhai és szobai felszerelésekkel voltak ellátva, kétágyas szobákkal és higiénikus mosdófülkékkel.

Utunk Európa, az Atlanti-óceán és az északi sarkkör felett kalandosnak és izgalmasnak tűnt a négyturbós, hatalmas repülőgépen. Az út 24 óráig tartott, Bécstől Vancouverig, miközben Amsterdamban egy fél napot veszteltünk a hatalmas köd borította repülőtéren. Egy hivatalos megállónk volt Ganderben, New Foundlandon, az észak-amerikai kontinens legészakibb kereskedelmi repülőterén. Mielőtt leszálltunk volna, egész közélről láttuk a sarkvidék csodálatos világát. A havas, kristálytisza fehérség eltüntette sötét gondolatainkat a fakult szárazföld várható meglepetéseitől. A kanadai légi-erők barakkjaiban meleg fogadtatásban volt részünk, ahol először élvezhetjük a nyugati világ önzetlen együttérzését. A repülőgépen mintegy százan utaztunk, mind magyar menekültek. Dr. Allen és McNeil igyekeztek szórakoztatni bennünket az angoltanítás legegyszerűbb módszereivel. Képekkel kísérték a kimondott angol szavak értelmét. Lelkesedéssel fogadtuk szándékukat és próbáltuk elsajátítani a szavak kiejtését, sokszor megdöbbenve a leírt és a kimondott szavak összeegyeztethetlenségén. Az angol másként írja, másként mondja és másként érti a leírt szavakat, de erre csak később döböntünk rá, hosszadalmas nyelvtanulásunk alkalmával. Sötét éjszaka érkezünk Vancouverbe, álmos szemekkel elbágyadva az utazás fáradalmaitól. De a város fölé érve, a milliányi lámpa csillogása azonnal kiverte az álmat a szemünkből. Csodálatos ébredés volt. Az elnyomástól és a szegénységtől elsötétült kicsi országunkból ebbe a fényes, gazdag városba érve úgy éreztük magunkat, mint a kisgyermek, aki először nyitja ki a szemét a világra és ráébred, hogy az anyja meleg öléből kilépve az élet csodálatos kapui nyílnak ki előtte. A szabadság kézzel fogható valósága, az eszmei határok korlátlansága, a testi jó mód számtalan lehetősége, emberi mivoltunk sokszínűsége nyilvánult ki a szemünk előtt. A technikai vívmányok újszerűsége és az emberek őszinte együttműködési szándéka ígéretes jövőt varázsolt szemeink elé. Úgy éreztük, hogy ebben a nyugati világban utódainknak is meg lesz a lehetőségük, hogy új hazát alapítsanak és új otthont építsenek, ami jogot ad majd nekik a társadalmi és nemzeti egyenjogúságra.

A Powell River tábor barakkjai megfelelő ideiglenes lakóhelyet ígértek, az egyetem berendezései, termei és akadémiai környezete alkalmasnak látszott a tanítás megszervezésére. Kanada gazdasági helyzete az ötvenes években nem volt túl megnyugtató: jelentős volt a munkanélküliség, sztrájkmozgalmak és bizonytalan állások voltak várhatóak, amire ugyan a kanadai üzleti szakértők azt mondták, hogy ezek a problémák csak átmenetiek a kapitalista gazdasági és társadalmi rendszerben. A kapitalista rendszer jellemző jelenségei ezek, de ezt a hullámzást a pénzügyi stabilitás

szükség szerint ellensúlyozza és kiegyenlíti. Abban az időben nem volt inflációs áremelkedés és a kanadai dollár is egyenértékű volt az amerikai dollárral. A meglátogatott kollégáknál tapasztalt jólét, az üzletek árubősége és az árucikkek változatossága, jó minősége csábítólag hatottak arra, hogy elfogadjuk a kanadai meghívást. A nyelvi nehézségeken kívül más okot nem láttunk az aggodalomra.

Többé-kevésbé megelégedetten indultunk vissza Ausztriába. Krétai Ernő és Szalkai András Vancouverben maradtak. Úgy érezték, hogy bármilyen határozatot hoz majd a többség, ők Kanadában akarnak majd letelepedni. A holland repülőgép, amivel Kanadába jöttünk, üresen tért vissza Európába, hogy új magyar menekülteket hozzon ismét. Grátzer Miklós és jómagam voltunk az egyetlen utasok, akik visszatértünk. Visszatérésünk éppen karácsony éjszakájára esett. A repülőgép személyzete kis ünnepséget rendezett, amire minket is meghívtak. Tizenkét év után ez volt az első szabad karácsonyunk, amikor Miklóssal együtt vallhattuk meg hitünket és kimutathattuk őszinte érzéseinket, amelyeket a kommunista elnyomás alatt elrejtve őriztünk. Tanár és diák, csak lélek nélküli élőlények voltak abban a rendszerben, senki sem tudta a másikról, hogy hová tartozik, hogy van-e érzése és hogy a kommunista titkosszolgálat hogyan használja ki a barátot a barát ellen, a gyermeket szülője és a diákot tanára ellen, hogy mindenki érzésén és gondolatán uralkodhassék.

A hallgatók és tanárok izgatottan várták visszatérésünket. Elterjedt a hír, hogy Krétait és Szalkait túszként tartották vissza a kanadaiak, sokan csalódottak voltak beszámolóink őszintesége miatt, miután minden szépítés nélkül elmondtuk előnyös és előnytelen észrevételeinket, és sok nehézségre mutattunk rá, melyek leküzdéséhez majd erőre, határozottságra és kitartásra lesz szükség. Felhívtuk a figyelmet a nyelv elsajátításának fontosságára, és nem tagadtuk el, hogy ez komoly erőfeszítést követel majd mindenkitől.

Rámutattunk arra is, hogy az erdőgazdálkodási módszerek jelentősen különböznek az Európában követett eljárásoktól, nincsen erdőművelés és erdőrendezés. A tarvágás az egyetlen kitermelési formája a fakészletnek, amire Kanada egész faipari tevékenységét alapozták. Tehát sokrétű erdőgazdálkodási eljárást kell majd megtanulnunk, ami nehéz lesz a konzervatív erdészek ellenérvei miatt. A szabad munkavállalási rendszer és a munkavállalók versengése munkanélküliséget eredményezhet majd sokunk számára, miután jó ideig hátrányban leszünk a jól beszélő angol bevándorló szakemberekkel szemben. Ezek a problémák különösen az idősebbek számára jelentenek majd hátrányt. Ha majd értékes tagjai akarunk lenni az angolszász társadalomnak, meg kell tanulnunk társadalmi szokásaikat és az életről val-

lott filozófiájukat. Ahány ház annyi szokás, s ez különösen igaznak mutatkozott Brit Columbiában.

Beszámolónk sokakat, főleg a tanári kar idősebb tagjait elbátortalanította attól, hogy Kanadába kivándoroljanak. Ezért többen elhatározták, hogy inkább Ausztriában maradnak, amíg lehetőségük nyílik arra, hogy máshol telepedhessenek le. Az ifjúság egy része is habozott. A Kanadába való kivándorlást a negyedévesek elhatározása döntötte el, amikor a sok aggodalmaskodás ellenére, Grátzer Miklós, az akkori ifjúsági körök elnöke, a negyedik évfolyam tagjaként a közgyűlésen kifejezte az évfolyam egyöntetű határozatát, hogy ők Kanadában kívánják tanulmányaikat folytatni és befejezni, magyar tanáraik oktatása mellett. Lassan a szavazatok száma a többségre emelkedett, és a sitzenheimi katonai táborban fogva tartott ötödévesek levélben nyilatkoztak csatlakozásukról. Így hamarosan bejelentettem a kanadai kormányoknak, hogy véglegesen elfogadtuk a kivándorlás lehetőségét Kanadába.

Az elmúlt évtizedek alatt sokszor ébredt fel bennem a kétely, hogy helyes volt-e a diákoknak és tanároknak egy csoportban maradniuk és a fakultás önállóságát tovább képviselni? Vagy jobb lett volna egyénileg elindulnunk és új életet kezdeni valamelyik nyugati országban? Az ausztriai kilátástalan időszakban felelősségem tudatában cselekedtem, akkor, amikor továbbra is vállaltam a Magyarországról kimenekült fakultás további vezetését és a csoport sorsának további alakítását. A csoporthoz tartozó hallgatók korbeli megoszlása tág keretek között mozgott, 18 évesektől 25 évesekig. Az idősebbek talán nem szorultak volna rá az egységes vezetésre, de a fiatalabbak számára mindenképpen előnyös volt az együttmaradás. Ezt az is bizonyította, hogy sok olyan új hallgató iratkozott be az első évre – már Ausztriában –, akik támogatást vártak tőlünk, mert tudomásukra jutott, hogy a fakultás kapui megnyílnak majd a tanulni vágyók előtt.

A tanári csoport tagjaival nem foglalkoztam külön, mert a tanárok családjaikkal együtt saját érdekeik alapján döntöttek jövőjükéről. Szerencsére, sokan szakmai szeretetüktől vezérelve velünk maradtak, és ez lehetővé tette a fakultás munkájának teljes értékű folytatását.

Lényegesen befolyásolta elhatározásomat az együtt maradtak vezetésére az, hogy a negyedévesek egyöntetűen amellet foglaltak állást, hogy továbbra is én vezessem a csoportot. Nem volt véletlen, hogy az utolsó hagyományos ifjúsági körök elnöknek olyan személyt választottak, aki végzéséig híven örködött az egység és a hagyományok megtartása érdekében. Az ifjúsági elnök a nehéz emigrációs napokban sok segítséget nyújtott ahhoz, hogy az ifjúság kiegyensúlyozott hangulatát fenntarthassák. A három kanadai előfutár is a negyedik évfolyamból került ki, akiknek üzenete az Ausztriába való visszatérésünk után értékes felvilágosításokat nyújtott csoportunk minden tagjának.

A kanadai kivándorláson kívül nem volt más lehetőség az együttmaradásra, ahogy ezt már az előző fejezetekben ismertettem. Minden az anyagi támogatás biztosításától függött, és ezt csak a kanadai kormány kínálta számunkra. Európában nem állt rendelkezésünkre a folyamatos anyagi segítség ahhoz, hogy a fakultás tovább folytathassa eredményesen a munkáját.

Fenyőfa – karácsonyfa

Emlékezés az első szabad karácsonyra 1956. december 25-én, Ausztriában

Ez a karácsonyest mindig emlékezetes marad mindannyiunk számára, akik vándorbottal a kezünkben, és szorongással a szívünkben hagytuk el hazánkat 1956. november 4-én.

Csodálatosan szép téli este volt Stroblban és Ferienhortban. A frissen esett hókristályok visszaverték a lámpák fényét, és meséskönyvbe illő karácsonyi képet varázsoltak szemünk elé. Megszólaltak az ódon templom hangjai, és századok óta ugyanazzal a dallammal köszöntötték a kis Jézus születését. Ausztria népét áthatotta Jézus születésének történelmi jelentősége, és az emberek feltétel nélkül elfogadták Jézus isteni kapcsolatát minden vallásos megnyilatkozásukban. Az osztrákok megtarthatták és gyakorolhatták karácsonyi hagyományait, míg mi a ránk erőszakolt kommunista ideológia és hatalmi nyomás alatt a karácsonyfát csak, mint fenyőfát ismerhettük meg. A konok materializmus az egyenlőség hajszolása közben szétzúzta maga körül Istent, hazát és családot. Szétzúzta az emberek lelki boldogságát, azt a kevés örömet, amit egy-egy karácsonyeste a legszegényebbeknek is adni tudott a gyertyalánggal, a templomi énekek gazdag érzelmi világával.„*Betlehembe sietve menve lássátok*”... ennek az éneknek fennmaradása nem üres romantikát jelentett: ebből nőtt ki a keresztény kultúra, a keresztény személyiség és lélek.

Ezen az estén, ott Ausztriában, eszembe jutott a csilingelő szánkó, amin gyerekeinket vittük a tárkányi erdők ezüstsínű, zúzmarás fái között, hogy szívükbe oltuk a téli tájak frissítő örömét; eszembe jutott az ablakunk alatt éneklő kucsmás és bundás emberek karácsonyi köszöntője, a kántálás. Hangjuk belopódzott minden ablakon a falunkban. Gyermekünk csillogó szeme elárulta, hogy hittek a hagyományokban és Jézus megszületésében. Úgy tűnt számunkra, hogy Ausztriában egy olyan új életet kezdhettek, amely lehetővé teszi a karácsony igazi megünneplését és gyermekeink, fiataljaink számára biztosíthatjuk a keresztény szellemiségű kultúra hagyományainak a követését.

Ma, 1994 karácsonyán aggódva látom, hogy az az idealizmus, ami fűtötte bennem keresztény hagyományaink ápolását, szertefoszlóban van. Az új világban eltöltött közel negyven esztendő azt a tapasztalatot érlelte meg ben-

nem, hogy jelentős változások előtt állunk. A materialista és vallásos társadalmak alakulását, fejlődését elemző gondolkodók azt állítják, hogy „változóban van az életünk úgy is, mint egyénnek, úgy is, mint a társadalom tagjának. Családunk, munkánk, pénzünk, kereskedelmünk, oktatási rendszerünk, vallási gyakorlatunk, kultúránk, nemzeti azonosságunk sajátossága – minden, amit ajándékkul kaptunk az élettől – mind erőteljesen, feltartóztathatatlanul és örökre meg fog változni. Senki nem lesz kivétel. Ez lesz az eredménye a társadalmi forradalom történelmi fejlődésének az elkövetkezendő ezer esztendőben.” (Hivatkozás egyrészt Bródy András akadémikus 1994. október 4-én Budapesten elhangzott rádióbeszélgetésére, miszerint a politikai és társadalmi rendszerek kétszáz évenként változnak, és ez most várható; másrészt Malachi Márton a „The Keys of this Blood” című, 1990-ben kiadott könyvében ugyancsak új hatalmi csoportosulásokról ír, ami kemény harcokat eredményez a vezető hatalom megszerzéséért.) Az ideológiák máris megbuktak. Kommunizmus, kapitalizmus és egyéb eszmei tévelygések már kihalóban vannak. A jövő alakítása attól függ majd, hogy a kereszténység Istentől nyert hatalma, a nyugati materializmus erős befolyása mindennapi életünkre, vagy pedig a keleti népek történelmi erejének előre törése hogyan győzi meg a jövő emberét egy új világ kialakítására és felépítésére. „Ki tudja merre, merre visz a végzet”, a fenyőfa vagy a karácsonyfa lesz-e a jövőendő 1000 esztendő megvalósuló jelképe?

Az európai magyarok többsége a kanadai kivándorlás ellen volt. Ezt a véleményt osztották az otthon maradt kollégák, tanárok, diákok és jó barátok is. Mindez nehezítette elhatározásunkat. Szembe kellett néznünk minden számba vehető problémával, olyanokkal, mint pl. a nyelvi ismeretek hiánya. Senki nem beszélt közlünk angolul. A nyelv tanulását a legelemibb szinten kellett elkezdni. Új gazdasági nehézségek kezdetét jelezte a kanadai tőkés társadalom átmeneti válsága. Munkanélküliség és sztrájkmozgalmak kezdődtek 1956-ban. Szembe kellett néznünk az idegenül ható társadalmi szokásokkal és a megváltozott életkörülményekkel, amelyeket már egyhetes „háztűznéző” látogatásunk ideje alatt is fel tudtunk mérni. Szerencsére ezeket a nehézségeket fokozatosan, türelemmel legyőztük és elértük hallgatóink együtt maradását.

Ma sokan osztják azt az elképzelést, hogy akárhol másutt a diákok lemorzsolódása elkerülhetetlen lett volna, mielőtt még minden hallgató befejezte volna tanulmányát. De most is úgy látom, hogy nem csak azok boldogultak, akik együtt maradtak mind a négy esztendeig, hanem azok is, akik az első két év után elhagytak bennünket. A fakultáson töltött évek alatt megvetették lábukat a kanadai talajon, és jövőjüket más pályán sikerült megalapozniuk.

A Stroblban levő tanári csoportból tizenöten úgy határoztak, hogy inkább Európában maradnak, és nem utaznak Kanadába. A Spanyolországban működő, 1945-ben menekült magyar kormány képviselőjének vezetője, Marosi Ferenc, a magyar ügyek védelmével megbízott és meghatalmazott miniszter, több ízben felkeresett bennünket leveleivel, és kilátásba helyezte a hatáskörébe tartozó magyarok anyagi támogatását. Ez ösztönözte Európában maradt társainkat, hogy Ausztriában telepedjenek le, és esetleg egy kutatócsoportot hozzanak létre, ahol az európai erdőművelés módszereit tanulmányozhatják. Marosi 1956. december 17-én feladott csoportunknak 26 000 osztrák schillinget, amivel a visszamaradt csoport megkísérelte megszervezni a kutatást. Marosi később is megpróbált nagyobb összegeket szerezni a csoport fenntartására, de miután a csoport nagy része áttelepült Kanadába, a segélyezés indoka mind kisebb lett, míg a végén teljesen elmaradt. Az osztrák kormány nem támogatta a soproni csoport további munkáját. Lehet, hogy örült annak, hogy megszabadult a soproni egyetem problémájától, ami annyi zavart okozott politikai köreiben. A küldött segély nem sokat jelentett a nehéz anyagi körülmények között élő menekülteknek, és nem sokáig tartott, hiszen teljesen erre az ellátásra voltak utalva. Néhányan elhelyezkedtek a különböző erdőbirtokosok központjában, elsősorban a burgenlandi Esterházy-erdészethnél. Akik számára kilátástalan volt a jövő, azok 1957 januárjában visszatértek Magyarországra. Ezek közül többen elvesztették állásukat, és nem tudtak visszakerülni az egyetemre. Azok is, akik visszakapták állásukat sok nehézségen mentek keresztül. A *Népszabadság* 1957. február 7-én megjelent cikkében számolt be az egyik tanártársunkkal folytatott beszélgetésről:

Az újságok és a rádió már hírül adták, hogy a soproni egyetem másfélszáz diákja és hat tanára visszatért Ausztriából, és elfoglalta régi helyét. A professzor elmondja, hogy november 4-én reggel becsengettek lakásukon, és egy kolléga elhádarta a riasztó mondatot: Egy óra múlva szétbombázzák a várost, minden épkezláb embert azonnal deportálnak. Pakoljatok és induljatok Ausztriába, mert itt a vég.

A nyugati rádió meséivel ellentétben a soproni egyetem tanárai és diákjai, nem együtt, hanem külön-külön szivárogtak át a határon, szanaszéjjel telepedtek le Ausztriában. Csak Roller Kálmán igazgató intézkedésére költöztek egy, helyesebben két helyre: a tanárok Stroblban, a hallgatók pedig Ferienhortban ütöttek tanyát.

Úgynevezett parasztfőiskola működött St. Wolfgangseeben. Amikor odaértünk, az iskola diákjait hazaküldték szabadságra, helyükbe hallgatóinkat szállásolták el. Egyelőre itt maradtunk Ausztriában, tanulunk – mondta az egyetem

igazgatója. A soproni egyetemisták és tanárai Kanadába szeretnének letelepedni – cáfolt rá a Szabad Európa Rádió. Kővé meredtünk a hír hallatára, hiszen eszünk ágában sem volt Kanadába menni. Még fel sem ocsúdtunk kábultságunkból, amikor megjelent a kanadai bevándorlási miniszter, és szépen hangzó ajánlatokat tett. A kilátásba helyezett kanadai út miatt egyre nagyobb lett körünkben a nyugtalanság, annál kisebb a kivándorlás iránti vágy. Válságos helyzetünkben nem találtunk kiutat, hazánkról, az itteni helyzetről egyre több rosszat hallottunk, a rémhírek sötét felhőként tornyosultak fejük felett. Most már tudom, ez idő tájt jelent meg a hazatéréssel kapcsolatos amnesztia. A soproni egyetemistáknak hivatalos nyugat-német küldöttségek is felkínálták a letelepedési engedélyt, de mondani sem kell, kerek perec visszautasították – a hallgatók és tanárok egyaránt. Közben az osztrákok sürgették a parasztfőiskola kiürítését, a kanadaiak pedig kapva-kaptak az alkalmon, újra ellátogattak a soproniakhoz: romantikával teli filmeket vetítettek a kanadai őserdő renetegéről, a nagy-szerűen gépesített fakitermelésről.

Fiataljainkban egy-kettőre fellángolt a kalandvágy, megbarátkoztak a kanadai kivándorlás gondolatával, nekem pedig elszorult a szívem, amikor láttam, hogy legtöbbször már nem lehet megfékezni. Megyünk Kanadába – köszöntötték egymást a romantika után vágyó diákok.

És mindenütt felelt néhány hang – sietősen vagy szomorkásan, tétován vagy örömmel – mondja remegő hangon a professzor, majd így folytatja: December 16-án a kanadai követség képviselői a salzburgi gyűjtőtáborba vittek minket. A hónap végére ígérték a kivándorlást. Közelgett az idő, dönteni kellett – ki megy, ki marad? Megindult az erjedés. Jómagam éjszakákon át tépelődtem, mint a beteg a súlyos és bonyolult műtét előtt. Elhatároztam, hogy nem megyek Kanadába, mindent megteszek, hogy tanítványaim, barátaim is velem tartsanak – hazafelé.

Elérkezett a kivándorlás napja. Vagy kétszáz diák, három tanár és egy docens Roller Kálmán igazgató mellé szegődött. A többiek vállukra vették batyujukat és körém sereglettek. A salzburgi pályaudvarról indult barátaink vonata. Kikísértük őket az állomásra, de búcsúzóul egyetlen szót sem tudtunk kiejteni. Szinte elállt a szívverésem, amikor egyszer csak megindult és lassan futásnak eredt a különvonat, kigördült a szerelvény és beleveszett a komor sötét éjszakába. Hát mégis elmentek? Éveket, évtizedeket töltöttünk együtt: ki tudja látjuk-e valaha őket, visszajönnek-e egyáltalán? Ha kielégül a kalandvágyuk, bizonyára egyre inkább megnövekszik honvágyuk, talán akkor haza igyekeznek majd. Ezekkel a gondolatokkal, mintegy alvajáró indultam el feleségemmel, diákjaimmal hazafelé. Jöttünk tele kételyekkel, kevés reménnyel a szívünkben. S ahogy teltek-múltak a napok, úgy oszlott széjjel kételyünk a jövőt illetően, és nőttek reményeink. A soproni egyetem megfogyatkozva bár, de él és dolgozik. A konkolyt el kell vá-

lasztani a búzától, s akkor eltűnnek a felhők hazánk egéről, ha ezt elvégeztük, megtisztulnak a szocializmus igaz eszméi.

Eddig a tanártársunk többé-kevésbé őszinte vallomása. Barátságunkat fenntartottuk haláláig. Azok közé tartozott, akik nem estek be a kommunis-ták bűvkörébe és tárgyilagosan ítélte meg kollégáinak és hallgatóinak el-vesztését. Leveleiből kiolvasható volt, hogy sajnálta, hogy nem tartott ve-lünk. Sok próbatételten ment keresztül, és titkos reményei sohasem valósul-hattak meg életében. Szomorú, hogy nem tudta megérni azt az időt, amit mi megérhettünk, hogy a kommunizmus megbukott, és boldogan térhettünk vissza szeretett Sopronunkba, hogy erdészeti egyetemi tradícióinkat Sopron történelmi falai között még egyszer, utoljára átélhessük.

Az ígéret földje erdészszemmel

Milyen a kanadai erdőipar?

A kanadai erdőgazdálkodás néhány adata

A kanadai erdőipar képviselői és vezetői – tőkésék és kormánytekintélyek – az erdőgazdálkodás fejlesztését a fakitermelési módszerek és a fafelhasználás gazdaságosságában látják beteljesedni. A magánvállalatok részvényesei nem látnak jövőt ígérőt a befektetésben, hanem a jelenlegi részvények értékelésében látják az erdőgazdálkodás célját. Ezért a fő hangsúlyt a jelenlegi fahozam emelésére fektetik. Ez a faipari gépek tökéletesítésével, a papírgyártási termékek emelésével és az egyéb fafeldolgozó üzemek fejlesztésével lenne elérhető. Az erdő, mint természeti kincs és biológiai tényező, továbbá a környezet egészséges egyensúlyának fenntartása csak halvány említésben képezi az erdőfenntartás nemzetgazdasági érdekének szolgálatát.

A magyar erdészeti szakoktatás öröksége a kanadai szakoktatási irányzat-tal szemben az, hogy az erdő természeti tényezőit, az „ecosystem”-et részesíti előnyben a tisztán maximum fahozamra alapított gépesített erdőgazdálko-dással szemben. Oktatásunkban mindig kritika illette a nagy tarvágások al-kalmazását hirdetőket és a monokultúra mellett érvelőket, illetőleg a hozam-szabályozó távlati erdőrendezés hiányát. A kanadai faipar nem ismeri az er-dőrendezés fogalmát, és Ontario kivételével ez irányban nem folytak munká-latok. E. J. Zavitz, R. C. Hosie, W. L. Polinski az 50-es években és mások (Normal Yield Tables) az ontariói tartományi erdészet alkalmazottaiként próbáltak erdőrendezési módszereket bevezetni, és több fenyőfélére dolgoz-tak ki fatermelési táblákat. Erdőrendezési utasításaik irattári példányokként maradtak fenn, de praktikus alkalmazásukat nem tudták bevezetni.

A faipar fejlődését Kanadában területileg kell elhatárolni, mert a természeti tényezők nagyban különböznek a csendes-óceáni partvidéktől az Atlanti-óceán partvidékéig. Vancouver és Cape Breton között mintegy 7000 km a távolság, ami a legváltozatosabb terepalakulatokat, időjárási változosságokat, talajkülönbségeket és gazdag növényváltozatokat ölel fel.

Brit Columbiában találtuk az észak-amerikai kontinens leggazdagabb erdővilágát és a legértékesebb fafajokat. A parti régióban: Duglaszfenyő – *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.), Franco; Ezüstös jegenyefenyő – *Abies amabilis* (Dougl. Ex Loud); Hemlokfenyő – *Tsuga mertensiana* (Bong.) Car. és *T. heterophylla* (Raf.) Sarg.; Óriás életfa – *Thuja plicata* Donn. Ex D. Don in Lamb.; Engelman luc – *Picea engelmannii* Parry ex Engelm.; Szitkaluc – *Picea sitchensis* (Bong.) Carr.; mint mellékfák a rezgőnyár, fűzek és juharok – *Quercus garryana* Dougl, ami hasonló a *Q. macrocarpa* Michx. tölgyhöz, amit burr oak-nak is hívnak. A Sziklás-hegység felé haladva találjuk a Pinus-féléket, a csavarttűjű fenyőt – *Pinus contorta* Dougl. var. *latifolia* és var. *contorta*, a sárga fenyőt – *Pinus ponderosa* Dougl., a hegyi fenyőt – *Pinus monticola* Dougl. Ex D. Don in Lamb, a szürke lucot – *Picea glauca* (Moench) Voss, a tiszafát – *Taxus brevifolia* Nutt. és a Garry tölgyet. Elszórtan vörösfenyőket – *Larix occidentalis* Nutt – találunk a magasabb tengerszinteken. A balzsamos nyár, rezgőnyár, éger és juhar kísérőfák mindenütt előfordulnak keverten a fenyőkkel. (A fák magyar nevét Oleg Polunin *Európa fái és bokrai* [1981] c. könyvéből vettem át.)

Az 1953. évi erdőgazdálkodási felvétel szerint 16 000 000 hektár vágásra érett erdő volt Brit Columbiában, amely a 12 cm-nél vastagabb, mellmagaságban mért átmérőjű fák állományát jelenti.

Az erdőterületek 93%-a koronauradalom volt, és a fakitermelési jogot a királyi hivatalok adták 10–20 centért hektáronként az 1888 előtti időkben. Ezt 1888-ban 30 évre korlátozták, és a vételárat egy dollárra emelték hektáronként. Az első erdőtvény 1912-ben lépett életbe, ami szabályozta az erdővételi és fakitermelési jogot, amit nyilvános árverésen lehetett megvenni a koronauradalomtól („timber sale”). 1947-ben új erdőtvényt hoztak, ami szerint a fakitermelési engedélyért írásban kellett folyamodni, és kötelezettséget kellett vállalni újraerdősítésre, erdővédelemre és a közelítési tervek betervezésére a munkálatok megindítása előtt („sustained yield unit”). 1912 előtt állították fel az első erdőhivatalt Brit Columbiában, és az első erdészek is ebben az időben jelentek meg a faiparban.

Az első fehér ember 1780 körül érkezett Brit Columbiába, és a faértékesítést az 1790-es években kezdték meg. Az első papírgyárat 1895-ben alapították, ezzel párhuzamosan indult meg az erdők rohamos kihasználása. Az erdők csökkenése egész Kanadában a papíripar fejlődésének lett a függő

vénye. Amerikában az első papírgyárat 1692-ben építették, de akkor a papírt rongyból, krumplihéjból és manilából – Manila hemp or Manila paper – készítették. Az első fapapírt 1835-ben állították elő Nova Scotiában, egyidejűleg Kellerrel Németországban. Az első újságpapírt 1867-ben készítették New York államban. A kanadai papíripar 1880-ban megközelítőleg 100 000 dollár értékű volt, amíg 1957-ben ez az érték 1,3 milliárd dollárra emelkedett. Elképzelhető a nagymennyiségű faanyag, illetőleg erdő kihasználása, ami 6 évtized alatt ilyen nagymértékű tőkét eredményezett a papíripar számára. Amikor ezt a jelentést készítették, a papírgyár Powell Riverben a világ legnagyobb papírgyára volt, a legtökéletesebb technikai felszereléssel rendelkezett, 4500 munkás dolgozott, napi 1400 tonna papírt gyártott, és 2000 köbméter luc-, hemlok- és jegenyefenyő faanyagot dolgozott fel naponta (1950).

Kanada keleti tartományaiban az erdőgazdálkodás fejlődését a Brit Birodalom adminisztrációja irányította, és ezeknek a tartományoknak a kormányzata London fennhatósága alatt működött 1784-től 1837-ig, amikor a tartományi kormányok vették át a politikai és gazdasági irányítást. Anglia a napóleoni hadjáratok alatt kiszorult a balti-tengeri kikötőkből. Így az eddig keleti államokból szerzett faellátását Kanada keleti tartományaiból, Nova Scotiából és New Brunswikból elégítette ki. Az idetelepített fakereskedők a korlátlan kihasználás lehetőségével élve gyors jövedelmet tudtak Angliának biztosítani. A fahasználati szabályok viszont jobb rendszereket fejlesztettek ki a keleti tartományokban, mint Brit Columbiában. A keleti tartományok faállománya nem hozott olyan magas hektáronkénti fatömeget, mint a nyugati állományok erdei, ami arra vezetett, hogy a vágásérettség elbírálásában tekintetbe vegyék a kisebb mellmagassági átmérő egységét. – A keleti tartományok fafajtaiban is van különbség a nyugati partvidék fafajtaíttól. A főbb fenyőfélék: balsamos jegenyefenyő – *Abies balsamea* L.; vörös luc – *Picea rubens* Sarg.; fehér luc – *Picea glauca* (Moench) Voss; mocsári vagy fekete luc – *Picea mariana* (P. Mill.) B. S. P.; sima fenyő – *Pinus strobus* L.; gyanítás vörös fenyő – *Pinus resinosa* Ait.; Banks fenyő – *Pinus Banksiana* Lamb.; keleti hemlokfenyő – *Tsuga canadensis* (L.) Carr.; amerikai életfa – *Thuja occidentalis* L.; amerikai vörösfenyő – *Larix laricina* DuRoi K. Koch.; a lombos fák közül azokat említem meg, amik jellemzőek erre az erdőövezetre, mint a nagyfogazott levelű nyárfa – *Populus grandidentata* Michx.; nagylevelű bükk – *Fagus grandifolia* Ehrh.; vörös tölgy – *Quercus borealis* Michx.f., ezen kívül éger, fűz, juhar, szil, kőris és sok egyéb lombfa tenyészik, de ezeknek nincsen faipari jelentőségük. Tervszerű erdőművelésről és erdőrendezésről sok szó esik ezekben a tartományokban, de a kormányzó szervek a faiparra vonatkozó ezzel kapcsolatos lényeges intézkedéseket nem foganatosítottak. – Eredménytelen küzdelem folyik a luc rügyhernyő károsí-

tó ellen már évtizedek óta, ami szükségessé tenné a vegyes állományok telepítését a folyamatban levő fenyvesítéssel szemben.

A kanadai erdőipar évtizedek óta követi az észak-európai államok erdőgazdálkodási módszereit, különösképpen a felújítási munkákat illetően, azaz a csemetetermelés, erdősítés és erdőkezelés tekintetében. Erdőművelési módszereik szolgálnak mintául azon az alapon, hogy az észak-európai természeti tényezők nagyban hasonlítanak a kanadai északi zónában elterülő erdőségek természeti viszonyaihoz. A fokozott fenyvesítés és a monokultúrák létesítése a svéd mintákra alapozott, annál is inkább, mert ezekhez a munkálatokhoz a svéd erdőipar által használt talajmegmunkáló, ültető, fahasználati és közelítő gépek módosítás nélkül használhatók. De egy lényeges szempontot mégsem lehet figyelmen kívül hagyni az összehasonlításban, ami tulajdonképpen birtokpolitikai jelentőségű. A kanadai erdők közel 90%-ban állami tulajdonban vannak, szövetségi vagy tartományi szakmai irányítás alatt, de az erdő kitermelését a magánfaipar végzi, amely nincs kötelezve az újraerdősítésre. Az erdősítés nagy részét az állami szervek végzik, és a költségeket a jóváhagyott állami pénztárból fedezik. A költségek megszavazása rendszerint alatta marad a szükséges fedezetnek, és nem elégséges arra, hogy az újraerdősítést elvégezhessek. – Az észak-európai államokban az erdőterületek magánosok birtokában vannak, akik saját érdekükben végzik a kihasznált erdők felújítását, használva a skandináv államok fejlett erdőipari technikáját, a fanemesítést, a talajjavítást, az erdősítést és kíméletes fahasználati eljárásait. Meg kell azonban azt is jegyezni, hogy ezek az eljárások nem alkalmazhatók a kanadai déli erdőzónában, ami a keleti partoktól a nyugati partokig terjed; ennek a zónának a skandináv államok északi régiójától eltérő természeti viszonyai vannak.

A kanadai erdészek aggódva figyelik az erdők értékcsökkenését. Az erdőipari vállalatok veszteséggel dolgoznak, sok ezer erdei munkás állás nélkül van (egy 1985. évi adat alapján). Brit Columbia erdeit nem telepítették újra. A maradék állományok mind alacsonyabb értékűvé válnak, a jó állományok nehezen közelíthetők, és kitermelésük költséges. Húsz éven belül az idős, értékes állományokat mind ki fogják termelni, ami egyharmadával csökkenti az évi kitermelhető fatömeget, és 60 000 erdei munkás elbocsátását eredményezi majd (Kennedy, Reid and Pearse statements from Chronicle, 1985).

A U. B. C. erdészeti fakultás dékánjának 1985. évi nyilatkozata szerint a korábban végtelenül nagymennyiségűnek hitt erdők gyors iramban fogynak, és drámai változásokon kell az erdőművelésnek keresztülmennie, hogy megmentse Kanada pótolhatatlan természeti kincsét, az erdőt. A változásnak ki kell terjednie a kiváló állományok megmentésére, korszerű erdősítési eljárások bevezetésére, a tarvágások felújítására, a fafajok minőségi fejlesztésére és az erdőművelési eljárások, mint gyérítés, ritkítás és állományápolás sike-

resebb alkalmazására. Belterjes erdőgazdálkodást kell folytatni, ami magával hozza az erdei növényzet alaposabb ismeretét, az ültetési hálózat terepéhez alkalmazott szabályozását, újszerű gyéritési eljárásokat talajjavítással összekötve, főleg a jó és középértékű erdőtalajokon, ami Brit Columbiában az erdőterületek 25%-át teszi ki, ezáltal jelentős többlet volna elérhető a fatermelésben. A dékán szerint a felsorolt újszerű módszerekkel a fahozamot 45–50 év alatt meg lehetne kétszerezni. Reed erdőművelési tanár szerint 1987-ben British Columbiában 2,50 dollárt fordítanak erdőművelési munkákra minden kitermelt faanyag köbmétere után, míg a skandináv államokban az állam hozzájárulása az erdőműveléshez 8–10 dollár minden kitermelt faanyag köbmétere után. Ebben az állításban azonban nincsen benne az, hogy a skandináv államokban gyorsan növő faállományokat termelnek, amelyeknek vágásfordulója kétszer, sőt háromszor rövidebb, mint a kanadai fafajoké.

A kanadai erdőipar hozzávetőlegesen 300 000 munkást foglalkoztat állandó állásokban és még 500 000 embert kiegészítő és ideiglenes alkalmazásban. Ez azt jelenti, hogy minden tíz kanadai emberből egy embernek a léte a 23 milliárd dollár értékű erdőiparra alapozott. Brit Columbia népességének 20%-át foglalkoztatja az erdőipar. A 23 milliárd erdőérték hozama nagyobb gazdasági befolyással van a kereskedelmi életre, mint a mezőgazdaság, bányászat, halászat és olajtermelés együttesen. Több mint 300 közigazgatási egység gazdasági létezése és az életszínvonal alakulása függ az erdőgazdálkodástól Brit Columbiában. A kanadai erdőségekből több, mint 800 000 hektár erdőt termelnek ki évente. A természetes felújulásra sem lehet alapozni a talaj megrongálása miatt, amit a méreten felüli kiközéltető gépek okoznak. A kihasznált erdőterületnek nem több, mint a negyede újul fel természetes úton, az is sokszor csak a nem kívánt fafajokkal, amelyeknek a kereskedelmi értéke alacsony, mert sem papírgyártásra, sem házak építésére nem alkalmasak.

Földünk faanyagellátásában Kanada 14%-át szolgáltatja az erdei termékeknek, amelynek nagy része kiviteli áru és nem helyi fogyasztás. Például a *New York Times* amerikai napilap egyedül négy millió fenyőfa cellulóz anyagát használja fel évenként újságpapírként. Egy év alatt 250 millió fenyőfát használnak fel Kanadában, kezdve a fogkefegyártástól a házépítésig. Kétharmada a kitermelt faanyagnak papíráruhába megy Ontario és Québec tartományokban, és a 250 millió fa hatmillió átlagos ház építésére elegendő (Maclean's kanadai magazin, 1985. január).

Brit Columbia, az ígért földje

Brit Columbia Kanada legnyugatibb és legszebb tartománya. Negyven évvel ezelőtt nem sokat tudtunk ennek a földrésznek a létezéséről, legfeljebb azt, amit az iskolai földrajzkönyvünkben olvastunk róla. De 1994-ben ez az országrész hozzá tartozik életünk történetéhez. Mikor 1990 októberében először hazalátogattam, a magyar-osztrák határon az útlevelemet vizsgáló határőr mosolyogva jegyezte meg: Mi, magyarok Brit Columbiát is meghódítottuk. A határőr nem tévedett, mert ennek a tartománynak minden részében lehet találkozni a legkülönbözőbb korosztályba tartozó magyar származású emberekkel. Az 1956 utáni években ide bevándorló magyarok minden korosztályt képviseltek, a csecsemőkortól az öregkorig.

Brit Columbia létezéséről már a legkorábbi történelmi időkől van feljegyzés. Egy buddhista pap, Hoei Shin 499-ben Alaszkán át utazott a tartomány nyugati partján, hogy az ott élő indián törzsekkel felvegye a kapcsolatot. 1579-ben Sir Francis Drake portyázott a nyugati partvidéken, hogy tájékozódjon a keleti világ kereskedelmi lehetőségeiről Anglia számára. Az ezt követő több, mint egy évszázadról hiányoznak a hiteles feljegyzések. Majd 1724-ben Nagy Péter cár megbízottja, Vitas Bering felfedezte Alaszkát. James Cook angol hajós 1778-ban kötött ki Nootka Soundnál a Vancouver-szigeten, ahol hároméves tanulmányt végzett az őslakó indiánok életéről és munkájáról.

George Vancouver, a Királyi Haditengerészet kapitánya és a felfedező és térképészeti expedíció vezetője, 1792-től 1795-ig tartózkodott a tartomány nyugati partján, elkészítette az első térképet a brit columbiai partvidék nagy részéről és felmérte a hajózás lehetőségét Vancouver-sziget körül. A sziget és a később alapított parti város, ahol három évig munkálkodott, tőle kapta a Vancouver nevet. Ezután egy hosszú vitás időszak következett az angol hódítók és az amerikai földigénylők között a tartomány hovatartozásának eldöntésére. Az angol kormány erős gyarmatosítási politikája győzött 1846-ban, amikor kimondták Brit Columbiát nyugati védőbástyának (Bulwark) az amerikai hatalmi törekvések ellensúlyozására. Ekkor kapta a tartomány a Brit Columbia nevet, a brit tulajdon és a Columbia folyó tulajdonjogi elismerésének biztosítására. A tartomány első kormányzója James Douglas, aki egyben a Hudson Bay Vállalat elnöke is volt. Ezt a nemzetközi bekebelezési törvényt tulajdonképpen a Hudson Bay Vállalat hozta létre. Ők tartották kézben akkor egész Kanada gazdasági és kereskedelmi életét.

Kanada őslakói indiánok voltak, és törzsekre tagozódtak a tartományok különböző területein. Brit Columbiában a feljegyzések első idejében 70 000 lelket számláltak. Az 1860-as években pusztító járvány tört ki közöttük, és a túlélők száma az 1920-as évekre 23 000 főre apadt. Ma mintegy 30 000 indi-

án él Brit Columbiában. Az indiánok főfoglalkozása a vadászat és a halászat, kereskedelmi jelentőségük nemzetközileg is elismert. Faragási művészetük Kanada nemzeti értékét messze földre kiterjesztette, a totemoszlopok kicsinyített alakja a nemzetközi ajándéküzletek legelismertebb emléktárgyai közé tartozik.

Brit Columbia fő ipara az erdészet és a tengeri halászat. Az erdőipar magában foglalja a fahasználatot, a papírgyártást, az épületek faszerkezeti anyagának és egyéb faipari termékeknek a gyártását a fűrészüzemekben. Az ipari termékek 75%-a a nyugati partvidék üzemeiből kerül ki, míg a többi gyártmányt és erdei terméket a tartomány belső vidékein és az északi területeken fekvő erdők szolgáltatják.

Brit Columbia 1871 óta tartománya a kanadai szövetségi kormánynak (Confederation). A szövetségi kormány ellenőrzi a jogi természetű és nemzetközi ügyek menetét. Tartományi belső ügyekben a helyi kormány az illetékes. A helyi kormánynak 48 tagja van, és három párt képviseli. A képviselőket szabadon választják. A tartomány kormányzója bízza meg a többségben levő párt elnökét a politikai irányítással. Az elnök alakítja meg a kabinetet a különböző összetételű tárcákból. Minden közigazgatási kerületnek, városnak vagy falunak megvan a helyi önkormányzati szerve. Az őslakó indiánoknak (first nation, aboriginal) külön önkormányzati szerveik vannak, elkülönült lakóhelyeik szerint.

A tartomány területe 947 800 km², lakosainak száma 4,023 millió (1999). Székhelye Victoria, történelmi város, a britek kedvelt lakóhelye volt. Ennek a városnak van egész Kanadában a legjobb éghajlata és a legszebb környezete – erdők, tavak, parkok és ligetek. Vancouver a tartomány délnyugati szögletében fekszik. Nagy kiterjedésű metropolis, az észak-amerikai kontinens egyik legjelentősebb kereskedelmi központja. Kedvelt bevándorlási célpontja az Ázsiából bevándorló kínaiaknak, indiaiaknak, japánoknak és napjainkban sajnos a kábítószer és egyéb csempészárut behozó alvilágnak. Az európai bevándorló britek, svédek, németek mindenesetre jelentősen mérsékelik a keleti bevándorlók hatását Kanada eredeti társadalmi és kulturális életére. A magyar bevándorlók számaránya alacsony százalékot képvisel, de ezen belül az itt élő soproniak száma jelentős.

Powell River

Powell River egy kis ipari város Brit Columbiában, a Georgia tengerszoros nyugati partján. A tengerszoroson át a Vancouver-szigetre lehet átlátni. Keleti oldalán a szárazföld felől magas hegyek övezik; a Mt. Alfred (2816 m), a Mt. Wedge (3160 m) és a híres síelőhely, a Garibaldi (2900 m). A város az északi szélesség 50. és a nyugati hosszúság 124. fokának metszéspontjánál

fekszik. Vancouverből autóúton is megközelíthető, a tengerszoros mentén, szép tengerparti tájak mellett. Az út két helyen megszakad, a Howe Sound és a Jarvis öblöt komphajók kötik össze.

A városka mindennapi élete és jövője a Powell River faipari vállalatra alapozott, ami mintegy 300 személy munkalehetőségét biztosította 1957-ben. A gyárat 1912-ben vette át a vállalat, amikor ott kezdte meg a papírgyártást, mint Kanada legnagyobb papírgyártó üzeme. Akkor évi 75 000 tonna papírt gyártottak évekig, majd a gyártási technika fejlődésével 1930-ban már 190 000 tonnát. A svéd erdőipari szakemberek kisajátították az üzem technikai fejlesztését, amivel sikeresen tudták a megfelelő gépi berendezéseket beruházni. 1948-ben bevezették a hidraulikus kérgezési eljárást, ugyanakkor megkezdték az újságpapír gyártását, 1954-ben vezették be a szívó és automatikus terhelő módszereket. A technikai fejlesztéssel sikerült a termelést fokozni, és percenként 700 méter újságpapírt gyártani. A gyár területe mintegy 60 holdnyi volt, amiben benne foglaltatott a munkáslakások körlete is, ahol minket 6 hónapra elhelyeztek.

A városka éghajlatát a tenger melléki mérsékelt időjárás uralja, ami mintegy 900 mm esőt jelent évente, 10 fok átlagos évi hőmérséklettel. A gyár üzemeltetéséhez körülbelül tíz milliárd liter víz szükséges naponta, ez kétszerese annak a vízmennyiségnek, amit New York város fogyaszt el naponta. A város körüli erdők tipikus tengerparti fák társulásából tevődnek össze: Douglas fenyő, hemlok és vörös tuja a főállomány, éger-, hárs-, juharfélék elegyesen, vastag moharéteg a talajtakaró (*Eurycihiun*, *Hylocomium*). Az állomány jellege természetes felújulást jelez (second growth), és mintegy 80–100 éves. A vállalat a faanyagot a szomszédos szigetekről szerzi be.

A Foley család birtokolta a papírgyárat évtizedek óta, és mindnyájunk számára nagy meglepetés volt, amikor 1961-ben kiderült, hogy a Powell River társaság csődbe ment, és a papírgyárkomplexumot Powell Riverben a MacMillan Bloedel faipari vállalat vette meg. A rémhírek szerint a versengő részvénytársaságok személyi küzdelme eredményezte a csődöt, aminek az ír származású Foley testvérek estek áldozatul az erőszakos skót vállalkozó, MacMillan Bloedellel szemben.

Az erdőmérnöki oktatás a U. B. C.-n

Az erdőmérnöki oktatás 1962-ben megszűnt a műszaki fakultáson a Brit Columbiai Egyetemen. Azóta az erdőszeti fakultáson adtak elő néhány mérnöki tárgyat, de erdőmérnöki oklevelet már nem adtak ki. Ezáltal érthetővé válik, hogy Allen dékán miért nem tartotta lehetségesnek, hogy a Sopron Divisio keretében végzett erdőszetek erdőmérnöki diplomát kapjanak a U. B. C.-n. A U. B. C. Erdészeti Karának tanárai és diákjai nem akarták a

soproni diploma értékét az ő diplomájuk fölé helyezni, és elismerni a soproni kar oktatási felsőbbségét. A kanadai erdészeknek ez hátrányos lett volna a mi diákjainkkal szemben a szélesebb ismeretet igénylő erdészeti állások betöltésénél. A mi diákjaink képesek voltak kultúrmérnöki munkára, míg a kanadai erdészek semmiféle műszaki tárgyat nem vettek fel a tanulmányi programjukba. A kanadai egyetemi oktatás rendszerében a hallgatók maguk választják meg a szakmai tárgyakat, de általában kevésbé lelkesednek a műszaki tárgyakért – különösen az erdészeti szakmában. A műszaki fakultás egyébként nem volt hajlandó befogadni minket, mint erdőmérnököket, mert túl magasnak tartották az általunk oktatott biológiai tárgyak számát. Ezeket ők nem tartották szükségesnek az erdőmérnöki gyakorlatra, számukra főleg a fatechnikai és papírgyártással kapcsolatos ismeretek voltak fontosak. Az általunk előadott programban viszont több olyan technikai tárgy szerepelt, amit ők nem tanítottak – például az út-, vasút-, híd- és középítési tantárgyak, amikhez több mechanikai, géptani stb. előkészítő tantárgy volt szükséges.

Az erdőmérnöki diploma kiadásának megtagadása mindenkit sértett, annál is inkább, mert egyetemünk neve is erdőmérnöki egyetem volt, és tanítási programunk is mérnöki tantárgyakra épült. Egyetlen eredménye volt érvelésünknek, hogy a Tanácsadó Bizottság, ami a U. B. C. álláspontját képviselte, elfogadta azt a javaslatunkat, hogy a kiadott U. B. C.-diplomán magyarul szerepelhetett az „okleveles erdőmérnök” kifejezés, amivel a U. B. C. jóakaratóan hitelt adott annak, hogy hallgatóink, ha haza kívánnak települni és Magyarországon munkát vállalni, ne legyenek megkülönböztetve a Sopronban végzett erdőmérnököktől.

A U. B. C. tanulmányi erdeje

A tanulmányi erdő a Garibaldi Tartományi Park nyugati sarkában fekszik, mintegy 58 km-re az egyetemtől. Kiterjedése 4×11 km. Délről mezőgazdasági terület és a Pitt-tó, majd a Garibaldi Park kiterjedt erdeje határolja. Ezt az erdőt a tartományi kormány ajándékozta az Erdészeti Karnak 1949-ben. Az erdőállomány a parti erdők tipikus képét mutatja, hegyi tavakkal tarkítva, meredek domboldalakkal és köves, sziklás meredek lejtőkkel alakítva a táj festői képét. Tengerszint feletti magassága néhány métertől 800 méterig terjed. Az Alouette folyó szeli át és szolgálhatja a növényzet kiegyensúlyozott vízellátását. A terület déli sarkában helyezkedik el a lakóhelynek, irodáknak és laboratóriumoknak otthont adó épületcsoport.

Az erdőállomány 93%-a termelékeny, produktív faállomány. A fák átlag magassága 35–38 méter, 100 éves korban. Az erdőben sokszor volt tűz, legutóbb 1930-ban. A sorozatos tüzesetek következménye, hogy a faállomány nagyon vegyes korú. A legidősebb Douglas-fenyők 800 évesek. Egy ilyen

idős Douglas-fenyő pénzbeli értéke 1970-ben kitett 600 dollárt. Ebből a fából több modern családi ház szerkezeti anyaga készülhet el. A sok tüzeset következménye a talajfelszín kiszáradása, az erózió és a talajdegradáció, ami az alacsonyabb értékű fahozamot és annak szegényesebb felújulását is eredményezi. A kitűnő természeti adottságok és kiegyensúlyozott ökológiai viszonyok a korábbi leromlások ellenére is lehetővé teszik a normális erdőgazdálkodást. A területen a következő tanulmányi tevékenység folyik: kutatás, gyakorlati kiképzés, kiállítás és üdültetés.

Az erdészhallgatók a harmadik iskolaév után egy hónapot töltenek a tanulmányi erdőben, és ott mérési, erdőművelési és általános erdőmérnöki gyakorlatokat, területi és légi fényképezést végeznek. Emellett fiatal erdésztechnikusok is gyakorolják a tűzvédelmet és a károsítók elleni eljárásokat.

Kutatás főleg az erdőművelés terén folyik. Kidolgoznak erdőfelújítási terveket, mesterséges erdősítési módszerek alkalmazását, ültetési és vetési kísérleteket, azonkívül gyérítési és tisztítási munkákat végeznek és értékelik azok eredményeit. Az erdészeken kívül biológusok és zoológusok is kutatnak a vadállatok életjelenségeinek tanulmányozásában. Laboratóriumok is rendelkezésre állnak a kutatáshoz.

A kiállítás kiterjed az erdőkezelési eljárások bemutatására fiatal erdészeknek és a látogatóknak. Az újszerű gépi kitermelési módszerek helyes alkalmazása bemutatást igényel az erdőállomány sértetlenségének megóvására.

Üdültetés céljára az erdőterület mindenki számára nyitva áll. Turisták, halászok, hegyászok százai keresik fel a szép erdőket. Az erdő szakszerű kezelése és szépsége magasértékűvé teszi a tanulmányi erdőt, és hasznos környezetet biztosít az érdeklődő szakemberek számára. Az erdőterület útjainak, felszereléseinek technikai fejlesztése az egyik legfontosabb terve a tanulmányi erdőt kezelő szakmai alkalmazottaknak.

Hallgatóink sajnos nem tudták kihasználni a tanulmányi erdő által kínált lehetőségeket a szokatlan és ismeretlen természeti adottságok szakszerű megismerésére, részben tanmenetük alkalmatlan időbeosztása, másrészt tanerőink felkészületlensége miatt. Az első öt esztendő ismeretszerzése nem volt elegendő arra, hogy a tanulmányi erdő természeti adottságait felderítsük a magunk tudásának kiszélesítésére.

Oktatás az erdészeti technikumokban (Középfokú erdészeti oktatás)

Három tartományban, Brit Columbiában, Ontarióban és Québecben vannak erdésztechnikumok (1985). A tanmenet és a tananyag mindhárom iskolában nagyjából azonos. Kivételt jelent a környezetismeret-tan, ami alkalmazkodik a helyi természeti, földrajzi és erdőállományi viszonyokhoz és bi-

zonyos tekintetben a faipari feldolgozóüzemek munkájához. Főleg az Ontarióban működő iskola helyzetével foglalkozom, mert ennek az oktatási intézménynek voltam 1985/86-ban szaktanácsadója. A Lindsay városkában található ontariói technikum neve: Sandford Fleming College School of Natural Resources.

Az oktatási idő három évig tart, amiből az első két év főleg elméleti oktatás, ami kiterjed az erdőművelésre, erdőbecslésre, erdővédelemre, erdőhasználatra, erdőrendezésre és a számítástechnika elsajátítására, a felmért adatok elemzésére. Ezenkívül a talajosztályozási ismeretek, az erdei talajok termelékenysége, a védett parkok kezelése is a tantervi gyakorlatok részét képezik. A harmadik évben a hallgatóknak intenzíven kell részt venniük a külső gyakorlatokon és a laboratóriumi munkákban. A tanárok sokat adnak a hallgatókkal való közvetlen foglalkozásra, amivel fejleszteni kívánják a fiatal erdészek felelősségtudatát a rájuk bízott munkákban, ami szükséges a faipari és állami állások betöltésénél.

Az oktatás eredményeként a végzett technikusok általános ismereteket szereznek az erdőművelési módszerekben. Véleményem szerint többet, mint az egyetemi oktatásban, a különböző erdőbecslési eljárásokban és az erdőgazdálkodáshoz elkerülhetetlenül szükséges pénzügyi és szervezési feladatok megoldhatóságának módszereiben. A gyakorlati oktatás kiterjed a „remote sensing” gyakorlati felhasználására az erdőiparban, de különösképpen a földi tárgyak ábrázolásában. A terepen végzett gyakorlatokba belefoglalják a famászást, faültetést, csemetekerti munkákat, parkrendezést, fák jelölését, utak karbantartását, az erdőgazdasági gépek fenntartását, fakérgezést és a kihasznált erdőterületek tisztítását.

Az oklevél állami állásokra képesít, a magánerdőiparban pedig felhasználható a papírgyárakban és a fűrésziparban. Ezenkívül jogot ad tanácsadói munkára bizonyos értékhatárok felbecsülésének figyelembevételével. Főleg a hivatásos erdőmérnökök segédbeosztásában alkalmazzák ezeket a technikusokat. A kiképzés bizonyos tekintetben jobban, illetőleg jótékonyabban szolgálja Kanada erdőállományának fenntartását, mint azt az erdőmérnökök (BScF) teszik.

VII. UTAZÁS AUSZTRIÁBÓL KANADÁBA

*Készülődés és indulás Kanadába.
„Tovább, tovább, fel búcsúcsókra cimborák...”*

Honvágynak szunnyadó érzéseit még jobban csökkentette a december 24-én Sopronból érkezett hallgatók elbeszélése az otthoni állapotokról. Elmondták, hogy Sopronban nagyon kétségbe vannak esve, nincsen elegendő élelem, hús, zsír és kenyér nem kapható az üzletekben, a tejszarnokok már reggel 10-kor becsuknak tejhiány miatt, mindenki elkeseredett és félelemmel teli, mert többen eltűntek azok közül, akik a forradalomban szerepet játszottak. Lakásomban házkutatást tartottak, fegyvereket kerestek, és az oroszok kerestek az egyetemen is, katonai készültséggel.

A hallottak segítettek bennünket abban, hogy a szomorú készülődés keserűségét enyhítve több gondot fordítsunk utazásunk előkészítésére. Elbúcsúztunk a bányászfakultás hallgatóitól, akik közül százan Torontóba indultak, az ontariói egyetem meghívására. A kanadai követség hivatalnokai gondosan felvették adatainkat. Aláírtuk kivándorlási szándékunkat elismerő nyilatkozatainkat, ujjlenyomatainkat okmányokba foglalták, védőoltásokat kaptunk, főleg tbc ellen. A rendelkezésemre álló utazási okmányok szerint 252-en – hallgatók, tanárok és hozzátartozók – kaptuk meg a Kanadába szóló beutazási vízumot, „landed immigrant” címen, ami jogosított a munkavállalásra és a kanadai közszolgáltatásokra.

A kivándorlási okmány angol eredetije a következő volt:

Intergovernmental committee for European migration nominal Roll no. Aus-1277

Nominal Roll of Sopron University group, new Hungarian Refugees, selected by Special Canadian Mission on 17/18 December 1956 leaving Salzburg by train on 29th December 1956 to be embarked on „SS Empress of Britain” ex Liverpool 1st January 1957; Destination Saint John, New Brunswick, Canada.

Az okmány tartalmazta a legfontosabb személyi adatokat: kort, foglalkozást, születési helyet, családi állapotot, nemzetiséget stb. A listán szereplő

252 személy összetétele: 21 oktató, 19 feleség és 33 gyermek; 179 (26 nő és 153 férfi) erdészhallgató. A fenti létszám Vancouverben változott, sokan kiváltak a csoportból és újak jöttek, különösen az első évre beiratkozottak, továbbá olyanok, akiket még Sopronban kizártak 1951-ben, politikai állásfoglalásuk miatt. Az oktatói kar létszáma is változott, főleg az újonnan jöttekkel. Így a végleges létszám, amit a négy évi egyetemi működésünk alatt nyilvántartottunk, a következő volt: oktató személyzet: 1 dékán, 20 oktató, 10 kiegészítő oktató és 2 irodai munkaező, összesen 33 személy. A diplomát szerzett hallgatók létszáma 140 volt (13 nő és 127 férfi).

December 27-én a tábor Ferienhortban bezárt, a hallgatók a sitzenheimi táborból hozzánk csatlakoztak, és a volt erdészeti fakultás összes tagja, tanárok, diákok és családtagok a Salzburg közelében működő hellbrunni és rositteni kivándorlótáborban nyertek elhelyezést mindaddig, amíg a nyugat felé indított vonatba a bevagonírozás meg nem történt. Ekkor 570 személy volt nyilvántartva a soproni csoportban, ami magába foglalta az erdészeti és műszaki fakultás volt tanárait, hallgatóit és azok családtagjait, beleértve azokat a bányamérnök-hallgatókat is, akik december 24-én hagyták el Sopront.

Az indulás időpontját december 29-ére tűzték ki, vándorlásunk a nagyvilágba ezzel kezdődött meg. Batyujainkkal elhelyezkedtünk a kényelmes vonatban, ahol mindenkinek külön fülkéje és fekvőhelye volt, amikben berendezkedhett a kétnapos utazásra. Osztrák és magyar barátaink közül néhányan kikísértek a salzburgi vasútállomásra, vegyes érzelmektől fűtve – sajnálkozással, irigységgel – a viszontlátás reménye nélkül. A meghatottság könnyeit csak egy búcsúzó szemében láttam. Gatterer, újságíró barátunk, könnyes szemmel mondotta: „Isten veletek, szerencse kísérje vállalkozásotokat.”

Elindulásunk előtt csalódás is ért bennünket. A kanadai kivándorlási hivatal 20 hozzánk tartozó hallgató és tanár számára nem adott vonatjegyet, és helyettük másokat tettek a vonatra. Ezek a személyek nem tartoztak hozzánk, nem is voltak magyarok, ezért az indulást megtagadtuk. Sokan csatlakozva hozzám leszálltunk a vonatról, és a kiküldött kivándorlási hivatalnokknál tiltakozni kezdtünk. Ez nagy izgalmat keltett és hangos szóváltáshoz vezetett. Felhívtuk a bécsi kanadai követséget. A követ megígérte, hogy csoportunk tagjaival a legrövidebb időn belül találkozni fogunk Kanadában. Ez csak január végén történt meg, Montréalban. Az eset keserű szájíztt hagyott bennünk, mert rájöttünk, hogy a személyi érdek Nyugaton is fontosabb, mint a jogos ígéretek teljesítése. A lecserélt 20 személy kivételes politikai elbánásban részesült egész utunk alatt. Az esetet bíráló személyek közül Londonban néhányat visszatartottak és megvonták tőlük a kivándorlási engedélyt. A lemaradt 20 soproni sok viszontagságon ment keresztül, míg két héttel később megérkeztek Kanadába egy kivénült, rozoga, volt katonai szállítóhajón.

Indulás Salzburgból

Este 8:45-kor indultunk el a salzburgi vasútállomásról. Az útirány a következő volt: Salzburg–München–Augsburg–Köln–Aachen–Brüsszel, majd Ostende, ahol hajóra szálltunk, hogy a La Manche csatornát átszeljük. Brüsszelben a belga segítőszolgálattól reggelit kaptunk, és a szocialista munkáspárt kiküldöttjei meglátogattak egy kis beszélgetésre. Jóhiszemű nyilatkoztunk a marxizmusról eléggé kiábrándító volt. Szerintük a kommunista ideológia az egyetlen világmegváltó eszme, a fasizmus és kapitalista kinövésői megsemmisítésére. A sztálinista tévhitet imperializmusnak minősítették, és kimenekülésünket Magyarországról megértéssel, de nem egyetértéssel könyvelték el. Ugyanezt a felfogást tükrözte vissza a londoni dokkmunkások magatartása is velünk szemben, akik megtagadták batyuink átrakását a vonatból a bennünket Kanadába szállító hajóra.

December 31-én érkeztünk Doverbe, majd este 11-kor Liverpoolba. Itt mindjárt behajóztunk a hatalmas, Empress of Britain nevű tengerjáró utaszállító hajóba. Ez régebben egy luxusutazók számára használt, 29 000 tonnás hajó volt, a legnagyobb kényelemmel berendezve, és amikor beszálltunk, úgy éreztük, hogy egy egész más világ van körülöttünk, annyi sok érdekes és új dolgot tapasztaltunk. Sajnos a kellemes érzések, ahogy a hajó elindult, elmúltak, miután a legtöbben tengeri betegséget kaptunk, és nem tudtuk tovább élvezni a nagy luxushajó csodálatos teljesítményét és remek ellátását. 1953. január 1-jét már az Atlanti-óceán nyugtalan vizein éltük át. Szilveszter éjszakáján búcsúünnepet tartottunk a hajón Európától. Ez alkalommal Rajczy Lajos, a Nemzeti Színház művésze, aki azóta Torontóban szerencsétlen körülmények között elhunyt, hazafias verseket adott elő, majd utána diáknótákat énekeltünk, és a Himnusszal zártuk ünnepélyünket, az őszentdőt, és ezzel korábbi európai életünket is. A hajón utazó idegenek számosan vettek részt az ünnepélyen. Értetlenül nézték szomorúságunkat és az imitt-amott megcsillanó könnyeket. Nem értették, hogyan búsulhatnak emberek, amikor egy gazdag országba, egy fényesnek látszó jövő felé hajóznak. Legnagyobb részük brit kivándorló volt, akik mentek új kalandok után, kihasználni volt gyarmataik által nyújtott előnyeiket. Mi száműzöttek voltunk, mentünk meleg hajlékot és az ismeretlen szabadságot keresni. Azóta megtaláltuk a csendes hajlékot és a szabadságot is, de hiányzik a magyar föld áldott melege a csendes hajlék körül, amely igazán éltetni tudná a boldog szabadságot.

Kanadai partraszállás és utazás Kanadán keresztül

Az Empress of Britain 1957. január 8-án, kedden, hajnali 3 órakor érte el Kanada partját, New Brunswick tartomány St. John városának kikötőjében. A kikötőt sűrű köd borította, mint távoli jövőnket. Izgatottak voltunk, amit csak fokozott a ködjelző dudák nyugtalan üvöltése. Egy nagy hajó keresztbevágot egy kis halászhajót, közel a kikötőhöz. A mentőszolgálat kereste a hajótörött, vízbeesett halászokat. Mi is a hajótöröttek bizonytalanságával szálltunk partra, és idegenül szemléltük az új környezetet és a számunkra szokatlanul mozgó, ügködő embereket. Hallgattuk az ismeretlen nyelvet, és hihetetlennek tűnt, hogy egy más világrészbe értünk, ahol újra meg kell tanulnunk beszélni.

Akkor ébredtünk először tudatára és később még sokszor, hogy egy új nyelvet kell elsajátítanunk, amely kifejezője lesz majd gondolatainknak, munkánkban és társadalmi életünkben egyaránt. Ez a nyelv lesz eljövendő gyermekeink és utódaink anyanyelve és ennek elsajátítása mértékétől fognak függeni életlehetőségeink az új hazában.

Miután a Canadian Pacific Railway kazánfűtői ekkor éppen sztrájkoltak, 11 napot St. Johnban kellett eltölteni. Ezalatt a szövetségi kormány megállapodott a Canadian National Railway-vel Vancouverbe való szállításunkról. A St. Johnban eltöltött napok sok kedves és emlékezetes eseményt hoztak számunkra, melyek jótékonyan befolyásolták reményeinket és bizalmat keltettek bennünk a jövőt illetően.

Partraszállásunkkor számtalan üdvözlő távirat várt kanadai vezető személyiségektől. Többek között Pickersgill bevándorlási minisztertől, MacKenzie-től, a vancouveri egyetem elnökétől, Harold Foley-től, a Powell River társaság elnökétől és Sinclair halászati minisztertől, aki a következőket üzent: *„Isten hozott benneteket Brit Columbiába, Kanada legszebb tartományába. Mindnyájan csodáltuk a magyar nép hősiességét a szabadságért és örülünk annak, hogy ti Kanadába jöttetek. Powel River lakói várják, hogy fogadhassanak ott benneteket. Biztos vagyok abban, hogy a szépen fejlődő város, ahol a világ legmodernebb papírgyárát találjátok majd, érdekelni fogja majd hallgatóitokat...”*

Kováts Miklós és Erdős Márta, ötödéves hallgatóink esküvője, egyike volt a legemlékezetesebb eseménynek St. John-i tartózkodásunk alatt. Ők jelentették számunkra a honalapítás első jelképét, és frigyükből nőtt a bizalom bennünk az elpusztíthatatlan magyar élni akarásra. Mindnyájunk szeretete vette őket körül és valóban egy nagy családként ünnepeltünk. Az esketést Most Reverend A. B. Leverman St. John-i püspök végezte a székesegyházban.

Január 14-én meglátogattuk az egyetemet Frederictonban. Örültünk az alkalomnak, hogy betekinthettünk a kanadai egyetemek tudományos mun-

kájába és a diákok életébe. Ami a kutatómunkát illeti, nem volt szégyellni valónk sem felkészültség, sem felszerelés tekintetében. A diákok egyéni szabadsága, jövőbeli kilátásai, de főképpen, tanulási lehetőségei nem voltak összehasonlíthatók az 1945 utáni otthoni állapotokkal. Ami a kutatást illeti, a későbbiekben visszakérültem Frederictonba, mint erdészeti kutató, és látam, hogy az akkor eltelt 16 év alatt a kutatásban nem sok eredményt értek el a frederictoni kutatók és még mindig ugyanazzal a problémával foglalkoztak, a budworm károsítással, ami tulajdonképpen egy lepkeféle. A lepke hernyói a leveleket, illetve a fenyők tűit rágják. Erre kb. 30 millió dollárt költöttek el 1970-ig minden különösebb eredmény nélkül.

A St. John-i Bevándorlási Hivatal főnökére, Christen úrra mindig őszinte elismeréssel gondolunk. Szeretettel nyújtott segítséget mindannyiunknak, hogy könnyebben hidalhassuk át az első napok nehézségeit. Tolmácsunk George Parry kapitány volt, aki nagy lelkesedéssel tolmácsolt, örülve, hogy gyakorolhatja a magyar nyelvet, melyet mint katona tanult meg a II. világháború alatt. Meg kell jegyeznem, hogy remekül beszélt magyarul, bár Magyarországon sohasem volt. Amerikában, a kémelhárító iskolában tanult meg magyarul, arra készülve, hogy esetleg kémelhárító szolgálatot fognak végezni Magyarországon akkor, amikor amerikai megszállás alá kerül. Ez sohasem következett be, Parry úr azonban megőrizte a magyar tudását és a magyarok iránti szeretetét.

Január 20-án, egy napi utazás után érkeztünk meg Montréalba. Az állomáson a McGill Egyetem diákjai, a többi egyetem diákjaival együtt, több százan, Stewart Smith vezetésével vonultak ki fogadásunkra.

A montréalai fogadtatás
„Hol vagy Sopron, sáros Sopron”

Montréal 1953-ban Kanada legnépesebb városa volt és Párizs után a következő legnagyobb francia város. A kanadai pusztai tartományokon kívül itt telepedett le a legtöbb emigráns magyar, akik 1956 előtt jöttek Kanadába, mert Montréal ipari üzemei és kereskedelmi vállalkozásai a legtöbb lehetőséget nyújtották állásra a többi tartományok városaival szemben.

Montréal, illetőleg Québec tartomány eredetét 1535-ig lehet nyomon követni, amikor Jacques Cartier, francia tengerészkapitány majd generális több ízben idevezette felfedező expedícióját Franciaországból. Montréal egy francia nagyhercegről kapta nevét, akinek fia Cloude de Pontbriand, részt vett a francia expedíciókban. Ugyanakkor Québec francia tartomány lett, Új-Franciaország név alatt. Az 1760-ban Québec angol kézre került, majd 1867-ben a kanadai államszövetség tagja lett.

Montréali fogadtatásunkat a montréalai és a McGill egyetem diákjai rendezték. A montréalai magyarok nagy számban vonultak ki az állomásra, régi magyar zászlókat lengettek és „Isten hozott” felírással táblákkal üdvözöltek bennünket. Az üdvözlő beszédet Walter István, a montréalai jezsuita egyetem tanára mondta.

Ennek az első bemutatkozásnak nagy jelentősége volt a magyarság iránti megbecsülés szempontjából. A sajtó napokig foglalkozott a magyarok hősi harcával és Kanadába való bevándorlásuk jelentőségével. A híreket Észak-Amerika majdnem minden állama átvette, ami nagyban elősegítette a magyarok jobb megismerését.

Kijövetelünk 30 éves évfordulójának emlékére, 1987-ben egy egyórás megemlékező interjúfelvételt készítettem, amin a montréalai fogadtatás emlékét is felfrissítettem. Az 1957-ben készült felvétel segítségével teljes képet kaphatunk az egész fogadtatásról. Birt Cunning, a CBC rádióriportere, így kezdte a közvetítést: „...itt állok most a montréalai vasútállomás 19. számú befutó vágányán mentén. Most begördül feldíszített mozdonnyal, az egyforma kocsikból álló szerelvény. A mozdony elején a magyar nemzeti lobogó és a kanadai zászló, a Union Jack lengedezik. A kocsi ablakában fiatal, 20–25 év körüli arcok néznek, egy néhány idősebb arc is megjelenik, valószínűleg a tanárok arcai – mind kissé meglepődve nézik az üdvözlő tömeget. A vonat megáll, leszállnak és sorakoznak, táblákat tartanak kezükben, amikkel üdvözlik a várakozó embereket, öltözködésük megfelel a kanadai hideg időjárásnak, valószínűleg St. Johnban kapták. A sorok kicsit tévováznak, aztán megindulnak a központi csarnok felé, ahol a hivatalos fogadás kezdődik. A zenekar a csarnokban a szokásos indulókat játssza: Beszállás, Az Érzelmes Utazás, 76 trumbones és a többi.” Gibson folytatja: „Ismét a vasútállomás csarnokában vagyunk. Mielőtt megkezdődik az ünnepélyes fogadtatás, néhány szót beszélek Stewart Smith-szel, a McGill Egyetem fogadóbizottságának elnökével, aki előkészítette ezt a fogadtatást a soproni csoport számára. Smith, az egyetemi diákszervezet külügyekkel foglalkozó csoportjának a vezetője – Stewart, mit tudnál mondani nekünk erről a jól megszervezett fogadtatásról? Stewart így válaszolt: „Ez egy spontán kezdeményezés volt, a McGill-diákok egyetemes akaratából úgy éreztük, hogy magyar kollégáink hasonló fiatalok, mint mi vagyunk, a politikai nyomástól felszabadulva új otthon keresnek, amiben nekünk segíteni kell őket, és ezzel a fogadtatással ki kell mutatnunk az irántuk érzett szimpátiánkat. A McGill egyetem diákjai és a Sir George Williams diákjai összejöttünk, és egy bizottságot hívtunk életre, ami a fogadtatás minden részletét kitervezte. Üdvözlő beszédek fognak elhangzani a helyi szervek részéről, amire a soproniak dékánja fog majd válaszolni, akit táviratilag kértünk fel St. Johnban, pár nappal előbb, amikor elindultak. A zenét az Amerikai Zenész Szövetség zenekara szolgáltatja, minden ellenszolgáltatás nélkül. Amint túl leszünk az üdvözléseken, az emigrációs szervek és a

kanadai nemzeti vasutak vezetői átveszik az egész csoportot és díszbédet szolgálnak fel nekik, majd ebéd után 4:30-ig lehetőség nyílik, hogy a megjelent közönség beszélhessen a vendégekkel és a helyi újságok, rádiók és tv-állomások riporterei kérdéseket intézhessenek a magyar forradalom lefolyásáról és a diákok részvételéről a mozgalomban. Közben cigarettát és csokoládét osztunk ki, főleg a kis gyermekeknek, akik mint családtagok szép számmal vannak a csoportban.” Hal Gibson folytatja: „A csarnok közepén egy pódiumot helyeztek el. Egyik oldalán a magyar zászló, másik oldalán a kanadai Union Jack. A soproni diákok körülállják a magyar lobogót. A közönség egy része hozzájuk csatlakozik, kezet fognak a diákokkal és megölelik egymást. A soproni diákok szeméből meghatódás és csodálkozás tükröződik az ünneplők felé, akik a szabadság oldalára hívják testvéreiket nemzetük elnyomásából. Színes táblákat tartanak üdvözlő mondatokkal. Isten hozott magyar diákok!, Sok szerencsét Kanadában!, Üdvözlünk benneteket Kanadában!, Nagy boldogság legyen részetek a jövőben! Közben szól a zene, a zenekar angol népdalokat játszik. Nagy a mozgás, zsongás, folyik a beszélgetés, magyarul, németül, franciául és angolul, ki hogyan tud, de aki nem tudja megértetni magát szóban, az vidám gesztusokkal egészíti ki a hiányos szavakat. Egyszerre elcsendesedik a társalgás és felhangzik először az angol himnusz. God Save the Queen, majd az Isten áldd meg a magyart. Most a McGill Egyetem egyik diákja lép az emelvényre, üdvözlöi a megjelenteket, és felkéri Peter Clark diáktársát, a Sir George Williams Egyetem kiküldöttjét, hogy szóljon a soproni egyetemistákhoz: Szeretettel üdvözlöm a soproni műszaki egyetem hallgatóit és tanári karát. Sok mindent kellene elmondanom érzéseinkről nektek, munkánkról és életünkről. Hosszúra nyúlna üdvözlésem, ezért talán legjobb, ha azt mondom, hogy mindarról, amit mondani szeretnék magatok győződjetek majd meg új hazátokban. Egy dolgot azonban meg kell mondanom, ebben az országban mindenki számára egyformán érvényes a szabadság gyakorlása félelem nélkül, itt szólás, vallás- és sajtószabadság van. Egyszer, a 16 pont, aminek a teljesítését követeltétek, meg lesz valósítva. Addig veletek fogunk imádkozni és remélni, hogy hazátok, Magyarország felszabaduljon a szovjet elnyomás és kommunista zsarnokság alól.”

A kiküldöttek sorban elmondják üdvözlő beszédüket.

Az egyetem nemcsak diákokból áll, hanem tanárokból is, most a soproni egyetem dékánja, dr. Roller Kálmán fogja köszönteni az ünneplő közönséget – jelenti be egy McGill diák: Kedves ünneplő közönség, barátaink és kollégáink. Nehéz szavakat találni, ami kifejezheti mély hálánkat ezért a meleg fogadtatásért. Legtöbben talán nem értik meg, hogy mi magyarok nem beszélünk angolul, holott az angol egy világnyelv, és mindenütt beszélik a földkerekségen. Hazánkban az orosz megszállás óta nem volt szabad angolul beszélni. Sok honfitársunkat hurcolták meg, bíróságra vitték és megbüntették, még be is csukták, mert angol kapcsolata volt, angol rádiót hallgatott, vagy angol filmeket nézett titok-

ban, valamilyen ellenzéki társaságban. Angol könyveket olvasni, szótárakat használni vagy angol újságot olvasni bűn volt az állam ellen. Önök talán csodálkoznak, miért hagytuk el hazánkat, és keresünk menedéket egy szabad országban. Mi, szeretett hazánk elhagyását választottuk osztályrésziül, amikor a moszkovita fegyveres erő túlsúlyával lerohanta a mi kis védtelen hazánkat, hogy reánk erőszakolja számunkra tűrhetetlen rendszerét. Értelmetlen lett volna várni a biztos halálra, kínzásokra vagy rabszolgaságra, ami sorsa volt azoknak, akik ellenszegültek a sztálini önkényuralomnak. Mi az exodust választottuk, hogy protestáljunk a világ előtt az embertelen és durva erőszak ellen. Mi valóban há-lásak vagyunk, hogy olyan nép fiai közé kerültünk, akiknek az országában az emberi méltóság, az emberi értékek tiszteletben vannak tartva vallás és faji különbségek nélkül, ahol bárki békében követheti tudományos meggyőződését és félelem nélkül vallhatja meg hitét, ahol az oktatás nincsen beszorítva a párt doktrínáinak kényszerzubbonyába. Az önök bevándorlási minisztere, Jack Pickersgill megtalált bennünket Ausztriában, és felkínálta nekünk az áttelepedést Kanadába. Nagy örömmel fogadtuk ezt a meghívást, és köszönjük a kanadai kormány és a kanadai nép felénk áramló nemes gesztusát. Be fogjuk bizonyítani munkánkkal, hogy érdemesek voltunk erre a nemes ajánlatra, és minden erőnkkel részt akarunk venni Kanada gazdasági és tudományos fejlesztésében. A Soproni Erdőmérnöki Egyetemet 150 évvel ezelőtt alapították. Oktatási és tudományos eredményeink a 150 év alatt nemzetközi elismerésre tettek szert. Mi örömmel adjuk át ezeket a tapasztalatokat a kanadai erdészeti egyetemeknek és erdőiparnak. Félreteszünk minden forradalmi gondolatot ebben a békés országban, és megelégedett, jó állampolgárai akarunk lenni Kanadának.”

Megemlékezésemet a forradalomról és hazánk elhagyásának körülményeiről nagy érdeklődéssel hallgatta az ünneplő közönség. Stewart Smith különösen érdeklődött a legapróbb részletekről is. Harminc év múlva, mielőtt a hangszalagot készítettem, sikerült találkoznom Stewart Smith-szel, aki időközben mint orvos magas állást ért el és a Kanadai Tudományos Tanács elnöke lett. Felkértem találkozásunk alkalmával, hogy adjon egy rövid nyilatkozatot emlékeiről. Dr. Smith készséggel tett kérésemnek eleget, és az alábbiakat mondotta:

„Nehéz lenne kielemezni azt a hatást, amit az 1956-os magyar forradalom tett a kanadai egyetemi diákokra. Mi akkor egy ideális korban éltünk, meglehetősen zavartalanul elképzeléseinkben, nem úgy, mint a hasonló korú diákok Magyarországon. Ők bátrak voltak feladni hazájukat, hogy megtalálják azt a szabadságot, amit mi ajándékként élveztünk Kanadától. Visszaemlékszem arra, hogy 18 éves fejünkkel milyen izgalommal vártuk a találkozást a magyar ifjakkal és milyen igyekezettel próbáltuk megszervezni az ünnepélyes fogadtatást. Egy diákcsoport, a három montréalai egyetemről választva, vette kezébe a szervezést. Találkozni akartunk a csoporttal, akik a világ másik oldaláról jöttek olyan kö-

rülmények közül, amit mi nem tudtunk elképzelni. Meg akartuk mutatni nekik, mennyire tetszett a forradalomban való részvételük és kívánni akarunk sikert és boldogságot új hazájukban. Azt gondoltuk, hogy demonstrálásunkkal bizonyíthatjuk, hogy hazajöttek Kanadába. Én a diákok csoportjába mentem, próbáltam hozzájuk beszélni és magyarázni a magasra tartott táblákon olvasható üdvözlések értelmét. Számomra megható élmény volt ez, a találkozás, amit nem lehet elfelejteni. Úgy gondolom, hogy a kanadai kormány befektetése a menekült magyarok megsegítésére milliókban ki nem fejezhető értékben térült meg. Szerencsések vagyunk, hogy ennyi értékes embert kaptunk 1956-ban, akik ma pótolhatatlanok a tudományok, a kereskedelem és az ipar számos területén. Örülök, hogy a fentebb vázolt eseményt rögzítették. Ez nem csak a kanadai magyarok számára volt fontos, de a kanadaiak számára is, akik visszaemlékeznek arra, hogy mi történt 1956-ban Magyarországon, és szerencsésnek érzik magukat, hogy részesei lehettek a magyar nép szabadságszerető részének megsegítésében. Bármilyen kapcsolatba kerülök politikusokkal, kormányemberekkel, orvosokkal és tudományos kutatókkal, mindenütt dicséretet hallok a magyarokról, és örülök annak, hogy én is szereplője voltam 1956-ban az egyetemi ifjúság nevében a magyar diákok fogadtatásának Montréalban.”

Az ünnepély befejeztével szétoszlottunk a vendéglátók között és egyéni beszélgetést folytattunk az érdeklődőkkel. Majd az egész soproni csoportot sült pulykával megebédeltették, amit Zsolnay Mattyasovszkyné rendezett. A Zsolnay család tulajdona volt a pécsi majolikagyár 1945 előtt, ami Európa egyik leghíresebb és legdrágább porcelánját készítette. A család 1945-ben, mindent feladva, Kanadába menekült, és Montréalban telepedett le.

„Repült a nehéz kő, ki tudta hol áll meg”

Montréalban csatlakoztak hozzánk a Salzburgban hagyott kollégáink, családjaikkal együtt, így összesen 289-en folytattuk utunkat nyugat felé. Útjuk nagyon kellemetlen volt a tengeren. Egy kivénült csapatszállító-hajón jöttek, ugyanolyan viharos körülmények között, mint ahogyan mi utaztunk.

A szabadságvonatot, ahogy azt a kanadaiak nevezték, napokig száguldott velünk Kanada hosszában Vancouverig, a 4662 kilométeres úton. Kanada Oroszország mögött a második legnagyobb ország. Teljes hossza a Newfoundlandi Cape Spear ponttól a yukoni St. Elias hegycsúcsig 5157 km, szélessége 4600 km.

Éjjel 10 órakor érkeztünk Ottawába, Kanada fővárosába, ahol a kanadai kormány nevében Pickersgill bevándorlási miniszter köszöntött bennünket. A ferienhorti találkozás óta nem hallottunk róla. Jóleső érzés volt figyelme, és szokatlannak tűnt nekünk, hogy egy nagy nép kormánya ennyire megbecsült bennünket, hogy miniszterét bízta meg személyes üdvözlétének átadá-

sára. Pickersgill régi ismerősként köszöntött bennünket és biztosította kormányára további támogatását. Ezt be is váltotta, mert működésünk alatt, és tovább is, jó barátunk maradt és megjelent minden jelentősebb ünneplésünk alkalmával.

Isten hozott Kanadába!

Az ottawai állomáson az alábbi versikével üdvözlötték a fakultásunkat a helyi egyetemi diákok, körülállva Pickersgill minisztert.

A hegyek sötét erdőjéből
Budapest utcáin keresztül
Ti a szabadságért és a szabad életért
Harcoltatok,
Barátaitok és hozzátartozóitok
Kiontott vére még élénken
Emlékezetetekben van
De Kanada fővárosából mi kívánunk
Nektek egy új életet, egy új megindulást
Kanadai barátokat
Akik hivatta lesznek helyettesíteni
Az elvesztetteket
Mindenek előtt pedig
A szabad érzelem jogát és szólásszabadságot.
A mi történelmünk rövid, mint
Egy tör mely nektek a
Bátorságot adta a harchoz
A sötétségen keresztül a napvilágra érkeztetek
És mi üdvözlünk benneteket, mint új kanadaiakat.

Winnipegben, a kanadai nagy alföld fővárosában magyar küldöttség fogadott, Dr. Kovács Lajos vezetésével. Manitobában sok magyar él, akik az I. világháború után jöttek Kanadába. A kormány ezeket a bevándorlókat, más kelet-európai bevándorlókkal együtt földhöz juttatta, hogy szülőföldjük földművelési módját itt meghonosítsák. A föld minősége nem volt olyan jó, mint Magyarországon és a betelepülteknek nehéz munkával kellett megdolgozni boldogulásukért.

Akkor nem gondoltam arra, hogy egyszer majd össze lesz kötve a sorsom ezzel a várossal. Amikor 1962-ben Vancouverben lejárt az oktatási munkám, az újonnan megalakult winniepegi Szövetségi Erdészeti Kutatóban kaptam osztályvezetői kinevezést. Felelős voltam a manitobai és saskatchewan

préri (szavanna) tartományok újraerdősítési programjának megvalósításáért. Hat évig dolgoztam ott, sok sikeres nyárfaerdősítés őrzi munkám eredményét. Két új nyárfaklón előállítását kötődik nevemhez. Egyik, a Populus Centennial az angliai Kew arborétumban is listázva van, vagy legalábbis volt. A szakmai tapasztalatokon kívül volt alkalmam tanulmányozni a préri népeesség-összetételének és életének szociális problémáit. A tartományok északi területein laktak az indiánok, akik ma is nomád életet élnek, megtartva eredeti nyelvük használatát és természetes életük szokásait. Az angol-szász kolonizálás megrontó hatása, a lakosság alkoholizmusra való szoktatása nagymértékben járult hozzá az őslakosság lezüllesztéséhez az elmúlt másfél évszázad alatt. Dél-Saskatchewanban magyar hangzású városnevek őrzik az 1900-as évek elején betelepült magyar földművelők emlékét. Eszterháza és Kapuvár útjelző táblái még az 1960–70-es években is megvoltak.

Utunk tovább gördült Alberta felé. A hideg téli levegő ráfagyasztotta a vonat ablakára a párát. Sokat úgyse láttunk volna a nagy préri síkság fáatlan peremén, amíg Edmontonba értünk. Az állomáson vidám diákcsoportok vártak reánk. Keserű szájjúnket a mindennapi élet olcsó örömeinek élvezeteivel, csokoládéval, süteményekkel és jó meleg teával vették el. Aztán sodródtunk tovább az ünneplőkkel állomásról állomásra Kanada ijesztően hatalmas térségében kissé zavartan és apatikusan, majdnem értelmetlenül. A lelkünkben aggodalom élt, hogy minden, ami körülöttünk történik csak álom, amelyből keserű lesz a felébredés, mint ahogyan keserű volt felébredni dicső forradalmunk kábulatából, a kommunista erőszak rideg valóságára. Napjainkban már nehéz megérteni a kanadai egyetemi ifjúság akkor irántunk megnyilvánult kitörő lelkesedését, amikor azt tapasztaltuk, hogy ugyanaz az ifjúság pacifista megnyilatkozásokat és tüntetéseket tett később, amivel félreérthetetlenül a kommunista békés együttélés status quo politikáját támogatta. Mindenesetre Vancouverig akkor sem jutott el a nemzeti lelkesedésektől fűtött forradalom lángja. Akkor is, de később is csak kevesen tartottak velünk az egyetemi diákság köréből. Nagyrészt közömbösek voltak irántunk, nem értettek egyet „nacionalizmusunkkal”, ők „nemzetköziek voltak”. Egyéni életük érzelmeit csak a családon vagy társadalmi közösségükön belül fejezték ki. Az erdészhallgatók és tanáraik féltékenyen várták a soproni erdészek betörését a brit columbiai faipar „kínai fala” mögé.

Fáradtan érkeztünk az Abbotsfordhoz közeli Matsqui vasútállomására, kb. 70 kilométerre Vancouvertól. Küldöttség fogadott bennünket: a U. B. C. diákszervezet elnöke, az erdészeti kar dékánja, a halászati miniszter megbízottja és a Powell River Vállalat tisztviselője, Csáky István, az abbotsfordi katolikus egyház plébánosa és a református egyház vezetője, Doka László tiszteletes. A helyi magyar küldöttséget Lázár István vezette, akinek sok

soproni kapcsolata volt még katonaiskolás korából. Ennek a díszes és meleg fogadtatásnak a jelentőségét csak később tudtuk felmérni, amikor kötelezettségeink tudatára ébredtünk, amelyekkel a korábban bevándorolt magyaroknak tartoztunk. Hogy megérdemeltük-e szeretetüket és elismerésüket, mint a szabadságharc képviselői, azt négy évtized távlatából nem tudjuk megítélni. Az élet küzdelmei közben mi is beleestünk az önhitt érzéketlenségbe, ami a bevándorlók közös betegsége a hosszú elszakadás után a szeretett hazától.

Harold Foley, a Powell River társaság elnöke táviratozott: *A betegség meggátolt abban, hogy személyesen üdvözöljelek benneteket, de rövidesen látjuk egymást.*

Vancouver legismertebb újságja, a The Province 1957. január 25-én cikket írt rólunk *Erdész tanárok, hallgatók és családjaik utuk végére értek* címmel. Többek között ezt írta: *Mark Bell, a U. B. C. diáktanács tagja üdvözlö a 22 éves Gratzert Miklóst megajándékozva egy totemmel és a U. B. C. éves képes magazinjával.*

A megjelentek között volt W. Wainman Alexander, a szlovén tanszék tanára, aki nagy barátja volt a magyaroknak, s a mi kijövetelünkről is hallott már. Korábban sokat utazott Magyarországon és szívesen beszélt kalandjairól.

A Bevándorlási Hivataltól Philip Bird felügyelőt küldték ki. A későbbi időkben számos nehéz esetet kellett vele megoldani, mert nagyon vaskalapos bürokrata volt.

A Powell River Vállalat elnökhelyettese, J. E. Liersch közölte, hogy a munkástábor készen áll a csoport fogadására, és mindannyiunkat szívesen várnak.

Autóbuszokon az abbotsfordi katonai repülőtáborba szállítottak minket, ahol a többi magyar bevándorló társainkkal együtt vártuk végleges elhelyezésünket. Az abbotsfordi napok alatt megkezdtük az angol nyelv tanulását, megszerveztük a kari tanácsot, aminek feladata volt az elkövetkezendő tanév előkészítése, a tanárok megbízása, a diploma ügyének megtárgyalása a U. B. C.-vel. Az ifjúság visszaállította a régi Ifjúsági Kört és megszilárdította az ifjúság fegyelmét.

Az Ifjúsági Kör elnöke Gratzert Miklós negyedéves hallgató lett, aki sok áldozattal és nagyon sok erőfeszítéssel próbálta fenntartani a selmec-soproni hangulatot az ifjúság körében. Sajnos, amikor elhagyta az egyetemet, az Ifjúsági Kör alapjában véve megszűnt és többé nem tudott működni.

Közben otthonról nyugtalanító hírek érkeztek, tovább romlott a politikai, gazdasági helyzet. Sokan az otthonmaradottak közül szívesen jöttek volna utánunk, ha jöhettek volna. Ausztriai ismerősök útján küldtek leveleket diákok, tanárok egyaránt. Az Ausztriában maradt oktatói részleg kétségek kö-

zött élt, mert az anyagi támogatás minden oldalról megszűnt és választaniuk kellett a bizonytalan európai letelepedés és a még bizonytalanabb hazamentel között. Ezeknek az oktatóknak a nagy része hazament, egy egész kis része pedig Európa különböző országaiban helyezkedett el (Svájcban, Németországban és Ausztriában). Azok, akik hazamentek és nagyon sokan még mások azok közül, akik otthonmaradtak, megváltoztatták a véleményüket rólunk, amikor megtudták, hogy Kanadába jövünk. Sokan voltak ezek közül azok, akik részéről elhangzott felénk a „nemzetellenesség bűnének” vádja, különösen azzal az indokkal, hogy kanadai kivándorlásunkkal kiirtottuk hallgatóinkból a magyar nemzethez való tartozás érzését. Ez a hang azonban már gyengült és erőtlően jutott el hozzánk, csak innen-onnan kapott kis levél hírekkel és megjegyzésekkel, részben azért, mert nem volt meggyőződés mögötte, tisztán az emberi gyengeségből eredő hiúság vagy irigység ösztökelte. Másrészt pedig az otthoni állapotok nem igazolták azt, hogy az otthonmaradtak vádja jogos, miután semmi változás akkor a szabadság visszaadása szempontjából nem történt, de ezenkívül mi is lassanként süketek lettünk mindenféle vádaskodásra, mert fülünkben inkább csengett a pezsgő élet moraja, amit az amerikai kontinens visszhangzott felénk és mindenki felé, akiket az élet vágya sarkalt haladni és alkotni. 1957. február 18-án kezdtük meg az átvonulást Powell Riverbe. Én a családommal február 22-én mentem át az új táborunkba. Abbotsfordból sok kedves emlékekkel távoztunk. Elhelyezésünk kényelmes és higiénikus volt. A helyi magyarokkal jó barátságot kötöttünk, és egy őszintébb társadalmi élet fejlődött ki, a mintegy négy hónapi hanyatott élet után.

Autóbuszon megtett utunk Abbotsfordból Powell Riverbe csodálatosan szép volt, a tengerparti erdőkön keresztül, a sziklák között kanyargó úton. Most láttunk először szép sűrű erdőt és magas, vastag törzsű fákat. Egy keskeny tengeröblöt is átszeltünk a komppal. Néztük a Csendes-óceán sugárzó vizét az öböl bejáratánál és képzeleltünk, hogy a víz talán sorsunk jobbra fordulását tükrözi. Powell Riverben nem éreztük, hogy idegen országban élünk. Csoportunk egy tömbben történt elhelyezése megadta a lehetőséget egy kis magyar közösség kialakítására. Azonos életkörülményeink, a mindenki számára kötelező angol nyelvtanulás, a jó magyar konyha élvezete és a közös étkezések, a klubhelyiségek közös használata, s a naponkénti szoros együttlét családias jelleget adott életünknek, mind a diákoknak, mind a tanároknak. A tábori ügymenet zavartalan biztosításáról saját adminisztrációjuk gondoskodott. Kanadai részről ketten segédkeztek az ügyek lebonyolításában, főleg a külső szervekkel való tárgyalásokon. Az egyik Vincent Forbes, a Bevándorlási Hivatal, a másik pedig Janie Strong, a Powell River Vállalat munkatársa volt. Mindkettőjükre hálával gondolunk. A Powell River Vállalat a pénzügyi, az álláskereső és az egyetem felé való képviselő-

tünkkel Fred McNeilt bízta meg, aki szintén lelkes barátunknak bizonyult és szívesen töltötte idejét körünkben. Különösen szerette szép magyar dalainkat és diáknótáinkat. Nem egyszer mondotta, bár magyarul nem tud, szemünk ragyogásából és az arcunkra írt hangulatból kiolvassa dalaink értelmét és érzelmeink valóságát.

Powell Riverben az értünk önzetlenül dolgozók sorából nem hagyhatom ki Hámori Karcsit, aki annak idején a U. B. C. diákja volt, és aki mint tolmács működött a táborban. Bizonyára megszerethette a soproniakat, mert leányaink közül választott magának feleséget, Héjja Annát. A mindennapi események mellett egyéb eseményekben is bővelkedtünk. Igyekeztünk megnyerni a kisváros lakosságát és megmutatni nekik kulturális értékeinket. Számtalan rendezvényünk közül rneg kell említenem néhányat, mint például a labdarúgócsapatunk lelkes működését, amely 3:0-ra legyőzte a helyi csapatot. Egy nívós műsoros est rendezését, amelyen táncsoportunk, énekesek és vívók adtak bemutatót a mintegy 700 főnyi közönségnek a vállalat kultúrtermében. A hatalmas tábortüzet a tó melletti sziklás ormok alján rendeztük, ahol a kurucvilág portyázóinak lelke elevenedett meg fiatal magyarjainkban, a bús, majd harcias nóták éneklése közben.

1957. április végéig időnk megerőltető nyelvtanulásban telt el, napi 8 órai oktatással. A Powell River-i önkéntes és nyugdíjas tanítók és tanárok hősi munkát végeztek értünk, sajnos neveiket nem jegyeztük fel, de hálával gondolunk rájuk.

Tisztelet az alma maternek

Powell Riverben tartottuk meg 1957. március 7-én fakultásunk első és utolsó Veni sancte évnyitó ünnepségét, melyen a városka közönségén kívül miniszterek, egyetemi vezetők és ipari vezető emberek akartak találkozni, az akkor még érdekesnek talált magyar menekültekkel. Úgy érzem, néhány idézet az elhangzott beszédekből történetünk lapjaira kívánkozik. Sherwood Lett, a Vancouveri Egyetem kancellárja, meleg szavakkal üdvözölt bennünket. A magyar népet hősi népnek nevezte, amely nem csak a saját szabadságáért, hanem a művelt világ megmentéséért is véráldozatot hozott 1956-ban. Az I. világháború után ő maga több időt töltött Lengyelországban, ahol megismerte a kelet-európai népek problémáit. A hazájukból kiűzött fiatal magyarok, mondotta, hivatva vannak ezeknek a problémáknak a megoldására, a nyugati hatalmak és kultúra segítségével. Dr. Norman MacKenzie, a U. B. C. akkori elnöke, 1962-ben ment nyugdíjba. Közismert volt száraz, skót realitásáról és anyagiasságáról, eképpen vélekedett rólunk: „You are probably without counterparts in history”, azaz senkinek a tette

sem hasonlítható ahhoz, amit mi tettünk. Ennél több elismerést egy skót embertől nem várhattunk volna.

A következő felszólaló Leslie R. Petterson provinciális miniszter volt, az egyetlen ma is tevékeny politikus azok közül, akik az évnnyitónkon Powell Riverben megjelentek és későbbi sorsunkban is szerepet játszottak. 1992-ben, Petterson a U. B. C. kancellára volt, ami a legmagasabb oktatási állás a közoktatási minisztérség után. Hozzászólását idézem: „The exchange of ideas between U. B. C. and Sopron will be mutually beneficial and will perhaps help to find new horizons of technical knowledge and better appreciation of our heritage.” Vagyis a U. B. C. és Sopron tapasztalatainak kicserélése jótékonyan fog hatni a kanadaiakra a jövőben.

Az elmúlt 35 esztendő sajnos nem igazolta ezt a jóslatot, és nem állítható, hogy a soproni-kanadai erdőmérnökök megváltoztatták volna a kanadai erdőipar által végzett rablógazdálkodást. Az egyénileg elért sikerek az erdészeti kutatásban sok szép egyéni eredményt mutattak, ami nem hatotta át a kanadai erdőipar hivatalos vezetőit. Erről még később fogok megemlékezni.

Egyetemünk megnyitásáról az észak-amerikai egyetemeknek és európai barátainknak is küldtünk értesítést. Drimmel, az osztrák oktatásügyi miniszter, akinek nagyban köszönhetjük egyetemünk megindítását, a következőket táviratozta: „Teljes szívvel kívánom mindnyájuknak a legnagyobb siker elérését. Szeretném kifejezni reményemet, hogy legtöbbjüket újra láthatom majd valamilyenkor, amikor az újvilágból a megújított Magyarországra visszatérnek.”

Szükségesnek tartom megörökíteni a Veni sancte alkalmával elmondott beszédemet, ami visszatükrözte gondolatainkat, amiket nemzetünk letiprása és otthonunk elhagyása váltott ki bennünk. Meg kell mondanom, hogy felfogásom tolmácsolása a kommunizmusról a kanadai közönség előtt nem volt hatástalan, de bizonyos tekintetben nehezen fogták fel a kommunizmus ilyen erélyes bírálatát, mert az elkényelmesedett kanadai közönség nem szeretett nyugtalanító eseményekről és éles nemzeti érzésekről beszélni.

„Kedves Barátaink, Hölgyeim és Uraim!

Nem mindennapi esemény, hogy egy egyetem hallgatói és tanárai elhagyják hazájukat olyan új otthont keresve, ahol ápolhatják hagyományaikat és élvezhetik a szabadságot, mint szabad emberek. Azt hiszem nem tévedek, amikor ki mondok, hogy exodusunk egykor a történelem lapjaira kerül majd, hogy például szolgáljon és lelkesítse a jövő fiatal nemzedéket Magyarországon.

Mit tanulhatnak a fiatalok a Soproni Egyetem példájából? Először is azt, hogy egy ideológiát nem lehet erőszakkal elfogadtatni és egy új társadalmi rendet nem lehet elnyomással kényszeríteni, majd úgy fenntartani. Csak egy nemzet népének együttes akarásával lehet egy új társadalmi rendszert életre hívni és an-

nak ideológiáját gyakorolni. Miután a kommunista társadalmi rendszer, ami reánk volt kényszerítve, eleve nélkülözötte népünk akarátát, ez eredményezte elégedetlenségünk kiélezését a vértelennek indult forradalomban, aminek leverése következtében elhagytuk hazánkat. Ez a kivándorlás meglepő volt a Nyugat számára, ahol eddig senki sem mérlegelte a kommunizmus népellenes ideológiáját. A nyugati nemzetek lelkiismerete sokáig emlékezetében fogja tartani az 1956-ban történt szovjet–magyar eseményeket. Hruscsov és Bulganyin doktrínával nem lehet megmagyarázni a történeteket senkinek. De a kanadai nép nagylelkűsége ragyogó lapja lesz országunk történelmének. Amit Kanada tett a magyar politikai menekültekért, azt az egész emberiség javára tette, új otthon adva és reményt nyújtva egy letaposott ország gyermekeinek, köztük egyetemünk tanulóinak és tanárainak. Biztos vagyok abban, hogy az egész világ úgy tekint Kanada népére, mint a menekültek jótévedőjére, akik megmutatták emberszeretetüket és megértésüket az arra rászorulóknak felé.

Azáltal, hogy minket Kanada befogadott országába, még nem értük el célunkat. Amíg hó fedi elesett hőseink sírjait, ameddig él forradalmunk emléke, kérjük minden kanadai testvérünket, hogy imádkozzanak velünk, értünk, és ne engedjük kialudni a szabadság lángját. Ez most a mi közös kötelezettségünk, mert téves lenne azt hinni, hogy bármely ország szabad maradhat örökké, ha egyes országok kegyetlenül el vannak nyomva. Meg kell érteni, hogy a béke nem a háború megállítását jelenti, egy nép lemészárlása után képmutatás lenne békéről beszélni. De több, mint képmutatás – inkább nagy történelmi és politikai felelősség. Mindenkinek meg akarjuk magyarázni, munkásoknak, értelmiségieknek, szocialistáknak, sőt kommunistáknak is, hogy a bolsevikok imperialisztikus elképzelése csak álcázása a szocializmusnak. A bolsevizmus elvesztette minden hitelét, amint egy értelmes ész azt fel tudja fogni.

Egy kis elpusztult országban, mint Magyarország, semmi sem történik véletlenül, a forradalom nem csupán tűzbe robbanása volt a magyar temperamentumnak, hanem egy meggondolt küzdelem volt a szabadságért, különösképpen a munkásosztály szabadságáért.

Ha a szabadság eszméjét a Jó Istentől és természetes agyunk meghatározásából kaptuk – egy eszme, amiért a népek évszázadokon át küzdöttek és meghaltak, ha kellett –, ki lehet azt törölni az emberek agyából? Ha a szovjet hatalom kinyilatkoztatását az emberi életről szabadságnak nevezik, és azt a nyugati világ elfogadja, a szabadság eszméje csak üres elképzelés és paradox marad. Nyíltan beszélek erről, bár tisztában vagyok azzal, hogy ez a séma szokatlan tárgyú egy egyetemi ényvitón. Mégis beszélek erről, mert tudomásomra jutott, hogy Powell River férfiai és női kemény harcot vívtak Kanada szabadságáért a második világháborúban és viszonylag többet áldoztak, mint Kanada más részében élő népi közösségek. Powell River társadalma fogja a legjobban megérteni a mi harcunkat, és megéri hazánk elhagyásának indokait. Engedjék meg, hogy idézzek

néhány sort egy magyar apa leveléből: „Mi magyarok, akik várjuk a szabadságot itt Magyarországon, nagyon nagy hálával adózunk Kanada népének, de különösen a Powell River-i társadalmi közösségnek, hogy a mi nagyon szeretett gyermekeinket befogadta, és számukra otthont biztosított. „Mi, akik itt vagyunk, most köszönjük meleg vedégszeretetüket, és mindent megteszünk, hogy hálánkat érezzék. Reméljük, hogy hamarosan hozzájárulhatunk British Columbia gazdasági és kulturális fejlődéséhez, de előbb meg kell tanulnunk az önök nyelvét, és ismernünk kell életmódjukat, majd be kell fejezni egyetemi munkáinkat, hogy képesek legyünk odaadással hozzájárulni kedves házigazdánk sikereihez.

Ez lenne a mi programunk az elkövetkezendő közeli évekre és ehhez kérjük a Jó Isten segítségét és áldását. Ehhez kívánok jó egészséget és erőt kedves tanítványaimnak és tanártársaimnak, és egyben kérem a kanadai vendéglátóinkat, hogy segítsenek bennünket a kezdeti nehézségeken átjutni, hogy aztán együttesen dolgozva előre vihessük a béke megvalósítását Magyarországon, és mindenütt, ahol szükségés, az emberek jobb életét biztosítani.”

Évnyitó ünnepségünkre küldött két legkedvesebb üzenetet az alma materünk neves professzoraitól meg kell örökítenünk, a történelmi hűség bizonyítása érdekében:

„Sopron Division of Forestry Faculty U.B.C. Vancouver

Tisztelt Tanári Kar!

A magyar fakultás megnyitására küldött értesítést a magam részéről is hálásan köszöntöm! Örülök, hogy a távol nyugaton a magyar szaktudománynak is van képviselője. Az az ígéret, hogy a Kar a régi selmeci szellemben kívánja hivatását az új hazában betölteni, kellő biztositéka a jövő sikereinek.

Hogy ez így legyen, ahhoz kívánom Isten gazdag áldását!

Sopron, 1957. október 17-én.

Fekete Zoltán, ny. egyetemi tanár”

„Kedves Magyar Testvéreim!

Köszönöm, hogy a kemény, szívós küzdelemmel elért sikereket közöltétek. Az eddigi eredmények, s a kitűzött további cél csökkenti a féltő gondot, amely elszakadásotok óta betöltött.

Őszintén kívánom, hogy töretlen legyen a kitűzött cél felé vezető út. Bárha megérhetném, hogy a Magyar Haza iránti szeretet táplálta kitörölhetetlen honvágy Mindnyájatokat visszavezessen, hogy szellemi fegyvereitekkel a magyar erdők gyarapodásán, fejlődésén munkálkodjatok, s magyar utódaitok dicsérhesenek alkotásaitokért.

Az idevezető úthoz kívánok Nektek szívből jövő sok jó szerencsét.

Sopron, 1957. XI. 12.

Staszney Albert”

Kaleidoszkóp

Csillogó reményeink a nyári állások elnyerésére sajnos nagyon elhalványodtak, amikor a kivitelezésre került sor. Az 1956-os év ígéretes gazdasági helyzete hirtelen aláhanyatlott 1957-ben. A faipari vállalatok mindenütt csökkentették munkáslétszámukat és termelésüket, a famunkások béremelést követeltek, szakszervezetük hosszabb ideig tartó sztrájkot helyezett kilátásba az elkövetkezendő munkaszezon folyamán. A helyi szakszervezet elzárkózott diákjaink alkalmazásától a papírgyárban, részben munkásvédelmi, másrészt politikai okokból, mert a szakszervezet vezetőségének néhány tagja baloldali érzelmű volt, amint azt a velünk együtt érző Powell River-i tisztviselők elmondották. Az elkeseredés nőttön-nőtt diákokban és tanárokbán egyaránt.

A tanárok számára pedig nagyon fontos lett volna a korai állás vállalása, részben, hogy betekintést nyerjenek a kanadai erdőgazdálkodás problémáiba, másrészt, hogy jövőjüket, amely bizonytalanabb volt, mint a diákoké, ismeretségi körük bővítése útján előkészíthessék.

A tanárok állástalansága elég mélyen hatott legtöbbjükre, és keresték a lehetőségét annak, hogy legalább valamilyen szakmai gyakorlatot végezzenek Powell River környékén. Így alakult ki, hogy európai üzemtervet készítettek egy Powell River-i erdőrészben, amelyben erdőművelési, fatermelési és közelítési tervet dolgoztak ki. Az erdőművelésen belül növénytakarmány- és területi földmérést végeztek, ami mintának szolgálhatott volna az egész Powell River-i erdőgazdálkodás üzemtervének.

A terv sajnos csak terv maradt, ma is ott porosodik a vállalat erdőművelőinek valamelyik fiókjában bizonytalanul hagyva lelkes ambícióktól fűtött elgondolásaink helyességét. A területet két év múlva a többi, körülötte fekvő erdőrésszel együtt tarra vágták.

1957. február 22-től szeptember 15-ig időztünk Powell Riverben, ahonnan Vancouverbe költöztünk. Ez az áttelepülés egyben csoportunk szervezett egységének megszűnését is jelentette, mert Vancouverben mindenki a maga lábára állott és élhette egyéni életét. A Powell River-i küzdelmes, de szép napok ezzel lezárultak. Elmondhatjuk, jó soproni módra, hogy szép idő volt, jó idő volt. (5 kg volt a tagok átlagos súlygyarapodása a Powell River-i idők alatt, de mégsem volt baj, hogy véget ért, mert a magunkba zártság sok hátránnyal járt volna mindannyiunk életének további alakulására.)

A munkaházakat lassan fel kellett számolnunk és az egész csoportnak át kellett költöznie Vancouverbe.

Amikor a hallgatók a nyári munka után 1957 őszén bevonultak, hogy megkezdjék egyetemi munkájukat, legnagyobb részük a Sea Islanden kapott átmeneti szállást, ismét barakkokban és ideiglenes házakban. Az egyetemi

évet 1957. szeptember 10-én kezdtük meg, ami azt jelentette, hogy a Sea Islandon lakóknak be kellett járni a jó néhány kilométerre fekvő egyetemre. A szigeten lakók nem voltak megelégedve a részükre biztosított szállásokkal, részben azért, mert túl messze voltak az egyetemtől, részben kellemesebb lett volna az életük, ha csoportokban házakat bérelnek, megválogatva a lakótársakat, akikkel közös háztartást vezethetnek és segíthetik egymást a mindennapi élet problémáiban.

Így a Sea Island-i elhelyezés októberben megszűnt. A tanárok egy része az egyetem barakkszerű faépületeiben kapott lakást. Ezek az egyetem külterületén voltak, és gyalog lehetett a munkahelyet elérni. Többen házat vásároltak, ami megerősítő volt ugyan anyagilag, de később jó befektetést jelentett.

Házakat könnyen lehetett bérelni olyanoktól, akik valahová elutaztak hosszabb időre. Ezek a házak bútorozottak voltak, és minden konyhai edénnyel fel voltak szerelve, így a hallgatók maguk főztek és vezették az egyszerű háztartást. Nehézséget okozott a bevásárlás mindaddig, amíg meg nem tanulták a kanadai élelmiszerek nevét, minőségét és jobb beszerzési lehetőségét. Az egyetemre való bejárás nem okozott volna nehézséget, de sajnos a tanrendet csak úgy tudtuk megoldani, ha éjszakai tanítást vezettünk be, mert a nappali órákban nem álltak rendelkezésre tantermek és laboratóriumok. Több évfolyamnak az órarendje délután 2 vagy 3 órakor kezdődött és eltartott éjjel 10–12 óráig is.

VIII. A SOPRON DIVISIO

Új alkotmány az új hazában

A Sopron Divisio alapítása

A fakultás helyzetének tisztázására és működésének biztosítására a U. B. C. vezetősége egy tanácsadó bizottságot létesített (Advisory Committee), ami elhatározta, hogy a volt Soproni Egyetem Erdészeti Fakultása a U. B. C. keretén belül, a U. B. C. Forestry Faculty társegségeként Sopron Divisio néven fog működni mindaddig, amíg az oda beiratkozott egyetemi hallgatók befejezik tanulmányaikat és erdőmérnöki oklevelet kapnak. Ez az időpont előreláthatólag az 1961. év tavaszán fog bekövetkezni. Addig is a Divisio bizonyos autonómiát fog élvezni, ami jogot ad arra, hogy a hallgatók, mint a volt soproni erdészeti egyetem hallgatói végezzenek és diplomájukban a Soproni Erdőmérnöki Egyetem megjelölése magyar nyelven legyen feltüntetve. A végzett hallgatók, mint erdőmérnökök így megkapják a folytatólagos jogot, hogy amennyiben bármikor vissza akarnak térni Magyarországra, diplomájuk otthon érvényes legyen. Másrészről a U. B. C. garantálja, hogy a Sopron Divisio által kiadott diploma nemzetközi értékű lesz, és azt bárhol a világon elismerik, mint a U. B. C. által kiadott más szakmák diplomáját. Az Advisory Committee tagjai ezek után felhatalmazták a Divisio vezetőségét, hogy dolgozza ki a Divisio működési szabályzatát, és azt jóváhagyás végett a U. B. C. elnökének mielőbb terjessze be.

A Division belüli szervezkedés

Az újonnan megalakult Sopron Divisio első kari tanácsulése 1957. szeptember 10-én volt, amelyen kizárólag azok a volt egyetemi tanárok vettek részt, akik Sopronból együtt jöttek ki, illetőleg akik Sopronban is a tanári karhoz tartoztak. A kari ülés elsősorban elhatározta Koller Pál erdőmérnök meghívását, aki az Amerikai Egyesült Államokban egy Ohio-i Szénbányászati Társulat erdészeti tanácsadója volt és akinek a legjobb tájékozottsága volt az észak-amerikai erdészeti gazdaságpolitikai kérdésekben. Ő lett kijelölve az erdészeti politika és az erdőbecslés tanácsadója, miután erre alkalmas

tanerő a kijött tanárok között nem volt. Koller Pál megbízatása 1957. október 1-jétől 1957. december 31-éig tartott az első szemeszterben. Az anyagi fedezetet erre az állásra a Powell River Társaság biztosította, függetlenül attól az összegtől, amit a Sopron Divisio a kormánytól és a többi erdőipari vállalattól kapott. Ugyancsak ezen a kari tanácsülésen jelentette be Dr. Tuskó Ferenc az igazgatóhelyetteségről való lemondását. A kar helyette Adamovich László egyetemi docenset választotta meg. A kari tanács kifejezte sajnálkozását Dr. Tuskó Ferenc távozásáért ebből a minőségéből, azonban elfogadta, miután Dr. Tuskó Ferenc egyéb más elfoglaltsága miatt mentesíteni akarta magát az adminisztrációs munkától. A tanácsülés foglalkozott ezután az új előadók meghívásával is, akik a Sopronban maradt tanárok helyettesítésére lettek felkérve. Egyöntetű vélemény alakult ki a volt tanárok részéről, hogy a felkért előadók a viszonyok között a legjobbak voltak az elérhető szakemberek között, akiknek bármilyen kapcsolata volt a Soproni Főiskolával, tehát erdőmérnöki alapképzésük volt. Természetesen bizonyos tárgyakat, mint például a fizikát és a mechanikát a Műegyetemről meghívott két tanárral kellett pótolni, a fizikát és elektrotechnikát Szablya János elektromérnökkel, a mechanikát Székessy László gépészmérnökkel. További tárgyalásra került a tanrend, a hallgatók fegyelmi szabályzata és a tantárgyi követelmények az elkövetkezendő négy esztendőben. Ezekben a kérdésekben az a végleges álláspont alakult ki, hogy követni kell a soproni főiskola eredeti elgondolásait a fegyelem, a tanrend és a tananyag szempontjából.

A tanrend és a Szervezeti Szabályzat megalkotása

Tanmenetünk kialakításánál néhány új szempontot kellett figyelembe vennünk. Magyarország 10%-os erdősítettségével és részletekbe menő, belterjes erdőgazdálkodási módszereivel szemben itt más viszonyokat találtunk. Kanada nagyrészen erdősített és az erdőgazdálkodás külterjes. A fahozam nagyon jelentős szerepet játszik Kanada gazdasági életében, emellett minden külterjesség dacára a kanadai erdőkben majdnem minden emberi tevékenységnek van helye. Ezeket a tevékenységeket szükséges összeegyeztetni egymással és az előadódó lehetőségekkel, felhasználni az úgynevezett multiple use elméletét. A fatermékek jelentős része kémiai feldolgozás útján került piacra, papírpép, valamint ragasztott és faforgácslemezek formájában. Az őstermelés szintjén kihasznált erdők nem teszik lehetővé a klasszikus európai erdőművelés alkalmazhatóságát. Ehelyett a tűz- és erdővédelem kap nagyobb szerepet az erdőgazdálkodásban. A hatalmas vágásterület nagytömegű fakészletét óriási gépekkel termelik ki és közelítik, ugyanakkor telepítési munkára a legkezdetlegesebb eszközöket használják. A fentebbi néhány kitétel csak nagy általánosságban jelzi a változást, amik-

be otthoni viszonyainkból belekerültünk és amire nem voltunk kellőképpen felkészülve. Így új tanmenetünk kialakításánál azt az elvet követtük, hogy hallgatóinkat bevezessük egy általános szakmai jártasságba, amivel majd el tudják látni az első szakmai állásukat. Ezekre az ismeretekre rá tudják majd építeni a gyakorlatban felszedett tudásukat, esetleg tovább tanulnak majd egy szakosított képzés elnyeréséért, mely mindkét esetben képessé fogja tenni őket egy magasabb erdészhivatás ellátására. 1957 szeptemberében, amikor az oktatást újra megkezdtük, a közeljövő biztatónak mutatkozott.

Fontos határozatok voltak ezek, mert megalapozták a Sopron Divisio későbbi ügymenetét, amely elől nem volt kitérés 1961-ig, addig amíg a Divisio létezett. A kari tanács javasolta az ifjúságnak, hogy az október 23-i néma tüntető felvonulásokat a Vancouveri Egyetem főútvonalán tartsák meg. Továbbá a tanács Father Zsigmondot, a magyar templom plébánosát hívta meg angol órák tanítására a hallgatók kezdő nyelvi tanfolyamára. Az angoltanulás nehezen indult, amíg lassan mindenki túl nem jutott a kezdeti nehézségeken.

Annak dacára, hogy a kanadai szakma gyakorlásában hallgatóink nem használhatták az erdőmérnöki címet (forest engineer), munkájukat erdőmérnöki vonalon kívánták folytatni. Ehhez szükséges volt, hogy tagjai legyenek a Brit Columbia-i Hivatásos Mérnök Egyletnek (Association of Professional Engineers of British Columbia). Ez az egylet lehetővé tette a tagságot, ha a jelentkezők négy műszaki tárgyból levizsgáznak. Dr. Meyers M. David, a mérnöki fakultás dékánja 1962-ben felülvizsgálta tanmenetünket, és úgy találta, hogy a Mérnök Egylet elég ha két műszaki tárgyból kéri a vizsgákat. Sajnos a Mérnök Egylet elnöke, Robert W. Wellwood visszautasította ezt a javaslatot azzal az indokkal, hogy a soproni jelentkezők közül többen elbuktak abból a két tárgyból, amit Meyers dékán kihagyni javasolt. Vagyis azt akarta bizonyítani, hogy az a két tárgy nagyon fontos a mérnöki gyakorlathoz, ezért meg kell azokat tanulni és le kell belőlük vizsgázni, hogy valaki hivatásos erdőmérnök legyen. Később bebizonyosodott, hogy a jelentkezők nem azért buktak meg, mert a két műszaki tárgyban ismeretük hiányos volt, hanem szakmai munkájuk kezdetén még nem rendelkeztek elég angol nyelvtudással.

Megbeszélés az ifjúsággal a diplomáról, 1957. február 5-én

A kérdésekből arra lehetett következtetni, hogy a tagok fejlődőképeseek, és ha a szélsőségeket kiküszöbölhetjük, amelyek nélkülözik a realitást, meg lehet érteni a tagok nyugtalanságát. Röviden el lehetne intézni az ügyet azzal, hogy minden egyetem olyan diplomát ad, amilyen a tanári kar felmérése alapján a tanulmányoknak megfelel. Itt abban a helyzetben vagyunk, hogy a

soproni erdőmérnöki oklevélnek megfelelő fakultás a U. B. C.-n nincsen, mert a BSF elsősorban biológiai profilú, a BScF viszont túlzottan mérnöki profilú. Egyben azonban megegyezik a két diploma, hogy mindkettő egyetemi oklevél és nem erdőőri szakvizsga vagy technikus oklevél, amint azt egyesek Magyarországon feltételezik. Mi tehát a megoldás: a U. B. C. kimutatás ismertetése, a diploma felhasználásának lehetőségei, a diploma szövegezése.

Ami elsősorban az állások gyakorlásához szükséges lesz, az az, hogy a végzettek beiratkozzanak a B. C. Association of Professional Foresterbe vagy az Association of Professional Engineersbe. Mindkét egyesületi tagsághoz szükséges két évig tartó gyakorlati munka és egy tézis kielégítő megírása. A mi esetünkben tanulmányaink tartalma következtében mindkét egyesületbe lehetséges a felvétel. Az ifjúsággal folytatott megbeszélés ezzel véget ért.

A fakultás ügymenete

Egy évi gyakorlat után az egyetemi adminisztrációban, meggyőződünk arról, hogy minden intézkedést egyetemesen kellett megtennünk a tanári kar tagjaiból álló bizottság jóváhagyásával. Az 1958. év kezdeti időszakában a következő feladatok megoldását kellett a kari tanácsnak előkészíteni és javaslatokkal ellátni a U. B. C. egyetemi bizottság elnökségének: A magyar hallgatók beolvadását a kanadai társadalmi életbe; a kimaradt hallgatók sorának egyengetését jövőjük kialakításának érdekében; akik kimaradtak, azokat meggyőzni, hogy iratkozzanak be a U. B. C. más fakultására.

Az első két nyári gyakorlat után, a hallgatók közel egyharmada arról győződött meg, hogy az erdész szakmát nem volnának képesek hivatásszerűen folytatni itt Kanadában.

A Sopron Divisio valósága

Ahhoz, hogy a Sopron Divisio hivatalosan tudjon működni, meg kellett teremteni a jogi alapokat a U. B. C. adminisztratív útvesztőin belül. A Sopron Divisio (S. D.) U. B. C.-hez való viszonyát, vagyis helyzetének, jogainak és pénzügyeink jogalapokra való lefektetését az 1957. május 3-án tartott értekezleten határoztuk meg. Az értekezlet szavazattal bíró tagjai voltak rajtam kívül a U. B. C. pénzügyi, személyzeti és oktatás ügyek felelősei. Az ülésen tolmácsot kellett alkalmazni, mivel az én angol beszédem akkor még nem volt alkalmas hivatalos tárgyalásokra. Sajnos a tolmács angol beszéde sem volt teljesen tökéletes. Észrevettem, hogy néhány kérdésben tolmácsolása sántikálva adta vissza az érvek és elfogadás megszövegezett határozatait. A

leglényegesebb pontok a következők voltak, amiket ez az értekezlet megtárgyalt és törvényerővel bíró határozatnak elfogadott:

A.) Az értekezlet elfogadta a U. B. C. és S. D. hivatalos kapcsolataként az „Affiliation” fogalmát, vagyis a S. D. teljes jogú tagságát a U. B. C.-n belül. Ez nagy horderejű határozat volt, mert még eddig nem fordult elő a kanadai felsőoktatás gyakorlatában, hogy egy idegen ország oktatási egységét a kanadai egyetem szintjére emelték volna.

B.) Az S. D.-nél végzett hallgatók ugyanazt az oklevelet kapják, mint amit a U. B. C. erdészeti fakultása ad a végzetteknek, vagyis (B.S.F.), az erdészeti tudományok oklevele. De az oklevelet azzal a záradékkal kell majd ellátni, hogy az egyenrangú a Soproni Erdőmérnöki Egyetemen végzettek oklevelével (Equivalent to Okleveles Erdőmérnök, Graduate Forest Engineer from Sopron University, Hungary).

C.) Oklevelet csak a U. B. C. adhat ki, és csak az elnök írhatja alá. Ez nehézséget okozott olyan esetekben, amikor otthon záradékolt hallgatók oklevelet akartak kapni a U. B. C.-n. Hogy ezt megtehessük, a hallgatót legalább egy félévre be kellett íratni fakultásunk utolsó évi tanmenetébe.

D.) Elhatározást nyert, hogy minden S. D. jogi természetű ügye, ami a U. B. C. ügymenettel kapcsolatos egy, az értekezlet által létrehozott „council” hatáskörébe tartozik és csak a council hozhat jogerős rendelkezést vagy határozatot.

E.) Az S. D. minden költségvetéssel és pénzkezeléssel kapcsolatos ügylete a U. B. C. pénzügyi osztályához tartozik a board of governor felügyelete alatt. A S. D. pénzt nem kezelhetett. Nem is volt mit.

F.) Az S. D.-hez tartozó tanárok fizetése négy osztályra lett besorozva: tanár 3000 dollár/év, amihez kiegészítés jött, az oktatási óraszámok arányában (kb. 300 dollár/tantárgy); docensfizetés 3000 dollár/év; adjunktus 2000 dollár/év; óraadó vagy gyakorlatvezető: 1200 dollár/év. Ehhez az átlagfizetéshez pótlékként a bevándorlási hivatal által kifizetett összeg volt 65 dollár/hó volt családtagonként.

Létszámadatok a Sopron Divisio megindulása idején

A tanári kar létszáma 28 fő volt és ezen kívül volt még egy irodai alkalmazott. Az első év szeptemberében 196 hallgató iratkozott be. Ezeknek a hallgatóknak kor szerinti eloszlása a következő volt: 36% volt a 18–20 évesek aránya; 31% a 21–22 éveseké; 26% a 23–24 éveseké és 7% a 25 éven felüliek korosztálya.

A beiratkozott hallgatókból 28-an 1958-ban, 70-en 1959-ben, 20-an 1960-ban és 23-an 1961-ben végeztek. Még 1958-ban 56 hallgató távozott végzés nélkül.

A tanári kar létszámkerete évről-évre csökkent, amiből nehezen megmagyarázható érvelések keletkeztek. A létszámkeretet véglegesen a tanács határozta meg. Az 1959/60. évre a Board 10 tanári és három adminisztratív állást engedélyezett. A személyek kiválasztását az S. D. dékáni tanácsa javasolta és az alábbiak szerint választotta ki őket:

a.) A maradék két évfolyam tanulmányi érdekeinek legteljesebb kielégítése és az oktatási nívó csorbítatlan fenntartása.

b.) A volt soproni fakultás tényleges tanárai, továbbá az ERTI-ben kutatási munkát végzők előnyben részesítése.

c.) Szociális szempontok, mint a magasabb kor következtében nehezebb elhelyezkedési lehetőségek, fiatalabbak esetében családi állapot és a gyerekek száma.

Oktatási tervzet Vancouverben 1957/58 években

A gazdaságtani és pénzügyi tantárgyak előadására Koller Pál erdőmérnököt hívtuk meg az Egyesült Államokból az 1958. év második félévére. Ezek a tantárgyak nem voltak kötelezők, de felvételük nagyon hasznos volt, mert gyakorlati tájékozódást adott az előttünk ismeretlen kapitalista rendszer gazdasági gépezetéről, amit Koller tökéletesen sajátított el a 20 esztendő amerikai üzemi gyakorlatában.

Már az első évtől különös hangsúly esett a tűzvédelem ismertetésére, mert Kanadában és főleg Brit Columbiában nagy erdőterületek estek áldozatul a tűznek, különösen az északi erdőterületeken. Egy ezzel kapcsolatos ismertetésemet a montréalai magyar rádió is sugározta. Érdekes véletlen, hogy ezt a közvetítést Magyarországon is fogták a BBC angol rádió közvetítésében. Ismerőseim leveleikben emlékeztek meg arról, hogy hallották kanadai beszámolómat.

Az utána következő évfolyamok szigorlati rendszere a következő volt: első két év után matematika, növénytan és földmérés; a negyedik év végén erdőművelés, erdőfeltárás és erdőrendezés.

A hat évi oktatási terv költségvetése mintegy másfélmillió dollárt tett ki, ami adományokból, befolyt tandíjakkól és a kormányzat emigrációs hozzájárulásából lett volna fedezhető. A pénzt az egyetem pénzügyi hivatala kezelte, de mi sohasem láttunk elszámolást a ki- és befizetett összegekről.

A soproni Erdőmérnöki Főiskola – Sopron Division of Forestry Faculty of U. B. C. működési szabályzat²

²A Működési Szabályzat tervezetét hozzászólás végett kiküldtük az oktatási bizottság tagjainak. Javaslatokat tettek a módosításra: Apt Ödön, Adamovich László, Fodor Gyula, Jablanczy Sándor és Kornya Lajos. A hozzászólásokat a tervezet szövegébe bedolgoztuk és 1961.

Az 1956. évi magyar szabadságharc után Ausztriába menekült Soproni Erdőmérnöki Főiskolát a kanadai kormány és a vancouveri U. B. C. azzal hívta meg Vancouverbe, hogy ott működését tovább folytassa. A kiegészített tanári kar és közel 200 hallgató az 1956. év december végén indult el Európából és 1953. januárjában érkezett meg Brit Columbiába. Egyetemünk mint a U. B. C. erdészeti karának osztálya 1957. évi szeptember hóban kezdte meg működését. Ebből a szervezeti viszonyából folyik, hogy alapvető szervezeti és gazdasági vonatkozásokban a U. B. C. érvényes szabályzata és irányelvei szerint működik. A főiskola kapcsolatát a U. B. C.-vel elnöke által szervezett Advisory Committee látja el, melynek tagjai közt szerepel a főiskola dékánja és 2 tanára.

1. A szabályzat célja

A főiskola feladata biztosítani, hogy az 1956. évi szabadságharc célkitűzéseinek és a selmec-soproni hagyományok szellemében végezze munkáját az ifjúság szakemberré való nevelése és hazánk, valamint a magyar nemzet jóhírének növelése érdekében.

Annak tudatában, hogy eredményt és megbecsülést leginkább rendszeres és fegyelmezett munkával lehet elérni, adott kereteinken belül jelen szabállyal magunk határozzuk meg működésünk módszereit.

2. A főiskola szervezeti felépítése

A Soproni Erdőmérnöki Főiskola a forradalom során a Soproni Műszaki Egyetem Erdőmérnöki karává alakult és olvadt be a Vancouveri Egyetem erdőmérnöki karába az alábbi címmel: Sopron Division of Forestry Faculty U. B. C.

A főiskola vezetője Roller Kálmán egyetemi tanár, dékán, akit a URC Advisory Committee-je, illetőleg a Forestry Faculty dékánja kapcsol a szenátushoz. A főiskola dékánjának tanácsadó szerve a kari tanács által évenként megválasztott dékáni tanács. A főiskola vezető szerve az összes oktatót magában foglaló kari tanács, melyet szükség szerint a dékán hív össze.

3. Oktatási rend

A főiskola a U. B. C. szenátusának határozata értelmében addig működik, amíg összes hallgatóját erdőmérnökévé képezi. Vagyis 1961. év májusáig. A működés I. és II. évében 9 szemeszteres időtartamú tanterv, az utolsó két évben pedig 8 szemeszteres tanterv szerint végeznek hallgatóink. Erre a U. B. C. rendszeréhez való alkalmazkodás érdekében kellett áttérni.

június 1-jéig a Szabályzat szerint folytattuk oktatási munkánkat. A Szabályzat szövegét a Divisio bejáratánál kifüggesztett hirdetőtáblán közzöltük a hallgatókkal.

Az oktatás magyarul folyik, de emellett fokozatosan mind több angol szaktárgyat vezetünk be, úgyhogy az utolsó évben a tárgyak egy része már angol nyelven kerül előadásra.

A U. B. C. szenátusának határozata értelmében a végzett hallgatók olyan U. B. C. oklevelet kapnak, melyben a hagyományos okleveles erdőmérnöki cím (Graduate Forest Engineer) mellett a Forestry Faculty végzett hallgatók számára szokásos Bachelor of Science in Forestry jelleget is megkapják.

Az oktatók a U. B. C. tanári karába tartoznak mindaddig, amíg oktatói tevékenységük az évfolyamok fogytával fokozatosan meg nem szűnik.

A tanítási idő fő kereteit a U. B. C. évenként egységesen szabályozza. Ezenkívül főiskolánk számára tanítási szünnap még március 15. és október 23. Egyéb napokon bármiféle rendezvényt szervezni vagy ilyenén résztvenni tanítási időben csakis a dékán előzetes engedélyével szabad.

A félévenként rendelkezésre álló oktatási időt arányosan beosztott tantárgyi program alapján kell felhasználni úgy, hogy a jóváhagyott tantervben igényelt heti óraszám a félév végéig teljesen ki legyen töltve előadási és gyakorlati anyaggal. Tankönyvek hiányában gondot kell fordítani arra, hogy a hallgatók az előadáson készíthessék el a tanuláshoz szükséges feljegyzéseiket.

Eredményes gyakorlati képzés érdekében az egész félévre szóló gyakorlati tervet kell kitölteni. Külső munkát igénylő tantárgyak gyakorlati tervei- ben, rossz idő esetére előre megfelelő szemináriumi foglalkozást kell szervezni. Más tárgyak óráit is érintő gyakorlatot, vagy kirándulást csak a dékán engedélyével szabad szervezni. Külső gyakorlatokra, különösen a nyári szemeszter utolsó heteit kell intenzíven felhasználni.

A jóváhagyott tanterv (heti óraszám és tanrend, óra és terem beosztás) a dékán engedélye nélkül semmi vonatkozásban nem változtatható meg.

Az angol nyelvi és szaktárgyi oktatásban az illetékes kar rendszere az irányadó.

A hallgatók kötelesek az előadási és gyakorlati órákat látogatni és az előírt munkákat időben elkészíteni. A tanárok a látogatást névsorolvasással és a gyakorlati munkák nyilvántartásával tartoznak ellenőrizni. Vizsgára nem bocsátható az a hallgató, aki 3 alkalommal igazolatlanul hiányzott. A gyakorlatok igazolt mulasztásának pótlására a tanszék külön rendelkezést ad ki, ha az ilyen mulasztás 6 hetet nem haladta meg. Ezt meghaladó igazolt mulasztás esetén a dékáni tanács egyénenként dönt az illetékes tanszék bevonásával.

Tanrendszerű elfoglaltság idejére a hallgatók számára semminemű más kötelezettség elő nem írható és meg nem engedhető.

4. Vizsgarend

a.) Tantárgyi vizsgák

A hallgatók egyes tantárgyakból minden félév befejezése után a tanács által meghatározott vizsgaidőszakban és utóvizsga-időszakban kötelesek vizsgáikat letenni. Előterminus csakis a tantárgy órarendszerű befejezése után engedélyezhető, oktatási időn kívül.

A vizsgaidőszakban minden tantárgyból megfelelő számú napokon, de legalább hetenként kétszer kell a hallgatóknak alkalmat adni a vizsgára. Az előzetes jelentkezés kötelező hatályú. Utóvizsgára csak utóvizsgajeggyel szabad fogadni.

A vizsga, a tárgy jellege szerint szóbeli, írásbeli vagy összetett rendszerű. Az angol tárgyak vizsgái az illetékes tanár rendszeréhez alkalmazkodnak.

Az osztályozás ötfokú, szóban és százalékos számban fejezendő ki a következőképpen:

elégtelen 0–49%; elégséges 50–60%; közepes 61–70%; jó 71–85%; jeles 86–100%.

A vizsgaidőszak előtt a dékáni hivatal minden vizsgáztató számára kiadja a vizsgára bocsájthatók névsorát. Ezenkívül vizsgára fogadni csakis azokat szabad, akik külön engedélyt hoznak a dékáni hivatalból.

A vizsgáztató az eredmény jelentést az utolsó vizsganap után, illetőleg az u.v. napján tartozik a dékáni hivatalnak beadni.

b.) Szigorlat

Az első szigorlat tárgyai a matematika, a növénytan, a talajtan és a földmérés. Ezen tárgyak utolsó vizsgáján a tantárgy fontosságának és szigorlati jellegének megfelelő összefoglaló vizsgát kell tartani. Ezekon a vizsgákon elégséges eredmény nem fogadható el.

A második szigorlat az absolutorium után és az összes vizsgák eredményes letétele után esedékes, a tanács által megállapított időben és bizottság előtt. A szigorlat tárgyai: Erdőhasználat és Fatechnológia; Erdőművelés; Telepítés és Erdővédelem; Szállítóberendezések; Erdőrendezés és Üzemszervezés.

5.) Szabályzat kihirdetése és érvénye

A Szabályzat megfelelő példányszámban kerül kiadásra az összes érdekelt számára. Minden évnnyitó alkalmával fel kell rá hívni a figyelmet. Érvénye kiterjed a főiskolához tartozó minden személyre, hatálya a kari tanács jóváhagyásával kezdődik, és a főiskola működésével szűnik meg. Alkalmazása a dékán és a kari tanács hatáskörébe tartozik. Megszegése esetében a kari tanács fegyelmi bizottságot küld ki, amely a tanács utasítása értelmében jár el és terjeszt javaslatot a tanács elé, döntés végett.

Függelék

A főiskola megszűnése után annak irattárát, emlékeit és minden egyéb, történeti szempontból érdekes tárgyát olyan szabad világban élő, emigrációs kultúrszervezetnek kell átadni, melynél ez az utókor számára leginkább biztosítottnak látszik. Gondoskodni kell arról is, hogy a U. B. C.-n itteni működésünk emléke méltó módon megörökíttessék.

Vancouver, 1958. május hó.

A Kari Tanács megbízásából:

Roller Kálmán
dékán

Ügyvitel a Sopron Divisio keretén belül

A tanári karon belül a lehetőséghez képest szervezett együttműködés biztosította a zavartalan ügymenetet. Felkértem a tanári kar tagjait, hogy előadási és gyakorlati naplót vezessenek, aminek alapján az időnként összeülő kari tanács terveket készíthetett az oktatáshoz. Minden évfolyamnak volt egy tanulmányi felelőse a fiatalabb oktatók közül választva, akik szoros kapcsolatot tartottak a hallgatókkal, és így pontosan tájékozódni lehetett a Divisióon belül történekekről.

Az esti oktatás tanterem hiánya miatt sok hátránnyal járt. Tájékoztatásul közlök egy tantárgyi időbeosztást:

Szállítóberendezések tanszékének időbeosztása

Hétfő: előadás 15:30-tól 17:30-ig, majd 21:00-tól 23:00-ig

gyakorlat: 19:00-tól 21:00-ig

Kedd: gyakorlat: 19:00-től 21:00-ig

Szerda: előadás 14:30-tól 16:30-ig

Csütörtök 14:30-tól 15:30-ig

Péntek 16:30-tól 17:30-ig

Hasonló megterheléssel tanította Salamon Marion a fatechnológia tantárgyait, ugyancsak hasonló volt a terhelés a mechanikai tanszéken.

A hallgatók tandíja

A tandíj összege azonos volt minden évfolyam hallgatója számára. Egy évi tandíj 272 dollár volt, amihez hozzáadtak 10 dollár betegsegély biztosítási díjat és 19 dollár alma mater-tagdíjat. Voltak akik ezt az összeget nem tudták megfizetni, azok megfelelő indokokkal kérhették a tandíj elengedést, vagy kamatmentes kölcsönt kaphattak az egyetemről. Főleg a családosak kaptak könnyítést, ha állás hiányában a nyár folyamán nem voltak képesek eleget keresni.

Hallgatóink közül a szerencsésebbek a tartományi erdőhivataloknál kaptak állást és erdőbecslési munkát végeztek. Munkájuk kiterjedt az erdőkészletek osztályozására (kor, fafaj, sűrűség és fmagasságmérés), amit földi úton végeztek, majd a lehetőséghez képest légi úton ellenőriztek. Az 1957. évi becslési előirányzat harmincöt millió kataszteri holdnyi erdőterület volt. A munka elvégzésére 150 egyetemi hallgatót alkalmaztak a különböző fakultásokból választva. A munkadíj, kor és rátermettség szerint havi 210-tól 303 dollárig terjedt, hatnapos heti munkaidőben. Hallgatóink ilyen munkában megkeresték a 6–700 dollárt egy nyáron, amiből a tandíjat általában tudták fedezni.

Egészségügyi szolgálat

Az egészségügyi szolgáltatásokért a hallgatók évi 5 dollárt fizettek. Az orvosi ellenőrzés főleg a fertőző betegségek meggátlására szorítkozott. Azonkívül fontos feladat volt a hallgatók természetes környezetének egészséges színvonalon való tartása. Rendszeresen végezték a hallgatók évi orvosi felülvizsgálatát, amibe tartoztak a röntgen és szívizvizsgálatok. A sportot illetően a tornaszakos hallgatók különleges orvosi vizsgálatokban részesültek. A kórházi ápolásra szoruló betegeket szakorvosok kezelték. Az egyetemnek húszágyas korszerűen felszerelt kórháza volt. Hallgatóink a négy egyetemi esztendő alatt viszonylag jól bírták a környezeti változást, minden nagyobb betegség nélkül fejezték be egyetemi pályafutásukat. Sokakat inkább lelkiileg viselt meg az átélt változás, hazátlanság, szülői szeretet hiánya, a magukra utaltság, az életkörülmények változása, amibe beletartozott az étkezés és az otthon kényelme is. Néhányan, különösen a fiatalabb korosztályba tartozókban, az idegkimerültség jelei mutatkoztak, ami szokásos emigrációs betegség, különösen azoknál, akik szorosabb családi kötelékből szakadtak ki.

A magyar hallgatók megjelenése kitűnt a szokásos kanadai külsejű diákok közül, testalkatuk, magatartásuk tekintetében nagyban különböztek azoktól. Ez feltűnt az egészségügyi szervezeteknek. A Szövetségi Egészségügyi Minisztérium megfigyelési célból egy kísérleti vizsgálatot kezdett. A kérdések nagy része fiziológiai jellegű volt, és főleg a hallgatók előbbi életére vonatkozott.

Az otthoni táplálkozás, munka, sport, továbbá az egyéni társadalmi hozzáállás, szülők helyzete, egészségi állapota, stb. voltak a kérdések. A kérdező egy magyar származású minisztériumi alkalmazott volt, Balta Mária, aki tökéletesen bírta az angol és magyar nyelvet, így az interjúk semmiféle nehézséget vagy félreértést nem szenvedtek. A kísérlet eredménye kimutatta, hogy a magyar hallgatók egészségi állapota, ereje és aktivitása sokkal jobb, mint az ugyanolyan korú kanadai diákoké, és bár a táplálkozásuk egysze-

rúbb volt otthon is és itt is, mint a kanadaiaké, sokkal erősebb testalkattal és tevékenységi készséggel rendelkeznek. A Dr. L. B. Bett által 1958-ban készített, erre vonatkozó dokumentáció a Department of National Health and Welfare-nél (Ottawa) megtalálható.

Pénzügyi problémák és megoldások

A liberális kormány minden bevándorlónak havi 65 dollárt fizetett 1958. május 1-jéig. Ez az összeg szerény megélhetést biztosított mind a hallgatók, mind a tanárok számára. Különösen a nagyobb családoknak volt ez a havi 65 dollár előnyös, vagy azoknak, akik összefogtak egy nagyobb háztartás fenntartására. A hallgatók legtöbbször a tandíjat nyári keresetéből fedezni tudta.

Fakultásunkat sok támadás érte az egyetem és a tartomány baloldali szervezetei részéről. Kifogásolták a kormány támogatását és a képviselőházban is tiltakoztak a nekünk nyújtott segítség ellen. A segítség jogos volt, mert minden bevándorló megkapta. Bert Herridge, a kommunista párt titkára a képviselőházban élesen kirohant a magyar emigránsok ellen. Kifogásolta, hogy az előző liberális kormány 450 000 dollárt fordított a 305 magyar bevándorolt egyetemi hallgató taníttatására. Vádolta Pickersgillt, hogy túlzásba viszi a magyarok támogatását. Kifogásolta, hogy a vezető vállalatok előnyben részesítik a magyar diákokat és végzett szakembereket a foglalkoztatásban.

Egyik hallgatónk, aki azóta egyetemi tanár lett, az egyik torontói egyetemen újságcikkben válaszolt neki. Igaz, hogy a magyar diákok sok jóban részesülnek a kanadai társadalom áldozatkészségéből és ezért van az, hogy a magyar diákok nem érzik magukat bevándorlónak Kanadában. De Herridge rosszindulatú megjegyzései miatt úgy érzi magát, mintha bevándorló lenne egy idegen országban. Herridge valószínűleg azért támadja a magyar diákokat igazságtalanul, hogy ellentétet szüljön megállapításaival, amik alaptalanok a magyar és kanadai diákok között. Senki a soproni diákok közül nem kapott több segílyt a kormánytól, mint a szokásos bevándorlók, akiknek ezt a jogot a kanadai alkotmány biztosítja és nem a liberális párt jóindulata.

A parlament nem sokat adott Herridge Bert támadására, mert bebizonyosodott, hogy állítása minden alapot nélkülözött. Ez az incidens inkább használt a végén hallgatóinknak, mint ártott, mert a vállalatok szívesen jöttek a segítségünkre, hogy hallgatóinkat nyári álláshoz juttassák. Sőt, maga Diefenbaker írt levelet hozzám, amelyben biztosított jóakarataról. Külön felhívta a munkaügyi miniszter figyelmét a soproni munkára jelentkezőkre és helyzetük tanulmányozására, hogy megfelelő segítséget nyújthassanak. Diefenbaker személyes levélben köszönte meg szerencsekívánataimat a minisz-

terelnöki megbízásával kapcsolatban, és kifejezte megelégedését Kanada iránt tanúsított magatartásunkért és hallgatóink igyekezetéért, hogy tanulókkal fejleszthessék a későbbiekben Kanada erdőiparát.

Az új bevándorlási miniszter is válaszolt. Faircloughné biztosított minden indokolt segítség lehetőségének eléréséről, amelyek a kormány részéről számunkra megadhatóak.

A kanadai faipar szintén megígérte támogatását a nyári munkák kiosztásával kapcsolatban. Érdekes volt megismerni a kapitalista pénzügyi gépezet munkáját, hogy miként lehet nemes célokra pénzt gyűjteni és pénzügyi alapot biztosítani. Az egyetem elnöke, MacKenzie nagy mestere volt ennek, hiszen az egyetem fejlődése tisztán az elnök ügyességén múlt, hogy miként tud pénzt szerezni a tőkésektől és vállalatoktól. Nagy ünnepi ebédet rendezett az összes brit columbiai faipari vezető számára. Az ebéd alatt előadta, hogy miként csökkentette le a kormány a soproniak pénzügyi segítségét, amivel tulajdonképpen Kanada kormánya megszegte a soproni fakultásnak tett ígéretét. De véleménye szerint nem szabad megtörténnie annak, hogy a soproniak támogatás nélkül maradjanak, ezért úgy érzi, hogy a brit columbiai faiparnak és tartományi kormánynak kell átvenni a felelősséget, hogy ezt a csorbát kiköszörüljék. A jelenlevő pénzemberek és vállalatvezetők megértették kérelmét, és minden habozás nélkül összeadták a szükséges összeget munkánk folytatásához és a soproni fakultás működéséhez.

Ez az ebéd arra is jó volt, hogy újra felidéződjék 1956-os forradalmunk emléke. MacKenzie hosszú beszédben vázolta az akkori eseményeket és a magyar ifjúság hősiességét. Ez az esemény, mondta, talán örökké fog élni a kanadai emberek emlékében is. Ez azt jelentette, hogy a forradalom után a kanadai társadalmat képviselő üzletemberek átértékelték az 1956-os események jelentőségét. Ennek a kampánynak az eredményeként a hallgatók elhelyezkedésében is javulás állott be, és 1959. július végére egyetlen végzett hallgató sem volt állás nélkül. Volt olyan vállalkozás, ahol 10–12 hallgató kapott alkalmazást, és talán viccnek hangzott, de a hallgatók arról beszéltek, hogy egyes vállalatoknál be kellene talán vezetni a magyar nyelv használatát, hogy az alkalmazottak jól meg tudják érteni egymást. A továbbiakban pénzügyeinket, az egyetemen alakított pénzügyi bizottság rendezte, amelynek az elnöke Dr. Deutch volt. Dr. Deutch egyik őse magyar származású volt, Délvidékről jöttek ki valamikor nagyszülei, de ő már itt született. A magyar ügyet nagy rokonszenvvel pártfogolta, és mindent megtett, hogy a soproni főiskola anyagi dolgai rendezve legyenek. Távozása után a pénzügyi bizottság elnökségét E. D. MacPhee vette át.

Az adakozók közül ki kell emelnem Leon Koerner urat, többszörös milliomos fatermelőt, akinek nagy faipari vállalkozása volt akkor Brit Columbiában, és rokonságában több magyar ős szerepelt. Ő volt az egyetlen ta-

lán a faipari emberek közül, aki mindig megsegített bennünket, amikor szükségben voltunk. Hogy a U. B. C. mennyi pénzt gyűjtött össze és könyvelt el számlánkon, azt sohasem sikerült megtudni. Bizonyára nem kevesebbet, mint amennyire szükség volt fenntartásunkhoz. Amikor a főiskolát bezártuk, a U. B. C.-ről értesítettek, hogy még 200 dollár maradt a soproni számlán, amit „soproni alapítványként” kértem elkönyvelni valamilyen jótékony célra. A hallgatók jövője a továbbtanulás terén tehát biztosítottnak látszott. Ha tekintetbe vesszük nyári keresetüket is, valamennyiüknek megvolt a lehetősége a továbbtanulásra, mert az élet fenntartásán kívül az egyetem-től megfelelő kölcsönöket kaptak, amiből a tandíjakat fedezni tudták. Több gondot okozott a tanárok további sorsa, mert ezekben az időkben súlyos foglalkoztatási gondok voltak az egész erdészeti iparban és így a nyári állások nem nyíltak meg az oktatók nagyrésze előtt. Abban az időben sokan a kanadai erdőmérnökök közül is állás nélkül voltak. Mindenesetre addig, amíg a tanárok a Divisio szolgálatában fejtették ki működésüket, egy bizonyos fizetést kaptak a U. B. C.-től. A pénzügyi bizottság lépcsőzetes fizetési fokozatrendszerrel állapított meg az óraszámok és a tanügyi elfoglaltság alapján, amely összeget folyósították az egész tanév alatt. A nyári szünetben csak azokat fizették, akik nem kaptak állást a faiparban. A személyenkénti fizetési fokozat alapja az emigrációs hivatal által korábban fizetett 65 dollár havonkénti összeg volt, amihez egy bizonyos kiegészítést adtak, ami azonban nem közelítette meg a U. B. C. tanárok fizetésének szintjét. Deutch szerint a soproni kar tagjai fizetés tekintetében nem voltak azonosíthatók a U. B. C. tanárokkal, és nem is élvezhették a U. B. C. tanároknak azt a jogát, hogy más helyről is fizetést kaphassanak. Szerinte a soproni fakultás fenntartása szükségmegoldás és ideiglenes volt, lényegében egy segítő akció. Az 1957/58-as tanév az anyagi problémák megoldásával telt el, melyek végeredményben sikerre vezettek, mert a tanítást és a tanulást tovább lehetett folytatni.

Elkerülhetetlen, hogy derűre ne ború következzen, így néha reánk is ráncszakadtak a csalódás napjai. Ez következett be akkor, amikor a Liberális Kormány 1957 végén megbukott, és helyüket a konzervatívok vették át, akik nem voltak hajlandók a liberálisok által kilátásba helyezett segítséget a főiskolánknak megadni. Ez a segítség egy bizonyos összegű kormánytámogatást jelentett volna arra az esetre, ha más forrásból nem tudtunk volna a fenntartásunkhoz pénzt szerezni. Sok tárgyalás követte ezeket a híreszteléseket, és az igazgatótanács felhatalmazta a dékánt, illetőleg a Sopron Divisio vezetőjét, hogy levelet intézzen az új miniszterelnökhöz, aki a kormányt akkor vezette.

A Sopron Divisio tanárainak nyári munkája.

Az 1958. év július–augusztus hónapjaiban a kar egyes tanárai felajánlják munkájukat a U. B. C. vagy a victoriai kutatóintézeteknek. Együttműködésünk felhasználható lenne az intézményeknél folyó vagy tervezett kutató munkában, illetőleg a tanulmányi gazdaság és más oktató létesítmények, kísérletek előkészítésében.

Célunk úgy használni fel a nyári szüenidő egy részét, hogy egyrészt helyi ismereteinket és angol nyelvtudásunkat fejlesszük, másrészt, hogy szakmai tapasztalatainkat a kanadai gazdasági élet rendelkezésére bocsássuk.

Az alábbiakban néhány javaslatot teszünk egyes tanáraink számára leginkább megfelelő munkakörökben szóbajöhető tevékenységekre.

Erdőművelési és erdőtelepítési tárgykörben: Tarvágási területek megmaradó élőanyagának hatása az új generációra és káros hatásának csökkentése. Fiatal újulatok és telepítések elemzése és kísérleti területek beállítása, növekedésük vizsgálata a nevelési módszerek kialakításának érdekében erdőtípusonként. Állományelemző vizsgálatok állandósítása mintaterületeken, állományszerkezeti vizsgálatok, különös tekintettel a koronák függőleges és vízszintes helyzetének periódusában, vizsgálat az egyes koronabontások után. A szelekció elvének biztosítása és alkalmazása természetes eredetű állományokban. A legproduktívabb vízszintes és függőleges koronájú állományok vizsgálata a fejlődés különböző szakaszaiban, egyes fontos fafajok jellegzetes erdőtípusaiban. A legjobb genetikai és gazdasági tulajdonságú egyedek keresése a fiatal állományokban. Állandósított kísérleti területek kijelölése és elemzése a U. B. C. campus erdeiben. Állományelemzés, koronavizsgálatok, állománynevelési kísérletek. Erdei csemetekertek létesítése néhány fafaj számára. Fásítási kísérletek az északi erróziós hegyoldalak megkötésére. Kopár fásítási terv készítése, errózió kötés, ültetés. Gyűjtemények szervezése, rendszerezése a telepítők és művelők között.

1958. február 5.

Egy új rendszerű élet kezdete

Legnehezebb volt Vancouverben az első hónapok új életstílusának megalkotása. A közel egyéves szétszórtság a csoportot fegyelmetlenül és túl függetlenül tette. Egy olyan szervezetet kellett teremtenünk, ami a demokratikus elveket szem előtt tartva, fegyelmet tudott tartani.

Az első nyár gyakorlatából visszajött hallgatók közül nem mindenkinek tetszett az erdei élet és a munka. Nem volt könnyű hozzászokni a kanadai vadonhoz, kényelmetlen természeti adottságokhoz, mint például a vizes homokból kiáradó legyekhez a júniusi időjárásban és az egész nyáron kellemtelenkedő szúnyogokhoz, amelyek csípése sokakat beteggé tett. Részben ezért, részben az erdészhiányban, az 1957/58-as és az 1958/59-es

tanévben mintegy 51 hallgató hagyta el a Divisiót, így az első évben beiratkozott 191 hallgatóból 140 maradt fakultásunk kötelékében.

A fakultásból kilépett hallgatók helyett újakat vettünk fel, azokból a fiatalokból, akik 1956-ban emigráltak, és kedvet éreztek hozzánk csatlakozni. A csatlakozás végeredményben nem szakmaszeretetből történt, inkább azért, hogy valamilyen szervezett csoporthoz tartozva könnyebben át tudják hidalni a kezdeti nehézségeket. Mi tisztában voltunk ezzel, és a tanári kar sem tulajdonított túl nagy jelentőséget ennek. A lényeg az volt, hogy a felveendő hallgatók megfeleljenek az előképzettség követelményeinek, és legyen az érettségi bizonyítványuk. Legtöbbször magukkal hozták az érettségi bizonyítványt, akik nem, azok elég gyorsan megszerezték az otthon maradtaktól. Voltak olyanok is, akik valamelyik otthoni egyetemen hallgattak már egy vagy két évet. Ezeket az eseteket külön megvizsgáltuk, és a lehallgatott tantárgyak tartalmát összehangoltuk a szükséges előkészítő tárgyakkal. Főleg a Kertészeti Főiskoláról és a Mezőgazdasági Egyetemről voltak jelentkezők. Ezek beillesztése a mi tanrendünkbe könnyen ment, mert hasonló tantárgyakat vettek a tanmenetben.

A lemorzsolódott hallgatók sorsát nem voltunk képesek követni, mert szétszéledtek Észak-Amerikában. Két leány hallgatónk, Dancinger Edit és Tormássy Erzsébet férjhez mentek. André Béla, Borovics József és Oroszlányi Imre még 1957 tavaszán hazamentek az otthoni rokonok kérésére. Vajas Ernő hazatérését nem indokolta. Császár Rudolf és Kalmár Lajos 1958 elején mentek haza, miután kijelentették, hogy nem érdekli őket Kanada és csak kalandvágyból csatlakoztak a fakultáshoz. Mindketten Prince Rupertben dolgoztak egy erdőipari vállalatnál. Boa Sándor és Boncz Ernő hazamenetelük előtt kifejezték, hogy nem értettek egyet a kapitalista politikai és gazdasági rendszerrel. A többiek beiratkoztak a U. B. C. más fakultására, vagy magánvállalkozásokat kezdtek és egyéb szakmában helyezkedtek el. Sokan a hallgatók közül, akik elhagyták a fakultást, pénzügyi nehézségekre panaszkodtak, nem akarták megterhelni magukat a második évben felmerülő kiadásokkal. Mégis, inkább az erdész hivatás hiánya volt az oka annak, hogy eltávoztak. Állást vállaltak, amely a lehetőségekhez képest nem voltak számukra rózsásak a kevés nyelvismerettel. Mások beiratkoztak az egyetem más szakára, amit ígéretesebbnek láttak a maguk számára, mint az erdészetet. A kanadai fakultások hallgatói több tanulmányi ösztöndíjat kaptak, ha az eredményeik kitűnőek voltak.

Hosszú órarendet kellett követnünk, hogy a hatalmas tanrendet, a biológiai és műszaki tárgyakat le tudjuk adni, és lassabban, mintha könyvek álltak volna rendelkezésre. De az eredeti, Sopronban követett tantervünkről nem akartunk lemondani. Szükséges volt az angol nyelvtanulást is rendszeressé tenni a tanmeneten belül. Bevezettük a kanadai erdőgazdasági ismeretek cí-

mű tantárgyat. A megfordított napirend sok nehézséget okozott a hallgatóknak. Az éjjeli egyetemi órák után rendszerint a délelőtti átáludták, délután a háztartást kellett rendbe hozni, így tanulásra és a társadalmi élet gyakorlására nem sok idejük maradt. Ez hátrányos volt számukra az egyetem területén lakó kanadai diákokkal szemben. Több esetben szemére vetették a magyar diákoknak, hogy nem keresik a kapcsolatot kanadai kollégákkal, de nem látták be, hogy ez nem az idegenkedésből ered. Legjobban a sportesemények hiányoztak, de kimaradtak hallgatónk a különböző rendezvényekből is, és csak egymás között éltek társadalmi életet, amit a hagyományos, Sopronban megszokott ifjúsági körben ápoltak. Szakestélyeket és évfolyamvacsorákat rendeztek, amik éltették az egymás iránt érzett barátságot. A kanadai diákok nem értették az indítóokokat, s ez alaptalan megjegyzésekre adott lehetőséget, mert azt hitték, hogy hallgatónk szándékosan vonulnak félre kanadai társaiktól.

Néhány hallgatónak módjában volt autót vásárolni, legtöbbször többen álltak össze a vételre, így az egyetemre járást és esetlegesen a hétfélig kirándulásokat könnyebben meg tudták oldani.

Napfények és árnyékok egy új életben

Az első tanév megkezdése

Miután az oktatási előkészületeket elrendeztük és a tanügyi szabályzatokat a kari tanács elfogadta, 1957. szeptember 23-án megkezdődtek az előadások, tizenegy hónappal azután, hogy az oktatás megszakadt a forradalom kezdetekor. Ez az egyeztetés kihagyás nem jelentett veszteséget a hallgatók számára a tanulmányok folytatásában, ha tekintetbe vesszük, hogy egy életformát kellett átalakítani a kanadai viszonyokhoz, ami időbe telt. Másrésztől, azok, akik nem voltak szerencsések a Sopron Divízióhoz kapcsolódni, mint például a műszaki csoport tagjai – bányászok, földmérők, geofizikusok – csak később voltak képesek egyetemi diplomát szerezni. Sokan abba hagyták tanulmányaikat egyéni pénzügyi problémáik és nyelvi nehézségeik miatt. Az egy csoportban maradt Sopron Divízió hallgatói szervezettebb anyagi feltételek mellett és magyarul tanulhattak, ami akkor felmérhetetlen előnnyel járt.

1957. november 1-jén ismét ülésezett az igazgatói tanács, hogy elhatározza a legidősebb évfolyam szigorlati rendjét, amit 1958 márciusára tűztek ki. Nagyon fontos dátum volt ez az iskola életében, mert első alkalommal bocsájtottunk ki végzett erdőmérnököket a kanadai életbe. Sok függött attól, hogy ezek a végzett erdőmérnökök hogyan állják majd meg a helyüket.

Nehézségekkel természetesen küzdeniük kellett, mert az angol nyelvben még eléggé gyengén álltak. A szigorlati tárgyak az erdőrendezés, erdőfeltárás, erdőhasználat és erdőművelés volt. A U. B. C. erdészeti fakultás tanulmányi bizottsága foglalkozott a Sopron Divisio szigorlati rendjével és a tantárgyak meghatározásával, amelyeknek ismerete szükséges volt a kanadai erdőiparban a munkavállaláshoz. A tanulmányi bizottság elnöke Allen dékán, tagjai a kanadai fakultás kiküldöttei és a magyar fakultás kiválasztott tagjai voltak. A bizottság meghatározta a kiadandó diploma „qualifikációját”, BSF vagy BScF, vagyis erdész vagy erdőmérnök. Előírta a tantárgyak fejlesztését, hozzáigazítva a kanadai erdőgazdálkodási viszonyokhoz. Megvizsgálta a bizottság a tanárok alkalmasságát oktatási, kutatási és a faiparban való alkalmazásra, egyben a tanárok angol nyelvi felkészültségét az említett állások igénye szerint. Javaslatot tettek a Victoriái Kormány Törvényhozó Testületének a Sopron Divisio beolvasására a U. B. C. Forestry Facultyba és egyben a BSF diploma adományozására a Sopron Divisioiban végzeteknek. Miután a BSF diploma nem mutatta ki az erdőmérnöki kvalifikáció jellegét, ez a határozat nagy csalódást eredményezett. A határozat megértése érdekében és az új kvalifikáció elfogadásának indoklására az alábbiak szolgálnak magyarázatul.

Vancouverben az erdészeti egyetemi oktatás 1922-ben kezdődött meg a U. B. C.-n az általános mérnöki karon belül. A U. B. C. az 1939. tanévig erdőmérnöki diplomát adott ki hallgatóinak. Ettől kezdve új tanmenetet vezettek be a mérnöki tagozaton az erdőgazdasági egyéb ismeretek tanítására, aminek eredményeként a BScF-ot felcserélték a BSF diplomával. 1950-ben új, önálló erdészeti kart szerveztek, és kétféle diplomát adtak ki. A mérnöki fakultás a mérnöki jellegű oktatást folytatta azok számára, akik a faipar műszaki ágában kívántak ismereteket szerezni, főleg a papír- és lemezgyártás terén. Ezek a végzetek erdőmérnöki (BScF) oklevelet szereztek. A különvált, önálló erdészeti kar viszont magában foglalta az erdőgazdálkodás biológiai és fatermelési ismereteit, és hallgatóinak a Bachelor of Science of Forestry, illetőleg a BSF diplomát adta ki. 1962-ben a mérnöki tagozat megszűnt, és azóta a műszaki tárgyakat is az önálló erdészeti kar tanmenetében adják elő.

Az önálló erdészeti kar nem kívánt bennünket az általa képzett erdészek fölé emelni, ami hátrányos helyzetbe hozta volna a U. B. C. kanadai karán végzeteket, a soproni végzetekkel szemben. Másrészről a mérnöki kar nem volt hajlandó adoptálni karunkat, miután tanmenetünk felerészben biológiai természetű volt, ami nem volt beleilleszthető a műszaki kar általános tantervébe. A mérnöki diploma el nem ismerése annál is inkább fájónak bizonyult, mert annak, aki a Brit Columbiái Mérnöki Kamarába be akart jutni, hogy jobb állást és megfelelő beosztást biztosítson magának, BScF diploma nélkül négy műszaki tárgyból különbözeti vizsgát kellett tennie.

Az első egyetemi oklevél Vancouverben

Az 1957/58. egyetemi év legfontosabb eseménye volt 1958 májusában az ötödévesek erdőmérnöki diplomájának kiosztása. Az újságok tele voltak ezzel az eseménnyel:

„A British Columbiai egyetem végzői új színekkel gazdagodtak. A graduálók, vagyis a végzetek egyetemi kámzsáján megjelent a piros, fehér és zöld szín, a magyar erdészek nemzeti zászlójának jelképe. Huszonnyolc fiatal magyar kapta meg az erdőmérnöki diplomát a Vancouveri Egyetemen ugyanolyan ünneplés keretén belül, mint azt a kanadai diákoknak tették. Az egyetlen különbség közöttük csak az, hogy a kanadai diákok kámzsáján barna szegély van egy zöld csíkkal. A végzett magyar erdőmérnökök sok esetben, mint munkások kezdik majd meg szakmai pályájukat az erdőgazdaságokban, fűrésztelepeken és egyéb faipari vállalatoknál. Így fokozatosan fogják megtanulni a kanadai erdőgazdálkodás és faipar gyakorlatát és egyben az angol nyelvet is. Aztán majd haladnak előre. Allen dékán szerint ez jó kezdet. A kanadai diákok is így indulnak neki a gyakorlatnak, mint erdei munkások kezdik, ami által megtanulják az erdészeti gyakorlat minden oldalát. A soproni fakultás tanárai és diákjai megtartották a hagyományos magán- és diákéletüket, magánházaikban élnek, és az egyetem területén egy külön épületsort kaptak, ami katonai tábor volt a második világháború alatt. – A soproni fakultás tanmenete 4 éves, azelőtt négy és fél év volt, de a politikai tárgyakat elhagyták Kanadában.

Fények „...telve volt reménnyel minden – mintha tavaszodnék...”

Ez volt a legemlékezetesebb nap számunkra egész emigrációnk alatt. A háromszínű kámzsák viselésével újjászületett bennünk a remény és a biztonság, hogy minden jóra fordult körülöttünk, és megszűnt bennünk a bizonytalanság érzése a jövőt illetően. Úgy éreztük, hogy ez a háromszínű egyetemi gallér ugyanaz, mint amilyen tépett valdenunk volt diákéletünk legszebb éveiben. Erőt adott, hogy áttörjünk minden nehézségen, ami még ránk várhat. Tisztában voltunk azzal, hogy olyan valamit értünk el, amit előttünk még egyetlen egyetemi intézmény sem volt képes elérni. Mi tanítottuk a hallgatóinkat egy idegen országban a saját nyelvünkön, a magunk módszereivel, úgy mint otthon Magyarországon – és egy olyan nemzetközileg elismert oklevelet adtunk kezükbe, amivel minden kontinensen érvényesülhettek, úgy is mint magyarok és úgy is mint kanadaiak. Mindez egy olyan egyetemen történt, ami egyik fellegetvára az angolszász birodalomnak és népiségnek Amerika nyugati partjain. Boldogságunk a sikerek elérésében minden évben megismétlődött, amíg valamennyi diákunk megkapta oklevelét.

Az ötödéves évfolyamnak tulajdonképpen 1957-ben kellett volna végeznie. Ők voltak az egyedüli vesztesek az 1956-os forradalom kivándorolt hallgatói között. A U. B. C. szabályzatok értelmében, ezen az egyetemen csak úgy lehetett oklevelet kapni, ha valaki legalább egy szemesztert végzett, mint beiratkozott egyetemi hallgató. Ezért az ötödéveseket be kellett íratnunk egy csonka szemeszterre az 1958-as tanév elején.

Ez a szabály hátrányosan érintett néhány nyugaton élő volt soproni hallgatót, akiket politikai okokból 1950-ben kizártak az egyetemről és diploma nélkül vándoroltak ki nyugati országokba. Ezeket mindenképpen kárpótolni akartuk és kiadtunk nekik egy U. B. C.-n kelt diplomát aláírással, mint az azokban az időkben szereplő dékánhelyettes, igazoltam a felvett tantárgyak lehallgatását és a záradékolást. A formáság betartására a Divisio illetékes tanárai pótszigorlat megtartásával igazolták a második szigorlat és a diplomaterv megvédésének teljesítését. Az így kiállított oklevelet a U. B. C. qu-sturája pecséttel látta el.

* * *

A végzős hallgatók az utolsó vizsgák letétele után ünnepélyes valéaszalagszentelési szakestélyt tartottak, hagyományosan követve a selmeci szokásokat. Ezt a hagyományos szokást az újjáélesztett Ifjúsági Kör felfrissítette Vancouverben és 1959 tavaszán a végzős hallgatók be akarták mutatni ezt a hagyományt a fiatalabb évfolyamok hallgatóinak. Meghívták erre az alkalomra a helyi sajtó képviselőit is, akik nagy lelkesedéssel számoltak be az eseményről:

„A magyar egyetemi hallgatók könnyekkel a szemükben mosolyognak. Az este a graduálók estje volt. Mosolyogtak, énekeltek és vidám történeteket mondtak, de könnyek voltak szemükben. Ezek a fiúk magyar egyetemi hallgatók voltak, akik tanulmányaik befejezését ünnepelték a Brit Columbia Egyetemen. Ők a vörösök áldozatai. A könnyek nem az egyetemen visszamaradt társaiknak szóltak, hanem az orosz tankok által legázolt és meghalt társaiknak. Tanulmányaikat még Sopronban kezdték, néha egy múlt pillanatban megcsillant előttük a szabadság drága ajándéka, de az meghiúsult a vasfüggöny hatalma mögött. A forradalom leverése után sokan menekültek, szétszóródtak különböző országokban és folytatták tanulmányaikat. Most itt a Korona Kávéházban, csütörtök este, az erdőrnőknők egyik évfolyama, szalagavató ünneplésre jöttek össze. Ez az összejövetel talán az utolsó alkalom számukra, amikor együtt emlegethetik hazájukat és közös emlékeiket. Együtt boroztak, vacsoráztak és régi magyar diáknótákat énekeltek. Kicsit szomorúak is voltak, szabadságharcosok, akik az otthon maradtak szabadságának elvesztésére gondoltak. Angolul még gyengén beszéltek, de tanulták a nyelvet, hogy minél előbb kifejezhessék majd angolul

gondolataikat. Ezen az estén egyetlen egy angol szó sem esett. Magyarul folytatták különös diákszokásaikat. Egyik legerdekesebb ilyen szokás volt, amikor éjfélkor a lámpák kialudtak, majd felgyúltak és a sötétség alatt feltűzték a zöld valétaszalagot jobb karjukra. Ha a szalagon nem volt hímzés, az azt jelentette, hogy a diáknak nem volt menyasszonyjelöltje. Akinek a szalagja hímzett volt, az vagy már házas volt, vagy már volt menyasszonya. Sokaknak meglepetést okozott, amikor látták, hogy titokban kik jegyezték már el magukat. Az egyik valétáló, Háhn Fülöp elmondotta, hogy ennek a szokásnak a kövelése egyike a nagyon régi selmec-soproni hagyományoknak. A zöld szalag viselése pecsételi meg a szerelmesek összetartozását. Ünneplés után a vacsora következett, magyarosan elkészített paprikáscsirke, majd a diákok és tanárok közös éneklésbe kezdtek. És nem volt tévedés a szomorúság a semeikben. A szomorúságot a visszaemlékezés okozta.”

Az oktatás mindenek felett

A második tanév és a következők

Második egyetemi évünk 1958/59-ben megújuló reményekkel indult, s eseményekben dúsz, sikeres évnek bizonyult. A tanári kar szilárd alapnak látta a tanítás folytatásához; tagjai új gondolatokkal, jó tanácsokkal látták el a hallgatókat. Az oktatókat megbecsülték szakmai felkészültségükért, kötelességtudatukért, állhatatosságukért, emberségességükért.

A tanári kar létszáma húsz volt. Az 1959/60-as tanévre az egyetem 13 oktató foglalkoztatását állapította meg, ami azt jelentette, hogy 7 tanárnak kellett új állást keresnie. Erre a leépítésre azért volt szükség, mert a diákok száma évről évre csökkent, illetve az évek múlásával angol nyelvű oktatókat is alkalmaztunk a kanadai viszonyokat ismertető tantárgyak előadására. Ezeket a tanárokat az egyetem erdészeti fakultása bocsátotta rendelkezésünkre.

Árnyak

*...a nap egyformán süt, ki marad árnyékban?
– az az ember gondja! –*

Keserű órákat jelentett számunkra az átszervezés, amely az egymás iránt érzett bizalom megrendülését eredményezte. Különösen az idősebb korosztály számára jelentett problémát a divíziótól való megválás, mert 50 éven felülieknek Kanadában elhelyezkedni nagyon nehéz volt, s ehhez még a nyelvi nehézségek

is hozzájárultak. A fakultást elhagyók kiválasztásában szakmai és szociális szempontok játszottak szerepet. Elsősorban a fiataloktól váltunk meg, másodszorban azoktól, akik Sopronban nem voltak tagjai az erdészeti karnak, illetve azoktól, akik a legkevesebb óraszámmal rendelkeztek. Sajnos, ahogy az már lenni szokott, ha valakinek el kell hagynia az állását, a távozók érzelmileg fogták fel ezt a problémát. Megindult a karon belül az alaptalan vádaskodás, a részrehajlás, az esetleges személyi kapcsolatok kihasználása miatt. Az emigrációs jelenségek alól a soproniak sem lehettek kivételek. Sziklai Oszkár a Kanadai Erdészeti Fakultáson George Allen dékán adjunktusa lett, Sebestyén Lászlót a Frederictoni Egyetem hívta meg fatechnológiai előadások tartására. A többi tanár szintén kapott állást, és így a leépítés idején a tanári karból igazán már senki sem maradt állás nélkül. Az itt maradt kollegák közül többen nyári állást is vállaltak, amely mindenki számára hasznos volt. A tanári karból távozott Kováts István, aki a mezőgazdasági egyetemről jött hozzánk és mezőgazdaságtant tanított; Medveczky Lajos, aki könyvtáros volt, itt német nyelvet oktatott; Szanyi László és Soós József a Dunántúli Erdőgazdasági Vállalattól jöttek hozzánk gyakornokként és Jablánczy Sándornak segítettek az erdőművelési gyakorlatokban; Kurucz Ferenc egykori soproni testnevelő tanárt az U. B. C. foglalkoztatta tovább; Csizmazia Tibort, aki a matematikai előadásokban segédkezett Gerencsér Lászlónak, egy bányavállalat alkalmazta Brit Columbia északi részén. A következő lépcsőben azok távoztak, akiknek megszűntek a tantárgyai. Az alaptantárgyakat oktatókat ugyanis nem oszthatták be a második évre, az erdőmérnöki szaktárgyak előadására. Ezek a tanárok a műszaki karhoz – bányamérnökökhöz, földmérőkhöz és geológusokhoz – tartoztak, akik nem jöttek velünk. Legtöbbjük Torontóban, az Amerikai Egyesült Államokban és Európában telepedett le. Ezért az alaptárgyak oktatására más szervezetektől kellett megfelelő szaktanárt meghívni. Az első létszámcsökkenésbe a következő tanárok estek bele: Gerencsér László bányamérnök, aki matematikát adott elő az első évben; Csányi Elek, aki ábrázolót tanított; Székessy László a mechanikát tanította; Csizmazia József az erdőfeltárási tanszéken volt gyakornok; Veress Sándor a fotogrammetriát adta elő; Papp Ferenc a földmérést tanította. Papp Ferenc azonban mint óraadó még a későbbi években is velünk maradt.

Megoldott problémák

...apály, dagály, fontolatlan öröm, vizsály...

Ennek a tanévnek a problémája az előadások órarendi idejének a betartása volt, amin a U.B.C. tanulmányi osztálya nem volt hajlandó változtatni és lehetővé tenni a rendes napi időbeosztás követését. Így óráinkat este, illetve

az éjszakai órákban kellett megtartanunk, este hattól éjfélig. A tanároknak ez nem jelentett megerőltetést, de a diákok számára igen, és ez tanulmányi eredményeiket nagy mértékben befolyásolta. A hallgatók rendszerint elfáradtak az esti órákra, napközben nem tudtak megfelelően felkészülni és nem tudtak pihenni. Többen együtt béreltek házat vagy szobát, így nem tudták beosztani a pihenésére szánt időt. Sajnos ezen nem tudtunk változtatni egészen addig, amíg az iskolát 1961-ben be nem fejeztük. Ez a hátrány végigkísérte egész tanítási rendszerünket a U. B. C.-n való jelenlétünk során.

1959-ben felvetődött a kanadai tárgyak átvételének kérdése, illetve a Sopronban előadott tárgyak kibővítésének lehetősége a kanadai viszonyokhoz mérten. Erre a U.B.C. erdészeti fakultásának dékánja tett javaslatot. Ezek a tárgyak a következők voltak: erdővédelemtan, amelyet a tűzvédelemmel kellett kiegészíteni; fatechnológia, amely tantárgyba a speciális természetű kanadai papírgyártást kellett beillesztenünk; erdészeti politika és adminisztráció, amelynek a előadását Allen dékán vállalta a végzős évfolyamok számára; erdészeti problémák, amelyet Smith professzor előadásai alapján Jablánczy és Szy Ferenc tartott; erdőbecslés, amelyet szintén Jablánczy felügyeletével Ker professzor irányításával adtak elő a felsőéves hallgatóknak.

Utolsó egyetemi éveink

Ha egyszer innen elmegyünk...

Az utolsó két év oktatása sikerrel folyt. De a tanári kar sorozatos leépítése mindannyiunkra nagyon zavaró hatású volt. Több magánjellegű problémával kellett a karon belül megküzdenünk. A jövőbe vetett hitünket a gazdasági visszaesés megingatta. Az idősebb tanárok nem számíthattak segítségre sem a U. B. C., sem az erdőipar vezetői részéről. Így magunkra maradvánk restük egyéni boldogulásunk útját. Pályázatok tömegét küldtük egyetemeknek, kutatóintézeteknek és ipari vállalatoknak. A címzettek válaszukban rendszerint kifejezték az irántunk érzett nagyrabecsülésüket, sajnálták, hogy nem tudtak minket alkalmazni, mert a mi tudományos képzettségünk magasabb, mint az üresedésben lévő pozíciókban szükséges gyakorlat. Számunkra ez volt az észak-amerikai szakmai körök felénk megnyilvánuló lebecsülésének legdurvább udvarias formája.

A nehéz versengés és elkeseredés eredményeként a karon belül törés mutatkozott, a kisebbségi csoport bizalmatlanságot fejezett ki vezetésemmel kapcsolatban; azt kívánták, hogy mondjak le. A U.B.C. elnöke ezt rosszállóan szemlélte és nem látta igazoltnak akkor, amikor a Divisio már majdnem befejezte sikeres munkáját. Elhatároztam, hogy az ügy érdekében új dékánválasztást írok ki, ami meg is történt. Négy szavazat három ellenében meg-

erősített dékáni pozíciómban. Ez ugyan nem jelentett számomra nagy sikert, de tisztában voltam kollégáim határozatlan elképzeléseivel, ezért munkámat változatlanul folytattam, hogy vállalt kötelezettségemet minden erőm felhasználásával sikerre vezessem.

Az utolsó évben már csak 7 oktató tanított, mert a megmaradt diákok csökkentett mennyiségű tárgyakat hallgattak. A tanárok szorgalmasan dolgoztak jövőjük érdekében. 80%-uk a tanítás mellett tudományos tanfolyamra is beiratkozott, amelynek elvégzésével képessé váltak más egyetemeken tanári állást vállalni, illetve kutatóintézetekben dolgozni. A tanárok asszimilálódása tudományos és tanulmányi szempontból nagyon jelentős volt, mert eloszlatta azokat a kétségeket, amelyek a kanadai kollégák részéről felénk irányult, miszerint a soproni tanárok nem akartak integrálódni és bizalmatlanok a kanadai mindennapi élettel szemben.

Minden jó, ha a vége jó

Divisióink utolsó hivatalos szereplése az utolsó éves, legfiatalabb korosztályú hallgatóink záró ünnepsége volt az International House (Club)-ban. A Club folyosójának falára egy domborművet helyeztünk el, amelyet egykori hallgatónk, Apt Ödön készített. A két kar kézfogása a U. B. C. és a Sopron Divisio együttműködését, egyben a U. B. C. támogatásának elismerését szimbolizálja, azt, hogy 140 magyar emigráns erdőmérnöki oklevelet kapott ezen az egyetemen. A helyi sajtó így emlékezett meg: „*A hivatalos ünnepségen ezen a napon, tehát 1961. május 10-én, 23 fiatalember kapta meg a piros-fehér-zöld szalagos díszkámzsában. Ezzel az eseménnyel az egyetem szép, virágos májusán véget ért a története egy modern kivándorlásnak, a soproni Erdőmérnöki Egyetem egy töredékének mesébe illő kalandja. A kis Sopron, ahogyan a Divisiót a U. B. C. campusán nevezték, örökre bezárta kapuit és belépett a korábban végzettekkel együtt az új világba, hogy részese legyen a kanadai társadalomnak, új fiai élvezhessék a megérdemelt szabadságot és a modern kor technikai vívmányait. Ezek a különlegesen képzett erdőmérnökök erősíteni fogják a kanadai kollégák erdészeti intézményeit, bővítik azok szakmai ismereteit. Példájukkal bátorítani fogják a felnövő ifjúságot Kanadában és Magyarországon is arra, hogy a küzdelem egy szent cél érdekében mindig sikerül, ha az akarat erős. A kifüggesztett dombormű kifejezi a 140 új erdőmérnök köszönetét a kanadai nép felé, amiért befogadták őket országukba, mint menekülteket és segítséget nyújtottak tanulmányaik sikeres befejezéséhez.*”

Az utolsó valétabál

A selmec-soproni hagyományok gyakorlása a diákok összejövetelihez kötődött. A legjelentősebb ezek közül a valétabál volt, amelyet az utolsó vizsgák befejezése után rendeztek. Az esemény előtt Sopronban díszes meghívókat küldtek szét a városi előkelőségeknek és természetesen a tanároknak, de nem utolsósorban az érdekelt kislányoknak, illetve azok szüleinek. Ezen az estén tűzték fel a lányok a végzetek karjára a hímezett valétaszalagot, amely fontos szerepet játszott a végzett fiatalember és a kislány viszonyában, amely rendszerint házassággal végződött.

Végzett diákjaink Vancouverben is követték ezt a hagyományt, minden év júniusa végén szervezték meg. Mire a negyedik akadémiai év végére értünk és fakultásunk befejezte kanadai működését, ezek a bálók társadalmi eseménnyé váltak. Négy év alatt kis diákjaink felnőttek, kislányokat választottak, ki magyart, ki kanadait, akikkel megjelentek a bálon. Sajnos a hímezett karszalag hiányzott az utolsó évben, nem volt, aki hímezze. Helyette évfolyamgyűrűt viseltek a valétálók, amivel ki akarták mutatni a közösen megosztott négyéves bajtársi összetartozást. A bálokon rendszerint én mondtam a búcsúztatót. Az utolsó évben a következőképpen szóltam a valétálókhoz:

„Négy nehéz, de tapasztalatokban gazdag esztendő után ma utoljára csendülnek fel a soproni diákok búcsúszavai a vancouveri magyar közönség előtt. Ma utoljára halljuk a kedves dallamokat:

Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián...

Kár, hogy elmúlt, jaj de kár...

Eddig még minden évben maradtak diákok hátra, búcsúztatók, következő évfolyamok, akik átvették a szerepet és a szót a távozó idősebbektől. Most nem marad vissza senki közületek, mind elmentek, mind a 140-en, akik ezalatt a négy év alatt végeztetek. Így ma én mondom hát a búcsúszót, az utolsó üzenetet az Alma Mater nevében. Gondolhatjátok milyen felkavart érzések között teszem ezt, mennyi esemény emléke dül bennem, amikor becsukom a kaput mögöttetek és utatokra engedlek benneteket, mint a legfiatalabb gyermekét az apa, hogy kipróbáljátok ifjú szárnyaitokat a mindennapi élet küzdő terén, elérni álmaitokat és vágyaitokat, melyek egy más hazában, más tájak ölén születtek, de itt kell azokat megvalósítani, messze idegenben, szokásaiban és gondolkodásában más országban és társadalomban. Eltávozástokkal sokat vesztiünk, az elmúlás érzése vesz erőt rajtunk, mert ezzel az eseménnyel lezárult életünk egyik szakasza, egy olyan szakasz, amely soha többé vissza nem jön.

Hiányozni fogtok mindig és mindenkor, és sokat emlegetünk majd Titeket. Jókedveteket, nótás lelketeket idézzük majd, ha ránk ül a bús magány nyomasztó gondja. És amikor rátok gondolunk, eszünkbe jutnak elképzeléseink, amelyek a forradalom alatt születtek:

Fogtok-e emlékezni arra, hogy apáitok bennetek látták a magyar jövő megtestesülését, hogy belőletek akarta faragni az erős, Istenét és hazáját szerető új társadalmat, vajon megmaradtok-e magyarnak, becsülettel, tisztességgel harcolva letiport hazánkért, marad-e szeretet bennetek egymás iránt, amely közösségünk összetartója volt immár másfél évszázadon át, gyökereit mélyen eresztve a selmeci és a soproni hagyományokba, fogjátok-e látni és érezni a felelősséget, melyet a világ kritikus és nem megbocsátó szeme követel tőletek, hogy ősi magyar jelleget megtartva, valódi éneteket mutassátok, ne az ő saját, rossz kópiájukat, ennek a hasadt társadalomnak.

Valóban, mindig arra fogunk gondolni, hogy azok maradtatok-e, akik voltatok, régi fiaink, saját véreink. És ha egyszer valaki hazamegy közületek, mint vándor a hosszú útról, vigye el azok üzenetét, akik itt maradtak, vigye el az emlékéket ennek az emlékezetes estnek, amikor annyi magyar jött el megmutatni szeretetét, ragaszkodását hozzátok és régi szokásainkhoz.

Vigyétek el a vancouveri magyarok üzenetét a magyar erdőknek, a frissen illos és a magyar naptól aranyló búzamezőknek, a szőke Tiszának, a lágyhabú Dunának, a sokat szenvedő, de mindig remélő magyar édesanyáknak, a csillogó szemű, tűzről pattant leányoknak, mondjátok el nekik, hogy élt itt a Csendes-óceán nyugtalan partján egyszer néhány tíz magyar, aki jobban szerette a hazáját, mint a szabadságot, jobban szerette a magyar ifjúságot, mint a saját életét, és ha nyelvében, szokásaiban idegenné is vált, szívében a régi maradt, hazavágyónak és magyarnak.

És mondjátok meg az otthoniaknak, hogy énekük a költővel együtt mindig ez leend:

*hiába kopók és ütések
drótsövények vagy fegyverek
hiába nérók és arénák
aranyrudak, bűvös szavak
Bennetek bízunk bennetek
Nektek elesni nem szabad
Nektek elesni nem lehet.”*

IX. DEMONSTRÁCIÓK, TILTAKOZÁSOK

Politikai demonstrációk a magyarság érdekében

A U. B. C. ifjúsága működésünket általában közömbösen szemlélte. A többség egyszerűen nem értett meg bennünket. Nem ismerték az életnek azt a részét, amelynek eseményei abban az időben még reánk is jobban hatottak. Például tiltakozásunkat az Egyesült Nemzetek Szervezete Tanácsánál a magyar fiatalok Szibériába való hurcolása és halálra ítéelése ellen, valamint Hruscsov lelkes amerikai fogadtatásának helytelenítését, vagy az évenkénti október 23-ai felvonulásunkat az egyetem területének főútján. Mindezek nem találtak sem megértésre, sem követésre. Négy kivonulásunk alkalmával a hősi emlékműhöz egyszer sem láttuk, hogy diák vagy tanár csatlakozott volna hozzánk, vagy kifejezték volna együttérzésüket. A campus ürességét bizonyítják azok a képek, amelyeket az 1960. október 26-ai kivonulásunk alkalmával készítettünk.

Bujdosó Alpár nemzetközi munkássága

Alpár a forradalom bukása után csatlakozott az Egyesült Államok Nemzetközi Diákszövetségéhez. Feladata volt, hogy a különböző államokban ismeresse a magyar forradalom nemzetközi jelentőségét és a kommunista ideológia terjesztésének veszélyeit. A diákszövetség politikai bizottsága által írt beszédet Alpár 1956. november 11-ike és 1956. december 12-ike között az Amerikai Egyesült Államok 14 szövetségi államában, 65 egyetemen és más gyűlésen mondta el, az előadást összesen 30 000 résztvevő hallotta. A beszéd írott anyagát 14 sajtókonferencián 71 lapnak és 24 televízió-, illetve rádióállomásnak juttatták el. A beszéd előtt Ralf Della Cava hangsúlyozta az emberi szabadságjogokat, és az ezekért világszerte folyó harcba behelyezte a magyar szabadságharcot. Utána bemutatta az előadót mint a soproni egyetem Forradalmi Tanácsának elnökét, akinek hangsúlyozta forradalmár voltát, amelyből az alább elhangzott tények és következmények eredtek. A beszéd magában foglalta a sajtóban bőven tárgyalt harci eseményeket, az

emberáldozatokat, a hősies küzdelmet, valamint a szovjet katonai erők kegyetlenségeit Budapesten és a nagyobb városokban.

1958. október 23.

Emlébeszéd

(Bujdosó rádióüzenete)

Fájón emlékezünk történelmünkre, a létezés és nemlétezés folytonos küzdelmére. Fájó, mert 500 évig védtük testünkkel a Nyugatot, mert a Nyugat 1465-ben éppen úgy elfelejtette, hogy határai Magyarországon vannak, mint ahogyan 1944-ben tette. Fájó, mert 500 év minden forradalma és szabadságharca elbukott, mert nemzetünk nagyjainak életüket kellett adniuk hallhatatlanságukért, fájó, mert két világháború vaskéje szántott végig hazánkon, és mindennél jobban fájó, hogy életképtelenné csonkítottak francia félelempolitikusok Versailles-ban, hogy eladtak bennünket dilettáns humanisták Jaltában is...

De büszkék lehetünk történelmünkre, mert szabadságunkért és függetlenségünkért vívott minden csatából győztesen került ki a magyar lélek. Megnyertünk minden ütközetet. Létezőnk. És hiába égették meg Dózsát, hiába száműzték Rákóczit, hiába taposták sárba a szabadság kibontott zászlóját orosz gyalogosok, hitünket, eszményünket megölni nem tudták, a szabadság lett nemzetünk legjellemzőbb, legfőbb hagyománya, amiért a legkilátástalanabb helyzetben is képesek voltunk meghalni, mert nélküle élni nem tudtunk.

Erre a lélekre tört rá 1945-ben a népvándorlás fejlődési fokán maradt barbár, de jól felszerelt szovjet armada. És következett egy olyan korszak a nemzet életében, melynek borzalmai túlnőnek e század szabadságban élő nemzeteinek, polgárainak képzeletén, túl a valószínűségen, túl a hihetőségen.

Megjártunk minden poklot. Olyan gyarmatosító hatalmat kaptunk, amely nem elégedett meg gazdasági tönkretetésünkkel, fizikai fájdalomunkkal. Egyeduralmat akart az Ember felett. A lélek ellen indított halálosan kegyetlen hajszát, s életünkre a nyomornál is jellemzőbb lett a félelem, a rettegés. Politikai élbriádok kezdtek az erkölcsi gátak szétrombolásához vadállati buzgalommal. Érdemmé emelték a besűgást, hőssé az árulót, balsejtelmek és kényszerképzetek nyomasztó terhe alatt éltünk, s el kellett viselnünk lelki életünk utolsó menedékének, a családi élet szétrombolásának tragédiáját is. Az országot fojtogató műszaki határázár elviselhetőbb volt, mint a szellemi vasszüggöny, amit minden ember közé személyesen vontak brosúrákból és szemináriumokból, olyan lelket ölő helyzetekbe és cselekedetekbe sodorva embereket, amely után nem kívánkozhattak ki a zsarnoki rendszer zsákutcájából.

De a zsarnokságnak csalódnia kellett. A szellemet nem tudta megölni. S amikor Sztálin halálával kiesett a munkaversenyben épített boltozat záróköve, az épület repedezni kezdett.

S a kommunizmus kazánjában robbanással fenyegetett a keserűség, megaláztatottság, embertelenség feszültsége. Meg kellett engedni a biztonsági szelepeket. De az elkésett mozdulat még csak siettette századunk legcsodálatosabb, legtisztább forradalmának kitörését.

1956. október 23. történelmünk legfényesebb napja. Az egész nép, ifjú és férfi, asszony és leány, gyermek és öreg, munkás és értelmiségi, párttag és nem párttag egyformán tudta és teljesítette kötelességét vezetők nélkül.

Az egész magyar történelem sűrűsödött össze ebben a néhány napban. Az utolsó 12 év minden vágyán túl, 500 év minden szenvedése, szabadságért és függetlenségért vívott harca újjáéledt. Fülünkbe zúgott a nándorfehérvári harangszó, Dózsa parasztjai, a végvári vitézek, Rákóczi kurucjai, a márciusi ifjak, Kosuth honvédei, mind-mind ott meneteltek sorainkban. 500 év minden keserve fellángolt: Mohács, Nagymajtény, Világos, rabszolgaságra hurcolt magyarok, a kivégzettek, száműzöttek ezrei zúgták fülünkbe a riadót. Most éreztük át, értettük meg történelmünk valóságát...

Nem tehattünk másként...

Az anyagi tényezők eltörpültek, jelentőségüket veszítették ebben a forradalomban. A szellem lázadása, a lélek forradalma volt ez, a megalkuvásra kényszerítő, hazugságokkal terhelt életforma ellen. A harc nem a javak újrafelosztásáért, nem a hatalomért, hanem a felszabadult új emberért, az ember méltóságáért, az emberibb életformáért folyt. E harc megteremtette az erkölcsöt, mely a forradalmas pesti utcákon feleslegessé tette a rendőrvédte jogszabályokat.

Felébredt, testet öltött az a közösség, amely a szívek mélyén, börtönökben, családok fojtott csendjében lappangott eddig, a szinte megfoghatatlan, de mégis legreálisabb közösség, a Nemzet.

Reményt fakasztottunk a reménytelenségből, szembefordultunk a sorssal, megkíséreltük a lehetetlent, s majdnem sikerünk lezárt egy korszakot, s végérvényesen lerombolt egy hazug mítoszt. Két és fél milliárd ember leste lélegzetvisszafojtva Dávid és Góliát küzdelmét, amelyből Dávid látszott győztesként kikerülni.

De ekkor fellázadtak egy rossz kanálisért, s a nagyhatalmak fele azonnal érvényt akart szerezni jogainak...

De ekkor megszólalt korunk legdisszonánsabb hangja: „Nem akarjuk kihasználni a Szovjetunió szorult helyzetét...”

És ekkor megindult az acélkolosszus, hogy eltapossa egy kis nép szabadságát.

És ekkor győzedelmeskedett ismét a nyers erő, hogy egy utolsó kétségbeesett segélysikoly után maradjon a néma ellenállás, vagy az emigráció.

És ekkor az Egyesült Nemzetek Szervezete mérsékelten felháborodott.

És annak legtöbb vezetője Egyiptomba sietett, segítve tisztára mosni a szovjet diktátor véres kezét a csatorna vizében...

Hogy teljes legyen a beteljesedés, a szabad világ legfelelősebb vezetője november 14-én kijelentette, hogy: „Mi sohasem szólítottunk fel egyetlen népet sem arra, hogy felkeljen egy kíméletlen katonai hatalom ellen.”

Mi magyarázza századunk eme nagy lehetőségének elmulasztását?

Nyilvánvalóan a félelem a harmadik világháborútól. Nekünk azonban tudnunk és hirdetniünk kell, hogy nincs béke a Földön, amíg emberek és nemzetek joga a szabad élethez törvényt nem válik, amíg emberek tízezrei szabadabb életükért pusztá ökölrel rohannak a tankok ellen, amíg börtönök sorvadtt lakói a halált hívják segítségül, amíg politikai „bűnök” miatt futószalagon akasztanak, amíg lezárt vagonokban deportálnak fél városokat egy szörnyű sors felé. Nincs béke a Földön, amíg a világ felét birtokló hatalmak jogot formálnak a világ másik felére is, és kétségbe vonják, hogy kis népek és nemzetek is a szabadság és nemzeti önállóság életét élhetik.

Mi látjuk a veszedelmet, s annak minden következményét. De vajon az Amerikai Egyesült Államok vezetői és népei is látják-e?! Felfogják-e, hogy a harc nemcsak piacokért, világhatalmi pozícióért folyik?! Félünk, hogy az emberi élet értékeiről alkotott véleményeink már sokban eltérnek. Félünk, mert az Amerikai Egyesült Államok ideális rendszerekben gyökerező, de a valóságban egyre inkább primitív materializmus gyakorlatát követő világfelfogása, életformái kezdenek hatni a civilizált világban. De félünk azért is, mert nem látszik megszületni az a vezetőség sem, amely az Amerikai Egyesült Államok történelmi feladatainak felfogására és megoldására képes lenne.

De a magyar forradalom korszakalkotó világeseménye mégsem volt hiábavaló történelmi fordulópont, s nem túlzott a véleményem, hogy vele a kommunizmus agóniája indult meg. Az évszázados eszme halott, ha bitorlói élnek is még.

Forradalmunk nem ért véget. A szovjet hadsereg katonailag leverte a szabadságharcot, de a szívekből és lelkekből nem tudta kioltani, kitörölni annak eszméit. A nemzet él tovább: az újra megtelt börtönökben és internálótáborokban, a jeltelen sírokban, az ismét félve összebújó családokban, az elrejtett kéziratokban... Él a szibériai sztyeppéktől New Yorkig szétszórt magyar lelkekben. De nem fejeződött be azért sem, mert a nemzetnek támadt egy olyan történelmi osztálya, mely forr; leverése után még országos sztrájkot tudott szervezni, amely vérrel, éhezéssel és szenvedéssel váltotta meg a jogot arra, hogy ez az ország egyszer olyan legyen, amilyennek ő akarja.

Nem volt hiába ez a forradalom, mert a magyar kérdésnek történelmi alapokat teremtettünk, e kérdés Európa szabadságának és hatalmi egyensúlyának érdekeivel kapcsolatos, e kérdés helyet követel magának a világtörténelem logikájában. S e kérdésben az emigrációnak – egyetértésben vagy széthúzva – szólnia kell a némaságra kárhoztatott, bilincsbe vert nemzet javára!

Nekünk tudnunk kell, hogy járőrei vagyunk az otthon maradt millióknak, hogy házi életünk gyarlóságai meg lesznek bocsájtva, de a haza iránti kötelességek elmulasztásáért a haza kérlelhetetlenül felelősségre von mindnyájunkat.

1956 októberéhez az új elnyomásban is hű maradt a magyar nép. Hűeknek kell maradnunk nekünk is, új és régi emigránsoknak, akiknek legalább megmaradt a jogunk, hogy viszonylag szabadon szólhassunk.

Észak-amerikai tüntetések a magyar fiatalok kivégzése ellen

Ed Sullivan, amerikai tv-rendező 1959. október 25-én, vasárnap esti műsorában az alábbi kéréssel fordult a nyugati világ népeihez: *„Mentsétek meg a halálra ítélt 150 magyar fiatal életét, akiket a kommunista bíróság jogtalanul ítélt el Budapesten. Írjatok sok százezer levelet Hruscsovnak, és kérjétek a 150 magyar fiatal gyerek halálra ítélésének megsemmisítését, akiket a Münnich-Kádár-uralom alatt ki akarnak végezni”*. A kegyetlen ítélet nemcsak a magyarokat rendítette meg Amerikában, hanem az amerikai embereket is.

Ed Sullivan töretlenül fáradozott azon, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete igazságot szolgáltatson a magyar fiataloknak és megakadályozza kivégzésüket. Egy, a manitobai hírszolgálatnak adott nyilatkozatában hiteles adatokat adott az elítélt fiatalokról, nevük, foglalkozásuk és koruk feltüntetésével. Adatai szerint az utolsó hetek alatt, tehát 1959. október 24-ike előtt, harminc fiatal akasztottak fel Budapesten, akiket a halálos ítélet elhangzása után 24 órával azonnal kivégeztek. A kivégzettek kora 20 évtől 28 évig terjedt, és zömmel 20–22 évesek voltak. Ed Sullivan adásában a kivégzettek neveit is közölte. Kérte a magyar kormányt, hogy engedjék be Magyarországra, és adjanak belépési engedélyt a fogházakba, hogy meggyőződjék arról, a kivégzésekről terjesztett hírek alaptalanok vagy sem. Kádár megtagadta Ed Sullivan Magyarországra való utazásának engedélyezését.

A Sopron Divízió nevében széles körű propaganda-hadjáratot indítottunk a kegyetlen kommunista ítélet ellen, tekintélyes észak-amerikai vezetőkhöz fordultunk, kérve, nyújtsák be tiltakozásukat Hruscsovnál. Október 2-án a rádióknak és a tv-nek is nyilatkoztam. A következő kérdéseket tették fel nekem: *Van-e törvény Magyarországon, amely megengedi a 18 éven aluliak kivégzését? Milyen bűnöket követtek el az elítélt fiatalok 1956-ban? Mit készül tenni az egyetemi ifjúság, amivel az ítélethozókat visszavonó lépésre készíti?*

Feleletemben rámutattam arra, hogy a magyarországi törvények értelmében 18 éven aluli személyeket nem lehet kivégezni, hogy tudomásom van arról, miszerint 15 fiatalot végeztek ki a közelmúltban, akiknek az volt a bűne, hogy Molotov-koktéllal küzdöttek a nemzet szabadságáért az oroszok ellen.

A fiatal magyarok kivégzése ellen a nemzetközi szervezeteknek küldött tiltakozó tájékoztatásokra a nyugati társadalom széles rétegéből számos

egyetértő levelet kaptunk. Kanadai személyektől, intézményektől, egyetemi szervezetektől, továbbá az Amerikai Egyesült Államokból, Angliából és számos más európai diákszervezettől érkeztek levelek és aláírások, hogy erősítsék mozgalmunkat.

A kanadai kommunista párt, amelynek központi székhelye a Vancouveri Egyetemen volt, a magyar hírekre hivatkozva cáfolta a kivégzésekről szóló híreket. Újságukban a következőket írták: „*A soproni egyetemisták és Ed Sullivan légből kapott hírei nélkülözik a valóságot, az valamiféle előítéletből ered! Azt akarják elérni, hogy a hidegháború erősödjék a kommunizmus felé, ami szegyeteljes igyekezet részükről*”.

A világsajtó kiterjedt cikkekben ismertette a kegyetlen ítéleteket és hivatkozott a Sopron Divisio széles körű demonstrációjára. A *The Standard* Dublinból ezt írta 1959. november 6-án: „*Egy neves magyar emigrált Kanadába, a Sopron Forestry Faculty igazgatója a világ közvéleményéhez fordult, hogy megmentse 150 magyar fiatal életét. Ezeknek a fiatal forradalmároknak a helyzete szívszaggató.*” A *Vancouver Sun* 1959. december 10-én azt közölte, hogy Kanada vezető szerepet vállalt annak felderítésében, mi történt a magyar fiatalokkal Magyarországon.

A magyar fiatalok védelmének leglelkesebb szószólója Sir Leslie Munroe, új-zélandi politikus, az Egyesült Nemzetek Szervezete különleges bizottságának elnöke volt. Munroe a szervezet 14. általános ülésén megszavaztatta a résztvevőkkel, hogy a magyar fiatalok kivégzésének ügyét tűzzék a szervezet rendes ülésének napirendjére, mert a kivégzések tovább folytatódnak. Munroe javaslatát Henry Cabot Lodge, az Egyesült Nemzetek Szervezetének akkori elnöke hathatósan támogatta és a szervezetet tette felelőssé a magyar nép irtásáért. Az orosz kiküldöttek a tárgyalás felvételét ellenezték, nem akartak az ügygel foglalkozni, mert szerintük ez kiélezte volna az ellentétet Hruscsov és Eisenhower között, és fokozták volna ezáltal a hidegháború kiszélesítését. Howard Green, Kanada akkori külügyminisztere kérésünkre tiltakozását fejezte ki a magyarországi gyilkosságok ellen. Selwyn Loyd, brit külügyminiszter azt javasolta, hogy ha a kivégzések tovább folytatódnak, az Egyesült Nemzetek Szervezete Sir Leslie Munroe-t mint megfigyelőt küldje ki Magyarországra, s hozzon szavahihető jelentést az ott tapasztaltakról. Közben Joseph Thomson, a kanadai állami bíróság elnöke, a legfelsőbb bíróság tagja pontos helyzetképet kapott a magyarországi állapotokról a Magyarországról ideérkezettek tanúvallomásai alapján. A U. B. C. diákszervezetének segítségével 1959. november 13-áig 10 600 tiltakozó aláírást gyűjtöttünk a U. B. C., a québeci egyetemek és a mezőgazdasági főiskola hallgatóitól. A torontói és a hamiltoni egyetem diákszövetsége további aláírások megküldését ígérte. Az összegyűjtött aláírásokat és tiltakozó iratokat az Egyesült Nemzetek Szervezetének bizottságához terjesztettük be.

Az észak-amerikai egyetemi diákszervezetekkel karöltve a Szabad Magyar Diákok Szövetsége, a UFHS kiemelkedő ismeretterjesztő munkát végzett. A UFHS célja az volt, hogy – elsősorban a nyugati diáksággal – tudatosítsa az 1956. évi magyar forradalom és szabadságharc megváltó jelentőségét a kommunista agitációval szemben. Egyben világviszonylatban is képviselni kívánta a külföldön élő magyar egyetemisták érdekeit. 1958. évi jelentésük szerint a szovjet kommunista uralom elől 7911 magyar egyetemi hallgató menekült külföldre. Az otthon maradtak biztonsága azonban aggasztó volt. A UFHS felvilágosító utazásai közben Földünk jóformán minden jelentősebb országában nyilatkozatokat gyűjtött diákegyesületektől, amelyekben tiltakoztak a magyarországi egyetemisták, munkásfiatalok letartóztatása és elítélése ellen, sürgették a saját kormányukat, hogy tegyenek javaslatokat az Egyesült Nemzetek Szervezete felé a magyarországi terrorállapotok megszüntetésére. Utaztak Ceylonban, a Fülöp-szigeteken, Indonéziában, különböző afrikai országokban, ahol mindenütt megértéssel fogadták őket. A kommunistaellenes akciók keretében 1959 októberében egy ifjúsági nemzetközi gyűlést rendeztek Párizsban, amelyen 23 diákszervezet képviseltette magát Ázsiából, Észak- és Dél-Amerikából, Afrikából, valamint különböző európai államokból. A nagygyűlés nemzetközi manifesztáció volt a világ népeinek félelem nélküli szabadságáért.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének levelezője 1959. november 20-án azt közölte a kanadai hírforrásokkal, hogy a Biztonsági Tanács napirendre tűzte a magyarországi kivégzések vitáját, de később a vita elnapolását jelentette. A megfigyelők véleménye az volt, hogy ez az oroszok vétójának az eredménye, de mégis remélhető, hogy a magyar kérdés vitája további programja marad a Biztonsági Tanácsnak. A kanadai egyetemista szervezetek vezető személyiségeinek, Peter Meekinsonnak a véleménye szerint „*ezzel az ügygel foglalkozni nagyon fontos és az ENSZ nagy szolgálatot tesz a világbéke megszilárdításában. A U. B. C. – karöltve a többi kanadai egyetemi szervezettel – tovább dolgozik azon, hogy Sir Leslie Munroe engedélyt kapjon a magyar kormánytól a beutazásra az országba és a börtönök meglátogatására. Ez lenne az egyetlen út arra, hogy a világ közvéleménye tájékoztatást szerezhessen arról, ami ma Magyarországon történik. Ha a beutazást megengedik, már maga ez a tény bizonyítaná, hogy a fiatalok kivégzéséről kiszivárgott hírek nem fedték a valóságot...*” Sajnos Munroe beutazását a magyar kormány nem engedélyezte.

(A fent leírt eseményekről a következő hírforrásokat találtam: *The Ubyssey*, 1959. nov. 13.; *Open Letter*, UFHS Union of Free Hungarian Students, St. Gall, Svájc, 1958. július).

Sajnos minden igyekezet hiábavaló volt az igazság teljes megismertetésére és a gyilkosságok meggátolására. Az 1959. évet követően az ügy és a közhangulatot kifejező tiltakozások iratai az Egyesült Nemzetek Szervezetének irattárába kerültek.

Az igazság csak 1989-ben került nyilvánosságra a *168 Óra* című közéleti hetilapban (I. évfolyam, 6. szám, 1989. június 13.). *Kelet-európai akasztásaink* címmel részletes jelentés olvasható az igazságtalan ítéletekről és az akasztás borzalmairól. Az ítéleteket a kőbányai börtön kislevegőházának udvarán, a kora reggeli órákban hajtották végre. Az akasztások körülményeit Dr. Szabó Ernő orvos ismertette részletesen.

E tragikus fejezet zárszavaként Füst Milán emlékbeszédének befejező mondatait idézem: „*E drága halottak életüket áldozták azért, ami az embernek legnagyobb kincse: hazájukért és szabadságukért... Paraszti, munkás- és polgári családokból származó diákok ők, akik a tisztaságnak, becsületnek, az emberieségnek és jósnak ezt a legszebb forradalmát csinálták Magyarországon a munkásokkal és a népi katonasággal összefogva*”.

Demonstráció a TU-104-es repülőgép látogatása ellen

Hallgatóink ezt a röpiratot osztogatták és terjesztették már a repülőgép érkezésének napja előtt, 1958. július 4-én.

„*Ez egy csodálatos repülőgép, erős, gyors és kényelmes. A legkiválóbb szovjet mérnökök tervezték országuk legfejlettebb és legerősebb technikai felszereléseivel. A gépet a szovjet utasforgalomban használják, hogy nagy élvezetet okozzanak vele elfáradt utasainknak. Ez az, amit te, kanadai barátunk, hiszel, amikor megnézed a TU-104-et.*

Arra kérünk Tégedet, kedves kanadai barátunk, hogy hallgasd meg a véleményét azoknak, akik onnan jöttek, ahol ezeket a repülőgépeket csinálják és használják. Meglátod, ez nagyon érdekes lesz. Mi, kelet-európaiak más véleményen vagyunk, mint ti vagytok.

Különös és szomorú azt látni, hogy ti bátor és gyanútlan kanadaiak őszinte barátságot akartok kötni a veszélyes szovjet hatalommal. Milyen elkésztő a mi reménytelenségünk, mert nem tudjuk felhívni a figyelmeteket a veszélyre, amibe beleestek a szovjet hatalommal való barátsággal. Amikor megpróbáljuk felhívni a figyelmeteket mégis, hitetlenséget és közönyt kapunk tőletek feleletül. Biztosak vagyunk abban, hogy ennek a barátságunk mi lesz a vége:

ÁRULÁS!

Ugyanaz a kéz fogja ledobni az atombombát Ottawára és Vancouverre, amely megmutatja ennek a repülőgépnek csodás felépítését.

Ne felejtsetek el kanadai barátaink szavainkat! Mi azért mondjuk ezt nektek, mert féltünk benneteket, mert ismerjük a szovjet politikáját. Figyelmeztetésünk a veszélyre fájdalmas és végzetesen rossz tapasztalatunkra alapozott, amit a tizenkét éves orosz megszállás alatt átéltünk.

Legyetek óvatosak a Szovjetunióval!”

A repülőgép július 6-án érkezett a vancouveri repülőtérre. A röpiratokat részben ott, részben a városban terjesztették. A repülőgép a U. B. C. diák-sága körében nem sok hatást ért el.

A sajtónyilatkozataim (1956–1961)

Az alábbi nyilatkozatok nagy része cikkekből kivett idézet. A cikkeket és idézeteket átvette a kanadai hírszolgálat, és különböző helyi, illetve országos napilapoknak és magazinoknak adta ki közlésre. Így ezeket Kanada-szerte olvashatták.

The Telegraph-Journal, St. John, 1957. január 15. Felelet egy interjúsorozatra: „Miért hagyták el hazájukat 1956. november 4-én? – Mi a kívándorlást választottuk, mert a moszkovita kommunisták letiporták védtelen hazánkat. Céltalan lett volna megvárni elfogatásunkat és esetleg ítéletünket vagy rabszolgává válni szovjet száműzetésben, ami sorsa volt mindazoknak, akik a szovjet hatalom terjeszkedésének ellenszegültek”.

The Sun, Vancouver, 1957. március 20.: „Hogyan oktatták az ifjúságot a kommunista felügyelet alatt? – A tanárok magatartásának és oktatási módjának két formája volt. Először is megengedtük diákjainknak, hogy szabadon fejezzék ki akár pozitív akár negatív véleményüket a kommunista társadalmi és gazdasági rendszerről. Mi igyekeztünk a legkevesebbet nyilatkozni a szovjet tudomány úgynevezett vívmányairól, de elkerültük a nyugati szakmai és politikai eredmények ismertetését is. A diákok hamar rájöttek őszinte véleményünkre, és azt is tudták, mit kell nekünk mondani a tanórákon. Sok lehetőségünk nyílt íróniánk kifejezésére is”.

U. B. C. nyilatkozat a kommunista oktatási reformról, 1961: „A kommunista oktatási reform azt jelentette, hogy vége a szabad és nyílt kifejezésnek, amellyel a régi tudományok, mint a történelem, a lélektan, a törvénymagyarázat és a filozófia értelmetlenné váltak. A tanítás, a tudományok alapvető igazságainak feltárása nélkül – amelyet mi az emberiség alapvető tételének neveztünk – az élclapok tartalmi szintjére süllyedt”.

U. B. C., *Alumni Chronicle*, Vancouver, Vol. 11., No. 1., 1957, pp. 18–19.: „Dr. Roller megjegyzései a Lisenko-elmélet tanításáról nagyon érdekes volt. Amikor Fred McNeil megkérdezte, hogy miként értelmezték Lisenko új genetikaszabályait, akkor Dr. Roller és tanártársai kijelentették, hogy a lisenkoizmus a Szovjetunióban biztosan jól bevált, de még kérdéses, hogy miként válna be a termelésben Magyarországon. Későbbi gondos kísérletek kiértékelése után megállapítható, hogy a magyarországi környezet hatása alatt a Mendel elmélete még elfogadható. Ezenkívül Magyarországon az egyetemi oktatás nyilvánvalóan igényli a bővebb magyarázatot és hivatkozást, hogy világosan érthetők legyenek a tudományos eredmények”.

American Forest, Vol. 63., No. 5., 1957: „Előadásomban rámutattam arra, hogy mit tanulhat az ifjúság a soproni egyetem példájából. Először is azt, hogy új ideológiát nem lehet erőszakkal érvényesíteni és új társadalmi rendszert nem lehet elnyomni a már elfogadott, jól bevált régi helyett. Csak az illető nép szabad akaratából lehet egy jobb társadalmi rendszert felépíteni. Miután a kommunizmus nem a nép akaratából telepedett be hazánkba, azt erőszak eredményezte, a hazátlanságot választottuk inkább, semhogy az elnyomókkal meg egyezzünk. Senki idegen nem tudná felmérni hazánkban azt a felbecsülhetetlen hátrányt, amit a kommunista erőszak eredményezett.

A nemzetek öntudatában sokáig fog élni – reméljük – a szovjet–magyar ellentét, amely kiobbantotta a forradalmat, és amelyet sem Hruscsov, sem Bulganynin nem tud megmagyarázni az értelmes embereknek. De mi megmondhatjuk a munkásoknak, értelmiségieknek, szocialistáknak, de még a kommunistáknak is, hogy a bolsevizmus hatalomra való törekvése csak álcázása az igazi szocializmusnak. A bolsevizmus elvesztette minden hitelét, amelyet a komoly és megfontolt értelmű emberek valaha is elképzelték”.

Canadian Commentator, Toronto, Vol. I. No. 5. p. 13. Egy tanulmány, amelynek címe *The Human spirit and the Soviet Man*: „Sajnálom kimondani, hogy az erőszakos kommunista propaganda nem volt teljesen hiábavaló egyes emberek számára. Ezek az emberek nem voltak képesek ellenállni a kitartó propaganda befolyásának. A propaganda megrontotta az emberek lelkét és kimosztta agyukból az egészséges gondolatokat.

Szükségünk volt egy csodára, ami életre kelthette szívünkben az élet reményét, ami a szabadon gondolkodó embernek életszükséglete. A szovjet hatalmi törekvés lélektelen teremtményekké akart degradálni minket. Sok magyar vér ontása árán a csoda megtörtént, a lelkekből feltörő forradalom által az egészséges magyar szellem újra feléledt.”

Papers commemorate 150 Years of University Forestry Education in Hungary, Vancouver, 1959, pp. 41–42.: „A magyar erdészek mindig testvérként tisztelték egymást. Egy szólás keringett mindig közöttük: *Selmec a mi anyánk, aki bántja azt, az a mi ellenségünk. A kommunista kormány egyaránt bántotta a tanárokat és a diákokat, mert fenn akarták tartani a selmeci hagyományokat. 1951-ben négy tanárt és 45 diákot távolítottak el az egyetemről, mert gyakorolták a régi diákhagyományokat. Megjegyzem, dékánságom megkezdése idején, 1954-ben, mindenkit visszavettünk, aki vissza akart jönni.*

Szinte előírás volt dicsérni a szovjet erdész tudósokat és a csatlós államok éltanárait, akiket természetesen a magyar szakemberek fölé emeltek. Életünk mindezek következtében egyre nehezebbé vált, amelyhez még az élet más területein megnyilvánuló kommunista nyomás is járult. Mindezen okok vezettek a forradalom kitöréséhez, amely forradalomban összefogtak az egyetemi és munkásfiatalok”.

The Standard, Vol. 31., No. 608., Dublin, England, Nov. 6., 1959.: „Egy jól ismert, száműzött magyar erdész, egyetemi tanár, Roller Kálmán, a Soproni Erdészeti Fakultás volt dékánja, 1957-től a vancouveri Sopron Divisio igazgatója, felhívást intézett a nyugati világ közvéleményéhez, elsősorban az egyetemi hallgatókhoz, hogy demonstrációk segítségével járuljanak hozzá 150 fiatalember életének a megmentéséhez, akiket a Kádár-kormány felakasztással akar büntetni a forradalomban való részvételük miatt. Ez a kiáltvány megrendítő volt”.

U. B. C. Forester, 1961, p. 22.: „A Sopron Divisio megalapítása a Brit Columbiai Egyetemen jelen korunk drámai példája a politikai rendszerek ellentétségének Kelet és Nyugat között. Keleten a diktatórikus kormány könyörtelenül taszítja ki otthonukból saját gyermekeit, mert azok tisztelik vallásukat és hagyományait, másrésről a nyugati demokráciák segítő kezet nyújtanak más országok áldozatainak és új otthont adnak nekik, ahol gyakorolhatják egyéni szabadságukat, és ahol megbecsülést kapnak a kormányoktól”.

The Ubyssy, U. B. C., 1961: „Van, aki azt mondja, hogy nem nagy dolog, ha 200 fiatalember otthagyja hazáját és új otthont keres új földrészen. Egy latin közmondás szerint az ifjúság olyan, mint a szél, könnyen mozog, jön-megy, keresi a jobb megélhetést. A mi ifjúságunk ezzel ellentétben nem a széljáráshoz alkalmazkodott, amikor hazáját elhagyta, nehéz döntést hozva, hanem jól megfontolt és értelemszerű lépést tett a szabadság felé. Amikor határozott, látta a diktatúrát és a szélsőséges ideológiát, amely teljes erejével uralkodott, de sem a fasiszta falanx, sem a kommunista kolhoz nem tudta elvenni tőle az egyéni szabadság vágyát. Ők, mint egyének és emberi lények, meg akarták semmisíteni maguk felett a rabszolgaság jármát, és meg akarták szerezni újra szabadságukat”.

Nelson Daily News, B. C., 1961. május 25.: „Az exodus befejeződött az egyetem zöld pázsitján. A mi exodusunk meg lesz örökítve, hogy lelkesítse a jövő nemzedéket a szűkölködők megsegítésére. Kanada népének nemes cselekedete, amikor kitérta kapuját a szerencsétlen menekültek felé, örökké emlékezetes lesz az ország történelemlönyvének lapjain. A tett hihetetlen pozitív hozzájárulás volt az egész emberiség ügyéhez”.

Hungarian Executions spur appeal, Province, 1959. október 28.: „Roller dékán, aki 200 erdész hallgatóval a U. B. C. erdész fakultásával jött a soproni egyetemről, kanadai tekintélyes személyeket kért fel egy körlevélben, hogy segítsenek megmenteni 200 fiatalkorú magyar szabadságharcost, akiket fel akarnak akasztani Magyarországon, mert 1956 októberében a szovjet csapatok ellen harcoltak mint gyerekek. Eddig 15 fiatalat végeztek ki június és szeptember között. Roller biztos abban, hogy a többit is ki fogják végezni, hogy jó véleményt kapjanak az oroszoktól. Roller reméli, hogy több ezer aláírással ellátott petíciót küldhet Hruscsovnak, hogy közbelépjen Kádárnál a gyermekgyilkosságok megakadályozására”.

*Utolsó megemlékezésünk a forradalom évfordulójára
1960. október 23-án*

Utolsó októberi felvonulásunk még 1961-ben is esedékes lett volna, s a maradék hallgatók végzésük után hajlandók lettek volna erre, de a tanári kar tagjai úgy gondolták és ajánlották, hogy hagyjuk el a felvonulást, mert azt nem kísérné a kanadai egyetemisták rokonszenve. A *Ubyssy* című egyetemi újság szemlélete az utóbbi időben nagyon balra tolódott, mindig több baloldali megnyilatkozást közölt, és az 1960-ban tartott felvonulásunkat is gúnyosan megtámadta. R. E. Armitage így írt a felvonulásunkról: „*Mulattató a soproni magyar hősök által évenként tartott demonstráció az egyetem főútvonalán. Ezek az emberek betelepedtek az egyetemre egy jóakarátú, türelmes bevándorlási miniszter segítségével. E hangzatos demonstráció gyakorlati eredménye csak az, hogy hitelét veszti egy szakmai csoport*”. A széles olvasókörrrel rendelkező, Torontóban megjelenő *Maclean's* magazin azt írta rólunk még 1958 májusában, hogy beképzelt és arrogáns hősöknek tüntetjük fel magunkat, akik nem hajlandók beolvadni a kanadai egyetem közösségébe.

Politikai tisztánlátásunk segített abban, hogy átlássunk a szitán, észrevegyük a baloldal ellenünk szervezett támadását. A U. B. C. nemzetközi intézményként – statisztikai közlemények szerint – mintegy 40 nemzet fiataljait foglalta magában. Nem csoda tehát, hogy a magyarok határozott kiállása a kommunizmus világhódító terjeszkedése ellen visszatetszést keltett a baloldali érzelmű egyéneknél és a szervezett csoportokban. 1956–1961 között a kommunista imperializmus virágkorát élte a Szovjetunió kivül az ázsiai országokban. Futárjaik az észak-amerikai kontinens partjain kapaszkodtak, és vártak a szárazföldi bevonulásra, mint Kubában is, hogy a kapitalista társadalmat véglegesen megdöntsék. A U. B. C.-n arról tárgyaltak 1960-ban, hogy felállítsanak-e egy ázsiai tanszéket Mao Ce-tung tiszteletére, amely a marxizmus-leninizmus ideológiáját ezüstitálcán közvetíthetné a kanadai hívőknek. Az egyik tüntetés, amelyet Benkő Géza szervezett a CAPRI (Canadian Peace Research Institute) megalapítása ellen, csak olaj volt a tűzre, amely tovább fokozta a baloldali szervezkedők ellenünk érzett dühét. Egy U. B. C.-diák, Bill Mahoney, a *Ubyssy* hasábjain fejtette ki, hogy szerinte a volt Sopron Divisio tagjai az emberiség ellenségei, mert a nukleáris fegyverek érdekében tüntetnek, amivel a háborút akarják felszítani a békés Szovjetunió ellen, amely a békéért küzd az amerikai kapitalisták ellen. A logikai tudomány tárgykörében ezt szarvasokoskodásnak neveztük, amely fogalmat ugyan Kanadában nem ismerik, de nagyban gyakorolják öntudatlanul is.

X. A KIVÁNDORLÁS ÉRTÉKELÉSE, AZ EREDMÉNY FELMÉRÉSE

Nézzünk a jövő felé

Az alábbi beszélgetést a *Holnap* című újság szerkesztőjével folytattam. Az újság nem sokáig jelent meg, mert nem kapott anyagi támogatást a vancouveri magyaroktól. A szerkesztőbizottság egyik tagja, Filótás Lili, az 1930-as években a budapesti rádió közismert bemondója volt. Kellemes hangú és modorú riporterként mindig a legjobb híryananyagot hozta a rádióba. Sajnos Vancouverben ő sem tudott gyökeret verni, férje baleset következtében majdnem munkaképtelenné vált, így a családot neki kellett fenntartani, ezért mint háztartási alkalmazott végzett alkalmi munkákat a gazdagabb kanadai családoknál.

„Felkerestük Roller Kálmánt, a Soproni Erdőmérnöki Főiskola (Sopron Forestry Faculty of U. B. C.) ezidei dékánját és megkérdeztük, hogyan látja a B. C.-ben élő magyarok jövőjének kialakulását, továbbá milyen módot lát arra alkalmasnak, hogy a B. C.-ben élő magyarok szorosabb egységbe kovácsolódjanak össze?

– A két kérdés nagyon összefüggő és helyes felvetni, éppen a *Holnap* hasábjain, mert véleményem szerint ennek az újságnak egyik legfontosabb feladata segítséget nyújtani mindannyiunk számára ennek a két kérdésnek a kibontakozásában.

A B. C.-ben élő magyarok jövője igen sok tényezőtől függ, de elsősorban az egyéni adottságoktól. Kérdés, hogyan tudnak majd beilleszkedni honfitársaink ebbe a számukra újszerű társadalmi és gazdasági rendszerbe, mely valamennyiük számára igen sok meglepetést, de megpróbáltatást is tartalmaz még a jövőben. Szükséges lesz átalakítani az eddigi felfogásukat a munkafegyelem, termelékenység és a pénz értékelése tekintetében, mert az más jellegű itt, mint otthon volt. Az ún. társadalmi tulajdonban lévő termelőeszközök a munka egyes területein otthon megláztították a munkához való viszonyt, és az abból eredő szabaddosság felelőtlenebbé tette a munkavállalókat. Szerettük otthon hangoztatni, hogy nagy a hajsza és itt rájöttünk arra, hogy a munkafelelősség jobban megnehezíti a gyümölcsöző eredmények elérését. Otthon a hajsza az alacsony órabé-

rek és a munkaverseny következménye volt, egyes esetektől eltekintve, mint pl. a bányamunkákban, ahol a rossz munkahely és az alacsony teljesítménybér volt az oka a hajszának. Itt a pénz értéke következtében a legkevésbé termelékeny munka, a legalacsonyabb órabérek mellett is megfelelő szintű életlehetőségeket teremt. A munka minőségét tehát mindenki egyéni adottságai alapján választhatja meg.

Mindezeket a körülményeket tekintetbe kell venni, hogy a feltett kérdést magasabb és általánosabb szemszögből is elemezhesük.

Hazánk jövője, éppen úgy, mint a brit columbiai magyarok sorsának alakulása, bízva abban, hogy magyarok akarunk maradni, összekapcsolódik a külföldön élő többi magyarok sorsával. A szabadföldön élő és jogaikat szabadon gyakorló magyarok összefogásától és a magyar érzések állandó ébrentartásától függ. Döntő fontosságú lesz a jövőben, hogy mennyien térnek majd vissza Magyarországra, és mennyien maradnak külföldön. A hazatérő magyaroknak kell ugyanis ugrásszerűen áthidalni azokat a kulturális és technikai nehézségeket, amelyekben Magyarország a keleti imperializmus elnyomása alatt visszamaradt.

Majdnem bizonyos vagyok abban, hogy a most kimenekült mintegy 208 ezer magyar zöme azonnal hazamenne, ha Magyarországon szabad, független és semleges államrendszer alakulna ki, amint azt az 1956. évi október 23-ai forradalom követelte. De hogy ez a szándék, ebben a zömben meddig marad ébren, az részben attól függ, hogyan zajlanak az események a politikai világpiacon porondján, de ezenkívül attól is, hogyan gyökeresednek meg az emberek anyagilag az új életterületeken. Abban is biztos vagyok, hogy ma itt, Brit Columbiában többen foglalkoznának a végleges letelepedés gondolatával, ha a provinciális kormány bevándorlási, illetőleg gazdaságpolitikája kedvezőbb viszonyokat teremtett volna, mert ennek az országnak a mi viszonyainktól eltérő, szokatlan gazdagsága és a jólét lehetőségének gyors megszerzése nagy vonzóerővel bírna. Ezt a kérdést mindenkinek önmagával kell tisztáznia, annál is inkább, mert a legutóbb ideérkezett magyarok gazdasági helyzete fokozatosan fog javulni, amire következtetni lehet a korábban bevándoroltak életéből. Talán ez jelen esetben még gyorsabb lesz, mint eddig, mert a most bevándoroltak legnagyobb része a fiatalabb korosztályba tartozik, akiknek gyorsabban megy a nyelvtanulás és az asszimilálódás is. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy Kanada mostani gazdasági hullámvölgyéből emelkedő tendenciát mutat, ami jelentkezni fog a munkaalakalmak szaporodásában, a vállalatok és vállalkozók munkakészségének és munkakedvének növekedésében.

A bevándoroltak egyéni boldogulása felől tehát nincsenek kétségeim. Annál bizonytalanabb vagyok azonban abban, hogy honfitársaink hogyan tartják meg magyarságukat, hogyan maradnak következetesek az októberi forradalomban vállalt kötelezettségeikben, hogyan igyekeznek majd részt venni Magyarország igazi felszabadításában. Úgy semmi esetre sem fog ez teljesülni, ha dollárgyűjtés

lesz életük célja és lassan elfelejtkeznek arról, hogy magyarok, hogy mint forradalmárok az erőszak bírta rá őket hazájuk elhagyására, hogy elhatározott szándékuk részt vállalni az összmagyarság jobb jövőjének kialakításában.

Úgy gondolom, hogy itt találkozik a régebben és újabban bevándoroltak ügyének azonossága, amely azt jelenti, hogy magyarságunkat egyformán meg kell tartanunk a jövőben is, és közös erővel kell küzdenünk a magyarok igazságáért. A közös jövőnek útja nem lehet más tehát, mint hogy a létfenntartásunk érdekében való küzdelem mellett küzdenünk kell magyarságunkért is.

Sokan a kanadai emberek közül úgy vélekednek, hogy aki megtartja nemzeti-ségét, nem lehet jó állampolgára az országnak. Ezzel nem tudok egyetérteni. Az állítás ellenkezőjét bizonyítják a történelmi példák, éppen Magyarországon, ahol a nemzetiségek becsülettel és hűen harcoltak a történelem során elnyomóik ellen. Aki becsületes és elvhű, az igaz ember és mint ilyen csak hasznos tagja lehet bármely ország társadalmának, függetlenül attól, hogy érzéseiben melyik nemzeti-ségi csoporthoz tartozik. De bizonyítja a sok külföldön élő tehetséges magyar is, akik éppen befolyásuknál fogva a magyar ügyön keresztül értékes politikai és társadalmi tevékenységet fejtenek ki az egész emberiség érdekében.

Akárhogy is alakul tehát sorsunk, értem ez alatt, hogy hazamegyünk, vagy itt maradunk, egy megalapozott anyagi jólétben, egy bizonyos, magyaroknak kell maradnunk, mert ezzel tartozunk szülőföldünknek és otthon élő testvéreinknek. Ez azonban most nehezen megy, mert jelenlegi életünk tele van szélsőséges érzelmi hullámmal, mert itt szétszórtságunkban nincsen egy fix pontunk, amibe belekapaszkodhatnánk, nincsen egy bázisunk, amit közösen magunkénak érezhetnénk. Valamennyien egyedül vagyunk. 8000 magyar, 8000 különféle akarás, 8000 gondolat, 8000 útiterv. Vajon mi lenne, ha összefognánk vallás- és érdek-különbségek nélkül, segítve egymást egyéni sorsunk kialakításában, segítve az összmagyarságot hazájának visszaszerzésében. Vannak ugyan klubjaink, körök, társaságaink, de ezek mind külön élnek és összefogó erejük nem tud megnyilvánulni. A B. C. magyarságának nincs egységes kulturális irányítása, ami az itt élő nemzetiségeknek már megvan, nincs közös érdekképviselője sem a kormányzati szervek, sem egyéb intézmények felé. Ezáltal sok előnytől esik el, mely az egyének boldogulásának és fennmaradásának is igen fontos kelléke. Sok félreértést, nehézséget tudna leküzdeni egy olyan egységes szervezet, amely jó kapcsolatot tud fenntartani mindenkivel az összes magyar nevében, amely összeköti a szétszórt magyar társaságok, klubok, egyletek munkáját és közös táborba fogja a magyarokat, ha döntő lépések megtételére van szükség a magyarság érdekében.

Ezeket a feladatokat csak egy szövetség oldhatná meg, központi székhellyel Victoriában vagy Vancouverben. Egy olyan szövetségre gondolok, amely mentes minden egyéni érdektől, politikától, tehát elsősorban magyar, és így hivatásszerűen vezethet bennünket küldetésünk útján, egy igaz és becsületes holnap felé.

Nyilatkozatommal szeretnék egy vitát elindítani a Holnap hasábján keresztül annak kikristályosítása érdekében, hogy a B. C.-i magyarok a legjobb módot és utat találják meg közösségi életük és jövőjük kialakítására.

1957. augusztus 5.

Tapasztalatok és vélemények

Az elmúlt harmincöt esztendő sok érdekes tapasztalat leszűrését eredményezte. Az 1980-as évek elején egy szerkesztőbizottság kérdőívek segítségével felmérte a Sopron Divisio egykori hallgatóinak és tanárainak tapasztalatait. A válaszokat a bizottság kiértékelte, az eredményt statisztikai elemzés kíséretében az 1986-ban megjelent *Sopron Chronicle* című könyvben tette közzé. Az alábbi véleményeket ez alapján készítettem el, majd összegeztem az értékelés megkönnyítése érdekében.

A kérdések kiterjedtek a Sopron Divisio volt tanárainak és diáktagjainak életkörülményeire, valamint a kanadai társadalmi, gazdasági és szakmai kapcsolatok befolyására az érintett személyek mindennapi életében. Az adatgyűjtés foglalkozott a hallgatók tanulmányi eredményeivel, a társadalmi és egyetemi diákéletben való beilleszkedés nehézségeivel, a kanadaiak magatartásával a hallgatók és tanárok iránt. A szakmai egyesületekbe való beilleszkedés egy külön fejezete a felmérésnek, amely magában foglalja a szakmai előrehaladást, a pénzügyi megalapozódást, az egyetemi oktatásból leszűrt szakmai tanulságok hasznosítását a kanadai erdőiparban.

A haza iránti hűség megnyilatkozása csak statisztikai számokban nyert kifejezést, ami nagy hibája volt a kiértékelésnek, s nem tárgyalták a selmec-soproni hagyományok ápolását és fenntartását sem.

A beadott személyi véleményeket idézőjelbe tettem a közlések hitelességének bizonyítására. Az angolból való fordítást igyekeztem a leghűségesebb formában visszaadni. Az idézőjel nélkül leírt szöveg az általános véleményeket ismerteti.

A kanadai kivándorlás értékelése

Az egykori hallgatók döntő többsége, 35 év távlatából is, a kanadai kivándorlást a legjobb megoldásnak ítélte. A pozitív vélemény a sikeres anyagi megalapozottságnak köszönhető. Stroblban a kivándorlás lehetőségét csak a kisebbség fogadta el. Ennek a kisebbségnek a határozottsága tette lehetővé a fakultás kanadai áttelepülését. A többség csatlakozása fokozatosan történt, egyéni elhatározás alapján, amelynek nagy részben az európai letelepedés jövőtlensége, a gazdasági és szakmai bizonytalanság volt az oka. Ter-

mészetesen a kanadai élet első éveiben sokakban felmerült a kétely a sikeres jövő kialakítására. Ennek elsősorban az 1955–1965 közötti években kialakult gazdasági nehézségek voltak az okai. Ekkor vetődött fel egyesekben, hogy jobb lett volna Európában maradni, amely csak egyénileg lett volna lehetséges és nem csoportosan, ahogy az a kanadai kivándorlások történt. Az előző fejezetben már említettem, hogy a letelepedésünk elfogadására felkért országok nem láttak volna szívesen egy népes bevándorló, szakmai egyetemi csoportot. Amikor Kanadába letelepedtünk, és fakultásunk elfogadásának híre ment, sok fiatal jelentkezett felvételre az első évre. Ők elfogadták a csoportos együttlét előnyeit az egyéni bevándorlással szemben, és később hálásak voltak a tanulás lehetőségéért fakultásunk keretében.

Az eredetileg Sopronban beiratkozottak közül többen lemorzsolódtak az első két évben, s azok, akik nem láttak jövőt Nyugaton, hazamentek Magyarországra. A hozzám intézett levelekből leszűrhető, hogy a hazatérés oka elsősorban a szülők iránti szeretet volt, amelyből a társtalanság érzése és a magára maradás körülménye következett.

Szerencsés véletlen volt, hogy az Amerikai Egyesült Államokba való emigrálás meghiúsult az USA-beli erdőipar tartózkodása következtében. A hallgatók legtöbbször katonaköteles lett volna az államokban. A bevándorlási törvény értelmében a bevándorlást követő hat hónapon belül minden hadköteles fiatal behívható. Ez a rendelet valamennyi hallgatónkat érintette, akiket különböző hadszíntérre irányíthattak volna. Az USA ekkoriban veszteséges háborút viselt Koreában, Vietnamban, a Fülöp-szigeteken és Indokína több országában, ahol ezernyi fiatal amerikai sebesült meg, és adta hiába életét.

Összegezve a véleményeket megállapítható, hogy a többség megegyezett abban, a kanadai kivándorlás jó megoldás volt egyénileg átélni a Magyarországon közel negyven évig tartó kommunista uralmat Nyugaton. A kivándoroltak anyagi jólétének fenntartása és a szakmai ismeretek, tapasztalatok elmélyítése gyümölcsöző eredményként könyvelhető el. Ezenkívül az is megállapítható, hogy az 1956-os kivándorlók külföldön való szereplése hazánk külpolitikai tekintélyét is emelte, sok jó képességű szakember számára tette lehetővé a külföldi kapcsolatok kiépítését. A Magyarország felé áramló új technikai ismeret és gazdasági tapasztalat a nemzetgazdaság egészében érezteti jótékony hatását.

Kapcsolat a kanadai diákokkal

Az egyetemi közösségbe való asszimiláció nehezen ment, amelynek elsődleges oka a nyelvtudás hiánya volt. A következő vélemények eléggé világosan tárják fel ezeket a nehézségeket.

„A nyelvi nehézségeken kívül a lassú alkalmazkodáshoz az is hozzájárult, hogy egy új, ismeretlen országba jöttünk, ahol mások voltak a szokások, ahol minket, a jöttmenteket, nem láttak szívesen. Versenytársaknak tekintettek minden vonatkozásban, és féltékenyen őrködtek a született elsőbbségükön. Legalábbis mi így láttuk.” „A kanadai tanárok, akik órákat adtak nekünk, kedvesek és segítőkészek voltak minden téren. Ugyanúgy az intelligensebb diákok is.” „Nehezen értették meg egyesek, hogy a kanadai kormány miért hozott bennünket Kanadába. Ez sok pénzbe került az adófizetőknek, minden viszonzás nélkül.” „A magyar nyelvű oktatás nehezítette az egyetemi közösségbe való beilleszkedésünket.”

Kulturális különbségek

A kanadai társadalom kulturális színvonala az 1950-es években érzékelhetően alacsonyabb volt, mint a magyar középosztályé. Lényegében mindent elhomályosított az anyagi javak megszerzésére irányuló törekvés. „Nehéz volt beszélni egy jellegzetes kanadai kultúráról. Akkor én egyáltalán nem kívántam tagja lenni a kanadai társadalomnak. Később, amikor több kanadai lánnyal és fiúval megismerkedtem az egyetemen, láttam, hogy ítéletem kezdetben nem volt teljesen tárgyilagos.” „A magyar kiejtés nem mindig jelentett hátrányt egy állás megszerzésénél. Az idegen kiejtés nem vont le semmit a szakmai megítélésemből, sőt megbecsültek, mert úgy bíráltak el, mint kétnyelvű egyént, ami előnyös volt ebben a társadalomban.”

A politikai szabadság Nyugaton

A nyugati világban a politikai szabadság nem mindig jelentett teljes érvényű szabad életet. Az aszerint változott, hogy az egyén milyen jellegű polgára volt az államnak. A bevándorlók mindenesetre a hátrányosabb hányadba estek. Összehasonlítva az emberi szabadságjogokat a Magyarországon élvezett jogokkal, a kanadai élet messze több szabadsággal járt. „Miután nem mutatam megértést a kommunista ideológia iránt, kiközösítettek minden emberi jog gyakorlásából. Például egyik egyetemre sem vettek fel. Sopronba úgy kerültem, hogy elismerték családi hagyományaimat; nagyapám és dédapám elismert erdészek voltak.” „Kanadában a politizálás elhanyagolása önállóságot biztosított a véleménynyilvánításban. A társadalmi hovatartozás mellőzése elkülönített engem a kanadai átlagembertől.” „A szabadság gyakorlása megkülönböztetett ajándéka volt a kanadai népnek, amelyet nem méltányoltak eléggé, és visszaéltek vele. A törvények elégtelensége és gyengesége a szabadság jogával való visszaéléshez vezetett, lehetőséget adva a bűnözésre, ahogy azt a bűnözési statisztika Kanada-szerte mutatja. Ez korlátozza az úgynevezett szabadság élvezetét.”

tét, amely addig fog tartani, amíg szigorúbb rendszabályokat nem hoz a kanadai törvényhozás. Talán a törvények időszerűségével újra beszélni lehet majd a demokratikus szabadságjogok észszerű gyakorlásáról.” „Feladtam az erdőmérnöki tanulmányokat, mert nem tudtam volna elhelyezkedni az erdőiparban. Minden egyéb munkaterületen vagy szakmában több lehetőség kínálkozott. A politikai pártok egymás elleni harca a hatalom gyakorlásáért rendszerint a gazdaságpolitikában is változást idézett elő. Gyakorlatilag az az iparág vagy kereskedelmi vállalat került előnyös pozícióba, amelynek képviselői a hatalmon levő pártnak az oldalán szavaztak.”

A nyelvtudás hiányosságának hátránya

A nyelvtudás hiánya hátrányosan befolyásolta a felsőfokú szakirányú elhelyezkedést. A tanári állások betöltésénél nem annyira a szakmai felkészültség, mint inkább az angol nyelv tudása határozta meg az elérhetőséget. A kutatás területén a nyelvtudási hiányosság nem okozott számottevő hátrányt. Az állami kutatóintézetekben a fiatalabb munkaerőket szerették alkalmazni, akik szakmailag és politikailag is befolyásolhatók voltak, „de az angolszász sovinizmus nagymértékben érvényesült a magasabb kutatási állások elérésében”. „Az emigrált szakemberek számára nem tartottam fontosnak a magasabb tudományos képzettség elérését. Sokszor nem vették figyelembe a magasabb fokozatot, mint például a doktori fokozatot.” „Kezdetben a nyelvtudás hiányossága, a többség anyagiassága, az igazságtalan versengés nyomásztólag hatott ránk.”

Többek véleménye szerint a hibátlan angol beszéd hiánya – amely főleg a jellegzetes magyaros kiejtésben mutatkozott meg – hátrányosan befolyásolta a legjobban képzettek szakmai sikerét is. Ezzel szemben sokan állítják saját tapasztalatukra hivatkozva, hogy azok, akik a kanadai kollégákkal való versenyükben meg tudták védeni szakmai tekintélyüket, nem szenvedtek az előmenetelben semmilyen hátrányos megkülönböztetést.

Álláskeresés. A sikerek és sikertelenségek esetei

„Az alacsonyabb szintű állások jó lehetőséget kínáltak valamilyen munkakör megismerésére. Ez elősegítette a jobb állások elnyerését, bár anyagilag hátrányt jelentett.” „A Sopron Divisio által adott erdőmérnöki oklevél nem volt egyenrangú a U. B. C.-n adott erdőmérnöki oklevéllel. Kezdetben nehéz munkásállásokat kellett elfogadni. A szakmai megkülönböztetés nagy csalódást okozott. Úgy próbáltuk ezt áthidalni, hogy magasabb egyetemi diplomát szereztünk, más szakmában, mint az erdészeti.” „Világosan tapasztaltam az angolszász sovinizmus igazi létezését a munkaterületemen. Amíg alacsonyabb értékű állást töltöt-

tem be, nem vettem észre faji megkülönböztetést. De vezető állás elérése pályámon – sikeres munkám dacára – mind nehezebb lett. Tapasztalnom kellett, hogy sokszor tisztességtelen módon igyekeztek feletteseim háttérbe szorítani.” „Hiába volt erdőmérnöki diplomám, nem tudtam mérökként dolgozni. Jó példa erre, hogy a kanadai erdőkitermelési és szállítási módszerek nagyon kezdetlegesek voltak az 1950-es évek végén, amikor minket a fakitermelő vállalatok alkalmazni kezdtek. Nagyon kis mértékben vették figyelembe fejlesztési javaslatainkat. Az 1960-as években a módszerek sok vita után valamit fejlődtek, amelyet, bár a soproni erdőmérnököknek lehetett volna köszönni, mégis nem volt rá példa, hogy a fejlődés elismerése magasabb vezetői állás elnyerését eredményezte volna.” „Kezdeti nyelvi nehézségeinket a kevésbé képzett kollégák arra használták ki, hogy kétségbe vonják szakmai értékünket és gátolják előmeneteliünket. Az volt a látszat részükről, hogy semmi sem kényelmetlenebb, mint a jövővények új ötleteit elfogadni.”

Tagság a kanadai erdészeti egyesületekben

A szakmai egyesületi tagság nagyon fontos tényezője a cselekvő szereplésnek az erdőipari állásokban. Sokan tartoztak a Brit Columbiái Erdészeti Egyesülethez. Volt olyan vélemény, hogy tagsági címet nem minden soproni tudott szerezni. Ahhoz, hogy valaki tag lehessen, vizsgát kellett tennie. A vizsga eredménytelensége a kérelem elutasítását jelentette. A soproniak között általában az a nézet uralkodott, hogy az eredménytelenség a kanadai erdész szakemberek erdőgazdálkodásról alkotott véleményéből fakadt, amely különbözött a mi felfogásunktól. A soproniak, mint általában a közép-európai erdészek, elsősorban erdészek. Ami azt jelenti, hogy az erdőgazdálkodás lényege a természetes állapotú erdő örökéletben való fenntartása. A kanadai erdészek az erdőgazdálkodást technikai szempontból nézték, mint a termelési haszon mielőbbi élvezését, vagyis a gyors kihozatal elérését. A haladó erdészek alapvető nézete, hogy a technológiát csakis úgy szabad alkalmazni az erdőgazdálkodásban, hogy az alávesse magát az egységes ökológiai követelményeknek, anélkül, hogy megsértse az ökoszisztéma természetes egyensúlyát. Ezt a felfogást az erdőkezelésről nehéz volt összeegyeztetni a Kanadában gyakorolt tarvágásos rendszerrel, elegyetlen erdők telepítésével és a hosszú lejáratú üzemtervek mellőzésével. „Én könnyen kaptam egyesületi tagságot az Amerikai Egyesült Államokban, ahol a szakemberek inkább követik az európai erdőgazdálkodás elveit. Kanadában szinte lehetetlen volt egy soproni erdőmérnöknek az úgynevezett általános mérnöki egyesületbe (Professional Engineering) felvételt nyerni. Az eredeti angolszász erdészeti munkatársak bizalmatlanok voltak velem szemben, mint bevándorlóval, akinek másféle erdőmérnöki diplomája volt, mint az övéké. A féltékenységből eredő lekicsinylés nagyon gyakori tapasztalat volt az erdőipari munkaterületen.” „A Sop-

ron Divisio oktatási módszerét nem láttam eredményesnek a kanadai erdőipari gyakorlatban. Ezért harmadév után átiratkoztam a kanadai erdészeti fakultásra. Megborzadva tapasztaltam, hogy a kanadai fakultáson mindent tanítottak, csak azt nem, hogy miként kell a tartamos erdőgazdálkodást fenntartani az állományok szakszerű kezelésével. Inkább azt tanultam, hogy miként lehet az erdőt pusztítani.”
„Kanadában az erdész nem egy hivatásos szakember, mint például egy ügyvéd, orvos vagy üzemi számvevő és így tovább. Az erdész csak egy tagja a kanadai társadalomnak, amelynek tagjait nem érdekli az erdőgazdálkodás szakszerűsége és a környezetvédelem. Az erdőről szóló ismeretek kilencvennyolc százaléka rosszul tájékozódott szakemberektől és hozzá nem értő egyénektől származik. A társadalom nem védi a szakmát a tévedést hirdető egyénektől és a szakszerűtlen véleményektől. Sok esetben inkább az erdészeket hibáztatják az erdőterületek mértéktelen kizsákmányolásáért.”

A volt Sopron Divisio tagjainak az erdőgazdálkodás területén a legnagyobb érdeme talán az, hogy a gyakorlatban dolgozó erdészek mindenütt igyekeztek rámutatni arra, hogy egy erdésznek évszázadokban kell gondolkodni, hogy az állandóan fogyó nemzeti kincset, az erdőt az utódok számára termelő állapotban tudja megőrizni. A kanadai erdésznek a nemzet szolgálatában kell dolgozni, és viselni kell a társadalmi gazdálkodás, vagyis a termelőeszközök állandó felelősségét. Az egykori soproni hallgatók többsége meglehetősen jó állásokat töltött be állami hivatalokban, kutatóintézetekben, egyetemeken és a politikai életben. Az erdészek hivatástudatát mindig szem előtt tartották, és azt igyekeztek kanadai kollégáiknak átadni. (The BC Professional Forester, sept./oct. 1995, Issue No. 5.: President's Message).

Új szokásokkal gazdagítottuk a kanadai társadalmat

A tanárok és hallgatók lassan beolvadtak Vancouver magyar közösségének társadalmi életébe és az egyházak mozgalmába.

1959-ben újítottuk fel a valéta bált, amely társadalmi eseménnyé vált Vancouverben a magyarok számára; azóta az itt élő erdészek minden évben megrendezik *Home Coming Ball* néven. Ilyenkor a soproni hangulat varázsa átmelegíti a szíveket. Mindig úgy érezzük, hogy egy darab Magyarország vagyunk itt az idegenben. Azt hiszem, ez az est hiányzik mindannyiunk életében a legjobban, akik távol szakadtunk Vancouvertől és a barátoktól, akikkel egybekovácstolt a sors mostohasága szorongatásunk idején.

Minden évben megünnepeltük március 15-ét és október 23-át. Az ifjúság, a vancouveri fiatalokkal karöltve – beleértve a Ráskai Lea Leány Cserkészcsapat és a hősi halált halt Apor Vilmos győri püspökről elnevezett fiú cserkészcsapat tagjait is –, emlékezett meg ezeknek a napoknak történelmi jelentőségéről. Magyaros énekkel, táncokkal és hazafias versek szavalásával

szórakoztatták a korábban kivándorolt és az 1950 után kijött honfitársakat. A U. B. C. Sopron Divisio hallgatói voltak mindig a lelkes szereplői és rendezői ezeknek az ünnepélyeknek.

Hallgatóink az egyetemi sporteseményeken sokat szerepeltek. Teniszben, asztaliteniszben, úszásban és futballban is eredményesen vettek részt. A kardvívás egyike volt a magyaros sportoknak. Az első vívőversenyeket rendszerint a magyarok nyerték. Kanada távolabbi részéről és az USA-ból is jöttek vívók. A kiosztott díjakon Sopron emlékezteti a résztvevőket egy kis nép nemes küzdelmére a kegyetlen barbarizmussal szemben.

A társadalmi események sikere az 1958/59-ben végzett két évfolyamnak köszönhető, akik olyan lelkesedéssel és odaadással szolgálták az ügyet, hogy róluk csak elismeréssel lehet nyilatkozni. Nagy szomorúsággal engedték őket útnak, és pótolhatatlan hiányt jelentettek számunkra a későbbi években. Ennek a két évfolyamnak a létszáma 69 fő volt. A megmaradt hallgatók létszáma már csak 46, a negyedéveseké 20, a harmadéveseké 26 fő. Sajnos a két utolsó évfolyam közel sem volt olyan lelkes hagyománykövető, mint az előbbieik. Tagjaik nem tudták teljesen elsajátítani a selmec-soproni gondolat összetartó erejét.

A selmec-soproni hagyományokhoz való ragaszkodásuk hiánya magyarázható azzal is, hogy egy részük útközben csatlakozott hozzánk, és nem Sopronból jött velünk. Így nem sok fogalmuk lehetett a hagyományok tiszteletéről. Az Ifjúsági Kör is kevesebbet tevékenykedett, miután Grátzer Miklós, Abbotsfordban megválasztott elnökük, végzés után elhagyta az egyetemet. Az új elnökök a rövid működés tudatában nem túlságosan ügyködtek az exodusunk elején tett ígéretek megvalósításáért. Az idősebb hallgatók, akik magukkal hozták Sopronból a hagyományok tiszteletét, fokozatosan elszéledtek USA- és Kanada-szerte. Az Ifjúsági Kör az 1959/60-as tanévben beosztotta cselekvő szerepét az ifjúsági mozgalmakban.

A magyarok hatása kanadai kortársaikra

„Kanada egy fiatal ország. A magyar kultúra új területet hódított meg Brit Columbiában. A mi felfogásunkkal egy új szakmai és társadalmi szemléletet hoztunk ebbe az országba.” „Megmutattuk a kanadai kollégáknak, hogyan tudják megőrizni a szabadságot. Szakemberekként megismertettük velük az erdőgazdasági tervezés európai módszereit. A mérnöki tervezés a soproniak egy sajátos képessége, amellyel alkotólag tudunk az erdőgazdálkodási munkákhoz hozzájárulni.” „Úgy érzem, hogy Kanada megbecsüli azt, hogy becsületes állampolgára és hűséges adófizetője vagyok.” „A Sopron Divisióban végzett erdőmérnököket a legváltozatosabb erdészeti munkakörben alkalmazták. Nehéz találni ma Brit Columbiában olyan erdészeti intézményt, ahol nincs legalább egy erdő-

mérnök.” „Mi voltunk az elsők, akik a tartamos erdőgazdálkodásról beszéltünk. Sajnos sok volt az ellenvetés, főleg azzal az érveléssel, hogy az európai éghajlat és természeti viszonyok merőben különböznek a kanadaitól.” „Még az 1950-es években, főleg a Brit Columbia-i erdészeknek az volt az álláspontja, hogy Kanada erdőkéincse kimeríthetetlen, és az évi használat a megengedett alatt van. Ma már az a vélemény, hogy az erdőállomány rohamosan fogy. Ez ahhoz vezethet, hogy Kanada rövidesen faszegény ország lesz. A Sopron Divízió erdőmérnökei már az 1960-as években rámutattak az erdő túlhasználatára”. „A Sopron Divízió tagjainak ragaszkodása a Sopronból hozott szokásokhoz jó példát mutatott a kanadai kollégáknak. A Kapocs évenkénti kiadása, a minden évben megtartott piknik és bál közismert volt a kanadai társadalom előtt, s az összejöveteleken számos kanadai barát jelent meg. Az elmúlt évtizedek alatt az egyetemisták messze többet nyújtottak a kanadai kollégáknak a magyarok megismerésére, mint más magyar szervezet.”

Sajnos az utóbbi évek mind kevesebb hasonló tapasztalattal bővelkednek, ami a volt hallgatók korosodásának és a társadalmi élettől való lassú visszavonulásának a következménye.

„Közel húsz éve vonultam vissza a hivatásos erdészkedéstől. Ezalatt az idő alatt sokat utazgattam Kanadában, és örömmel tapasztaltam, hogy volt kollégáim gazdaságpolitikai hatása a kanadai erdészekre észrevehetően hatott. Az erdőrendezés fogalma például azelőtt ismeretlen volt előttük, ma tudják, hogy a „forest management” mit jelent a mi fogalmaink szerint.” „Az egyetemi tanulmányok befejezése után az erdőművelés iránti lelkesedés sokakban hamar lelohadt. Ők a szakma egyéb ágaiban bíztak, jobb elhelyezkedést és eredményesebb munkalehetőséget remélve. Ezért hamar átnyergeltek a fatechnológia, erdővédelem, építéstan vagy akár a számítógépekkel való erdőszámítási munkák területére.”

Asszimilálódás a kanadai társadalomba

„Én magyar születésű kanadai vagyok, ami azt jelenti, hogy elfogadom a társadalmi szokásokat, de nem vagyok hasonló a kanadai emberekhez. Feleségemmel együtt megőriztük a magyar szokásokat, és igyekeztünk ezt az életmódot gyermekeinkkel is megismertetni.” Többen mondják, hogy meg akarják őrizni magyar nyelvtudásukat, ezért a családi körön belül magyarul beszélnek. Sokszor mennek haza rokoni látogatásra. 1960-tól 1980-ig átlagosan egy-egy család tízszer volt otthon Magyarországon. Nem kívánnak hazatelepülni, különösen, akiknek gyermekei vannak. Bölcs vélemény: „nem akarjuk, hogy gyermekeink is olyan gyökértelenek legyenek otthon, mint amilyenek mi vagyunk Kanadában.” A többség szolidáris az otthoniakkal, és nem akarják elvenni az állásokat az otthonmaradottaktól. „Az európai ember társadalmi fel-

fogása merőben különbözik a kanadaitól. Ilyen a társadalmi rétegződés kiélezése és a származási előítélet, a szomszédos népekkel való együttélés megoldhatatlansága, a kíméletlen munkaverseny és a protekció az előmenetelben.” „A tanárim itt Kanadában tanítottak meg embernek és magyarnak lenni. Nem vagyok biztos, hogy ezt ilyen értelemben meg tudnám otthon találni.” „Az elmúlt harminc év alatt olyan sok minden idekötött Kanadához, amit már nem tudnék elérni egy új életkezdettel Magyarországon.”

Az alábbi vélemény nem általános, de érdekes elolvasni, mert többen vallják: „Bár Magyarországon születtem, semmiféle hazafias érzés nem köt Magyarországhoz. Függetlenül a magyar politikai és gazdasági helyzettől semmi sem késztet arra, hogy visszatérjek. Fél életemet Kanadában töltöttem, és ez az ország sokkal több jót adott nekem, mint az úgynevezett hazám. Magyarország idegen országnak számít nekem, bár volt tanárim és magyar barátaim felé meleg érzéseket őrzök szívemben. Sokaknak csak az emléke él bennem. Nincs mit keresnem már Magyarországon...” Ez az önvallomás Zilahy Lajos New Yorkban írt, *A lélek kialszik* című regényére emlékeztet. Ebben a regényben is megfogalmazódik a hazát elhagyó kivándorlók keserű életérzése...

A személyi kérdések statisztikai elemzése
(1985 előtt felvett adatok)

A soproniak 5,3%-a menne vissza Magyarországra, ha a viszonyok minden tekintetben megjavulnának; 66,3% nem kíván visszatérni; 15,8% esetleg. (A hiányzó százalék nem felelt.)

Milyen mértékben asszimilálódtak a bevándorlók? Teljesen 55,8%; részben 29,5%; nem 3,1%; a többi nem felelt.

Az állandó alkalmazottak évi átlagfizetése 39 000 \$; a teljes munkaidőben foglalkoztatott személy 1960–1985 közötti megtakarított vagyona 200 000 \$. Az egykori soproni hallgatók és tanárok 94%-ának saját háza van.

Személyi kapcsolat kanadaiakkal és magyarokkal, a magyarsághoz való tartozás helyzete: kanadaiakkal általában 75%-uk tart fenn jószomszédi viszonyt, de nem szoros barátságot. Barátságot a régi osztálytársakkal 44%-uk ápol. A szabadság idejét 41%-uk Kanadában tölti, 12%-uk megy Magyarországra. A családon belül 67%-uk igyekszik fenntartani a magyar szokásokat; a családon belül 54%-uk beszél angolul, 14%-uk magyarul, 32% nem válaszolt. A házaspárok 51%-a beszél egymással magyarul. A gyermekekkel 46%-uk beszél magyarul, 44%-uk angolul, 10%-uk alkalmoszerűen beszél, hol magyarul, hol angolul. 60%-uk nem olvas, 40%-uk olvas még magyarul. 65%-uk nem ír magyarul, a többiek alkalmilag.

*Hiába menekülsz,
„a sorsod elől futni úgyse tudsz...”*

Ez a kis megjegyzés egyéni véleményem, amelyben nem mindenki osztozik majd, mert fiatalon könnyebb bízni az élet megpróbáltatásaiban, mint a sokat tapasztalt idős korban. Ezért az utószó címe talán ironikusnak hangzik és első olvasásra nehezen érthető. Pedig egyszerű értelmezése annak, hogy aki Magyarországról a jobb jövő és a gazdagabb élet utáni vágytól indítatva vándorol ki Kanadába, az előbb utóbb csalódnai fog. A mai Kanadában nem találja meg a magunkfajta európai ember a történelmi örökségnek hitt, magasabb szintű gazdasági előnyöket, és az azzal járó éltető kultúrát. Igaz ugyan, hogy az egyéni szabadság és a gazdasági függetlenség elérhető. A csalódás a közállapotok és a gazdasági bizonytalanság terén ért valamennyiünket.

Mi történt Kanadában az eltelt közel negyven év alatt? Mi okozta a gazdasági, kulturális, politikai és erkölcsi élet színvonalának romlását? Amikor 1957-ben idejöttünk, büszkén csatlakoztunk a kanadai emberek igyekezetéhez, hogy segítsük naggyá tenni ezt az országot az élet minden területén. Kanada akkor egy bűn nélküli, tiszta erkölcsű nemzet volt. Az emberek megbíztak egymásban és tisztelték a munka becsületes értékét. A polgári jólét mindenki számára biztosítva volt. Lakásunk ajtaját nem kellett bezárni még éjszakára sem a betörők elől. Nem kellett biztosító zárat alkalmazni ablakon, ajtón. A közlekedés gyalog vagy járműveken biztonságos volt, éjjelnappal egyaránt. Ma mindez csak a múlt idők visszavágyó emléke. Sokan kérdezhetik, mi okozta ezeket a közéleti problémákat?

Az elmúlt közel négy évtized alatt új törvényeket és szabályokat készítettek a jogfabrikáló szabadelvű törvényhozók, hogy szilárdítsák a polgárok emberi jogait és faji egyenlőségét. Kanada kapuinak kitérőjével a világ különböző elmaradt országaiból származó népek válogatás nélkül özönlöttek be. A bevándoroltak foglalkoztatására a nemzetgazdaság nem készült fel. Ma nagy százalékuk jogtalanul szerzett kormánysegélyből él, amelyet a becsületesen dolgozók adójából fedeznek. A jelenlegi bevándorlási szabályokat a kanadai szövetségi kormány az emberi jogok egyenlőségének érvényesítésére alapozta. Ez kizárta a bevándorló személy értékbírálatát. A rosszul értelmezett új törvény alkalmazása nem egységes társadalmat eredményezett, s az új állampolgárok számát növelte, akik áldozatul estek a felelőtlen politikusok csábító ígéreteinek; arra szavaztak, aki többet ígért. Az új bevándorlók több kedvezményt élveztek. Csökkentették az állampolgárság elnyeréséhez szükséges várakozási idő hosszát is. Mint gyakorlatlan, új állampolgárok jelentős hatalomra tettek szert a napi politika alakításában, és a megválasztott képviselők által szerepet nyertek a kormányzásban. Képessé

váltak követni azokat az új törvényeket, amelyek könnyebbé tették a társadalomellenes mozgalmakat, mint például a szakszervezetek jogát – az ipar fejlődését és termelékenységét gátló – sztrájkokra. Új társadalmi szokások alakultak ki, amelyek megkeverték a jóhiszemű kanadai népesség hagyományos társadalmi életformáját, vallásának alaptételeit és a minderre épített erkölcsi felfogásukat.

A kialakult társadalmi lezülléssel karöltve következett be az elszegényedés. A nemzetközi gazdasági válság eredményeként a világpiac érdeklődése a kanadai termékek iránt szűkült, a kereslet csökkent. Gyárak és azelőtt jól menő vállalatok mentek csődbe. A napszámos és az értelmiségi munkalehetőségek csökkenésével a munkanélküliség aránya 1993-ban a soha nem tapasztalt 11%-ra emelkedett. Aki ma még dolgozik, holnap állástalanná válhat.

Mindaz, amit fentebb kifejtettem, talán nem érinti közvetlenül a volt soproniak társadalmi életét, vagyoni helyzetét. Addig, amíg a családok összetartanak és védik otthonról hozott hagyományaikat. Ami bennem kétséget ébreszt, az utódaink jövőendő életére vonatkozik, akik talán nem is fogják tudni megismerni a mi európai és egyben magyar életstílusunkat. Az új társadalmi rend és a különböző emberi jogok egyenlőségének összehangolásához sok időre lesz szükség, utódainktól függ, hogy miként tudnak beilleszkedni a számunkra idegennek tűnő nemzetközi államformába.

Hagyományaink ereje

A tanári kar tagjai oktatási munkájukban a közel öt évig tartó egyetemi állásokban mindig a helyzet magaslatán álltak. A nyelvi nehézségek fokozatos leküzdésével mindig több és több új tartalmat építettek bele oktatási tervükbe. Az idősebbek, túlnyomó többségben, lelkesen adták át szakmai tapasztalataikat a fiatalabb oktatóknak. Az idősebb oktatók ugyan nem tartoztak mind Sopronban közvetlenül a fakultáshoz, de a hagyományokon keresztül töretlenül kapcsolódtak hozzánk hazátlanságunkban. Ők is az alma mater fiai voltak, erdészek és bányászok. Az összetartozás érzésén kívül kiválasztásuknál igyekeztünk figyelembe venni szakmai tekintélyüket és tudományos munkásságukat. Fakultásunk hagyományainak követéséhez tartozott idősebb kollégáink felé való tiszteletünk és megbecsülésünk kifejezése. Ezúton emlékezek meg öt legidősebb kollégánkról, akik 1956-ban még Ausztriában csatlakoztak hozzánk, hogy megosszák velünk az ifjú erdészutódok nevelésének felelősségét. Az alábbiakban koruk szerint emlékezem meg róluk.

Fodor Gyula (1890) a meteorológiát és a talajtant oktatta. Nem volt könnyű feladat átértékelni ismereteit a kanadai viszonyokra, amelyek merőben különböznek az európaiktól. Széles körű, évtizedes tapasztalatokat szer-

zett az adott tárgykörökből, és mint az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) kutatója, egyike volt a legismertebb talajtani szakembereknek.

Koller Pál (1894) Észak-Amerika erdőgazdasági és erdőpolitikai ismereteit tanította. Nélküle munkánk hiányos lett volna, mert a hallgatók, de a tanárok is tőle kapták azokat az információkat, amelyek mindannyiunk további munkájában jelentős szerepet játszottak. Ezenkívül reális tájékoztatást adott a nyugati, főleg amerikai társadalmi közösségek szokásairól, egyéni magatartást a különleges amerikai emberrel való barátságban, és a számunkra idegen, illetve szokatlan mindennapi hivatalos érintkezésben. Koller Pál 1945-ben hagyta el Magyarországot, viszontagságokat követően az USA-ba ment, s egy Ohio szövetségi állambeli bányavállalat erdőfelújítási tervezésével, valamint az újraerdősítés kérdésével foglalkozott.

Witt Lajos (1898) az ERTI tudományos kutatójaként másodállásban vadgazdaságtant adott elő a soproni egyetemen. Vancouverben az erdővédelem gyakorlati oktatásában vett részt, Apt Ödön mellett. Megnyerő egyéniségével, kiváló előadói képességével nagymértékben hozzájárult a fiatalok szakmaszeretetének fenntartásához.

Apt Ödön (1901) erdővédelmet adott elő, amely magában foglalta a rovarant és az erdőben élő állatok ismeretét. Apt Ödön az ERTI tudományos kutatója volt Sopronban, a leghíresebb rovarismerő az erdészeti szakmában; rovargyűjteménye európai színvonalú volt.

Papp Ferenc (1901) bányamérnök, a földmérést és kapcsolt tantárgyait adta elő. 1956 előtt a Magyar Földméréstani Intézetben dolgozott. Kiváló szemléltető előadási módszerével Sébor János szeretett tanárunk méltó utódjának bizonyult, és nagyban hozzájárult az erdész földmérők szakmai tekintélyének növeléséhez Brit Columbiában. Fatal erdészeink közül sokan használták a tőle nyert földmérési tudásukat állásuk elnyeréséhez.

A tanerők többsége a fiatalabb korosztályba tartozott, az 1910-es és 1930-as évek között születtek. Ez azt jelentette, hogy egyetemünk jóformán minden nagyobb történelmi eseményének 1918-tól 1956-ig voltak tanúi, akik személyes tapasztalatok alapján képesek voltak a hallgatóknak beszélni egyetemünk küzdelmes éveiről, és ezzel ápolni tudták a selmec-soproni hagyományokhoz való ragaszkodást. Az oktatási munkával párhuzamosan, a fiatalabb tanerők 80%-a tudományos oklevelet adó tanfolyamokat végeztek, amelyek tanári és kutatói állások elnyerésére képesítette őket Észak-Amerika bármely egyetemén. A kanadai magasabb egyetemi diploma megszerzésének nagy jelentősége volt, elsősorban tanulmányi, másrészt a társadalomban való beilleszkedésük szempontjából, mert tanáraink ezzel szolgáltattak bizonyosságot az eleinte bizalmatlankodó kanadai kollégák előtt, hogy integrálódni akarnak szakmailag és társadalmilag is hozzájuk. A fakultás lassú, évenkénti személyzeti leépítése főként őket érintette. Ez elsősorban azokat

érintette fájdalmasan, akiknek családja volt, de a későbbi évek kárpótolták őket azzal, hogy a hamarabbi kezdet előbb hozta meg számukra a szakmai sikereket.

Társadalmi életünk főleg a magyar körökön belül teljesedett ki. Itt találtuk meg hazavágyó érzéseink kielégülését, itt tudtuk az eseményeket magyarul megtárgyalni. Nyelvtudásunk az első években a kanadai angolszász társaságoknak nem volt sem kielégítő, sem élvezetes. Mégis, kanadai barátaink igyekeztek a társadalmi érintkezést olyan könnyűvé tenni, amennyire csak lehetett. Az angolszász sovinizmus természetesen nem tudta, vagy esetleg nem is akarta el-leplezni fajtájuk felsőbbiségét, elsősorban az idősebb kollégák felé. Ez nem volt csoda, hiszen nagy volt közöttünk a különbség a társadalmi szokásokban, életstílusban és a családi élet tekintetében egyaránt. A különbségek kihatottak munkaterületeinkre is. Az 50 éven felüliek álláslehetősége mind nehezebb lett, és magasabb szintű állásba nem is tudtunk bekerülni. Nem vártunk nagy dicsőséget, amikor Kanadába emigráltunk és nem is kaptunk. Tisztában voltunk azzal, hogy idegen országban idős fának meggyökeresedni nagyon nehéz lesz. Persze sajnáljuk, hogy szakmai tudásunkat és gyakorlatunkat, amelyet hosszú európai tapasztalatokból nyertünk, a kanadai erdőiparban nem használták fel olyan mértékben, amely által több eredményt lehetett volna elérni a kanadai erdőiparnak. Különösen vonatkozik ez az erdőművelésre és az -rendezésre. A tengerentúli erdész szakemberek értékelése munkánkról magasabb volt, mint a kanadai kollégáké a kezdeti években, bár az általános elismerés fokozatosan bekövetkezett (Bruce McLean, *The B.C. Professional Forester*, sept./oct. 1995, Issue No. 5.). Afrikában, Dél-Amerikában, Kínában és más tengerentúli államokban erdőmérnökeink közül sokan szereztek szakmai hírnevet. Ezekben a helyeken sokáig fognak emlékezni a Vancouverben végzett magyar erdőmérnökökre.

Akik visszamentek

A fakultás megnyitása után számtalan nehézséggel kellett megküzdenünk, amelyek oka legnagyobb részben anyagi természetű volt. Az elégedetlenség keverséget szült az egész vállalkozás ellen. A honvágy, az elhagyott szülők iránt érzett ragaszkodás és néhány csábító hír csak nehezítette a – különösen a legfiatalabb korosztályba tartozó – hallgatók lelki egyensúlyának fenn-tartását. A otthon maradt diákok és tanárok, nyilván a párt nyomására, igyekeztek ellentétet szítani a kivándorolt tanárok és diákok között. Természetesen hangzik, hogy személy szerint engem vádoltak a fakultás Kanadába való emigrálásáért.

Az igazság az volt, hogy mi senkit nem befolyásoltunk a fakultásunkhoz való csatlakozásra és a kötelékünkben való maradásra. Mégis, mindössze

nyolcan tértek haza Vancouverből az 1958. iskolai tanév végén. Az alábbiakban néhány hozzám intézett levélből idézek, természetesen név és személyi adatok nélkül.

Bocsánat, hogy levelemmel zavarom, amikor úgyis rengeteg dolga van. Hallottam, hogy tudomására jutott, hogy haza akarok menni. Valóban volt ilyen gondolatom. Már Ausztriától kezdve gyötört ez a gondolat, amióta megkaptam szüleim levelét, hogy menjek haza. Már sokszor arra szántam el magam, hogy vállalok minden kockázatot és hazamegyek. Mert az is lehet, hogy semmi különösebb bajom nem történt volna, de az is lehet, hogy valamelyik gyűjtőtáborban vagy Szibériában találtam volna magamat. Nem volt könnyű döntenem. Úgy döntöttem, hogy itt maradok. (1957. augusztus 2.). Augusztus 13-án kelt levelében azonban egy barátjának a következőket írta: Új híreket kaptam a főiskoláról. A vezetőség két hallgatót terjesztett a minisztériumba felvételre kedvező véleménnyel. Egyik valószínűleg én vagyok. Én, látod, mindent elintéztem Roler nélkül, 26-án indulok Vancouverből. Neki majd egy szép levelet írok, ha repülőre szállok. Addig rengeteget lógok, most már kivághatnak, van money.

Egy másik hallgatónk írja 1957. június 9-én: *Azon kivándorlók közé tartozom, akik mindenképpen vissza akarnak térni Magyarországra. Édesanyám hívó szavának engedve ígéretet tettem, hogy ősszel hazatérek. Ez egyébként nekem is leghőbb vágyam. Kanadában egyáltalán nem tudnám jól érezni magam s legkevésbé pedig itt nyugodtan tanulni. Bízom abban, hogy Igazgató úr megérti elhatározásomat és segíteni fog. Egy későbbi levélben (1957. augusztus 22.) ezt írja: Ezideig még nem látom biztosan a hazamenetel lehetőségét. Ugyanis még semmiféle hivatalos papír nincs a kezemben, amely továbbtanulásom lehetőségét biztosítaná. Bár az utazáshoz szükséges pénzem már megvan, de a hazatéréshez szükséges hivatalos papírok mind hiányoznak. Az idézett hallgató ezután hamar megkapta az utazáshoz szükséges papírokat, és haza is ment.*

Másik hallgatónk, úgy látszott, sokat vívódott a hazamenetel kérdésén, és a következőképpen írt: *Napok múltak, amiket éveknak véltem, amíg el tudtam határozni, hogy haza akarok menni – haza, haza akarok menni. Oh, jól tudom mi vár rám. Mégis megyek, és kérem igazgató urat, segítsen megszerezni az útlevelemet és ne ingasson meg elhatározásomban ... egy boldogtalan soproni diák vágyódásával kívánok jó szerencsét.*

A következő hallgató ezeket a – számomra büszkeséget jelentő – sorokat írta: *Kötelességemnek tartom, hogy Önhöz forduljak levelemmel, mielőtt Kanadát elhagyom, mert Ön volt a vezetője annak az emigrációs csoportnak, amelyhez én is tartozom. Kérvényem elnyerte a Főiskolai tanács támogatását, utazásom is simán elintéződött. Mindezeket sikerült úgy elintéznem, hogy nem kellett az Igazgató úr segítségét igénybe vennem. Befejezésül megköszönöm Önnek, hogy eddig segített, támogatott, s vigyázott arra, hogy sok társammal együtt ne vesszek el a nyugati világ útvesztőiben. Köszönöm azt a nagy munkát, melyet a*

magyar nyelvű Főiskola felállításáért folytat értem és valamennyi társamért. Ehhez a munkájához további sok sikert kívánok az Ön és a többi itt maradó barátom érdekében. Sajnos e sorok íróját itt, Kanadában már nem tudtam elérni, hogy megköszönjem sorait, amelyekkel nagyban hozzájárult vállalt kötelezettségem maradéktalan teljesítéséhez. A levél írója talán még olvasni fogja ezeket a sorokat, így ezúton fejezem ki neki meleg baráti köszönetemet.

Nem mind arany, ami fénylik

A tanári kar belső élete nem ment simán az eltelt ötévi oktatási idő alatt. Az életlehetőség keresése a kanadai gazdasági és társadalmi dzsungelben sokszor beárnyékolta összetartozásunk hagyományos értékét. Gyermekéről és feleségekről, tehát családokról kellett gondoskodni a megfeszített oktatási munka mellett, ami sok esetben idegörlővé vált, különösen az idősebbek számára. Hamarosan világossá vált, hogy a fakultásunkon betöltött állás nem biztosította jövőnket.

Amikor Stroblban 1956. november első napjaiban akaratomon kívül belekényszerültem a sorsfordulatból eredő döntésbe, hogy a soproni csoport vezetője maradjak, tudtam, hogy egyedül fogok maradni a felelősség vállalásában. Még Sopronból ismertem a velem együtt kimenekült személyek gondolkodását. Világosan felismertem a helyzetet, amelybe a menekülés bele sodort mindnyájunkat. Beláttam, hogy senkit nem lehet vádolni majd igazságtalan bírálat miatt, mert a hontalanság és a jövő reménytelensége fog alapul szolgálni a sikertelennek látszó személyi küzdelmekben.

November 10-én, amikor először léptem az összegyűlt soproni csoport elé, hogy az osztrák kormány meghívásából bejelentsem a soproni egyetem kimenekült tagjainak az egyesülését és az akadémiai munka újrafelvételét, egyedülinek és reménytelennek éreztem magam. Nem láttam, hogy a körülöttem állókból felém sugározna a mellém állás jelének a legkisebb szikrája is. Idegen voltam a mintegy 400 soproni színe előtt, még szinte magamnak is. Eddigi életemben már sokszor bíztam a véletlenben. De tudtam, hogy egy ügy kimenetele *igentől* vagy *nemtől* függ. Életem legnehezebb döntése volt ebben az esetben az *igent* választani, mert annak teljesítése sok munkatársamtól és a körülöttem lévő más személyektől függött olyan helyzetben, amikor mindenki elsősorban az egyéni boldogulásával törődött. Azzal is tisztában voltam, hogy a boldogulás és az azzal együtt járó boldogság nem tárgyakban, hanem a személyekben él, amikor minden életkörülményt át kell formálni egy olyan rendkívüli helyzetben, amelybe készületlenül és akaratlanul beletaszított bennünket egy tragikus történelmi esemény.

Tisztán láttam, hogy azok, akik ésszerűen gondolkoznak, egyet fognak érteni a megoldások elérésében. De ki volt ésszerű ebben a szélsőséges, hazá-

ját veszett közösségben? Hazájukat elhagyott egyének csoportja, s nem egy egységes testület volt többé, mindenki azt igyekezett elérni, hogy a saját és szerettei életét mentse, és hitét csorbítatlanul megőrizze az elért szabadságban.

A tizenkét évi kommunista uralom megtanított arra, hogy a jó cél érdekében, a sok ellenvetés dacára is, küzdeni kell. Világosan kell látni a célt, hogy elérhető legyen. Nincs olyan feladat, amit ne lehetne megoldani. Én nem láttam világosan a jövőt, de tudtam, hogy munkánk végrehajtása idegenben is erősíteni fogja az alma materünk iránti hűséget. Meg fog születni az alkalom arra, hogy magyar sikert érjünk el a nyugati világ számunkra teljesen idegen ösvényein.

Fakultásunk sikerének méltatása nem rám tartozik. A végzetek sikereit a fakultás elhagyása után elért eredményeik és a kívülállók értékelése tükrözi majd a következő évtizedekben, vagy még később. A volt tanárok és hallgatók abban a szilárd meggyőződésben élnek, hogy kanadai működésükkel eredményeket fognak elérni a faiparban és a heterogén kanadai társadalomban. Persze nem mindenki vélekedik így az eredményekről. A kanadai faipar és az erdészeti egyesület közös megbízásából néhai Peter Morley, nyugdíjas egyetemi tanár tanulmányt írt a Sopron Divisio tanárainak és végzett tagjainak Kanadában betöltött szerepéről.

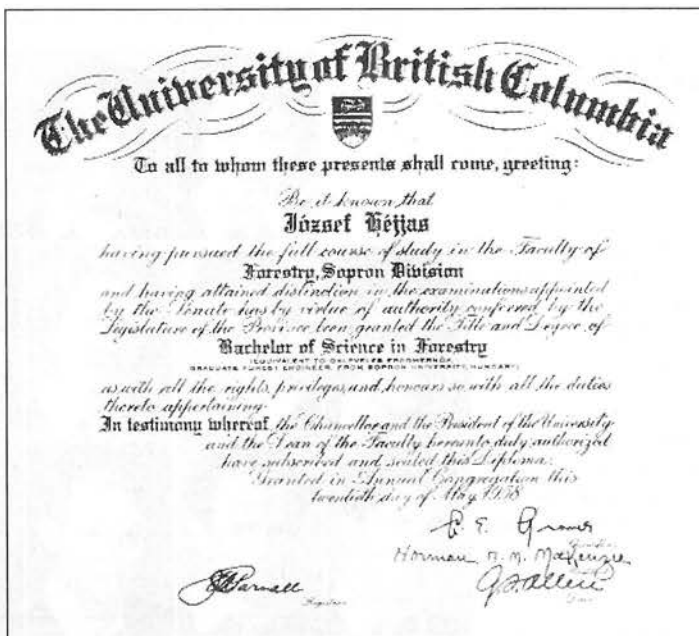
Morley cikke széleskörű interjúsorozat eredményeként 1988-ban jelent meg egy faipari kiadványban. Morley a rólunk írt cikk írása közben Sopronba is elment, hogy a rektorral beszélhessen a kimenekülésünkről. Ott nem sok jót hallott rólunk. A kommunisták akkor még erős befolyással irányították a napi politikát. A Sopron Divisio el nem ismert történelmi szerepe mint örökség maradt a rektor utódaira még a kommunizmus bukása után is. – Sajnos Morley cikkében, egyes személyek kiemelésén kívül, sehol nem található pozitív vélemény a volt Sopron Divisio tagjainak együttes szerepéről és hatásáról a kanadai faiparban vagy az erdőgazdálkodás különhöző ágazataiban (*The Hungarian Connection, Logging and Sawmill Journal, Vol. 19. No. 7.*). Morley végső véleményeként megállapítja, hogy a magyar erdőmérnökök kanadai kivándorlásának főleg társadalmi hatása volt a kanadai népi közösségre, mert utódaik révén hosszantartó jó példával fogják befolyásolni az egészséges népi együttélés előnyeit a sokféle nemzetiségű bevándorlók közösségében.

Függetlenül attól, hogy Morley konklúziójával egyetértek-e vagy nem, meg kell mondanom, hogy ha Kanadába jövetelünknek csak a népi szaporodás számszerű emelése volt a célja, nagy hiba volt idejönni és nagy erőfeszítéssel tanítani 140 erdőmérnököt. Többet ért volna otthon maradnunk és gyermekeinket nemzeti életerőnk fenntartására nevelni.

Vancouveri fakultásunk történetéhez tartozik az 1990. november 4-én Sopronban tartott visszafogadási ünnepség eseményének feljegyzése. Az egyetem vezetősége barátságos hangú körlevélben hívta meg az 1956-ban nyugatra távozott hallgatókat és tanárokat.

Az ünnepélyt az egyetem aulájában nyitották meg, amely alkalommal leplezték a vancouveri volt hallgatók adományát, egy kanadai fafajtából készített plakettet, amely Kanadába való áttelepülésünk történetét ábrázolja jelképesen. A magyarázó szöveget Tabaki Tamási Miklós volt hallgatónk mondta el. Az aulából az ünneplő közönség az egyik tanterembe vonult, ahol megkezdődtek az ünnepi beszédek. Elsőnek az egyetem rektora köszöntötte a megjelenteket. Őszinte szavakkal fejezte ki örömét afelett, hogy olyan sok hallgatót üdvözölhet ez alkalomból, akik 1956. november 4-én elhagyták Sopront, és most látogatóba hazatértek. Mindenkit biztosított, hogy a hazalátogatók teljes rehabilitációban részesülnek, és a Vancouverben kapott oklevelet teljes értékű erdőmérnöki diplomaként fogadják el Magyarországon is. A Vancouverben élő soproniak nevében Pászner László tudományos kutató olvasta fel Adamovich László volt tanárunk üdvözlő sorait. Adamovich kifejezte örömét afelett, hogy a volt Sopron Divisio és az alma mater képviselői között a korábbi, sokszor ellenséges vélemények látszólag kiegyenlítődték. Az ünnepélyen felszólaló fiatal soproni egyetemista kifejezte a hallgatók töretlen hűségét a volt Soproni Főiskola hagyományaihoz és tiszteletüket az alma materhez.

Az elhangzott szép szavak ellenére mégis az a meggyőződésem, hogy az 1956-os októberi forradalom emléke sem Sopronban, sem külföldön nem maradt fenn éltetően a jelenlegi nemzedék emlékezetében. A soproniak kommunizmus elleni demonstrációja, amelynek híre és dicsősége bejárta a világsajtót az 1956 utáni években, és átjárta a nyugati ifjúság szabadságot hirdető szívét, közel negyven év elmúltával már csak a hamu alatt parázslík, s kialvófélben van. Egyetemünk vezetősége Sopronban ma sem ismeri el történelmi eseménynek exodusunk jelentőségét. A soproni találkozók évről évre elhangzó diákdala, a *Gaudeamus igitur* inkább csak a baráti viszontlátás örömét fejezi ki. Az a hagyományos hűség a magyar erdőmérnöki oktatáshoz, amely bearanyozta egyetemünk immár közel 200 éves történetét, nem jelenik meg sem az 1993-ban megnyílt erdészeti múzeumban, sem a botanikus kert valamikor világhíres, századokat őrző fái között legalább egy kis emléktáblával az emigrációban élő volt soproni hallgatók szellemi hűségének elismeréséül. – ...*Valóban nem minden arany, ami fénylik!* – *Az arany szürke homokká vált az eltelt évtizedek elfásultságában....*

Nemzetközileg elismert erdőmérnöki oklevél azzal a megjegyzéssel, hogy az
 EGYENLŐ A SOPRONI ERDŐMÉRNÖKI EGYETEM ÁLTAL KIADOTT
 ERDŐMÉRNÖKI DIPLOMÁVAL.

Veni sancte Powell Riverben. Lett, U. B. C. kormányzója, Roller, Peterson, B. C. oktatásügyi
 minisztere, MacKenzie, U. B. C. elnöke 1957-ben.

Ötödik évfolyam (Sopron 1952–Vancouver 1958).

ANDÓDY Edit; Budapest
BAJZÁK Dénes; Cegléd
BELLA Imre; Sopron

BENKŐ Géza; Budapest
CSAPÓ Imre; Békés
GYÖNGY Erzsébet; Perkáta
HÉJJAS József; Abaliget

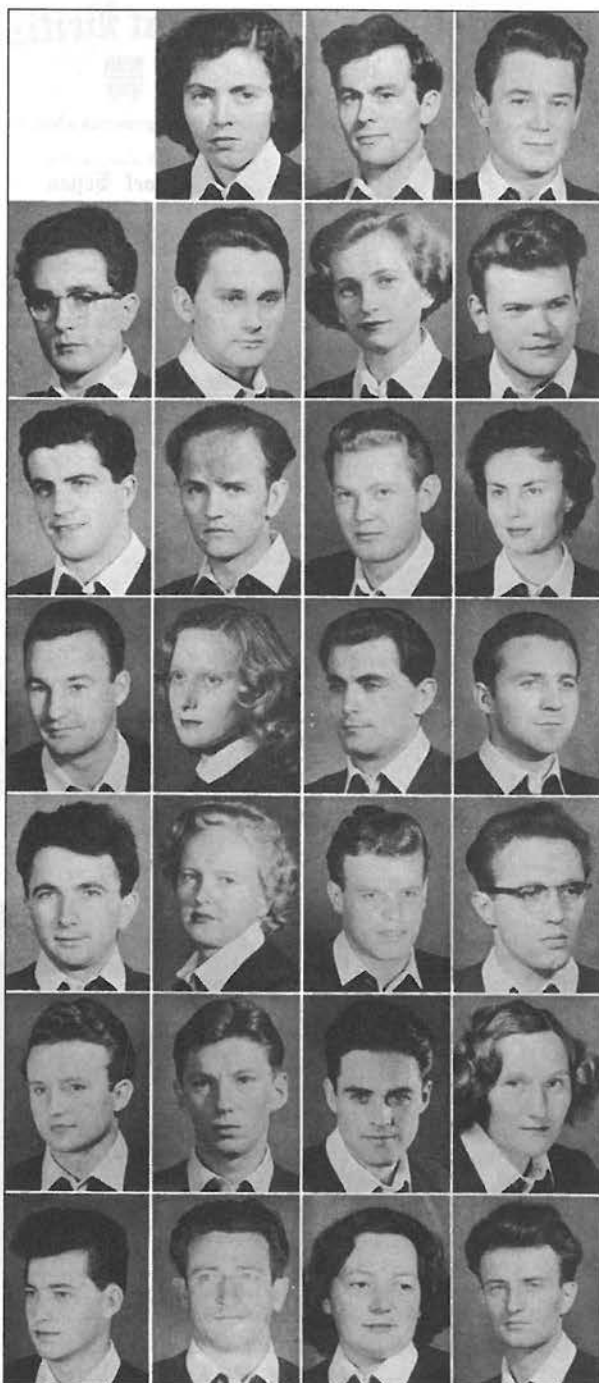
HIRCZY Béla; Örkény
JUHÁSZ Gyula; Vámosgyörk
KASSAY Viktor; Túrkeve
KOVÁTS Márta; Kisapostag

KOVÁTS Miklós; Tata
LESKÓ Györgyné; Budapest
LESKÓ György; Kapuvár
NÉMETH Lajos; Csorna

ORLÓCI László; Gyöngyös
ORLÓCI Lászlóné; Szentendre
PALKOVICS János; Alsóbagod
PANDÁK László; Kovácsvágás

PÁSZNER László; Kőszeg
SZALAMIN Gábor; Békéscsaba
SZÁSZ István; Bugac
SZÁSZ Júlia; Mezőhegyes

TAKARÓ László; Debrecen
TRESÓ Ferenc; Markaz
VISZLAI Éva; Budapest
VISZLAI János, Múcsony

Negyedik évfolyam (Sopron 1953–Vancouver 1959 tavaszán).

BÁLINTFFY Judit; Sopron
BARAKSÓ János; Nagyhalász
BŐLECZ Béla; Farkasfa
DIBUZ Jenő; Kőröshegy
DOBOZY Tamás; Nyirábrány

FAZOKAS Ferenc; Budapest
GÁSPÁR József; Márokföld
GRÁTZER Miklós; Budapest
HÁHN Fülöp; Paks
HORVÁTH-CZILLINGER
Emil; Fertőd

HORVÁTH István; Lenti
HORVÁTH Izabella; Gyula
HORVÁTH Ottó;
Kerkapéntekfalu
HORVÁTH Sándor; Tiszavasvári
JANCSIK Károly; Vác

JANDÓ Tibor; Pécs
KAPUSZTA József; Erdőkürt
KONDOR György; Magyarpolány
KOÓS Béla; Ózd
KÓSA Zoltán; Pápa

KRAJCZÁR Ernő; Zalaistvándi
KRÉTAI Ernő; Sopron
MAGASI László; Csákvár
NAGY Géza; Salgótarján
NAGYGYŐR Sándor; Cegléd

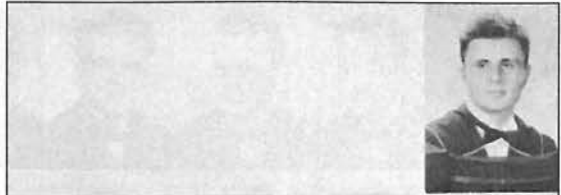
PING Ferenc; Pápakovácsi
SKORKA Mihály; Szarvas
SOMOGYI Eszter; Budapest
SPURIGA István; Lajosmizse
SZALKAI András; Eger

TAKÁCS József; Kaposvár
TARNÓCAI Károly; Kaposvár
TOLNAI István; Lakócsa
VADAI János; Nyíregyháza
VÁRADI Béla; Vác

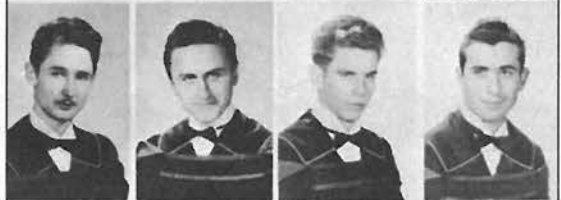
VÁRADI Mária; Veszprém
VARGA Pál; Vaszar

Harmadik évfolyam (Sopron 1954–Vancouver 1959 őszén).

BAKÓ József; Bodajk

*BAKOS P. Tibor; Csököly
BALATINECZ János; Sopron
BÓDIG József; Gönc
BORSOS Zoltán*

*BATAY János; Sopron
CSIZMADIA Ferenc
DEMINGER Károly; Szigetbecse
FÜR Károly*

*GROZDITS György; Balmazújváros
HÉJJA Anna
HUDÁK János; Miskolc
HUSZÁR Károly*

*IFJU Géza; Pécs
JÁKÓY András; Balatonalmádi
KISS K. Gyula; Vác
KISS János*

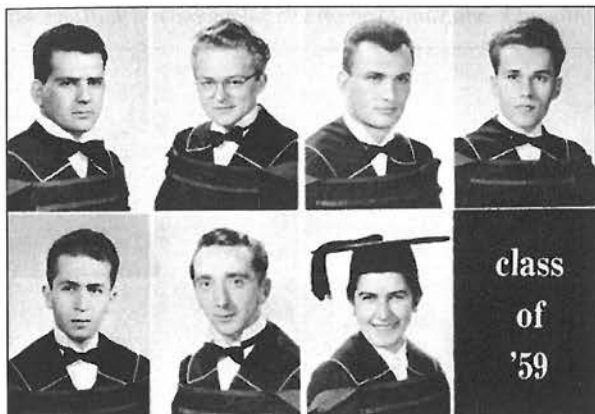

*KISTÓTH János; Kaposkeresztúr
KORÁN Zoltán; Panyok
KOZÁK Antal; Szolnok
MATOLCSY Géza*

*NYERS Ferenc; Balatonberény
OCSKÓ István; Nógrádverőce
POPRÁDI G. László; Visegrád
RAB Rudolf*

RAVAI János
 RÓNAY Sándor
 RONYECZ József
 SIVÁK P. Béla

SZAMOSI Gábor
 SZAUER P. János
 SZAUER M. Klára

class
 of
 '59

Dr. Roller Kálmán.

Második évfolyam (Sopron 1955–Vancouver 1960).

FERDINÁND István

*GYÖNGYÖSI Alex Sándor
HOMOKI G. J. István
JÓZSA József
KOCZÓ Mihály*

*KOLTAY István
KOMLÓSSY József
KOMONDY Gyula
MARKÓ Imre*

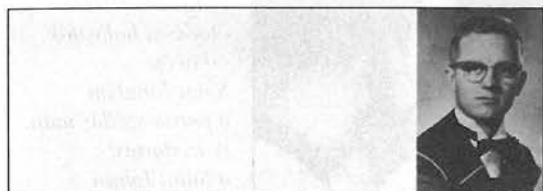
*NAGY Mihály
NÉMETH József
NÉMETH László
PÉCH Gyula*

*PENDL Ferenc
PORPÁCZY Lehel
PUSKÁS László
RABÓCZI László*

*SPANDLI Imre
TÓTH Géza
TÓTH József*

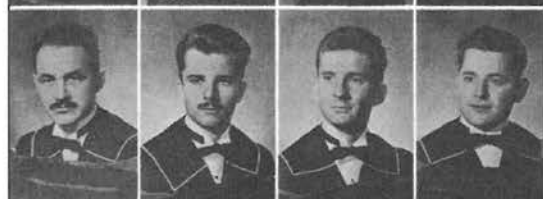
Első évfolyam (Sopron 1956–Vancouver 1961).

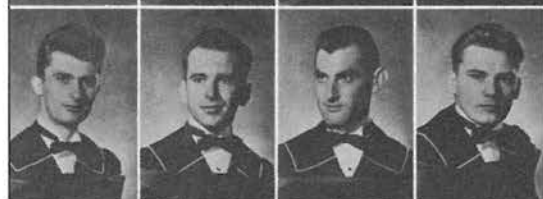
APT J. Kamill

*DRASKÓY György
BÁTHY István
FARKAS István
FÓNAGY Sándor*

*FÜSTÖS Árpád
GŐGÖS Ferenc
HERCZEG András
ILLÉS S. István*

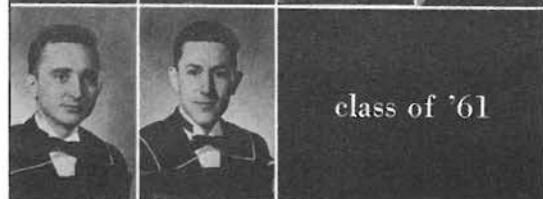
*JÓZSA László
KAPITÁNY Gyula
KOC SIS Tibor
KURUCZ János*

*OROSZ Iván
ÖTVÖS Imre
PÁLKA C. László
PINTÉR László*

*RÉTFALVI László
SAFRANYIK László
SZABÓ Tivadar
TÓGEL J. Gyula*

*TÓTH János
ZOLTAY András*

class of '61

*Erdős Márta
és Kovács Miklós
ötödéves hallgatók
esküvője
Saint Johnban
a partra szállás után.
A szertartást
a Saint John-i
székesegyház püspöke,
A. B. Leverman
végezte ünnepélyes
keretek között.*

*A fakultás
tagjainak és
családjaiknak
csoportképe
a U. B. C.
biológiai
tanszéke előtt.*

*Az első
angoltanfolyam
résztevői
Abbotsfortban 1957
februárjában.
Első sor balról:
Gerencsér,
Gerencsérné, Aptné,
Székessy,
Adamovichné,
Sebestyén, Roller.
Második sor:
Adamovich, Apt,
Sziklai, Tuskó.*

*A teljes oktatói kar 1958 januárjában a Sopron Divisio előtt
és az ötödévesek.*

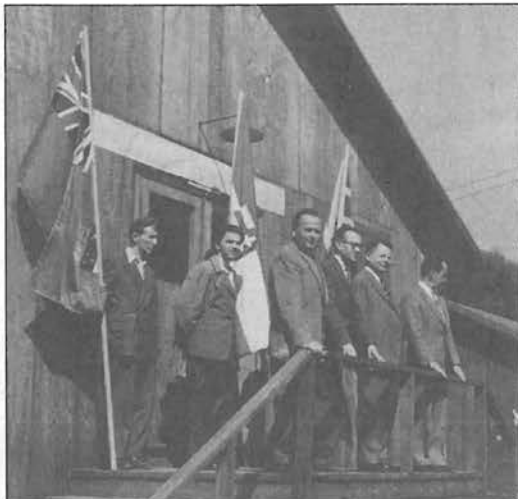

*Selmecebánya 1857 és Powell River 1957.
Az Erdőmérnöki Főiskola messzi emlékü két Alma Matere.*

*Pickersgill fogadja a fakultást
Powell Riverben a lakások céljára
átalakított barakkok bejáratánál.
Pickersgill jobbról a második.*

*Az elsőként végzett
erdőmérnökök
csoportja a Sopron
Divisio épülete előtt
a különleges
„graduáló
kámzsákban”.*

*Az Ifjúsági Kör vezetőségi tagjai 1957-ben.
Ülő sor balról: Tarnócai, Poprádi, Juhász,
Grátzer (elnök), Pandák, Magasi.
Álló sor balról: Bakó, Hudák, Bódi,
Huszár, Tamási.*

A minden év október 23-án megtartott díszmenet a U. B. C. főútvonalán.

*A hallgatók
táncgyűttesének
első fellépése
az 1957. március
15-ei ünnepélyen
Powell Riverben.*

*Otthonra emlékezés nótával
a diákkamrában.
Ülők: Benkő Géza,
Szauer János a hegedűvel.
Állók: Apt Kamill,
Szalkai András, Gyöngyösi
Sándor, Kurucz János.*

*Az ifjúsági
énekkar
Medveczky Lajos
vezényletével.*

Szakestély terített asztal mellett.

Plakett-megemlékezés a Sopron Divisióról a U. B. C.-nek, hogy ápolják az 1957 és 1961 közötti évek történelmi kapcsolatát. Apt Kamill, Andrew dékán, Kurucz, Kocsis T., Allen dékán, Roller dékán.

Pihenő az erdőbecslési munka közben az őserdőben; Tarnócai és Apt Kamill.

Amity a komondor. A Pennsylvanai Állatvédő Egyesület ajándéka a Sopron Divízióknak (1958. szeptember). A repülőtéri fogadóbizottság tagjai: Gógös, Allen, Medveczky, Roller, Herczeg.

*Az Országos Erdészeti Egyesület
A magyar erdészeti ároptalonn el nem évülő
elismeréseket fejezi ki*

PICKERSGILL

úrnak

az 1956-os forradalmat követően tanusított
önzetlen támogatásáért, amellyel az új
házat kereső magyar erdészeket segítette.

The Hungarian foresters of the
NATIONAL FORESTRY ASSOCIATION of
Hungary wish to express their appreciation
and gratitude for your generous assistance
in aiding the Hungarian forestry engineering
students who fled their homeland following
the suppression of the Hungarian Revolution
in 1956 to find new homes-Canada.
It is because of your efforts that 144 of these
students were able to complete their studies
and receive internationally-accepted forest
engineer degrees from the Sopron Division
of the University of British Columbia.

This

HONOURARY DIPLOMA
is offered as an expression of the gratitude
of our association and is given **TO YOU**
in recognition of the help you extended to
the Hungarian forestry engineering
students during those critical years.

1991. március 15.

Adámovich

Országos Erdészeti Egyesület elnöke

*Az O. E. E. díszoklevele Pickersgillnek, köszönetül
a magyar erdészek nevében a Sopron Divíziónak
nyújtott kanadai segítségért.*

Adamovich-Grátzer búcsú a valétálóktól (1959).

A 150 éves évforduló elnöksége: Foley, Curtis dékán, Allen dékán, Roller.

Sopronban kezdtek 1954-ben – 1959-ben végeztek Vancouverben.

Sopronban kezdtek 1955-ben – 1960-ban végeztek Vancouverben.

Sopronban kezdtek 1956-ban – 1961-ben végeztek Vancouverben.

*Az egyetemen felállított „Réztábla a tölgyfa alatt”.
Balról: Baraksó János, Tóth Géza, Kocsis Tibor, Roller Kálmán, Benkő Géza.
Elöl guggolnak: Palkovics János és Kováts Miklós.*

Roller Kálmán a soproniak vancouveri összejövetelén 1996-ban.

A forradalom 40. évfordulóján volt diákjaihoz beszél.

Nanaimo környékén élő diákjaival, a segítségükkel épített magyar házban.

Találkozó az egyetemen a Victoria környékén lakó öregdiákokkal.

*Díszdoktorrá avatás
a vancouveri egyetemen
1999-ben.*

*Emléktábla
a vancouveri csoporttól
(Józsa László munkája)*

*Victoriában a Faculty
Club-i vacsora előtt
(Szy Ferenc tanár úrral
és a családtaggokkal).*

*Az ünnepség után dékán
úr a volt diákjaival.*

*Emléktárgyak:
Victoriából – magyaros
festett doboz
(Klima Imréné
munkája).
Nanaimo csoport –
indián faragott hal.*

*A magyar
forradalmi emlékműnél
Victoriában.*

Látogatás Victoriában (Klima Imre tanár úrral).

A soproni várostorony képe alatt diákjaival (Dr. Ötvös Imre és Dr. Safranyik László).

XI. A DIVISIO OKTATÁSI ÉS SZEMÉLYI ADMINISZTRÁCIÓJA

A Sopron Divisio tanári kara

A tanári kar tagjai a szakmai diplomák és tudományos fokozatok széles körével rendelkeztek. Az alábbiakban a Brit Columbiái Egyetemen (University of British Columbia, U. B. C.) használt egyetemi és tudományos fokozatokat sorolom fel a Magyarországon adott, hasonló jellegű diplomák megjelölésével.

PhD – körülbelül megfelel a budapesti tudományegyetem által kiadott bölcsészdoktori diplomának.

DScF – az erdészeti tudományok doktora; a U. B. C. ilyen címet nem adott; körülbelül megfelel a Magyar Tudományos Akadémia által adott kandidátusi fokozatnak.

MSc – a tudományok mestere, megfelel a soproni egyetem által kiadott erdőmérnöki oklevélnek.

MF – az erdészeti tudományok mestere, megfelel a soproni egyetem által kiadott technikai doktorátusnak.

BSF – a U. B. C. által kiadott erdészeti diploma, a Sopron Divisio ezen a címen adta az erdőmérnöki diplomát.

BScF – a U. B. C. által adott erdőmérnöki diploma.

BScE – a U. B. C. által adott mérnöki diploma.

BScM – a bányamérnöki diploma a U. B. C.-n és a soproni egyetemen.

BScZ – az állattani tudományok diplomája a U. B. C.-n.

BA – bölcsészkar végzettség.

A tanári kar felépítése

Dékán:

ROLLER KÁLMÁN, professzor, BSF, DScF, MSc; tantárgyai: erdei fák fiziológiája, erdészeti genetika, erdőtelepítés és csemetekert.

Tanárok:

JABLÁNCZY SÁNDOR, professzor; BSF a Prágai Egyetemen; PhD, DScF; tantárgyai: erdőművelés, erdőbecslés, növényökológia.

ADAMOVICH LÁSZLÓ, docens, BSF, MF; tantárgyai: erdészeti szállítóberendezések, út-, vasút- és hídépítés.

SALAMON MARION, meghívott tanár, BScE; kémikus mérnök; tantárgyai: fatechnológia, papírgyártás.

TUSKÓ FERENC, docens, BSF, DScF, PhD; tantárgyai: növényrendszertan és morfológia, erdei fák társulásai.

Tanárségédek:

BARANYAI JÓZSEF, BSF, DScF; tantárgyai: állattan, erdővédelem és tűzvédelem.

BEZERÉDI GYULA, BSF; tantárgyai: szállítóberendezéscsk, vízépítés az erdőgazdaságban.

CSERJÉSI ANTAL, BSF, DScF; tantárgyai: általános és szerves kémia, szervetlen kémia, kémiai fatechnológia.

KLIMA IMRE, BSF, DScF; tantárgyai: mechanikai statika, szilárdságtan és dinamika.

SEBESTYÉN /SEBASTIAN/ LÁSZLÓ, BSF, MF, PhD; tantárgyai: erdőkitermelés és -használat, fatechnológia.

SZIKLAI OSZKÁR, BSF, MF, PhD; erdészeti nemesítési gyakorlatok.

SZY FERENC, BSF; tantárgyai: erdészeti növénytan, erdészeti feladatok Kanadában.

VERES SÁNDOR, BSF, MF, PhD: erdészeti fotogrammetria.

Előadók:

CSÁNYI ELEK, BSF; ábrázoló geometria, mechanikai rajzok.

KURUCZ FERENC, Techn. school dipl.; torna, sportvezető

MEDVECZKY LAJOS, BA, nyelvtanár (német)

WITT LAJOS, BSF; vadászat és halászat, erdőtartósítás.

KOVÁTS ISTVÁN, BScM, mezőgazdasági mérnök, Bp.–Gödöllőn agrártudományi egyetemet végzett (kijövelele előtt a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Főiskolán volt egyetemi adjunktus); tantárgyai: alapvető mezőgazdasági ismeretek alkalmazása az erdőgazdálkodásban.

A fent felsorolt tanerők Sopronban még az eredeti erdészeti fakultáshoz tartoztak.

Meghívott előadók, akik kijövetelük előtt az Erdészeti Kutató Intézet (ERTI) soproni részlegéhez tartoztak:

APT ÖDÖN, BSF; tantárgyai: állattan és erdővédelem.

FODOR GYULA, BSF; tantárgyai: erdészeti éghajlattan és erdészeti talajtan (Fodor volt a kar legidősebb tagja; még Selmecebányán végzett 1919-ben).

Meghívott előadók más szakmai ágazatból:

CSIZMADIA JÓZSEF, BSF, erdőmérnök, kisegítette Adamovicht.

CSIZMADIA TIBOR, BScM, bányamérnök; tantárgya: geológia.

GERENCSÉR LÁSZLÓ, BScM, bányamérnök; tantárgyai: matematika és ásványtan (előző állása a pécsi szénbánya üzemnél volt).

KOVÁTS ISTVÁN, BScM, mezőgazdasági mérnök. Agrártudományi egyetemet végzett Bp.–Gödöllőn. (Kijövele előtt a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Főiskolán volt adjunktus.) Tantárgya: alapvető mezőgazdasági ismeretek alkalmazása az erdőgazdálkodásban.

PAPP FERENC, BScM, bányamérnök; tantárgyai: földmérés.

SOÓS JÓZSEF, BSF, MF; erdőmérnök, tantárgya: erdőművelési gyakorlatok.

SZABLYA JÁNOS, BScE, DScE, elektromérnök; tantárgyai: fizika és elektrotechnika (kijövele előtt a műegyetemen volt adjunktus).

SZANYI LÁSZLÓ, BSF; tantárgya: erdőművelési gyakorlatok.

SZÉKESY LÁSZLÓ, BScE, gépészmérnök; tantárgyai: mechanika és gépelemek (kijövele előtt a műegyetemen volt tanársegéd).

Tiszteletbeli tanárok az észak-amerikai gyakorlat oktatására:

KAFFKA PÉTER, BScE, építészmérnök; tantárgyai: kisházépítés és tervezése az erdőipar számára, középítés.

KOLLER PÁL, BSF, tantárgyai: erdészeti gazdaságtan és erdőpolitika az észak-amerikai kontinensen (1922-ben végzett Sopronban, erdészeti tanácsadó az OHIO-i Bányai Részvénytársaságnál).

Adminisztráció és dékáni hivatal

KORNYA LAJOS, BA, Debrecenben szerzett tanári diplomát, kijövele előtt a soproni Erdész Technikum igazgatója, majd az Erdőmérnöki Fakultás questora volt; irodaigazgató, a hungarológia tantárgyat adta elő az önkéntes beiratkozók számára.

ÁGH MÁRIA, dékáni titkár volt a Soproni Egyetemen, a Sopron Divisio irodájának gépírója.

UDVARDY MIKLÓS, BA, DSc, az állattan tanára; diplomáját a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerezte, a U. B. C. állattani tanszékének tanára, a Sopron Divisio angol–magyar tolmácsa az átmeneti időkben, 1958-ig.

A kimutatásban szereplő tanerők csak addig tartoztak a Sopron Divisio kötelékébe, ameddig tantárgyaik az oktatási programban szerepeltek. Így

sokaknak már az első évben lejárt a megbízatásuk, főleg azoké, akik az alap-
tárgyakat tanították. Az évenkénti átszervezésről az előző fejezetekben bő-
vebben írtam.

*A Brit Columbiai Egyetem erdészeti fakultásáról kölcsön kapott tanárok a
következők voltak:*

Prof. Ian C. MacQUEEN; erdészet és tűzvédelem – 251 code szám.

Dean G. S. ALLEN; erdészeti politika és igazgatás (Forest Policy and
Administration) – 380 code szám..

Prof. J. W. KER; kanadai erdészeti gazdaságtan és erdőbecsléstan – 460
és 481 code szám.

Fa. I. ZSIGMOND; angol nyelv.

A kanadai kollégák által előadott tárgyaknak „credit” értéke volt és az
eredményeket az indexbe vezették be.

*A Divisio Tanulmányi Bizottsága: balról – Cowford U. B. C.-diák, Tuskó, Jabláczy,
Udvardy (tolmács), Roller, Adamovich, a tolmács mögött állva Dean Allen, 1958*

A beiratkozott évfolyamok megoszlása és névsora

A Sopron Divisio megszűnése idején, a dékáni hivatal feljegyzése szerint, az öt év alatt kiképzett erdőmérnökök és a fakultás kötelekeiből kilépett hallgatók kimutatását az I. számú táblázatban találjuk. A II. számú táblázat a végzett hallgatók letelepedésének helyét mutatja. A III. számú táblázat a Sopron Divisio végzett hallgatói közül elért magasabb tudományos végzettségűek számát illusztrálja, melyet a Sopron Divisio által kiadott oklevél kiadása után a különböző észak-amerikai egyetemeken sikerült elérniük.

I. táblázat. A beiratkozott és kimaradt hallgatók száma

Osztály	Beiratkozott 1957-ben	Magánzók száma	A U. B. C. fakultásra iratkozott be	A Sopron Divisionál kapott diplomát
V.	28	1		23
IV.	39	1	1	33
III.	44	4	3	33
II.	44	2	22	20
I.	55	5	23	23
Összesen	210	15	53	140

II. táblázat. A Sopron División végzett erdőmérnökök letelepedési helye

Osztály	Beiratkozás és Végzés éve	Kanada	Amerika végzett	Európa	összesen
V.	1952–1958	24	3		27
IV.	1953–1959	24	11	2	37
III.	1954–1959	28	3	2	33
II.	1955–1960	16	2	2	20
I.	1956–1961	21	2		23
Összesen		113	21	6	140

III. táblázat. Az erdőmérnöki végzettség után szerzett tudományos végzettségek száma, évfolyamonként

Évfolyam	Végzettek száma	Tudományos fokozta		
		M.F.	Ph.D.	M.D.
V.	27	10	5	1
IV.	37	6	2	
III.	33	14	9	
II.	20	4		
I.	23	11		
Összesen	140	45 (32%)	16 (11%)	1 (1%)

M.F. = Master of Forestry (erdészeti tudományok mestere)

PhD. = Doctor of Philosophy

M.D. = Doctor of Medicine (orvosi doktorátus)

Ötödik évfolyam

Az évfolyam hallgatói 1952-ben iratkoztak be Sopronban és nyolc félévet zártak, mielőtt Kanadába emigráltak. Még egy fél évet kellett a U. B. C.-n hallgatni ahhoz, hogy U. B. C.-diplomát kaphassanak, még akkor is, ha előzőleg a Sopron Divisio diákjai voltak. Az utolsó félévet tehát 1957 őszén vették fel, és azt a diplomateranggal együtt fejezték be, úgy, hogy 1958 tavaszán a tavaszi kongregációban megkaphatták erdőmérnöki diplomájukat.

A Sopronból együtt kijött évfolyam létszáma 37 hallgató volt, közülük tizen Európában maradtak.

Az ötödik évfolyam hallgatói

Név	Születési év	Születési hely
ANDÓDY EDIT	1932	Budapest
BAJZÁK DÉNES	1933	Cegléd
BELLA IMRE	1935	Suttor
BENKŐ GÉZA	1934	Budapest
CSAPÓ IMRE	1934	Békés
GYÖNGY ERZSÉBET	1934	Budapest

HÉJJAS JÓZSEF	1932	Bokdasa
HIRCZY BÉLA	1933	Örkény
JUHÁSZ GYULA	1934	Gyöngyöshalmaj
KASSAY VIKTOR	1933	Túrkeve
KOVÁTS MIKLÓS	1932	Tata
KOVÁTS MIKLÓSNÉ (Erdős Márta)	1934	Kisapostag
LESKÓ GYÖRGY	1933	Nyíregyháza
LESK GYÖRGYNÉ (Rác A.)	1933	Budapest
NÉMETH LAJOS	1931	Sopron
ORLÓCI, LÁSZLÓ	1932	Esztergom
ORLÓCI LÁSZLÓNÉ (Mihály M.)	1933	Lövete
PALKOVICS JÁNOS	1932	Alsóbogod
PANDÁK LÁSZLÓ	1932	Kovácsvágás
PASZNER LÁSZLÓ	1934	Kőszeg
SZALAMIN GÁBOR	1932	Makó
SZÁSZ ISTVÁN	1933	Bugac
SZÁSZ ISTVÁNNÉ (Kubinyi J.)	1932	Mezőhegyes
TAKARÓ LÁSZLÓ (Taylor)	1934	Debrecen
TRESÓ FERENC	1932	Markaz
VISZLAI JÁNOS	1933	Mucsony
VISZLAI JÁNOSNÉ (Delkin É.)	1933	Budapest

A negyedik évfolyam

Ez volt a legnépesebb évfolyam, a legcselekvőbb hallgatókból tevődött össze, és a leghűségesebben ápolta a selmec-soproni hagyományokat. Döntő szerepük volt a kanadai kivándorlás elhatározásában. Az 1956. november 28-án a ferienhorti táborban, a diákok és a tanárok jelenlétében megtartott nagy közös gyűlésen a hallgatóság jó része habozott az európai kontinens elhagyásának elhatározásában, a negyedik évfolyam hallgatói azonban egyértelműen, teljes határozottsággal kijelentették, hogy elfogadják Kanada ajánlatát, és készek Kanadába kivándorolni, ha a tanári kar aktív része is Kanadába akar menni. – Ez a döntés jó hatással volt a tanári kar tagjaira, mert az egyénenkénti emigráció nem volt csábító kivetettségüknek abban az állapotában. Akkor elsősorban azok mentek már el a tanárok közül, akiknek főleg Amerikában rokonaik éltek.

Az évfolyam hallgatói 1953-ban iratkoztak be Sopronban, és hat félévet hallgattak 1956 őszéig, amikor a megkezdett félév még az elején félbeszakadt.

A Sopron Divisio 1957. szeptemberi megnyitása után 1958 végéig három félévet hallgattak, majd egy csonka félévben elkészítették diplomaterveiket,

amelyeken már a nyári munka alatt is dolgoztak. Így az 1959. májusi kongresszuson megkaphatták erdőmérnöki diplomájukat.

A negyedik évfolyam hallgatói:

Név	Születési év	Születési hely
BARAKSÓ JÁNOS	1933	Nagyhalász
BÖLE CZ BÉLA	1935	Farkasfa
DIBUZ JENŐ	1932	Nászad
DIBUZ JENŐNÉ (Bálintffy J.)	1936	Balassagyarmat
DOBOZY TAMÁS	1935	Nyirabárány
FAZOKAS FERENC	1935	Budapest
GÁSPÁR JÓZSEF	1935	Zalabaksa
GRÁTZER MIKLÓS	1934	Torbágy
HAHN FÜLÖP	1933	Györköny
HORVÁTH-CZILLINGER EMIL	1934	Suttor
HORVÁTH ISTVÁN	1934	Lenti
HORVÁTH SÁNDOR	1933	Tiszavásár
HORVÁTH SÁNDORNÉ (Balogh L.)	1934	Gyula
HORVÁTH OTTÓ	1926	Kerkapéntekfalú
JANCSIK KÁROLY	1935	Vác
JANDÓ TIBOR	1932	Hegyszentmárton
KAPUSZTA JÓZSEF	1932	Erdőkürt
KONDOR GYÖRGY	1934	Magyarpolány
KOÓS BÉLA	1935	Arló
KÓSA ZOLTÁN	1934	Balatonboglár
KRAJCZÁR ERNŐ	1932	Zalaistvándi
KRÉTAI ERNŐ	1933	Sopron
MAGASI LÁSZLÓ	1935	Székesfehérvár
NAGY GÉZA	1933	Nógrádszakál
NAGYGYÖR SÁNDOR	1934	Tarpa
PING FERENC	1922	Pápakovácsi
SKORKA MIHÁLY	1935	Szarvas
SZÁLKAI ANDRÁS	1934	Eger
SZÁLKAI ANDRÁS NÉ (Somogyi E.)	1927	Kisújszálas
SPURIGA ISTVÁN	1934	Lajosmizse
TAKÁCS JÓZSEF	1934	Kaposvár
TARNÓCAI KÁROLY	1935	Szekszárd
TOLNAI ISTVÁN	1935	Lakocsa
VADAI JÁNOS	1928	Nyíregyháza

VÁRADI BÉLA	1932 Vác
VÁRADI BÉLÁNÉ (Fejes M.)	1934 Veszprém
VARGA PÁL	1934 Réde

A harmadik évfolyam

A hallgatók 1954-ben iratkoztak be Sopronban, a beiratkozásnál létszámuk 85 fő volt. Ebből a létszámból 14, a soproni erdészeti technikum oklevelével iratkozott be az egyetemre, 28 szakérettségizett volt, 43 pedig szabványos érettségi bizonyítvánnyal rendelkezett. A 85 hallgatóból 44 jött ki Ausztriába, akik közül 11-en még Ausztriában lemaradtak. Így összesen 33-an szereztek erdőmérnöki oklevelet a Sopron Divízióánál Vancouverben.

Tanulmányaikat 1959-ben fejezték be a diplomaterv elkészítésével együtt, tehát a 9 félévet még ugyanabban az évben abszolválták. Pálffy Csaba szigorló erdőmérnök Svédországból jött át tanulmányai befejezésére; soproni egyetemi tanulmányait 1951-ben hagyta félbe, amikor kommunistaellenes magatartása következtében az egyetemről kizárták. Az oklevél megszerzése iránti igényét készséggel támogatta az egész tanári kar.

A harmadik évfolyam hallgatóinak névsora:

Név	Születési év	Születési hely
BAKÓ JÓZSEF	1935	Bodajk
BAKOS TIBOR	1935	Csököly
BALATINECZ JÁNOS	1937	Nagyatád
BÁTAY JÁNOS	1927	Csáford
BÓDIG JÓZSEF	1934	Gönc
BORSOS ZOLTÁN	1935	Söpte
CSIZMADIA FERENC	1927	Vágfarkasd
DEMINGER KÁROLY	1935	Szigetbecse
FÜR KÁROLY	1935	Szombathely
GROZDITS GYÖRGY	1936	Balmazújváros
HUDÁK JÁNOS	1935	Vilmány
HUSZÁR KÁROLY	1935	Diósgyőr
IFJU GÉZA	1931	Szeged
JÁKÓY ENDRE	1935	Kisbér
KISS KÁROLY GYULA	1935	Vác
KISS JÁNOS	1933	Cece
KISS-TÓTH JÁNOS	1934	Kaposkereszúr
KORÁN ZOLTÁN	1934	Pányok

KOZÁK ANTAL	1936	Tiszapüspöki
MATOLCSY GÉZA	1936	Ádánd
NYERS FERENC	1932	Balatonberény
OCSKÓ ISTVÁN	1933	Nógrádverőce
PÁLFY CSABA		
POPRÁDI LÁSZLÓ	1936	Budapest
RAB RUDOLF	1935	Budapest
RAVAI JÁNOS	1935	Torda (Románia)
RÓNAY SÁNDOR	1934	Salánk (Ukrajna)
RONYECZ JÓZSEF	1935	Putnok
SIVÁK BÉLA	1935	Pányok
SZAMOSI GÁBOR	1936	Budapest
SZAUER JÁNOS	1932	Pula
SZAUER JÁNOSNÉ (Szikszai K.)	1935	Balogpadar
VERES GÁBOR	1933	Besenyőtelek

A második évfolyam

A hallgatók 1955-ben kezdték meg egyetemi tanulmányaikat Sopronban, és két félévet hallgattak a forradalom kitöréséig. A kijöttek közül többen Ausztriában maradtak, viszont az 1950/51-es tanévben politikai okokból kizárt hallgatók közül ketten, illetve a bányászati fakultásból hárman csatlakozásukat kérték a leendő Sopron Divízióhoz. Ez akkor történt, amikor a Kanadába jövetelünket elhatároztuk. A diákok és a tanárok között általános volt az a vélemény, hogy ez az évfolyam hozta magával a legélesebb forradalmi hangulatot, ami talán nem is a forradalom hatására alakult ki bennük, hanem inkább fiatalos hevületükből keletkezett. Vancouverben létszámuk újra változott, mert 24 hallgató lemorzsolódott az első két esztendő alatt. Ezek a hallgatók nagyrészt önállósultak, többen a U. B. C. más fakultásaira iratkoztak be, ahol könnyebben kaptak ösztöndíj-segítséget, mint a Sopron Divíziónál. – Végeredményben 20 hallgató szerzett erdőmérnöki diplomát a Sopron Divíziónál.

A második évfolyam hallgatói:

Név	Születési év	Születési hely
FERDINÁND ISTVÁN	1937	Gömörhosszúsó
GYÖNGYÖSI SÁNDOR	1937	Debrecen
HOMOKY ISTVÁN	1929	Ungvár (Ukrajna)
JÓZSA JÓZSEF	1937	Komárom

KOCZÓ MIHÁLY	1933 Szokolya
KOLTAY ISTVÁN	1929 Paks
KOMLÓSSY JÓZSEF	1936 Budapest
KOMONDY GYULA	1921 Sopron
MARKÓ IMRE	1935 Boconád
NAGY MIHÁLY	1937 Győr
NÉMETH JÓZSEF	1939 Pankasz
NÉMETH LÁSZLÓ	1936 Pankasz
PÉCH GYULA	1937 Budapest
PENDL FERENC	1933 Dunabogdány
PORPÁ CZY LEHEL	1933 Szombathely
PUSKÁS LÁSZLÓ	1935 Budapest
RABÓ CZI LÁSZLÓ	1933 Hernádszentandrás
SPANDLI IMRE	1934 Óbudavár
TÓTH GÉZA	1937 Gödöllő
TÓTH JÓZSEF	1936 Komárom

Az első évfolyam

Az évfolyam hallgatóinak mintegy kétharmada Kanadában csatlakozott a Sopron Divízióhoz. 1957 szeptemberében 55-en iratkoztak be az első tanévre, de csak 23-an kaptak erdőmérnöki diplomát a Sopron Divíziónál. Felvételük sok nehézséggel járt, mert az emigrációs szervek csak az Ausztriában regisztrált, volt soproni hallgatók létszámát garantálták. A tanári kar véleménye az volt, hogy mindent el kell követnünk a hozzánk csatlakozni kívánó magyar gyermekek érdekében, hogy számukra a meghonosodás első időszakát megkönnyítsük. A nagymérvű lemorzsolódás azzal volt magyarázható, hogy az útközben hozzánk csatlakozó fiataloknak nem volt hivatástudata az erdészeti ismeretek elsajátítására, sem különösebb lelkesedésük az erdő iránt. A Divízióhoz való csatlakozásban főleg létérdek vezette őket, valamint az, hogy tartozni akartak valahová. Szülők, otthon és közeli barátok nélkül kivetettnek érezték magukat az újszerű társadalomban. A Divízióhoz való tartozás biztonságot jelentett számukra, legalábbis arra az egy-két évre, amíg velünk voltak. Az évfolyamok hallgatói közül többen depresszióba estek, ami gátolta tanulmányi ambíciójukat, és gyengítette jövőbe vetett bizalmukat. A Sopronban beiratkozott hallgatókban nem támadtak hasonló kétélyek, őket erősítette az alma materhez való ragaszkodás, és az erdészhivatás érzése és tudata, amit otthonról hoztak magukkal.

A végzett hallgatók gyorsabban mentek át a kezdeti nehézségeken, mint a korábban végzetek. Hamar megtanulták az angol nyelvet, emellett ők vették át legjobban és leggyorsabban az észak-amerikai életstílust. A huszonkét

házasságban tizenegyen vettek feleségül magyar leányt. Eddig csak öt válás történt, ellentétben az amerikai házasságok válási arányával, ami általában 50%. A házasságokból 38 gyermek született.

A lemorzsolódottak sorsáról részletes tájékoztatást nem tudunk szerezni. De annyit általában tudunk, hogy azok életében sem volt különösebb családi és megélhetési probléma.

Az első évfolyam hallgatói

Név	Születési év	Születési hely
APT KAMILL	1937	Barcs
BÁTHY ISTVÁN	1936	Pápa
DRASKÓY GYÖRGY	1930	Budapest
FARKAS ISTVÁN	1937	Budapest
FÓNAGY SÁNDOR	1937	Székesfehérvár
FÜSTÖS ÁRPÁD	1926	Budapest
GÓGÖS FERENC	1938	Sopron
HERCZEG ANDRÁS	1937	Toronyiszentmiklós
ILLÉS ISTVÁN	1936	Vác
JÓZSA LÁSZLÓ	1938	Pestszentlőrinc
KAPITÁNY GYULA	1937	Csicsó
KOCSIS TIBOR	1936	Kiskundorozsma
KURUCZ JÁNOS	1937	Golop
OROSZ IVÁN	1937	Szombathely
ÖTVÖS IMRE	1938	Debrecen
PÁLKA LÁSZLÓ	1937	Békéscsaba
PINTÉR LÁSZLÓ	1937	Vindornyalak
RÉTFALVI LÁSZLÓ	1937	Jászberény
SAFRANYIK LÁSZLÓ	1938	Besenyszög
SZABÓ TIVADAR	1938	Encs
TÓTH JÁNOS	1936	Csempezkopács
TÖGEL GYULA	1938	Budapest
ZOLTAY ENDRE	1935	Budapest

XII. TÖRTÉNELMI TEVÉKENYSÉG 1961-TŐL 2000-IG, EMLÉKEZTETŐ ESEMÉNYEK 1961 UTÁN

*Egyetemünk 150 éves évfordulójának emlékezete.
Mindnyájan voltunk egyszer...*

Gondos előkészítés után 1959. március 19-én ünnepeltük meg egyetemünk 150 éves évfordulóját. – A nyugati országok minden elérhető erdészeti egyetemének dékánját felkértük egy megemlékezés megírására a Soproni Egyetem megalapításával kapcsolatban. A tizennégy egyetem dékánjának az üdvözlését egy emlékkönyvbe gyűjtöttük össze és kinyomtattuk: *Papers Commemorating 150 Years of University Forestry Education in Hungary*.

Az emlékműsorban a U. B. C. elnökének és az erdőmérnöki fakultás dékánjának üdvözlő beszéde, a Divisio tánccsoportjának és énekkarának magyaros számai szerepeltek. Az ünnepségen mintegy 500 főnyi közönség jelent meg. Barátaink és vendégeink a Brook Hallban jöttek össze, számtalan intézmény és ipari szervezet képviselője jelent meg vidékről és a városból is. Mint a selmeci főiskola letéteményesei Európa, Amerika és Kanada sok helyéről kaptunk üdvözlő táviratot és köszöntő sorokat. A hallgatók tánccal, énekkel, szép szavalatokkal tették felejthetlenné minden résztvevő számára ezt az évfordulót. Az évforduló emlékére kiadott emlékkönyvet a részben magyar származású Körner Alapítvány pénzügyi támogatásával sikerült kinyomtatni.

*Történetünk folytatása
„Új szárnyak – repülés nélkül, csak gyalog”*

Vancouverben, 1963. július 1-jén tartott beszédem.

A Jó Isten úgy irányította utamat, hogy elhagyjam Vancouver-t.

Vancouver a volt soproni diákok központjává nőtte ki magát az utóbbi évek alatt. Úgy gondolom, és valószínűleg Ti is, hogy ez a város tölti be Sopron szerepét Észak-Amerikában.

Ez a tény szükségessé teszi, hogy mindig legyen itt valaki közülünk, aki képvisel bennünket és központosan tartja a kapcsolatot a volt tanárokkal és diákokkal és a különböző kanadai intézményekkel.

Miután a jelen helyzetben már feloldódtak közöttünk azok a határok, melyek valaha a tanárok és diákok között voltak és hagyományaink értelmében mind öreg diákok vagyunk, mint öregdiák, aki eddig kézben tartottam ügyeink vitelét, eltávozásom alkalmából az alulírottakkal teljes egyetértésben utódomul Tarnócai Karcsit jelöltük ki. Ő lesz a legalkalmasabb arra, hogy bennünket akár társadalmi, akár politikai vonalon képviseljen. A kiválasztásában nem személyi indokok vezettek bennünket, hanem az a megfontolás, hogy olyan fiatal kollégánk vigye tovább ügyeinket, akinek tartózkodása huzamosan biztosítva van Vancouverben, a legszélesebb körű kapcsolatot tartja fenn a volt tanárokkal és diákokkal és akinek az egyénisége méltóan képviseli hagyományaink szellemét.

Mindazokat az eseményeket, melyek a Sopronból való áttelepedéssel kapcsolatosak voltak, részletesen feltártam neki. Ő van leginkább tájékozódva iskolánk történetéről – eseményekről, intézkedések okairól és hátteréről – melyek ma érthetővé tesznek sok olyan jelenséget, ami azelőtt érthetetlen volt.

Biztos vagyok abban, hogy választásunk Mindanniatok meglegedését váltja ki és Karcsit segítitek, hogy egységünket töretlenül vihesse tovább.

Miután új beosztásomban módomban lesz arra, hogy az elmúlt eseményekkel mélyebben foglalkozzam, meg fogom írni „exódusunk” történetét. Ezért a volt irattárunkat és okmányainkat magammal viszem. Azokat rendezem és az értékes anyagot kiválogatom, hogy a bécsi levéltárnak megküldjem. Innen, amint lehet, majd Sopronba küldjük.

Az iskolai személyi okmányokat, bizonyítványokat, indexeket stb. a U. B. C. illetékes szerveinek adom át. Ha valakinek bizonyítványmásolatra vagy referenciára lesz szüksége, közvetlenül a Forestry Facultyhoz forduljon.

Nem búcsúszom tőletek. Remélem veletek a találkozást. De hogy most elmegek közületek, azt kérem, amit mindig, eddig is kértem: ne feledjétek, hogy magyarok és soproni diákok vagytok. Dolgozzatok hazátokért, otthon maradtaitokért hűséggel és fáradhatatlanul.

Mindent tegyetek meg, hogy gyermekeitek megmaradjanak magyarnak. Ha magyar beszédük megtartása nem is sikerül, legalább abban nyerjen kifejezést magyarságuk, hogy gazdagok legyenek a magyar kultúra és történelem ismeretében, Népek sorsának alakulását nem egy emberöltő korlátai határozzák meg. Száz évek folyása alakítja. Leszármazottaitok a magyar ügy igaz ismeretében aktív részesei lehetnek annak a történelmi kornak, mely Magyarország függetlenségének és fejlődésének kiteljesedését eredményezi majd.

Mindanniatoknak jó szerencsét, hivatali és személyi sikereket kívánok igaz barátsággal. Üdv az Erdésznek!

Grátzer Miklós

Roller Kálmán

Tarnócai Károly

Takács József

Baraksó János

Az '59-es Sopron Club próbálkozik

Miután a fakultás becsukta kapuit, a hallgatók jó része úgy érezte, hogy kell lenni egy írott szócsőnek, amelyen keresztül a szétszórt hallgatók, barátok értekezhetnek egymással. Így támadt a gondolat, hogy egy időnként megjelenő értesítőt kellene szerkeszteni, amelybe mindenki megírhatná híreit. Létrejött tehát az első „szennylap”, *A pletyka*.

KEDVES FIÚK!

A „Pletyka” első számának megjelenése alkalmából Mindnyájan érezték magatokat üdvözölve. Az elmúlt évfolyamestünket követő reggel „hang-over” hangulatában vetődött fel a gondolat, hogy a jövőben valamilyen, jobban összefogó keretbe kellene helyezni szerény, de világot meg nem rázó megmozdulásainkat.

Faunánk már úgyis kiterjed az észak-amerikai kontinens egészére. Mielőtt még az evolúció nehezen megállítható folyamata megközelíthetetlen lokális egyedekké formálna bennünket, nem ártana néha szavunkat hallatni a pusztában, hogy így egymásra találjunk.

A keretet egy klub szolgálná. S hogy neve is legyen a gyerekek, már el is kereszteltük: '59 Sopron Club-nak. Sőt, az első vezetőséget is megválasztottuk, és nyitottunk egy bankszámlát. Beismerjük (mi „vezetők”), hogy nagyon Al Capone módon jártunk el, de erre szükség volt az ügy sikere érdekében.

A szervezet közelebbi céljai az elmondottakon kívül, hogy tudjunk egymásról, alkalomadtán örüljünk együtt, vagy segítsünk egymáson pillanatnyi tehetségünkhöz mérten. E célok és a földrajzi távolság áthidalása érdekében kb. kéthavonként kinyomjuk „Pletyka” című folyóiratunkat, amelynek színvonala mindnyájunk támogatásától függ. Híreiteket, panaszaitokat, nyávogásaitokat Kozák Tóni címére (5669 King's Rd. Vancouver 8. B. C.) küldjétek.

Szeretnénk, ha a klubba mindnyájan – évfolyamunknak múlt, jelen és jövő tagjai belépnének: Ti is Fiúk, akik pillanatnyilag az USA-ban vagy Kelet-Kanadában rontjátok a levegőt. A konzervatívok megnyugtatására mondhatjuk, hogy célunk nem elkülönülés a volt egészről, hanem annak egy sejtjének éltetése. Egyetemünk báljait és rendezvényeit képességeinkhez mérten támogatjuk.

Alkotmánytervezetünk a következő:

(Kérjük jövő leveleitekben küldjétek el helyesléseteket, vagy nemtetszésüket.)

The '59 SOPRON CLUB is a social organization and aims to strengthen friendship and keep contact among the members of the '54-'59 Sopron University Classes. Official languages of the club: Magyar, English and mainly a mixture of the two.

Executives of the club:

President (presently Z. Borsos).

His duties include to keep an eye on things and report those to members at the annual convention.

Secretary (presently T. Kozák).

He looks after the administrative affairs of the club. Prepares convention and other activities.

Treasurer (presently Colos).

He looks after the financial and social affairs of the club.

All officers report to the members at the annual convention and also on the pages of „Pletyka”.

Tagok jogai

1. Részvétel a klub rendezvényein.

a. A Karácsony–Újév közötti „Vidám est”-tel egybekötött évi Nagygyűlés, Vancouverben. Ingyen kaja, pia és zene.

b. Húsvét körüli kisebb összejövetel.

c. Nyári sátoros kirándulások. Hely, időpont később közlendő.

d. Évközi ultipartik, kugli és tenisz meccsek, az ismert helyeken és a régi vetélkedők között.

Az utóbbi három esemény anyagi fedezetét a résztvevő, kisebb csoportok biztosítják. Támogatást kaphatnak a pénztártól a résztvevők számához mérten.

2. A klub folyóiratának rendszeres vagy rendszertelen olvasása.

3. Jobb- vagy balsorsunkról a klubot értesíteni, hogy együtt örüljünk; vagy segítsünk, ha szükséges és tehetjük.

4. Megválasztani vagy kijelölni az új vezetőséget.

Tagok kötelességei

A klubot erkölcsileg és anyagilag támogatni.

a. Az évi tagdíjat B. C.-ben lakóknak \$10, kivéve a 2 gyermekes családokat, akiknek \$5, a B. C.-n kívül lakóknak \$2. Csekken vagy money orderen Kozák Tóni címére elküldhető a tagdíj.

b. Híreivel, panaszaival támogassa a Pletykát.

Vancouver, 1963. február 7-én.

Vezetőség

A TERÍTÉK

Az Ifjúsági Kör 1958 januárjában egy közlemény kiadását határozta el, amelyben a hallgatókat a Sopron Divisio körében történekekről kívánta volna tájékoztatni. A közleményt (Teríték) Grátzer Miklós szerkesztette, úgy is,

mint a Kör elnöke, úgy is, mint az, akinek elismert írói képességei voltak. Miklós a bevezetőjében a következőket írta:

Az Ifjúsági Kör e szerény külsejű híradója életünk egy-egy villanását lesz hivatva megörökíteni. Nem újságcímekkel és hangzatos alcímekkel, nem is akarja szaporítani a politikai mezsgyéken egymást taposó lapok számát. Emléknek szánjuk csak a diákévekről, írásos bizonyítéknak Vancouverben töltött éveinkről.

A közleményt néhány társunk önzetlen munkája indította el. Szerkesztői és írói Ti lesztek. Segítsétek ötleteitekkel, írásaitokkal, mert azt szeretnénk, ha mindenki teljesen sajátjának érezné lapunkat.

Az első szám nagyon gazdag tartalommal jelent meg. Sajnos a közlemény nem volt hosszú életű, nem sokkal élte túl megjelenésével az Ifjúsági Kör életét. Miklós végzése után a Kör csak névlegesen képviselte az ifjúság érdekeit. Egyetlen szerepe az volt, hogy őrizte a hagyományos szórakoztatási szokásokat, ilyen volt pl. a valétabál és a szakestélyek megrendezése. Mégis szükségesnek tartottam a *Terítékről* említést tenni, hogy hagyományaink megtartását célzó törekvéseinket legalább emlékként hagyjuk az otthoni utódokra.

A KAPOCS

1965 márciusában az alábbi sorokat írtam egykori hallgatóinknak:

Közel tíz esztendeje, hogy elhagytuk a soproni ALMA MATERT. Négy esztendő telt el azóta, hogy a SOPRON DIVISIO befejezte hivatását és bezárta kapuját a Vancouveri Egyetemen. Úgy érzem, ezzel teljesítettük vállalt kötelességünket és a forradalom egyik történelmi eseménye befejezést nyert.

Az elmúlt idő mindannyiunk életében sok esemény tanúja volt, és lassan történelemmé válik. Ma már csak távlatból nézzük az eseményeket és ezért szebbnek látjuk, mint azelőtt láttuk azt. Nem hiszem, hogy azoknak az éveknek az emléke nyomtalanul eltűnt volna és eszünkbe ne jutna néha, hogy egykor összetartoztunk.

A nagy idegen tájak országútján vannak közös állomásaink, ahol találkozunk és meglátjuk egymást. Ilyenkor büszkék vagyunk a közös gyökerre. De az élet rohan, az idő múlása és a távolság megeszi a kapcsolatok láncait. Futó ismerősökként megyünk el egymás mellett, azután átnézve a közös emlékeken, elfeledve tanárt és barátot és az egykor közösen szolgált ügyünket. Miért ne lehetnénk szorosabb kapcsolathoz egymással? Kár lenne, ha az elmúlt évek sikerei és története, mely az otthoniak előtt éppen úgy, mint új hazánk előtt is ismert, feledésbe menne. Sajnálatra méltó lenne, ha széthullanánk annak tudatában, hogy meg sem próbáltuk fenntartani kapcsolatainkat és ápolni örökségünket.

Ezek a gondolatok indítottak arra még decemberben, hogy felvessem a velem kapcsolatot tartó volt soproni tanárok és diákok előtt, hogy alakítsuk meg a

Soproni Öregdiákok Egyesületét és indítsunk egy évenként kétszer megjelenő tájékoztatót KAPOCS címen. Akiknek erről írtam, nagy többségben egyetértettek a tervvel és így lett a tervből elhatározás. A részleteket most a KAPOCS első száma viszi hírül azoknak, akiknek tudjuk a címét.

Hangsúlyoznom kell, hogy szervezkedésünk nem politikai jellegű. Alakítandó Egyesületünk célja a kapcsolatok fenntartásának szervezése és koordinálása a Selmecen vagy Sopronban végzett öregdiákok köréből. Tagokként azokat tartjuk majd nyilván, akik akaratakat a mellékelt kérdőíven kinyilvánítják és részt vesznek az Egyesület tartalmi fejlődését szolgáló közös munkában. Az együttműködéshez nem sok erőfeszítés kell. Egy kis akarat – összetartani, egy kis szeretet – az ügy iránt. Ez nem lesz nehéz azok számára, akik valami közösséget éreznek az Alma Materrel és a magyarsággal.

Kívánom, hogy a KAPOCS erősödjék és fejlődjék közöttünk. Induljon el egy eredményes, baráti együttműködés – fenntartani szellemi értékeinket a jövő számára. Bizonyítani, hogy emigrációnk egyedülálló az oktatási történelemben és az összetartozás ápolásában.

Felhívásomra jó néhány javaslat érkezett. A javaslatok megerősítettek abban, hogy a *Kapocs* kiadására megfelelő támogatást kapok, anyagilag és a megfelelő tartalom biztosítására is. Horváth Ottóval, 1959-ben végzett volt hallgatónkkal, aki Vancouverben az egyetemen a master tudományos fokozatért dolgozott, nekifogtunk a *Kapocs* szerkesztésének. Az első számot 1965 márciusában adtuk ki és küldtük ki mindazoknak, akiknek a címe rendelkezésünkre állt.

A *Kapocs* eleinte mintegy hat-hét oldalas terjedelemben jelent meg, az Ottó által tervezett, egyszerű borítólappal. A cikkek főleg a tagság híreit, társadalmi eseményeit tárgyalták, majd a lap fokozatosan a beküldött tanulmányokat, az útleírásokat és az egyéb személyes eseményeket is közölte. Az 1965-ban megjelent első számban megkezdtem kivándorlásunk történetének leírását, és azt folytattam a következő hat számban. Én írtam a politikai eseményekről összeállított beszámolókat és a volt Sopron Divízióval kapcsolatos egyéb, utólagosan felmerült közleményeket. A szöveget magam gépeltem, miután csak nekem volt magyar írógépem, amit a volt Sopron Divízió hagyatékából vettem meg a U. B. C.-től harminc dollárért. Akkor én már Winnipegben laktam, s a Vancouver és Winnipeg közötti nagy távolság sok nehézséget okozott az Ottóval való együttműködésben. Ottó 1967-ben végzett, és Vancouverből 150 kilométerre kapott egy kutatói állást. Munkáját Takács József kollégánk vette át, aki nagy igyekezettel és kiváló rajzoló képességgel segített nekem a kiadásban. Ez nagyban emelte a *Kapocs* külső megjelenését. Új, szép borítólapot tervezett, amit sokáig alkalmaztak a későbbi kiadásokon. A lap szerkesztésével mind több munka járt, és az én állásomban is több időt követeltek tőlem, különösen a kiküldetésekre. Így 1973-

ban megváltam a szerkesztői munkától, de továbbra is szorosan együttműködtem Jóskával. 1976-ig Takács egyedül adta ki a lapot. De a felgyülemlett szerkesztői munkát, a gépelést, a szétküldést nem volt képes maga elvégezni. Így 1973-ban, 1978-ban és 1979-ben a *Kapocs* számai rendszertelenül tudtak csak megjelenni. 1979-ben Viszlai János kollégánk Victoriából sietett a *Kapocs* töretlen kiadását elősegíteni. A XI. évfolyam kettős számát ő készítette el, a victorai kollégák segítségével.

A *Kapocs* szerkesztésében, külalakjában, de tartalmában is 1980-ban következett be jelentős változás. A szerkesztést az erdészeti fakultáson dolgozó volt soproniakból alakult szerkesztőbizottság vállalta. A XII. évfolyam 16. számában, 1981-ben megírták a *Kapocs* értékelését *A Kapocs tizenöt éves krónikája* címen. A cikk írója némi hiányossággal ismerteti az addig kiadott számok tartalmát, s nem említi meg a *Kapocs* megindításának eredeti feltételeit és célkitűzését. A cikk első jele volt a *Kapocs* selmec-soproni hagyományaitól való eltávolodásának, és nem fejezte ki egyetemünk tagjainak múltbeli ragaszkodását hagyományainkhoz. A *Kapocs* létének új szakaszában sok külalaki és tartalmi változás történt az 1982. év után megjelent számokban. Az újabb és alkalmasabb nyomdatechnikai gépek alkalmazásával külalakban nagyot fejlődött, és nívójában is tetemesen emelkedett. Az írók, akik a volt soproniak köréből kerültek ki, szakmai és társadalmi vonatkozásban sokat változtak a 35 évi kanadai élet alatt. Ez a változás szélesebbre bővítette ismereteiket, felfogásukat és gondolataik kifejezését. Természetes következmény volt tehát az alapításkor hangsúlyozott hazafiság, egyetértés és bizonyos konzervativizmus lassú elhomályosulása. Ez annál is inkább érthető, mert exodusunk értelmezése is megváltozott az 1989. évi nagy politikai fordulat után. A kommunista ideológia elfelejtődött, a múlt megbocsátást nyert, országunk elhagyása csak egy rossz álomként maradt fenn.

A *Kapocs* tartalmának bírálható megváltozásáról alkotott véleményem jogosságára idézem az alábbi levelet, amelyet egy velem egykorú, a selmec-soproni hagyományokat követő, volt szerkesztőbizottsági tag írt, a tagságról való lemondásának indoklására. A *Kapocs* szerkesztősége a lemondást nem közölte az akkor megjelent kiadványban.

A KAPOCS Szerkesztőbizottság Tagjainak

1985. január 15.

Kedves Szerkesztőtársaim!

1979-ben a Soproni Öregdiák Közösség megbízásából vállaltuk a Kapocs szerkesztését. Elgondolásunk volt néhány évi működést ígérni, hogy utánunk mindenki sorra kerüljön megújuló lendülettel tartani életben az 1956-ban újjászületett selmec-soproni testvéri szellemet (Kapocs XII. 16. sz.).

Öt év után úgy érzem, ideje, hogy mint a munkaközösség legöregebb tagja leköszönjek megtisztelő szolgálatomról, megköszönve társaimnak baráti együttműködését. A korral járó egészségi körülmények is követelik, hogy megmaradt erőmet teljesen a soproni emlékkönyvnek szenteljem.

Szerkesztőbizottságunk munkájából az utóbbi években eltűnt a szükséges együttműködés. A legutóbbi két szám anyagát megjelenése előtt nem volt módomban látni. – Nagyon szükségesnek látom a Szerkesztőbizottság mielőbbi felfrissítését olyan személyi összetétellel, amely biztosítani fogja lapunk megerősödését a selmec-soproni hagyományokban egy további néhányéves szakaszra. Szeretettel kíván jó munkát öreg Firmátok. Üdv az Erdészek.

Az 1980-as években úgy látszott, hogy a megváltozott politikai szemléletben a *Kapocs* szerkesztőbizottsága csak az egyéni érdekek érvényesítéséért tett erőfeszítéseket. 1956-os nemzeti forradalmunk csodálatos harca csak a történelemkönyvek egyik izgalmas fejezetét tolmácsolta, nemzeti létünk hazafias érzelmi hatása nélkül. Így a *Kapocs* nem fejezte ki többé a „silent majority” egyhangú álláspontját. De mégis, a szelek szárnyán új nóta hangzott. Friss hangok törtek be a *Kapocs*ba az utóbbi évek során, és a maradék mohikánok összefogása az *Esprit de corps* megkésett megerősödésében megújhodni látszik.

Sopron Ház Vancouverben

A Vancouveri Egyetem 1991-ben épített egy többemeletes diákszállót, és azt a volt Sopron Divisio emlékére *Sopron Háznak* nevezte el. A ház előcsarnokában egy emléktáblán örökítette meg a soproni egyetemisták exodusának a történetét. Az emléktábla szövege a következő:

A SOPRONI ERDÉSZEK

Mintegy 200 éve annak, hogy Selmecebányán, egy kis északi bányavároskában megindult a magyar erdőmérnökök oktatása. Az egyetemnek 1918-ban menekülni kellett Selmecebányáról Sopronba, mert Selmecebányát a Trianoni Békeszerződés következtében Csehszlovákiához csatolták.

Az 1956. évi magyar forradalom után, amit a Szovjetunió katonai hatalma eltiport, mintegy 220 erdőmérnök hallgató és oktató Ausztriába menekült, ahol az osztrák kormány az egész csoportot a Wolfgang-tó partján telepítette le ideiglenesen. Itt megindult az egyetemi oktatás addig, amíg az egész csoport Kanadába vándorolt ki, a kanadai kormány meghívására. 1957. január 1-jén az egész csoport, mintegy 300-an, családotul szállt hajóra Liverpoolban és áttelepült Kanadába. A kanadai kormány ígéretét Jack Pickersgill tolmácsolta a csoportnak, mi-

előtt az utazás megtörtént. Az ígéretben benne foglaltatott, hogy a kanadai kormány öt évig fogja a soproni egyetem kivándorolt részlegét támogatni. Pénzügyileg az intézményt Harold Foley, a Powell River papírgyár elnöke látta el.

A csoport a Sopron Divisio nevet kapta és úgy lett elismerve, mint az egyetemi Erdészeti Fakultás társintézménye, hasonló jogú gyakorlattal. Roller Kálmán dékán vezetésével 140 erdőmérnök végzett. Abban az időben, amíg a Sopron Divisio létezett az alábbi kanadai szaktekintélyek voltak szoros kapcsolatban a diáksággal és a tanári karral: Sherman Lett, az egyetem elnöke; Dr. Norman MacKenzie, az egyetem vezetője; Dr. George S. Allen, az erdészeti fakultás dékánja; és az oktatásügyi miniszter, Leslie R. Peterson. Az oktatás öreg katonai barakkokban folyt, azon a helyen, ahol a diákszálló épült. A ház előtt egy platánfát ültetett el Witt Lajos, aki tanár volt a Sopron Divisiónál és Csiszár Péterné, az egyik volt hallgató leánya.

Aláírták: David W. Strangway, President Leslie R. Peterson, Chancellor

1991. december 14.

A történelmi irattár és könyvek sorsa

Négy és félévi működésünk alatt nagyon sok történelmi anyag gyűlt össze. Ezek rendezését nem tudtam elvégezni. Az erdészeti fakultáson Vancouverben megkísérelték az anyag feldolgozását. Személyes kérésre kiadtam sok eredeti levelet és ügyiratmásolatot, amiket magasrangú személyek nevére címezve a Sopron Divisio érdekében írtak. Ezeknek az iratoknak további sorsáról nem tudok. Úgy hírlített, hogy a fontosabb leveleket a fakultáson maradt kollégák tartották vissza. Adamovich László és Sziklai Oszkár abban az időben tanárok voltak a U. B. C. erdészeti fakultásán. Ők egy rövidített történetet írtak 1970-ben *Foresters in exile* címen. Ebben a könyvben a birtokukban levő forrásokat vették alapul. Előtttem ismeretlen, hogy ki őrzi most azokat.

Amikor a *Sopron Chronicle* kiadását elhatároztuk 1980-ban, egy szerkesztőbizottság alakult a Vancouverben lakó kollégákból. A bizottság által felkért írók a birtokukban lévő és a U. B. C. erdészeti fakultásának irattárában elfekvő történelmi anyagot dolgozták fel a könyv második részének a megírásához. A forrásmunkákra való hivatkozás azonban hiányzik ebből a részből.

A *Sopron Chronicle* első részét én írtam. Az adatok forrásaként az általam 30 éven keresztül megőrzött anyagot dolgoztam fel. Ez magában foglalta a Sopron Divisio irattárát, a hallgatókkal és az érdekelt személyekkel folytatott levelezésemet, újságcikkek gyűjteményét, az évfordulós emlékszédeket és a valétaköszöntéseket, továbbá a Selmec-Soproni Egyetem

fennállásának 150 éves évfordulóján rendezett ünnepek anyagát. Az egész irattárat felajánlottam a kanadai Nemzeti Levéltárnak Ottawában (Canadian National Archives) megőrzés végett. A soproni egyetem illetékes osztálya nem tartott igényt a felajánlott anyagra (lásd Hiller velem való levelezését az egyetem könyvtárában). Az irattárban lévő anyagból csak az általam, illetőleg a fiam, Roller Miklós által jóváhagyott és engedélyezett kivételek közölhetők. Az angol nyelvű záradék az elfogadást megerősítő levélben így szól: *Anyone wishing to consult computed name list of people affiliated with the faculty of Sopron University in Austria and after, until 1961, must first obtain written permission of Dr Kalman Roller or Nicholas Roller, who has been designated to represent his interest.*

Roller Miklós, legfiatalabb utódom tisztában van minden elgondolással, ezért őt neveztem meg felelős szellemi utódomként. Erre azért volt szükség, mert a volt Sopron Divisiohoz tartozók írásaikban az általam leírt történéseket egyes esetekben negatív idézetekként használták, miként az például a U. B. C. területén a Sopron Divisio emlékére épített ház aulájában kifüggesztett emléktábla szövegében történt. Hasonló célzatos magyarázkodások történetünk meghamisítását eredményezték. A U. B. C. elnökéhez bejelentett fellebbezésem megakadályozta a téves kitételek közlését a diákszálló aulájában kiakasztott emléktáblán.

A Sopron Divisio működésének dokumentumokban való lefektetését a kanadai kormány illetékes intézményeiben a U. B. C. fakultás vezetői mellőzték az elmúlt évtizedek alatt. Sem a Központi Levéltárban, sem az ottawai történelmi múzeumban nem maradt nyoma a Sopron Divisio létezésének. Intézményesen nem foglalkozott senki a Sopron Divisio sorsával annak megszűnése után. A U. B. C. erdészeti fakultása nem látszott törődni a kanadai erdőipar érdekében végzett munkánk jelentőségével. Nyilatkozatok a vancouveri sajtóban elhangzottak ugyan magyar kollégák részéről, de ezek a nyilatkozatok nem terjedtek el Kanada-szerte. Így a Sopron Divisio egykor ünnepelt szerepe az erdőiparban hamar kialudt a szakközönség emlékezetében, és az erdészeti tudományokkal foglalkozó oktatási és kutatási intézmények sem emlékeztek meg többé rólunk közleményeikben.

A Sopron Divisio hagyatékából megmaradt könyveket, amelyeket harminc éven keresztül őriztem, a torontói Magyar Mérnökök Szövetségének jóvoltából, Szép István elnök segítségével 1994 tavaszán az Országos Erdészeti Egyesület könyvtárába szállították. A mintegy 150 könyvből álló anyagot 1990-ben felajánlottam a Soproni Egyetem könyvtárának. Közölték, hogy angol nyelvű szakirodalomra nem tartanak igényt. A könyvgyűjtemény töredékét az egyetem könyvtára 1994 novemberében mégis elfogadta.

Ezúton is igyekeztem a közvélemény számára beszámolni a Sopron

Divisio hagyatékának sorsáról. Úgy érzem, hogy a rám maradt örökség megőrzéséről kellőképpen gondoskodtam, és ezzel eleget tettem az alma maternek tartozó szakmai és oktatói kötelezettségemnek.

Díszoklevél adományozása Pickersgillnek

Kanadában végzett oktatói munkánkban és az abból származó sikereinkben sok előny fakadt abból, hogy volt egy magasrangú pártfogónk a kanadai kormányban, aki mindig kész volt szót emelni érdeklünkben. *Pickersgill* bevándorlási miniszter segítő keze nélkül nem lettünk volna képesek sikeresen befejezni vállalt munkánkat.

Amikor 1990 októberében, harmincnégy év után hazalátogattam, hogy honfitársaimmal együtt ünnepeljem a kommunista rendszer felszámolását, felkértem az Országos Erdészeti Egyesület vezetőségét, hogy fejezze ki hálóját Kanadának a Sopron Divízióknak az emigrációban tett erkölcsi és anyagi támogatásáért. Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége egyetértett azzal a javaslatommal, hogy *Pickersgill* miniszteren keresztül fejezzük ki köszönetünket a kanadai népnek. Hozzájárultak ahhoz, hogy *Pickersgill*nek egy díszoklevelet ajándékozzanak az alábbi szöveggel:

Az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) hálóját és elismerését fejezi ki az Ön nemes segítségéért, amit a magyar erdőmérnök-hallgatóknak nyújtott, akik a legyőzött 1956. évi októberi forradalom következtében Kanadába kényszerültek kivándorolni. Segítsége eredményeként az 1961. tanév befejezéséig 140 hallgató szerzett erdőmérnöki diplomát, amit az egész világon teljes érvénnyel elfogadtak. Ezzel a tiszteletbeli diplomával az Országos Erdészeti Egyesület kívánja elismerni az Ön értékes segítségét, amit a hazájukat elhagyni kényszerült erdőmérnököknek nyújtott.

Az Ottawai Egyetem Történelmi Fakultása által rendezett ünnepségen 1991. április 4-én adtam át a díszoklevelet *Pickersgill* miniszter úrnak. Tetteink megbecsülése és történelmünk bizonyágtétele szükségessé teszi, hogy az ünnepélyen elhangzott beszédek könyvem lapjain megőrizzem erdőmérnök utódaim számára.

Tisztelt Barátaink!

*Ha jellemezni akarnám *Pickersgill* miniszter urat, mondhatnám azt, hogy igazi jószívű ember, aki törődik embertársaival és aki forrása volt ezer meg ezer magyar ember boldogságának 1956-ban, akiket segített a kanadai bevándorlásban. Nagy öröm számomra, hogy ma üdvözölhetem önt a magyar erdőmérnökök nevében, akik részben itt Kanadában, másrészt Magyarországon élnek. Ez a nap mérföldkő az én életemben, amikor megemlékezhetem arról az eseményről, aminek következtében sorsunk bizonyos tekintetben *Pickersgill* úr sorsával*

összekötött minket. Ön lehetővé tette számunkra, hogy otthon teremtünk magunknak itt Kanadában és elhinthessük otthoni hagyományainkat az új hazában.

Keserű lélekkel, reményt vesztetten vártuk a jó szerencsét egy ködös, rideg decemberi reggelen 1956 decemberében Stroblban, egy kis osztrák faluban. Tíz meg tíz levelet írtunk a nyugati országok egyetemeinek, hogy fogadjanak be bennünket és taníthassuk tovább a velünk együtt hazátlaná vált ifjúságot. Biztató válasz sehonnan sem jött, csak sajnálkozás. Egy decemberi reggelen megjelent körünkben Pickersgill miniszter úr és Cox úr, a Bécsben állomásozó kanadai követ és meghívtak minket Kanadába, hogy ott telepedjünk le és tanítsuk tovább hallgatóinkat. Azt hittük, hogy álmodunk, nem akartuk elhinni a meghívást. De Pickersgill és Cox olyan őszintén beszéltek és annyira megnyerő magatartást tanúsítottak, hogy a meghívást nagy lelkesedéssel elfogadtuk. Amikor Kanadába érkeztünk, sok nehézség tornyosult fel életünkben. Pickersgill mindig megjelent, ha bajba jutottunk. Sok politikussal volt dolgunk, miniszterrel és képviselővel, akik közül nem mindenki tartotta be ígéretét, és igyekeztek lerázni minket további, kilátástalan ígéretekkel. De Pickersgillben sohasem csalódtunk. Annyira átment a köztudatba hozzánk való hűsége, hogy a magyar hallgatókat a U. B. C. egyetemen „Pickersgill Baby”-nek hívták.

Mindent összegezve, nagy megtiszteltetés nekünk, magyar bevándorlóknak Pickersgill úr barátsága, amit ennek a díszoklevélnek az ajándékozásával szeretnénk viszonzni, és kifejezni mélységes tiszteletünket iránta és rajta keresztül a egyszerű kanadaiaknak.

Az ünnepélyes átadás után többen felszólaltak a kanadai résztvevők közül, és méltatták Pickersgill szerepét a magyar emigránsok pártfogásában. A kanadai bevándorlási hivatal nevében Dr. John L. Manion, volt bevándorlási miniszterhelyettes, a kanadai kincstár volt elnöke mondott méltatást a kanadai magyarokról. A magyar követséget Szakács András miniszteri tanácsos képviselte, a kanadai politikai arénából Wappel Tamás, a torontói körzet magyar származású képviselője adta át a magyarok üdvözlését.

Pickersgill miniszter válasza, kivonatosa:¹

Roller dékán és a többiek, akik megtisztelni jöttek ide ma délután, fogadják köszönetemet. Boldog vagyok, hogy az Országos Erdészeti Egyesület ezzel a szép okmánnyal fejezte ki háláját irántam, amit még érdekesebbé tesz, hogy azt egy

¹ R. K.: Pickersgill 1991-ben töltötte be 86. életévét. Mint liberális képviselő, mindig nagyon jó politikai szónok volt, amely képességét máig megtartotta. Összejöveleken elmondott beszédeit a hallottak hatása alatt adta elő, mint azt ez esetben is tette. Az ünnepély programját bejelentő Kaiserlingt professzor úgy vezette be Pickersgill válaszát üdvözlésemre, mint záró szót „concluding remarks”, amire Pickersgill szarkasztikus szellemességgel reagált beszéde végén.

régi, hűséges barátom közvetítésével adják át nekem. Remélem, hogy „záró szónak” nevezett köszöntésem nem lesz életem utolsó szava barátaimhoz.

Meg vagyok győződve arról, már gyakran mondtam és mindig is gondoltam miniszterségem idején, hogy a legfontosabb szolgálatom, amivel hazámat segítettem, az volt, hogy sok jó magyar bevándorlót hoztam Kanadába, bátorítva őket a letelepedésre. Különösen érvényes ez az 1956-os bevándorlásra, amikor parlamentünk jóváhagyását megelőzve intézkedtem bevándorlásuk megindítására. Ezt azelőtt nem tehettem volna meg. A mintegy 32 000 bevándorló utazási költsége Kanadába sok millió dollárba került, amihez a kormány jóváhagyása volt szükséges.

A pénzügyminiszter beleegyezése után a költségek vállalására elnökünkhöz mentem, és jelentettem neki Harrison miniszter beleegyezését. Az Elnök úr egy órán belül összehívta a minisztertanácsot, és a tanács meghozta végleges döntését a költségek fedezésére. Uraim, figyelemre méltó előny, amikor egy országot olyan párt vezet, amelyik képes gyors határozatokat hozni és azt végre is hajtani.²

Még aznap éjjel Ausztriába repültem, meglátogattam a soproni fakultást, amint azt Roller dékán elmondta önöknek. Azután rögtön intézkedtem a szállítás megindítására.

Úgy érzem, hogy Önök továbbra is kedvelnek engem, amit szeretnék kiérdekelni azzal, hogy mondókámat rövidre fogom és most be is fejezem. Ez azonban nem jelenti azt, hogy máskor és másutt már nem fogok többet beszélni barátaimhoz.³

Kanada emlékezik az 1956. évi magyar bevándorlásra

A magyar bevándorlók jelentős szerepet játszottak Kanada bevándorlási politikájának értékelésében. Az elmúlt 35 év során a sajtóban, a kormánynyilatkozatokban és a személyekre való visszaemlékezésekben számtalanszor felidéztek ezt. Egyik sem volt azonban annyira megkülönböztethető, mint az Ottawai Egyetem Történelem Tanszékének és a Kanadai Bevándorlási Történelmi Társaságnak közösen rendezett ünnepe (*Symposium, Breaking Ground: The 1956 Hungarian Refugee Movement to Canada, 1990, April 28*).

² (R. K.: Pickersgill ironikus megjegyzését a konzervatív ellenpártra irányította. Az 1951-ben megtartott választásokon a liberális párt elbukott, és a konzervatívok vették át az ország irányítását. Sok hibát követtek el, főleg határozatlanságuk következtében, mert lényeges dolgokban nem tudtak döntést hozni. Öt évi vezetés után a liberálisok újra megnyerték a választást.)

³ (R. K.: Pickersgill úr ezzel akarta kifejezni, hogy idős kora ellenére nem kíván szakítani politikai szereplésével.)

Az ünnepélyes megemlékezés keretében Tarnócai Károly erdőmérnök ismertette a Sopron Divisio kanadai bevándorlásának és munkájának történetét. A nagy sikerű előadáshoz olyanok szóltak hozzá, akik 1956-ban a jelentős magyar bevándorlás szervezői voltak. Pickersgill, az akkori bevándorlási miniszter, Jack Manion, a bevándorlási hivatal főnöke, valamint Earl McCarth, a pénzügyi és technikai megoldások felelőse mondta el élményeit a soproniak bevándorlásával kapcsolatosan, és méltatta a soproni diákokat és tanárokat. Kifejtették, hogy ennek a bevándorlásnak az értéke túltett minden addigi eseményen a kanadai bevándorlások történetében.

A hozzászólások kiegészítéseképpen megjegyzem, hogy 1956–1957-ben 3150 magyar bevándorló jött Kanadába. Az 1956-ban elfogadott bevándorlási törvény először adott teljes jogi elismerést a bevándorlóknak mint megkülönböztetett személyeknek (distinct category of persons), akik jogosan jöhettek a letelepedés szándékával Kanadába.

A Symposium teljes anyaga megjelent egy kis könyvben, 1994-ben. Robert H. Keyserling történelemtanár szerkesztésében. A könyvben Tarnócai Károly előadását teljes terjedelemben közölték.

XIII. GAUDEAMUS IGITUR ÉS NEKROLÓG

Ki mint vet úgy arat

A bírálát könnyű, az alkotás nehéz

Az eseményekben gazdag negyven év eltelte után célszerűnek tartom, hogy megemlékezzem kivándorlásunk rövid ideig tartó epizódjának mind elismerő, mind pedig elmarasztaló nyugati és magyarországi visszhangjáról. A tárgyilagos véleményelemzésre azért is szükség van, mert mindeddig a magyar erdészeti képviselők részéről még nem született határozott állásfoglalás az azal kapcsolatban, hogy elfogadható vagy elítélendő-e a mintegy háromszáz erdész és műszaki egyetemi hallgató Sopronból való csoportos kivándorlása az 1956-os forradalom leverése után. Az Egyetemi Tanács 1989-ben rehabilitációt hirdetett meg a nyugatra távozott személyek számára. Az elismerést azok kapták meg elsősorban, akik kapcsolatot tartottak az egyetem vezetésével már az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltozást megelőző időkben is. A volt Sopron Divisio egységes elismerésére nem hoztak határozatot. Ez érthetővé válik akkor, ha megnézzük az egyetem vezetőinek korábbi politikai állásfoglalását. Az 1956-tól 1989-ig terjedő időszakban – megszakításokkal 18 éven keresztül – az egyetemet egy, a Szovjetunióban végzett erdőmérnök vezette. Amikor a vasfüggöny felgördült, azt reméltük, hogy az Alma Mater nevében az Egyetemi Tanács kifejezi a volt Sopron Divisio tanári kara és diákjai felé a kommunista rendszer elleni demonstráció történelmi tetteért való elismerését, amivel eleget tettünk a selmeci–soproni hagyományoknak is. Ennek az elismerésnek a hiányában előbb-utóbb feledésbe megy a Sopron Divisio értékes munkája, amit a hazátlanságban becsülettel és honfihúséggel teljesített. Mind a volt Sopron Divisio tagjainak, mind pedig a külső szemlélőknek hézagosak a feljegyzései a Divisio oktatási munkájáról és emigrációs tevékenységéről.

A következőkben tárgyilagos okmányokat, leveleket és egyéb írásokat kívánok ismertetni, amelyek történelmünket élethűen bizonyítják. Az öndicséret igazságtalan bírálatainak elkerülése végett meg kell jegyezmem, hogy a Sopron Divisio „bejegyzett céggé” működött, ami azt jelentette, hogy a cég vezetője személyében volt felelős minden, a Divisióon kívüli és belüli

ügymenetért. Ebben a minőségemben tehát a Sopron Divisio minden szereplése, levelezése és hivatalbeli ügykezelése a nevem alatt történt. A tájékoztatlan kívülállók szemében, amikor tevékenységemet bírálták és bírálják ma is, ez úgy jelenik meg, mintha én önző módon kihasználtam volna a kiemeléséből származó előnyöket. A történések és sorsom alakulása bizonyítja az ellenkezőjét. A személyes ügykörömbe tartozó levelezésemet és az újságokban megjelent cikkek nagy részét a *Sopron Chronicle* oldalain már ismertettem. Ezeket a nyilatkozatokat lefordítottam és kivonatossan közlöm.

Elismerő nyilatkozatok

A vancouveri egyetem (U. B. C.) egyetemi szenátusának leveléből: *...a Legfelsőbb Oktatási Fórum kifejezi gratulációját a tanári kar kiváló eredményeiért, amelyeket az oktatásban a U. B. C. keretén belül elértek. A U. B. C. minden tagja örömmel vett részt a közös munkában. A szenátus tagjai úgy érzik, hogy a Sopron Divisio a legeredményesebben járult hozzá a U. B. C. oktatási munkájához* (1961. június 10.).

G. C. Andrew, a U. B. C. elnökhelyettese: *...rendkívül büszke vagyok arra a kapcsolatra, amely a Sopron Divisiohoz kötött. De méginkább büszke vagyok arra, hogy tapasztalhattam a tanárok és a hallgatók kitartását kivándorlásuk legnehezebb idejében. Különösen csodáltam vezetőjüket bátorságát és biztonságát a nehézségek leküzdésében* (1960. december).

G. F. Curtis, a Jogi Kar dékánja: *Minden, amit én megtehettem Önért, hogy segítsen izgalmas és tervezett munkáját az Ön megkülönböztetett vezetése alatt, kevés volt ahhoz, hogy elégedett legyek magammal. Mindenki tudja, hogy a Sopron Divisio sikerét Önnek köszönheti* (1961. június).

H. S. Foley, a Powell River Faipari Vállalat vezérigazgatója: *Sopron büszkén állta ki a próbát. Biztos vagyok abban, hogy a nevét sokáig mint a küzdelem szimbólumát emlegetik, ami fenntartotta a szabadságot és az emberi méltóságot. Az a mód, ahogyan a tanárok és a diákok viselték önmagukat a nehéz kezdeti periódusban, elnyerte mindenki csodálatát és tiszteletét. – Tudom, milyen mélyen átérezte a felelősséget a hallgatók, a tanárok és a családok boldogulásáért, és milyen nehéz volt Önnek elviselni ezeket a hónapokat. Mindannyian csodáljuk az Ön bölcességét és vezetőképességét, és büszkék lennénk arra, ha segíthetnénk Önt még a legszerényebb úton is* (1961. június).

Gordon E. Cox, külügyi kormánybiztos Bécsben: *Sajnálom, hogy a Sopron Divisio becsukta kapuit Vancouverben. Ez az epizód bizonyára jó érzéssel tölti el Önt, amikor vállalt munkáját sikerrel zárta le, dacára a sok nehézségnek, amivel meg kellett küzdenie. Az Ön üzenete legutóbbi közleményében világosan kifejezést nyert, hogy mi adta Önnek az erőt ahhoz, hogy az 1956 karácsonyán*

vállalt kötelezettségének eleget tehetett. Kanada a legalkalmasabb ország volt az Ön előrelátásának megvalósítására. (1960. karácsony)

F. H. McNeil, a kanadai Montreal Bank elnöke, 1959-ig a Powell River Faipari Vállalat elnöki titkára: *A mai újságokból és a rádióból értesültem a Sopron Divisio sikeres befejezéséről a vancouveri egyetemen. Azt hiszem, nálamnál senki sem tudja jobban, hogy mennyi nehézségen ment át, amíg munkáját siker koronázta. Sok csalódás érte Önöket, különösen az elején, a nehéz elhelyezkedések miatt, ami tulajdonképpen egyik fontos tényezője volt a sikeres befejezésnek. Azt hiszem, büszkének kell lennie arra, hogy olyan türelemmel és kitartással tudta irányítani a vezetése alatt működő Sopron Divisio tanárainak munkáját és a hallgatók oktatásának befejezését. Ez tette lehetővé, hogy a hallgatók a U. B. C.-n szerzett értékes erdőmérnöki diplomával kezdhették meg pályájukat Kanadában és megalapozhatták családi életüket.* (1961. december)

J. G. Smith professzor (U. B. C., Erdészeti Fakultás) nyilatkozata a Kaposcsban (Vol. XX. 23, 1988): *A soproni erdészeknek a kanadai gazdasági és társadalmi viszonyokhoz való alkalmazkodásban voltak kezdeti nehézségeik. De ők sikeresen megoldották ezeket a nehézségeket intellektuális erejükkel és kulturális érdeklődésükkel. Ma sokan vannak vezető állásban közülük és hatáson járulnak hozzá az erdészeti gyakorlat sikeres fejlesztéséhez oktatási, tudományos és üzleti tudásukkal. Sok fiatal sopronival dolgoztam együtt, és meglepődtem, amikor tapasztaltam tiszteletük és elismerésük kifejezését az idősebb kollégák felé.*

Diefenbaker, Kanada miniszterelnöke (1959–1963): *Szeretném kifejezni a Sopron Divisio tanárainak és diákjainak őszinte gratulációmát és jókívánságomat a sikerek elérésében.*

James Sinclair, a kanadai kormány pénzügyminisztere (1956, 1959): *Biztosítom Önöket, boldog vagyok, hogy segíteni tudtam Önöknek sikeres oktatási munkájukban és rendkívül büszke vagyok arra, hogy Önök ideérkezésük óta olyan sikeresek itt Kanadában.*

J. W. Pickersgill bevándorlási miniszter: *Mindig büszke vagyok a Sopron Divisióval való kapcsolatomra. Semmi nem tett engem olyan megelégedetté négyéves miniszterségem idején, mint a Sopron Divisio létesítése a vancouveri egyetem keretén belül.*

Norman MacKenzie, a Brit Columbiái Egyetem elnöke mondta a Veni Sancte ünnepélyen, 1957. március 7-én Powel Riverben: *Önök talán egyedülállók az oktatás történetében, akik egy ideológia győzelmének sikeréért hagyták el hazájukat. Ez a kaland hihetetlen lehetőségeket fog biztosítani az Önök számára, amivel elősegíthetik hazájuk felszabadulását.*

L. R. Peterson oktatásügyi miniszter mondta 1957. március 7-én: *Az erdészeti tudományok kicserélése a U. B. C. és a Soproni Erdészeti Fakultás között*

kölcsönös értékű lesz, és biztosan segíteni fog az új szakmai kilátások kifejlesztésében az erdőipar területén.

H. N. Drimmer, az osztrák állam közoktatási minisztere (levelét táviratban írta 1958 októberében): *Szívem mélyéből kívánom a legnagyobb sikereket új feladatuk megoldásában. Szeretném kifejezni a reményt, hogy viszont fogjuk látni egymást, amikor Önök visszatérnek majd az Újvilágból, hogy felújítsák erdészeti tudományukat megújult hazájukban.*

Morley Péter erdőmérnök, a Torontói Egyetem Erdészeti Fakultásának egyetemi tanára *Magyar Kapcsolatok* címen írta meg a Sopron Divisio történetét (*Logging and Sawmilling Journal*, 1988. július): *A Sopron Chronicle* kiváló okmánygyűjtemény a Sopron Divisio sikereiről és problémáiról. Tárgyilagos észrevételei mellett megállapítja, hogy a soproniak kanadai bevándorlása hasznosnak és eredményesnek mondható. Mégis, valódi fontossága kanadai bevándorlásuknak a szakmai jelentőségen túlmenően a tehetséges utódok gyarodása magyar szülőktől, akikből értékes állampolgárok lesznek.

Petri Béla, az *Ausztráliai Magyar Élet* szerkesztője írja a lap 1988. június 9-i vezércikkében: *Ritkán ért ilyen öröm könyvterjesztő életemben, mint a Soproni Erdészeti Egyetemről szóló dokumentum, amelyben Roller Kálmán dékán ismertette a hallgatók és tanárok kalandos történetét Kanadában. Ez a könyv nemcsak történelem, dokumentáció, de az izzó hazaszeretet tankönyve is, amit aranybetűkkel kellene beírni a magyar egyetemi oktatás emlékkönyvébe.*

Skerlan Ferenc írta Torontóból a *Nemzetőr* 1988. júniusi számában: *Ez a könyv egyik gyöngyszeme a magyar emigrációs angol nyelvű irodalomnak. Könnyű a nyelvezete, érdekesítőek eseményei, képei és színes, kifejező borítólapja művészi kivitelezésben példamutató.*

Kabdebó Tamás szerkesztő, a *Hungarian Heritage Review* 1987. februári számában írja: *A Sopron Chronicle* érdekes és egyedülálló monda, örökké tartó sorozata a szabadságért való küzdelemnek. A szerző (Roller Kálmán), nemzetközileg elismert egyetemi oktató, számtalan megbízható forrást használt fel a könyv élethű vázolásában. Roller dékán személyi dinamizmusával hajtóereje volt a Sopron Divisio sikeres működésének és eredményes befejezésének.

Transatlantic (havonta megjelenő magyar nyelvű magazin), a Rákóczi Foundation Közleményei, 1987. január, VI. évfolyam 1. szám: *A könyv minden sorából az 56-os szabadságharc szelleme, az örök, egyetlen magyar hazához való ragaszkodás sugárzik. Méltó harmincéves megemlékezés.*

Helikon, a torontói F fiatalok Egyesületének lapja 1987. februári számában írja a *Hungarian Life* rovatban: *A Sopron Chronicle a felsőfokú magyar erdész- és bányászoktatás részletes krónikája. A könyv minden sora az 56-os forradalom izzó hangulatát, a magyar ifjúság szabadság utáni vágyát és az örök magyar hazához való ragaszkodást tükrözi.*

Lakitelek bíráló bizottságának véleménye a pályázati felhívásra beadott angol nyelvű könyvről, 1992. május 20.: *Irodalmi értékelése 9/10 (10 a maximum). A magyar összetartásnak, a soproniság megőrzésének az Alma Mater hagyományain keresztül a Hazához való szoros tartozásnak egyedülálló dokumentációja.*

Hiller Istvánnak, a Soproni Egyetem könyvtára főigazgatójának az egyetem 1988. évi kiadványában közzétett véleménye: *Ez a könyv nemcsak a Kanadában töltött három évtized élményanyagából, jóból-rosszból született, hanem a honszeretnek valami megmagyarázhatatlan érzelméből is. Életutak, szerencsék, karrierek, hírnevek, honvágy, hazaszeretet, ragaszkodás, elfordulás. Ilyeneket érzek, amikor olvasom őket. Az életrajzok a múltat idézik, rögzítik a megmásíthatatlan tényeket.*

Inkább próbálj értékes lenni, mint sikerekre vadászni

Ez a gondolat foglalkoztatott akkor, amikor szembe kellett néznem mások eltérő vagy elítélő véleményével a *Sopron Chronicle*-ban leírt állításaimmal szemben, amit sorsunk eredményezett az idegen földön való honkeresés közben. Átéltém a véleményezők megfontolását, ami esetleg a sikerekre való törekvés öncélúságaiból adódott, vagy faji és szakmai sovinizmust leplezett, vagy megalkuvást jelentett a politikai érdekek piacán. Igyekeztem a nevek említés nélkül hagyni, amikor lehetett. Mégis, egyes elítélő véleményeket személyekre kellett vetítenem, mert az nem egyezett az általuk képviselt intézmények vagy érdekképviselések egységes véleményével. Az alábbiakban idézek néhány jellegzetes véleményt. A vélemények ismertetése történelmi szükségszerűség azok számára, akik a jövőben foglalkozni fognak egyetemünk sorsával.

K. J. Fensom, a Vancouveri Faipari Kutató Intézet igazgatója *Expanding Forestry Horizon* című könyvében (1957–59) foglalkozik a keletről bevándorolt erdőmérnökök szakmai foglalkoztatásának problémáival: *Az emigrált erdőmérnökök tele vannak lelkesedéssel, de miután tudásuk távol van kanadai kollégáiknak az egyszerűbb erdészeti ismeretekre és teoriákra alapozott gyakorlatától, jelenleg nem képesek hasznos munkát végezni az erdőiparban. Türelmesnek kell lenniük még jó darabig, amíg a kanadai erdőipari módszerek és gyakorlat alapján át tudják hidalni a kanadai és az európai ismeretek közötti különbségeket.* Megállapítása jóindulatú volt, de indokolatlan volt kanadai életünk első éveiben.

A *Maclean's Magazin*, Kanada legelterjedtebb havi képes újságja a következőkben ír a Sopron Divisio tagjairól (1958. június 21.) az első végzett erdőmérnökök diplomakiosztásának ünnepélyével kapcsolatos közleményé-

ben: *A diplomát átvevő erdészek a háromszínű szalaggal, piros-fehér-zöld, díszített kármuszájukban úgy álltak a kanadai diplomások között, mint a gardéniák, mint megdicsőült hősök, amint egyik kanadai diáktársuk azt megjegyezte. Pedig ők nem is hősök. Nem akarnak barátságot kötni velünk és elkülönülten viselkednek az egyetemen. A cikk elejére rajzolt karikatúrán az aláírás a következő: Roller dékánnak nincsen barátja a U. B. C.-n.*

Kozák Antal, a Sopron Divisio diákjaként végzett 1959-ben. A U. B. C. erdészeti fakultásán tanárrá nevezték ki, majd dékánhelyettes lett, amely tisztséget ma is viseli. A *Sopron Chronicle* szerkesztőbizottsága nevében 1986-ban levelet intézett a Soproni Erdőmérnöki Egyetem rektorához, amelyben kifejezte, hogy a bizottság a könyv első részének tartalmával nem ért egyet, és azért nem vállal felelősséget. *A tartalom Roller dékán személyes véleményét ismerteti emberekről és intézményekről, amelyet a bizottság tagjai nem fogadnak el.*

Szilvási Lajos *Bujkál a hold* (1960) és *Egyszer volt szerelem* (1966) című regényeit a Móra Ferenc és Kozmosz Könyvek kiadóvállalatok több mint 20 000 példányban adták ki. Ennek a két irodalmi szemétnak köszönhető a hazai közvélemény félrevezetése a Sopron Divisio emigrációban való működéséről. Szilvási kitalált egy történetet a soproni erdőmérnök-hallgatókról, akik 1956 novemberében elhagyták az országot néhány tanárral együtt, és Kanadába menekültek. Az egyik tanársegéd busás jutalék fejében eladta a diákokat erdőmunkára a kanadai faipari vállalatoknak. A fiúk hamar rádöbrentek, hogy gonoszul becsapták őket. Őt fiúról szól a mese, akik megszöktek a munkából, és csúfos módon szétszéledtek Kanadában. Egyikük hazament, és elmondta a szerzőnek a velük történeteket.

A Soproni Egyetem vezetősége nem takarékoskodott az emigrált Sopron Divisio elítélésének közhírré tételével. *Mindnyájan voltunk egyszer az akadémián, Sopron 1919–1969* című munka 104. oldalán, a második hasáb első bekezdésében ezt írják: *Súlyos felelősség terheli a hallgatók tömeges nyugatra történt távozása miatt elsősorban a főiskola volt igazgatóját, Roller Kálmánt, de a többi oktatót is, akik példát mutattak a hallgatóknak a Főiskola, Sopron, Magyarország, a Haza elhagyására.*

Az *Erdő*, 1970. júliusban így írt (Vol. 19. Nov. 3., 321. oldal): *A kimenekült hallgatók a Brit Columbiai Egyetem úgynevezett magyar tagozatán fejezték be tanulmányaikat. Oklevelüket azonban a világon egy felsőoktatási intézmény sem ismeri el, még a disszidenseket befogadó vancouveri Brit Columbiai Egyetem sem.*

Ezt a megállapítást megerősíti egy Vancouverben végzett erdőmérnöknek szóló, 1971. május 11-én kelt válasz a soproni főiskola akkori dékánjának aláírásával, az alábbi szöveggel: *Oklevélhonosítási kérelmére értesítem, hogy kérelmét nem teljesíthetem, mivel a Magyar Népköztársaságnak Kanadába ki-*

helyezett soproni egyetemi részlege nem volt és nincsen, tehát benyújtott oklevele nem tekinthető nemzetközileg elismert egyetem által kiadott oklevélnek.

Az Erdő 1958. júliusi számában (Vol. 10. 361. oldal) Az Erdőmérnöki Főiskola 150 éves című cikkben írja: Magyar János ismertette, hogy milyen erővel jelentkeztek Sopronban, főleg 1956. október 23. és november 4. között a külső ellenforradalmi erők, és a belső forradalmi erőkre támaszkodva miként ragadták kezükbe, Roller igazgatóval az élen az ifjúság irányítását, és a becsületes fiatalokat megtévesztve, hogyan szakították el őket az oktatói kar józan, becsületes többségétől. A Főiskola Tanácsa határozatba foglalva elítélte mindazokat, akik az ellenforradalmi eseményekben részt vettek.

Szándékosan hagytam ennek a fejezetnek a végére a következő két véleményt, ami világos magyarázata az irántunk érzett ellenszenv kifejezésének, ha tárgyilagosan vizsgáljuk azok forrását. Mindkét levél a kommunista tábor szócsövén keresztül próbálta keresztetni és meghazudtolni a sok elismerést, amelyek szervezetek és józan vezetők részéről hangzottak el.

L. M. fedőnév alatt írja a Magyarország 1957. október 6-i számában: *A pokolba vezető út jószándékkal van kiköveve. Nem a diákok voltak a főbűnösök. A forrófejű fiatalokat megszedítette a nacionalista agitáció borgőze. A fő felelős néhány karrierista és sovinszta felfogású egyetemi oktató, élükön Roller Kálmán volt igazgatóval. (...) Két hónapi ausztriai nyomorgás után a kimennekült csoport Kanadába vándorolt. A kanadai kormány azt ígérte, hogy a Vancouveri Egyetemen mindenki ösztöndíjat kap és ha végeztek busás fizetéssel erdőmérnökökként helyezik el őket. Az autó már nem kétséges! Ez volt az ígéret. És mi a valóság? A kanadai őserdők léteznek még és a fakitermelő vállalatok hajlandók a fiatal, egészséges magyar férfiakat szerződtetni favágónak! Persze az ottani legalacsonyabb fizetés mellett. A soproni diákokból így lettek bérletőrő favágók a kanadai őserdők fagyos poklában. (...) A diákok egymás után írják leveleiket a soproni főiskola igazgatójának: Kérem vegyenek vissza a főiskolára, haza fogok jönni. Tettem felett nem bánkódní akarok, hanem azt helyrehozni. (...) Az Alföldet szeretném erdősíteni, az volt és maradt a vágyam... Az író megnevez egy diákot, aki visszament és beiratkozott, s nyilván végzett is. Harmincnégy év után biztosan elfelejtette akkori nyilatkozatát. Szüksége volt a nyilatkozatra a politikai nyomás kielégítésére. Ki bánja ezt 1994-ben? Talán igaz se volt.*

A *The Ubysey*, a Vancouveri Egyetem hivatalos lapja 1959. november 10-i számában közölte Frida Sewell újságíró heszélgetését a kanadai kommunista párt vezetőjével, Nigel Morgannal. A cikk címe: *A soproniak szerencsétlen tajtéckzása.* Morgan ezt mondja: *A soproniak nem mások, mint egy tajtéckzó csoport, amelynek tagjai elmenekültek a magyar forradalomból. Morgan tagadja, hogy a magyar bíróság azt várja, hogy 150 fiatal gyermek elérje 18. életévét, amikor halálra ítélik őket a forradalomban való részvételük miatt és ki-*

végezhetik őket. Levelet írt magyar elvtársainak, akik tagadják ezeket az állításokat. Morgan azt üzeni a soproniaknak, hogy menjenek vissza Magyarországra, ha neki nem hiszik el. A gyűlésen, ahol ez a kijelentés elhangzott, sokan helyeselték Morgan javaslatát és ezt kiabálták: *Igen, próbáljanak visszamenni.* (Az eredeti angol szöveg a *The Sopron Chronicle* 172. oldalán található.)

Réztábla a tölgyfa alatt

Ez a fejezet nem Cronin *Réztábla a kapu alatt* című regényét akarja méltatni, s csak véletlen hasonlóságról van szó a szavak használatában. A U. B. C. Sopron Alumni képviselői Palkovics János erdőmérnök, szervezeti titkár kezdeményezésére elhatározták, hogy egy réztáblát fognak elhelyezni az 1960-ban kiültetett tölgyfa mellé, amelyet az akkori dékán, George Allen velem együtt ültetett a U. B. C. biológiai épület homlokzata elé. A réztáblán az alábbi szöveg olvasható:

This European oak tree (Quercus robur L.) was planted by Dean Kálmán Roller of the Faculty of Forest Engineering (Sopron–Hungary) and Dean George S. Allen of the Faculty of Forestry, U. B. C. It commemorates the adoption of the Hungarian foresters, who escaped into exile after the 1956 revolution and became the Sopron Division of the Faculty of Forestry at U. B. C. in the fall of 1957.

Egy Lévay nagybátyám verséből vett idézet teszi ezt az emléket számomra történelmi jelentőségűvé. A legmagyarabb tölgyfa és a legmagyarabb költő verssora képviseli nemzeti erőnk megtörhetetlenségét, együtt a Csendes-óceán partján. Versében Mikes Kelemen így öleli át a tölgyfát a kontinensek távoli partján a magyar szabadság örökké ébren égő vágyával: *Magyaros fa vagyok, melyre villám szakad, melyet vihar tördel, de legalább szabad levegővel élhet.*

A réztáblát 1995. május 26-án helyezték el, a U. B. C. akkori erdőszeti dékánja jelenlétében. Az emléktábla ünnepélyes elhelyezésére az alábbi sorokat küldtem, ami a tölgyfa értékeléséről szólt:

We decided to plant an oak tree on this spot, where it has thrived since 1961. The oak is a Hungarian forest tree which represents the past and future of our nation-loving foresters. In our foresters' minds, the oak tree is synonymous with strength. The Romans called it robur alter its robust characteristic; we gave it the name quercus, the name given northern Europe's commonest oak. Hence, the name Quercus robur. The oak was the tree of the godking Zeus. Oak was used to make ancient ships, which rolled back the worlds boundaries. Its kingly qualities are attested everywhere. The former students of the Sopron Division selected the oak-leaf for the class-pin, as the traditional symbol of the „esprit de corps”, that will maintain their everlasting faith to their Alma Mater here at this

Campus and in our native land Sopron. (A tölgy egy magyar fafajta, amely 1961 óta növekszik az egyetem területén, hogy hirdesse a jövőbe néző, hazáját szerető erdészek emlékét. A tölgy erőt jelent, ezért nevezték a rómaiak „robur”-nak. Az istenek között Zeust tölgygel ábrázolták. Tölgyből készültek a világhódító hajók. Tölgylevél szimbolizálja a soproni erdészek gyűrűjén az összetartozást, a hagyományok tiszteletét, ami a Soproni Erdőmérnöki Főiskola alma materéhez fűzi őket.)

Nekrológ

Nem mulaszthatom el megemlékezni azokról a kanadai pártfogóinkról, akik egyetemi éveink alatt segítettek bennünket sikerre vinni vállalásunkat. Hálaival gondolunk a U. B. C. elhunyt elnökére, néhai N. M. A. MacKenzie-re, aki négy éven keresztül dolgozott az érdekünkben, hogy a brit columbiai tőkésektől megszerezze a pénzügyi alapot a Sopron Divisio működéséhez. A faipar képviselői nélkül nem lettünk volna képesek a Divisio munkáját üzemeltetni. Abban az időben az elnök helyettese néhai Geoffry Andrew volt, aki szinte családtagnak számított a csoportunkban. Az Egyetemi Oktatási és Gazdasági Tanács magas befolyásával segített panaszainkat orvosolni, főleg a hallgatók állásszerzésében, ami kiterjedt a pénzügyi nehézségek megoldására is. Nagy megértéssel működött közre a hallgatók társadalmi beilleszkedésének előmozdításában. Az ő érdeme volt ugyanis, hogy sohasem felejtették el hallgatóink meghívását a U. B. C. diákegyesületei által rendezett társadalmi és kulturális eseményekre.

Brit columbiai életünk megindításában a milliomos, néhai Foley Harold járt elől. Meleg szeretettel, keresztényi testvériséggel és sok áldozattal segítette első lépéseinket a társadalmi beilleszkedésben, ami nélkül életünk nem lett volna sikeres.

Mint jótévedőinkről, Leon és Thea Koerner magyar származású milliomosokról is kegyelettel kell megemlékeznünk a részünkre nyújtott – főleg anyagi – segítségért, amivel egyrészt közvetlenül a segítségünkre voltak, másrészt Brit Columbiában ösztönözték a milliomosokat a segítség széleskörű kiterjesztésére.

„Fiúk, ha majd remeg kezemben...”

Történetünk legszomorúbb lapjai azok, amelyek kedves kollegáink elhunytáról szólnak. Az alább felsoroltak neve és elhalálkozásuk körülménye a *Kapocs* egyes számaiban megtalálható. Legtöbben az életkorral járó betegségben haltak meg. Tudomásom szerint ketten baleset következtében hunytak

el. A leghosszabb életkort Witt Lajos érte meg, ő 96 éves korában halt meg.
Az elhalálozottak névsora időrendben a következő:

Tuskó Ferenc	1965
Kovátsné, Erdős Márta	1967
Papp Ferenc	1967
Gőgös Ferenc	1972
Koller Pál	1972
Baranyai József	1974
Gerencsér László	1976
Kis-Tóth János	1977
Spuriga István	1977
Borsos Zoltán	1979
Csizmazia Tibor	1979
Kornya Lajos	1979
Fodor Gyula	1982
Horváth Ottó	1984
Gyöngyösiné, Danczinger Edith	1989
Apt Ödön	1990
Salamon Marion	1990
Nagy Géza	1991
Noviczky Zoltán	1992
Skorka Mihály	1992
Andódy Edith	1993
Tamási Miklós	1994
Witt Lajos	1994
Krétai Ernő	1995
Sebestyén László	1995
Pálka László	1995
Hudák János	1997
Pendl Ferenc	1998
Ronyecz József	1998
Dr. Sziklai Oszkár	1998
Dr. Jablánczy Sándor	1999
Dr. Veress Sándor	1999
Szauer Jánosné (Szikszai Klára)	1999
Klima Imre	2000
Farkas István	2000

Isten Veletek Cimborák! „Zokogja el fájó szívünk, Pajtás, szerencse fel!”

*Lehattunk szétvágva harminchét határba,
s hordhattuk a tudást idegen országba,
csak a haza álljon ragyogón kitérve
új határok felett minden égi tájra.*

*Vonaton, repülön széjjel szaladt minden,
csak Alma Materünk maradjon meg hitben,
megújult szívekben megújulhat minden,
szegény magyarokat segítse az Isten.*

(részlet Mécs László: *Kóborló elődöm* című verséből)

XIV. A MŰSZAKIAK TÖRTÉNETE

A csoport letelepedése Torontóban

A műszaki csoport tagjainak – bányá-, földmérő és olajmérnökök – alábbi történetét néhai Jagodits Ferencné (Kundrát Júlia) és Must Mihály írta meg, az angolul megjelent *Sopron Chronicle* könyvben (1987).

Az elhatározás Sopronban

Az Egyetem Erdőmérnöki és Műszaki Fakultásának hallgatói és tanárai 1956 novemberében egyértelműen úgy határoztak, hogy amennyiben az orosz kommunista elnyomása elleni szabadságharc elbukik, együttesen el fogják hagyni az országot. Ez 1956. november 4-én meg is történt.

Ausztriában, Oberpullendorf (Felsőpulya) nevű városkában volt a központi gyűjtőállomás a magyar menekültek részére. Az egy időben indult, de elszórtan érkező Soproni Egyetem diákjai itt értesültek arról, hogy az osztrák kormány próbálta megszervezni és egy helyre telepíteni a szétszórt tanárokat és hallgatókat, családjaikkal együtt. A németül tudó hallgatókat autóbuszokra ültették, a többieket pedig vonaton a judenauai táborba szállították. Az előbbieket a Salzburg melletti Sitzenheim nevű katonai táborban helyezték el. A Szovjetunióval kötött békeszerződés értelmében az osztrák kormánynak le kellett tartóztatnia a Magyarországra felől a határon át fegyveresen menekülőket. Félő volt tehát, hogy a sitzenheimi katonai táborban őrizetben tartott hallgatókat az osztrák kormány kiadja a magyar hatóságoknak, és visszatoloncolják őket Magyarországra. Szerencsére ez nem történt meg, és a hallgatók viszonylag kényelmes életkörülmények között éltek a katonai tábor őrizetében, sőt mint elfogott katonák még fizetést is kaptak.

A judenauai táborban tartott menekültek felvették a kapcsolatot Roller Kálmánnal, az erdészeti fakultás dékánjával, akit számos erdőmérnök-hallgatóval és tanárral Traiskirchenben helyeztek el. Az osztrák kormány kezdeményezésére és segítségével a tanároknak Stroblban, a hallgatóknak St. Wolfgangban létesítettek ideiglenes tábort, és egy egyetemi egységet kívántak szervezni, ahol a tanítás tovább folyhatott volna. Mindkét hely Salzkammergutban, a Wolfgang tó partján fekszik, festői környezetben. Az oktatók

családtagjaikkal együtt Stroblban, közvetlenül a tóparton, egy gazdasági leányiskolában, Volksbindungheimben telepedtek le, más részük a városka vendégfogadójában kapott lakóhelyet.

A menekült egyetemet egyedülálló emigrációs csoportnak tekintették a hatóságok és a község is. Meghívások érkeztek a technikai (műszaki) csoport elhelyezésére Észak-Amerikából, a Minnesotai Egyetemről, azzal az ajánlattal, hogy az egyetem öt évre biztosítja a műszaki csoport tanulmányainak folytatására a pénzt. Időközben Roller Kálmán dékán már tárgyalásokat folytatott a kanadai pénzügyi és oktatási szervekkel a Kanadába való kivándorlás lehetőségéről. Ennek alapján sikerült biztosítani a Vancouveri Egyetem meghívását, amit az erdészeti fakultás hallgatói és tanárai elfogadtak. A műszaki csoport szervezete nem tartotta alkalmasnak a Vancouveri Egyetem oktatási programját, a választott tárgyakon alapuló tanrendet, ezért megpróbáltak más lehetőséget keresni az áttelepülésre.

Kántás Károly professzor úr Bécsben telepedett le. Ott alkalma volt felvenni a kapcsolatot a leobeni egyetemmel, a műszaki csoport érdekében, de tárgyalásai nem vezettek eredményre. Ugyanez volt az eredménye a más európai egyetemekkel való tárgyalásoknak is.

A műszaki csoport ugyanazokat szerette volna elérni, amiket az erdészeti fakultásnak ajánlottak; vagyis a pénzügyi és oktatási támogatást az első tanulmányi évekre, hogy tovább folytathassák az egyetemi tanulmányokat azon a szinten, ahol Sopronban abbahagyták.

Három másik kanadai egyetem is ajánlatot tett az egyetem egyéb fakultásain tanuló diákoknak, azok tanárainak és családtagjainak, valamint alkalmazottainak. Ilyen ajánlatot tett a Manitobai (Winnipeg), a Torontói, valamint a Laval Egyetem (Québec).

Mindhárom egyetem ajánlatát az alábbiakban röviden ismertetjük. Ezen ajánlatok a körülbelül 170 főt kitevő diákságra, kb. 20 tanárra és egyéb alkalmazottakra, valamint a kb. 40 főt kitevő családtagokra vonatkoztak. Ez a csoport öt különböző fakultásra, ill. tagozatra oszlik: bánya-, olajkutató-, geológus mérnökökre, geofizikusokra és földmérőmérnökökre.

A Manitobai Egyetem lehetővé teszi minden diáknak az angol nyelv tanulását, amellet, hogy az egyetem minden fenntartás nélkül elfogadja a magyar nyelven való továbbtanulást is, és reméli, hogy a Soproni Egyetem még otthon maradt tagjainak mint magyar menekülteknek lehetőségük lesz az Egyetem közelébe kerülni, ha megvan a megfelelő előképzettségük. Az egyes oktatási szakok szükség esetén angol nyelvűek lesznek, és ezt idővel lépcsőzetesen továbbfejlesztik. Ez csak abban az esetben történik így, ha a Soproni Egyetem zavarmentes működését ez nem zavarja meg.

Az egyetem azonnali alkalmazást ajánl a tanári karnak. Minden egyes tagjának lehetővé teszi, hogy munkájukat ezen időn túl is tovább folytathassák. A ta-

nári kar kívánságára ez a munkalehetőség biztosítva lenne legalább 1961 májusáig. Az egyetem lépéseket tesz, hogy az összes laboratóriumi felszerelést, valamint az Egyetem működéséhez szükséges egyéb kellékeket beszerezze, ha azok még nem állnak rendelkezésre vagy további kiegészítés szükséges. A diákok ellátása és szabadidejükben munkalehelőség biztosítása főként a nyári szünetekben ugyancsak biztosítva van, valamint minden szükséglet fedezéséről is gondoskodás történik.

A Torontói Egyetem, együttműködve számos ontariói egyesülettel és szervezettel, a következő ajánlatot tette:

Vállalja a diákok teljes ellátását és egyéb megélhetési szükségleteik fedezését legalább az 1958. egyetemi év bezárásáig. A tanári kar, ill. az alkalmazottak fizetése, valamint az egyetemmel kapcsolatos kiadások ugyancsak biztosítva vannak. A tanári kar külön, személy szerinti segítséget fog kapni, amely lehetővé teszi a tanítást, ill. alkalmaztatást a Torontói Egyetemen. A Torontói Egyetem célja, hogy a diáksággal és a tanári karral megismertesse az ottani szokásokat és az egyetem programját, és ezzel lehetővé tegye a diákoknak egyetemi tanulmányaik felvételét az új egyetemi év kezdetekor, 1957. szeptember 1-jén. Egyébként a diákok személy szerinti elbírálásban részesülnek, ahol az addigi tanulmányaik figyelembevételével döntenek el, hogy milyen évfolyamon folytathatják tanulmányaikat. Minthogy az angol nyelv az egyetem oktatási nyelve, kívánatos, hogy a diákok az egyetemi rendes tanulmányokba való bekapcsolódás érdekében minél előbb megtanuljanak angolul. Erre nézve az egyetem az összes szükséges lépést megteszi, hogy megfelelő angol nyelvtanárok álljanak rendelkezésre. Erre annál is inkább szükség van, mivel az egyetem súlyt helyez arra, hogy a hallgatók az angol nyelvű előadásokból is hasznosíthassák az egyetem előadásait. Minden segítséget megadnak a hallgatóknak, hogy különösen a nyári időszakban megfelelő elhelyezést találjanak.

A Laval Egyetem Québec városában, számos ipari szervezettel karöltve tette lehetővé a Soproni Egyetem diákjainak továbbtanulását, ill. tanári karának és alkalmazottainak elhelyezését. (Ez természetesen a műszakiakra vonatkozik, mert az erdészek teljes elhelyezését a Brit Columbiái Egyetem vállalja.) *Mint Észak-Amerika legrégibb egyeteme, a Laval Egyetem rendelkezik a legjobban felszerelt bányamérnöki fakultással Kanadában, ezért örömmel ragadja meg az alkalmat a francia kanadaiak nevében, hogy az alábbi ajánlatot tegye a Soproni Egyetem diákjainak, valamint tanári karának, hogy működésüket Kanada területén folytathassák. Az erre vonatkozó előkészületek megtörténtek, hogy a tanári kart, ill. az alkalmazottakat megfelelő beosztásba, ill. foglalkoztatásba helyezték. A diákoknak lehetővé teszik, főként a nyári hónapokban az elhelyezkedést, hogy a szükséges összeg tanulmányaik folytatásához, ill. befizetéséhez rendelkezésre álljon.*

Tekintve a három ajánlatot a Soproni Egyetem műszaki részlege összeállított egy négytagú küldöttséget, hogy mindhárom egyetemre ellátogasson, és az ott szerzett tapasztalatok, ill. benyomásuk alapján a legjobb ajánlatot fogadják el. E csoportnak december 19-én kellett útnak indulnia, repülőgépen. Amint a fenti ajánlatokból kitűnik, a műszaki csoport képes volt a három egyetem bármelyikén működését továbbfolytatni. Előkészületek történtek, hogy a Bányamérnöki Kar teljes csoportja 1957. január 6. körül hajóval indulhasson Kanadába, ahol találkozónának az előre kiküldött négytagú bizottsággal, hogy átbeszélhessék tapasztalataikat, és ennek megtörténte után együttesen folytathassák útjukat új otthonuk felé.

Gordon Cox, kanadai osztrák követ érdeklődésére a Torontói Egyetem pozitívan válaszolt, és elfogadta a műszaki csoportot, megadva a lehetőségét annak, hogy a hallgatók azon a fokon folytathassák tanulmányaikat, amelyen Sopronban abbahagyták. Összesen 119-en jelentkeztek a kanadai meghívás elfogadására, ebben a létszámban benne foglaltatott 75 hallgató és 44 oktató, családtagjaikkal együtt. A műszaki csoport többi tagja szétszóródott a nagyvilágban – Nyugat-Németországban, Svédországban, Hollandiában, Angliában és az Egyesült Államokban; az utóbbiak főleg valamilyen rokoni kapcsolat folytán.

A műszaki csoport három tagja, önkéntes jelentkezés alapján, 1956. december 22-én Bécsújhelyből (Wiener Neustadt) Torontóba ment, ahol megtárgyalta a műszaki csoport áttelepülésének, illetőleg emigrálásának lehetőségeit, részben az egyetemmel, részben a Kanadai Bányászati Egyesülettel. A csoport többi tagját december 28-áig a Salzburg melletti bevándorlási táborba, Parschba (Rositten) szállították át a wolfgangi táborból, ahol az erdészek és a műszaki csoport tagjai abban a reményben mondtak búcsút egymásnak, hogy Kanadában majd találkozni fognak. Az erdészek előbb indultak Kanadába, mint a műszakiak, de néhány nap múlva ők is elbúcsúztak Ausztriától és az Orient Expresszen elindultak Párizsba, ahová január 5-én érkeztek meg. Innen a Le Havre-i hajóállomásra utaztak, és 1957. január 6-án behajóztak a 9000 tonnás Columbia nevű hajóba, amely a háború alatt csapatszállító hajó volt. A Nemzetközi Vöröskereszt bérelte ki Kanada számára, hogy bevándorlókat szállítsanak rajta. A rossz, illetőleg felületes adatkezelés következtében öt hallgatót nem engedtek felszállni a hajóra. A csoport fellebbezett Kanada ausztriai követségén, de a visszamaradt kollégák csak lekésve tudták a csoportot követni Torontóba.

A hajóút jól indult, de amikor elhagyták az írországi partokat, megkezdődtek a téli tengeri viharok, amelyek sokaknak okoztak kellemetlen tengeri betegséget. A vihar addig tartott, amíg a hajó elérte St. John's várost New Foundlandban. Ez volt a tartomány fővárosa. Szerencsétlenségre a kikötő vize be volt fagyva, így tovább kellett hajózni, amíg 1957. január 15-én elér-

ték Halifaxot, Nova Scotia tartomány fővárosát, ahonnan vonattal folytatták tovább az utat Torontóba. Útközben megálltak St. Vincent de Paulban, Québec tartományban, közel Montréalhoz. Néhány nap múlva a csoport többsége elindult Torontóba, míg a visszamaradt részleg tagjai 1957. február 25-én csatlakoztak a többiekhez Torontóban.

Kanada osztalékot arat az emberbaráti ajánlatból

Ezen a címen jelent meg 1960-ban egy cikk a *Cornwall Standard Freeholder* című újságban a soproni műszaki egyetemistákról (írta: John E. Bird).

A cikk arról szól, hogy a soproni egyetemisták milyen sikerrel folytatják tanulmányaikat Ontario különböző egyetemlein. A műszaki csoport nagy része már 1959-ben mérnöki oklevelet szerzett. Lajtai Imre geológus mérnök, a nyelvi nehézségek következtében, nagy munkával szerezte meg a mérnöki diplomát. Ma (1960) már túl van a nyelvi nehézségeken, és tudományos képesítést (Master degree) akar szerezni. Bácsfalvi Viktor mint kémikus mérnök végzett. Benkó Imre egyetemi évei alatt a Kirkland Lake bányavidéken dolgozott egy szállítóvállalatnál, majd mint kémikus mérnök végzett.

Szenci Vilibárd, aki a műszaki egyetem tanulmányi hivatalának igazgatója volt Sopronban, a Torontói Egyetem könyvtárában dolgozik, az alábbi tájékoztatást adta a műszaki csoport életéről.

Néhányan feladták egyetemi tanulmányaikat, mert rájöttek, hogy egyelőre jó kereseti lehetőségeket találnak az egyetemen kívül. Huszonkilencen iratkoztak be az ontariói Londoni Egyetemre. Tízen közülük ösztöndíjat kaptak, hogy tanulmányaikat folytatni tudják. Öten tandíjelengedést kaptak az egyetem elnökétől. 1960-ban F. C. Hoskins munkaügyi előadó szerint tizenöten végeztek, míg a többiek folytatták az angol nyelv tanulását. Az Albertai Egyetemre tízen iratkoztak be a petróleumtanulmányok felvételére. Nyolcan mérnöki oklevelet szereztek, és állást kaptak Calgaryban. Két hallgató folytatta egyetemi tanulmányát. Kovács Péter elsőként kapott petróleummérnöki állást. Néhányan a halifaxi Dalhous Egyetemre mentek, különböző tárgykörű tanulmányok folytatására. Egyikük 1960-ban mint középiskolai tanár végzett.

Az 1956/57. évi bevándorlási statisztika szerint mintegy ezer egyetemi diák vándorolt be Kanadába. A legújabb felmérés szerint 1960-ig 250-en végeztek különböző szakmájú egyetemeken mint mérnökök, orvosok, fogorvosok és erdészek.

Fejlemények és honalapítás Torontóban

A nyelvtanulásban nagy versengés indult meg, és mindenki igyekezett minél előbb elsajátítani az angol nyelvet. Különböző szintű osztályokat szerveztek a tanítók, aszerint, hogy kit mi érdekelt. Voltak, akik a mozikat akarták látogatni, másokat a sportjátékok, a jéghegy, az angol futball, ismét másokat a színházlátogatás érdekelt. Ez utóbbiak a Stratfordban folyó Shakespeare-játékokra mentek el az angol tanárokkal. A nyelvtanfolyamok befejezése után megkezdődött a szakmai tagozódás. Egyesek elhatározták, hogy beiratkoznak az egyetem első fakultására; ezek számára az egyetem nyári állásokat biztosított, hogy megkereshessék a megélhetésükhöz szükséges anyagi fedezetet a következő évi egyetemi tanulmányok idejére. Akik még Sopronban befejezték egyetemi tanulmányaikat, azok lehetőséget találtak arra, hogy az egyetemen továbbképezzék magukat az észak-amerikai szakmai területeken, és magasabb egyetemi fokozatot érjenek el. Többen elhelyezkedtek az iparban, illetve ott, ahol éppen állást találtak. Mindenesetre a csoport tagjai 1957 őszéig szétszéledtek egész Ontarióban, amikor megkezdődtek az 1957/58. évi egyetemi tanulmányok. Az átképzés tárgyait össze kellett egyeztetni a Sopronban felvett tantárgyak tartalmával, minden fakultáson a Torontói Egyetem előírásainak megfelelően. A geodétákat befogadta a kultúr-mérnöki fakultás (Civil Engineering), leszámítva az egy- vagy kétévi időt, amíg a bányászok és a geológusok folytathatták tanulmányaikat az egyetem azonos fakultásain.

Voltak hallgatók, akik nem jöttek vissza Torontóba vagy az egyetemre, miután jobb állásokat találtak más szakmai vonalakon, vagy a családi kötelezettségeik nem engedték meg az egyetemre való beiratkozásukat. Néhány feleség, akiknek már volt valamilyen egyetemi végzettsége, munkát vállalt, hogy férje számára biztosítsa a pénzügyi feltételeket a tanuláshoz. Voltak családok egy vagy két gyermekkel, akik szintén nem vállalhatták a továbbtanulást az anyagi lehetőségek hiányában. A csoport jó része az 1957-es nyári munkák befejeztével Wavaban maradt; munkájukat megtartották, már csak azért is, hogy családjuknak jobb életet biztosítsanak. A nyelvi nehézségek sokak számára siker telenséghez vezettek az új diploma megszerzésében. Az egyik hallgató, aki már beszélt angolul, amikor Kanadába jött, teljes sikerrel be tudta fejezni tanulmányait, és diplomát kapott az 1957/58. tanévben a kultúr-mérnöki fakultáson. A többieknek nem sikerült az első kísérlet, de legtöbben visszatértek a következő tanévben, és tanulmányaikat sikerrel zárták le. Ők 1960 júniusában megkapták a mérnöki diplomát. Ugyanakkor sokan folytatták tanulmányaikat magasabb diplomák eléréséig, egészen a doktori fokozatig.

A társadalmi élet kifejlődését a kezdeti időkben akadályozta vagy legalábbis lassította a hátrányosabb anyagi helyzet, másrészt a tanulmányi el-

foglaltság az egyetemi évek alatt. Kisebb csoportok alakultak ki azokból, akik valamilyen szempontból közelebb álltak egymáshoz, szakmai, lakóhelyi vagy régebbi baráti összeköttetésből kifolyólag. Ezeken a csoportokon belül együtt ünnepeltek születésnapokat, együtt kirándultak a közeli erdőkbe és tavakhoz, ahol sátoroztak, majd kártyapartikat rendeztek és vadásztak. Jelentős tényezője volt az összetartozásnak, hogy a családok, s főleg a nőtlenek együtt béreltek lakásokat, sőt házakat vagy bútorozott szobát a barátoknál. Hasonló tényezők befolyásolták az étkezéseket és a kisebb magyar vendéglők látogatását az egyetem közelében. Az egyetemi hallgatók ebéd- és vacsorajegyeket kaptak 50–60 centért egy-egy étkezésre. Bizonyos fokú elkülönülés következett be az egyetemi évek befejezése után. Legtöbben Torontótól távolabb kaptak állást, például Ottawában, Burlingtonban, az Egyesült Államok városaiban. Sokan visszatértek Torontóba, amint ott is álláslehetőség nyílt.

A volt műszaki csoport tizennégy tagja 1964 elején ifjúsági kört alapított, amelybe meghívták az egykori csoport valamennyi tagját. Írásbeli alapszabályt készítettek, és a kört elnevezték a Soproni Öregdiákok Egyesületének. Az egyesület tagjai részben Sopronban, részben Torontóban végzett bányászokból, földmérő-, erdész-, geológus- és olajmérnök-hallgatókból és geofizikusokból tevődött össze. Az egyesületet nem jelentették be hivatalosan az illetékes hatóságnak, de az mégis az alapszabályok előírásai szerint működött.

Az egyesületnek választott vezetősége volt, amely önkéntes munka alapján irányította az egyesület működését. A vezetőség gondoskodott a különböző rendezvények szervezéséről. Az eredeti vezetőség tagjai közül még ma is többen cselekvő szerepet vállalnak az egyesület továbbvitelében, de sok új tag segíti munkájukat lelkes érdeklődésük és képességeik alapján. Egyedül a pénztárost választják a tagok évről-évre. A másik ilyen állandó tisztség az évenként megtartott soproni bál elnöke és szervezője. Minden egyéb ideiglenes tevékenységre a Szervező Bizottság időről-időre választja meg az arra leginkább megfelelő személyt.

A bálók általában mindig nagy sikert arattak. Régen, sokszor évek óta nem látott arcok jelentek meg; kedves viszontlátás volt mindenki számára, és úgy érezték, hogy a Soproni Öregdiákok Egyesület erős kötelék a régi soproniak számára. A Sopron Bál évi esemény lett, minden év novemberében megtartották. A Sopron Bál rövidesen magyar társadalmi esemény lett a Torontóban élő magyaroknak, ami azt eredményezte, hogy egyre többen keresték a kapcsolatot a soproniakkal, hogy belépőjegyet kaphassanak a bálra. A rendezőség igyekezett a bál színvonalát a soproni hagyományokhoz méltó szinten tartani, ezért a bálra csak meghívóval lehetett bemenni, és a meghívót a báli bizottság útján igényelni. Így mindig biztosítani lehetett a

színvonalat és a bálterem befogadóképességének megfelelően a résztvevők számát. A terem falainak díszítésére Sopron jelentősebb épületeiről vagy városrészleteiről készített fényképeket használ a rendezőség, és fenyőgallyakkal díszítik a bál bejárati részét. Éjfélkor táncszünetet tartanak, a volt diákok és tanárok a terem közepén összegyűlnek, és a régi nótákat éneklik a selmeci és a soproni hagyományokra emlékezve.

Az 1968-tól 1972-ig terjedő években a bált a régi Magyar Házban tartották, rendszerint mintegy 200–250 résztvevővel. 1973-ban és 1975-ben a bálakat a St. Péter és Pál Ukrán Egyházközség halljában tartották, ahol nagyobb terem állt rendelkezésre. 1976-ban és 1977-ben újra a Magyar Kultúrközpontban tartották a bált. Az Egyesület 1000 dollárral járult hozzá a kultúrközpont létesítéséhez a St. Clair Ave. West 840. szám alatt, ami által az egyesület állandó tagja lett a torontói magyar közösségnek. A bál rendezésére azonban sokkal alkalmasabb volt a korábban használt Szt. Péter és Pál Egyházközség bálterme, ezért a vezetőség elhatározta, hogy az 1979. évi bált újra ott rendezi meg. A bálakat azóta mindig ott tartják. A hall költségeit már fedezni lehet a belépőjegyekből. A fennmaradó összegből egyéb soproni rendezvényeket tartanak, mint például a nyári piknikeket és a téli összejöveteleket egy szűkebb körben, kizárólag a soproni tagok részére. Ugyancsak lehetőség nyílik arra is, hogy a maradék pénzből segítsék a magyar szervezeteket; a Magyar Kultúrközpontot, az Egyesült Magyar Alapot, a Magyar Cserkész Szövetséget, a magyar templomokat, a Magyar Bevándorlási Központot, az Ifjúsági Egyesületet és a Magyar Iskolát.

Bár a Sopron Bál volt mindig a legnagyobb évi esemény, az egyesület tagjai szükségesnek érezték egy kevésbé formákhoz kötött összejövetel megtartását is, ahol csak a volt soproniak jönnek össze, idegenek bevonása nélkül. Néhány évig egy tavaszi összejövetelt tartottak a Magyar Házban, mintegy száz személy részvételével. Ez rendszerint február végén vagy március elején volt. A legutóbbi években egy nagy bérház kultúrtermében tartották meg, mintegy 40–60 személy részvételével. Minden évben családi pikniket is rendeznek május végén vagy június elején. Miután a legtöbben családosak és gyermekeik vannak, a résztvevők száma általában növekvőben van, és néha a barátok is eljönnek. A résztvevők száma 50-től 80-ig változik, természetesen függően az időjárástól is. A korábbi években a piknik a Loyola Parkban volt, a Szent Erzsébet Egyházközség magyar cserkészeinek táborozó helyén. 1975-ben az Albion Domb védett területén, 1984-ben a Cedarbrookon, 1985-ben az Adams Parkban kapott helyet. 1983-tól a pikniket Kenedi Imre kertjében, Nobletonban tartják meg. A társaság új nemzedéke veszi lassan át az egyesület társadalmi eseményeinek rendezését.

A műszaki csoport Torontóba való megérkezésének 20. évfordulóján, 1977-ben az egyesület nagy összejövetelt tervezett. Bár a Torontóban élő egyesületi

tagok rendszeresen találkoznak, sokan mások szétszéledtek, de az Egyesület őket is együttesen akarta megünnepelni. Jöttek Edmontonból, Calgaryból, Montréalból, New York államból, Missouriból és más helyekről is, keletről és nyugatról egyaránt. Mintegy százan jöttek össze. Az ünnepélyeken a volt hallgatóknak alkalma volt arra, hogy találkozzanak egymással, és felújítsák a régi, hagyományos barátságot, továbbá, hogy köszönetet mondjanak az idősebb tanároknak és mindazoknak, akik segítettek a csoportot az elmúlt nehéz években. A meghívásos díszebéd után az idősebb hallgatók kellemes baráti légkörben, a Magyar Házban folytatták az ünneplést.

A 25. évfordulót az egyesület az Osztrák Edelweiss Clubban tartotta 1982. szeptember 17–19-én. Pénteken este hideg vacsora után a hagyományos sopron-selmeci szakestélyre került sor. A szakestély a régi hagyományok jegyében folyt le, a résztvevők dalokat énekeltek, mulattató történeteket meséltek tanárokról és diákokról egyaránt. Később azok, akik Torontón kívül élnek, beszámoltak életük élményeiről, eseményeiről, sikereikről és esetleges csalódásaikról kanadai életük folyamán. Eredményként megállapítható volt, hogy a volt soproniak megalapozták életüket új hazájukban, függetlenül az egyetemen elért eredményektől. A 25 éves évfordulóra még többen jöttek el, összesen 110-en. A vancouveri kollégák is képviseltették magukat a találkozón, eljöttek a Torontóban élő, más fakultáson végzett tagok is, függetlenül attól, hogy milyen szakmai vonalon dolgoznak.

Az 1978. év gyászt hozott a soproniak körébe. Az első halálozás szomorúsága hatotta át a soproniak szívét. Pusch József földmérő mérnök kolléga hunyt el rákos megbetegedésben. Még jelen volt az 1978 júniusában tartott pikniken, de századunk tragikus kórja június 30-án elvette életét. Az egyesület tagjai megrendülve kísérték utolsó útjára. Özvegycét és három gyermekét hagyta hátra. Az egyesület vezetősége segíteni akart az özvegyen és családján, s egy Pusch Alapítványt létesített az árvák gondozására. Leveleket írtak az elérhető címekre, és egy 3 tagú bizottságot szerveztek, amely az adományokat kezelte.

1983. május 11-én történt a második elhalálozás. Vincze László kohómérnök hunyt el szívszélhűdésben. László nagyon sikeres életpálya előtt állt, emellett nagyon közkedvelt egyéniség volt. Ő is három gyereket hagyott özvegyére.

Az elvesztett jóbarátok sorában a következő halottaink voltak még: Benkő Imre (1986), utána Keddyné (1989), majd Kovács Feri (1994). 1988-ban fiatalon vesztettük el Kundrát Júliát, Jagodits Feri feleségét. Kiváló szervezési és írói képességével nagyban hozzájárult a soproni csoport eredményes működéséhez és a csoport lelkesedésének ébrentartásához.

1983 novemberében egy teljesen más természetű esemény gazdagította az egyesület történetét. Fülöp József geofizikus belépett a jezsuita rendbe. (Ő

volt az egyik legtevékenyebb tagja az egyesületnek. Szemináriumi tanulmánya ideje alatt a jezsuiták házában többször rendezett soproni szentmisét és utána reggelit az egyesület tagjainak. Most az egyesület hívta meg őt egy vendéglőbe, ahol szép, népes összejövetelt rendezett a számára. Az egyesület egy miseruhát ajándékozott neki, hogy azt viselje majd első miséje alkalmával. November 19-én volt pappá szentelése, és 20-án celebrálta első szentmiséjét a Szent Erzsébet-templomban. Jelenleg a hamiltoni magyar római katolikus plébánia vezetője, ahol kimagasló munkát végez a hazátlan magyarok lelki életének gondozásában.

Az évek folyamán sok alkalom volt összejönni kisebb csoportokban is, amelyekben az egyesület tagjainak minden rétege képviseltette magát. Újévi bálók, a fiatal nemzedék esküvői – olyan fiataloké, akik már itt nőttek fel Kanadában, sőt, akik itt is születtek – virágoztatták fel az összetartozást és a soproni hagyományok ápolását. A szülők örömmel látták az új nemzedék lelkesedését a múlt iránt, és minden igyekezettel azon voltak, hogy a Sopronból hozott szokásokat és hazaszeretetet megerősítsék a fiatalokban.

*A Soproni Műszaki Egyetem hallgatóinak névsora,
akik Torontóba emigráltak 1957-ben:*

<i>ALBERTA</i>	<i>ONTARIO (folyt.)</i>	<i>ONTARIO (folyt.)</i>
<i>Geodéta</i>	<i>Geodétamérnök</i>	<i>Bányamérnök</i>
Hajnal Z., Dr.	Házi J.	Hilkene L.
Pap András	Joóné	Kosáry L.
	(Kollár Erzsébet)	Kovács, F. †
<i>Bányamérnök</i>	Keddy G.	Melláry A.
Lukács J.	Kenedi I.	Mészáros G.
	Lajtay I.	Németh N.
<i>Olajmérnök.</i>	Lieszkovszky I.	Olcsváry S.
Czemon G.	Lovrics G.	Pap K.
Fekete T.	Matusek I.	Rucker R.
Fodor I.	Must M.	Szabó S.
Fogarasi J.	Nagy D.	Székely D.
Varga I.	Nagy F.	Vincze L. †
	Óvári D.	
<i>Geofizikus</i>	Payer P.	<i>Geofizikus</i>
Ádám T.	Péterfy L.	Fülöp J.
Bornemissza A.	Push J. †	Jagodits F.
Kelemenné	Réhbéli Sz. L.	
(Oláh Tóth Sári)	Samu Z.	

Masszi D. Tóth J., Dr.	Soós I. Szabolcsi I. Szigeti I. Tóth G. Törökné (Mercédes, Mária) Török P. Vámosi S.	<i>EGYESÜLT ÁLLAMOK</i> <i>Geodéta</i> Balázs I. Füry R. Javorik T. Javorikné (Sinkovits Edit) Kasztner L.
<i>QUÉBEC</i> <i>Bányamérnök</i> Benedek D. Farkas B. Kovács B.	<i>Bányamérnök</i> Acsi I. Babits Gy. Bácsfalvi V. Bálpataki L. Benkő I. †	<i>Bányamérnök</i> Gyüre S. Laczay P. Szabó B.
<i>OLAJMÉRŐK</i> Fellegi L.		
<i>ONTARIO</i> <i>Geodéta</i> Bilics I. Bozsik I. Derényi J. Dr.	Bohm K. Fehér I. Fodor P. Frohmann A.	<i>Geofizikus</i> Gereben I. Lencsés L. Paál E. Pinezich A. Saáry Z. Szántó J.

Hozzászólnak az erdészek

(A Könyvkiadó Bizottság Erdészeti Szakcsoportjának kiegészítő nyilatkozata a *...mi is voltunk egyszer az Akadémián* második kiadásához.)

A szerző előszava a második kiadáshoz cím alatt Roller dékán úr már említette, hogy a volt diákjai közül néhányan vállalkoztak arra, hogy kiegészítik igazgatójuk könyvét saját tapasztalataikkal, amelyeket diplomájuk elnyerése után a brit columbiai erdészetben szereztek. Ezt az öregdiákok azért tartották fontosnak, mivel legtöbbszörük Brit Columbia területén a Tartományi Kormány Erdészeténél dolgozott, és onnan mentek nyugdíjba, mialatt Dr. Roller az egyetem megszűnése után, 1963-tól a Federális Kormány Erdészeténél kapott állást, és ezért Manitoba és New Brunswick tartományban élt, Kanada keleti partján.

A fent említett körülményekből következik, hogy a dékán úr, amikor leírja a kanadai erdőgazdálkodás és erdőkezelés jellemzőit, az ott leírtak az 1960–70-es évek állapotát vázolják. Dr. Roller Brit Columbiából való elköltözése után sok fontos változás következett be az itteni erdészetben, és lényeges előrehaladás volt észlelhető az utóbbi két évtizedben. Ezért még a könyv olvasása és a jelzett oldalak idevonatkozó állításainak értékelése előtt felhívjuk az olvasó figyelmét az alább közölt adatokra, mert különben az a helytelen nézet alakulna ki, mintha mindaz ami a múltban volt, még ma is létezne.

107–109. oldal, az erdősisítésre vonatkozóan. Előrebocsátjuk, hogy Brit Columbiában az erdőhasználatot, erdővédelmet, felújítást stb. irányító jogi szabályzatok a „British Columbia Forest Act” és az 1995-ben életbe léptetett „Forest Practices Code of British Columbia Act” (nevezetesen a B. C. Erdőtörvény és a B. C. Erdészeti Műveletek Törvénye). Ezen törvények betartásáról gondoskodnak is. Bár az erdőfelújítás már az 1960-as évek óta nagy lendülettel folyik, de az erdőtüvényt csak 1987-ben módosították. Ennek értelmében a vállalatokat kötelezték, hogy minden kitermelt területet újra-erdősítsenek, közvetlenül a kitermelést követően. A vállalatok fedezik a költségeket és állami (tartományi) felügyelet alatt biztosítják az új állományok fejlődését. A cél a természetes biológiai változatosság, így a fafajok elegyességének fenntartása a természetes erdők helyreállítása érdekében. A csemeték 50%-a a természetes állományokból gyűjtött magokból származik. Az ültetett csemeték megmaradási aránya 85% felett van. Minden üzemterv, előírás magában foglalja az erdőművelési előírást is, amelynek a mene-

tét folyamatosan ellenőrzik: kezdetben a megmaradási százalékot, évekkel később az úgynevezett „szabadon növő állapot” (vagy annak hiányossága) megállapítását. Az utóbbi, a csemetéknek a szukcessziós vegetációval való sikeres (vagy sikertelen) versenyét állapítja meg: szükség van-e a versenyző növényzet ideiglenes visszaszorítására az ültetett csemeték szabad fejlődéséhez. Mindezek mellett az utóbbi 20 év folyamán felszámolták a hátramaradt, rosszul beerdősített területek és elnyomott állományok rehabilitációját (backlog rehabilitation).

Az erdősítés erőteljesen növekszik. Amíg első milliárd csemete elültetése 50 évbe telt (1982), a következő egymilliárdot 7 év alatt ültették el (1989). Újabb egymilliárd elültetésére a következő 3 évben került sor (1992).

109. oldalhoz. Az erdőtörvények és szabályzatok tartományok szerint különböznek, mivel a természeti értékek és felújítható erőforrások kezelése a tartományi kormány joga és feladata. Ezért nehéz lenne röviden mindenben jellemezni az egész Kanadára kiterjedő állapotokat ebben a függelékben. A szűkebb értelemben a Brit Columbia tartományra vonatkozó adatok az alábbiakban némi összehasonlító képet adnak a nagyságrendekről.

B. C. tartomány összterülete 95 millió hektár, amelynek majdnem kétharmada, 59 millió hektár erdővel borított. Az erdőterület 95%-a tartományi tulajdon. A megengedett évi vágás az állami erdőkből kb. 70 millió köbméter. Ezenkívül egyszeri vágási jog van kb. 150 millió köbméterre. Az 5% magántulajdonú erdő nagyrésze gazdaságosan művelhető. Az összterületből kb. 50 millió hektár termékeny, ennek fele alkalmas és hozzáférhető az erdőgazdálkodás számára. Ennek csak kevesebb mint 1%-a kerül kitermelésre évente. Ezen az egy százalékon a megengedett évi vágás (Allowable Annual Cut = AAC) 72 millió köbméter. A tartományban az 5000 hektárnál nagyobb, még érintetlen vízgyűjtő területek az egésznek 25%-át foglalják el. Emellett a védett területek (parkok, ökológiai rezervátumok stb.) a tartomány 11%-át, 9 millió hektárt foglalnak el. Ez az arány 2000-ben 12%-ra növekszik.

1995-ben az erdészeti és kapcsolt iparágak a bruttó tartományi termelésnek 7,5%-át, az exportnak 62%-át, valamint a közvetlen és közvetett alkalmaztatás 15%-át képezte. 1995-ben az erdőipari termékek exportja 16 milliárd dollárral járult hozzá Brit Columbia gazdaságához (Az összeg megoszlása: USA 46%, a csendes-óceáni peremállamok 24%, Európa 14%, Kanada 16%). A közvetlen erdőipar 87 000 embert alkalmaz.

Az erdőgazdálkodási szempontok mellett az erdők sokrétű használata is szerves része lett az igazgatásnak. Az erdők ökoszisztematikus osztályozása – ami alapját képezi minden tervezésnek és minden erdei műveletnek – a mindennapi élet elengedhetetlen velejárója lett. Ezen belül a vadak és halak élőhelyének védelme, a talajvédelem – az erdőművelési mechanikai talajjelő-

készítésnél és földi közelítésnél alkalmazható gépek típusának, méretének előírása termőhelyek szerint –, a feltáróhálózat, azaz utak és hidak építése, fenntartása és az erózió megelőzése, az erdei üdülés és sport, vízgazdálkodási szempontok, az erdei legeltetés, az erdővédelem, az állományápolás, az egyéb erdőművelési rendszerek erdőtípus szerinti alkalmazhatósága mind a „Forest Practices Code” tárgykörét képezik. A legtöbb erdőtípus használata és felújítása a tarvágásos erdőművelési rendszerben alkalmazható, a tarvágások méretét is lecsökkentették. Jelenleg a legnagyobb megengedhető tarvágás területe B. C. északi részén 60 hektár, míg délen, néhány kivétellel (pl. rovarpusztítások esetén sokkal nagyobb tarvágásokat is engedélyeznek) 40 hektár. A „folyamatos tarvágás” megszűnt. Új vágásterület megnyitása nincs engedélyezve, amíg a szomszédos vágásterület el nem éri a „szabadon növő” állapotot. A „B. C. Forest Practices Code Act” magas követelményeket ír elő az erdei műveletek elvégzésére, és biztosítja a törvény végrehajtását a felelőségteljes erdőhasználat, illetve felújítás érdekében.

Fejezetei: A tervezés alapvonalai; Erdei károsítók; Talajvédelem; Erdei üdülés és sport; Erdei legeltetés; Erdőművelési rendszerek; Erdei utak és hidak építése és fenntartása; Fakitermelés; Erdőfelújítás; Állományápolás; Erdővédelem (tűzvédelem).

129. és 188. oldalakhoz. Túlzás lenne azt állítani, mintha a felsorolt pozitív változásokat, amelyek végre érvényesülnek B. C. erdészetében, mind a Sopron Divízió végzett erdőmérnökök munkássága eredményezné, egy csapásra. Az idők múltával azonban a társadalmi elvárások változnak, néha jó irányba. A rövid távú kereskedelmi gondolkodásmódot egy jobb filozófia, és a jövőt illető felelőségteljes célirányúság váltja fel. Ez eredményezi a felújítható természeti kincsek – így az erdő – tartamos használatának elvét is, ami hosszú távú, mert a ma élő ember élettartamát túlhaladja. Ez történt Európában is a 18–19. században.

Ezen időszak (és már régen elodázott) változásokhoz a Sopron Divízió végzett tevékenysége lényegesen hozzájárult, lassan, fokozatosan, szívéssan, évről-évre, hónapról-hónapra. Ez nem mondvacsínált öndicséret, hanem tény, ami hivatalos helyeken és szakmai körökben is nyilvános elismerésre talált.

A soproni erdőmérnökök elismerésének legjobb és legtömörebb megfogalmazása Bruce McLeantól, a B. C. Erdészeti Egyesület akkori elnökétől származik, aki az egyesület hivatalos lapjának (The B. C. Professional Forester) 1995 szeptember-októberi számában, a 2. oldalon „Az Elnök Üzenete” rovatban, a *Magyar Erdészeti Kapcsolatok* cím alatt többek közt ezt írja:

„Azt mondani, hogy a mi korunk a változások kora, nemcsak B. C.-ben, de az egész világon is egy lefokozott kijelentés. Minden erdészeti hatáskörzet

gyorsuló változásokon megy keresztül, erdészeti politikában, igazgatásban és gyakorlatban, aminek eredményeképpen fokozódó hangsúly helyeződik az erdészeti hivatástudatra, és főleg az etikára.”

„A brit columbiai magyar erdészek hatása, mióta a Soproni Egyetem ideérkezett 1957-ben, határozottan befolyásolta az erdészeti politikát, gyakorlatot, és fokozta az erdészet hivatásszerűségét B. C. erdőiparában. Óriási kölcsönös megbecsülés áll fenn a magyar és a brit columbiai erdészek között, és figyelemre méltó, hogy milyen készek nemzetközi vonalon az erdészek közérdekű dolgokat megtárgyalni. Még fontosabb, hogy az erdészek szerte a világban felismerik az erdei környezet hatását a köz javára. Mi szerencsések vagyunk Brit Columbiában, hogy hasznunkra vált a magyar erdészek befolyása hivatásunk fejlődésében.”

Ez az az elismerés, amire évtizedekig vártunk, és amiről sokan azt hittük, soha nem adatik meg nekünk.

A felsorolt adatokat a következő kollégák munkájának segítségével állították össze:

Homoky István, Tartományi Erdészeti Kutató Osztály, Mester fokozat, nyugdíjas.

Kováts Miklós, Tartományi Erdészeti Kutató Osztály, Mester fokozat, nyugdíjas.

Pintér László, MacMillan Bloedel, Faipari Vállalat erdőmérnöke, nyugdíjas.

Dr. Ötvös Imre, Federális Erdészeti Kutató Intézet entomológusa.

Dr. Safranyik László, Federális Erdészeti Kutató Intézet entomológusa.

át, majd vonattal Kanadán keresztül. 1957. január 20-án utaztak át Ottawán. A rövid megállás alatt üdvözöltem és köszöntöttem őket Kanadában kormányunk nevében. Márciusban egy rövid látogatást tettem Vancouverben és Powell Riverben. Mély benyomást tett rám a csoport megnyerő magatartása és tagjainak kitűnő előrehaladása az angol nyelv elsajátításában.

Cox követ úr és Biddel nővér felbiztatásával én tettem meg az első lépést, hogy a Soproni Egyetem Erdészeti Fakultását és a Műszaki Fakultást Kanadába hoztam. De a soproniak nem lehettek volna fontos tagjai a Brit Columbiái és Torontói Egyetemeknek 30 évvel ezelőtt a kanadai vezetőség képviselőinek együttműködése nélkül. Brit Columbiában elsősorban Sinclair miniszter urat, majd Norman MacKenzie egyetemi elnök urat és a néhai Harold Foley urat és testvérét illeti meg a dicséret és megemlékezés. A két utóbbi úr volt akkor a Powell River-i faipari vállalat elnöke és elnökhelyettese.

A legtöbb országban a magyar menekültek mindjárt dolgoztak a megélhetésükért. Mi Kanadában bátorítottuk a fiatal embereket, hogy tanuljanak, és fejezzék be tanulmányaikat a lehetőségekhez mérten. Különösen az erdészekkel kapcsolatosan mi azt reméltük, hogy hosszú távon a tanulással bővített képességükkel növelni fogják új hazájuk faiparának fejlesztését. Meg voltam győződve arról, hogy a soproni fakultás tagjai, ha együtt is maradnak, amíg tanulmányaikat befejezik, hatásosabban fognak hozzájárulni ehhez a fejlesztéshez, és emellett gazdagítják majd országunk társadalmi összetételét. A 30 év alatt, 1957-től napjainkig, Roller dékán úr, tanártársai és a volt diákok Sopronból túlteljesítették az én elképzelt reményeimet. Minden provinciában és Kanada egész területén számosan élnek a soproni egyetem végzett mérnökei, és fontos részt vállalnak az illető vidék társadalmi életében.

Harmincötezer szabadságharcos magyar jött Kanadába 1956–1957-ben. Ez volt a legjobb emigrációs csoport, ami valaha is Kanadába jött. De közöttük is a legjobbak voltak a soproniak.

HAROLD FOLEY ÉS A SOPRONI ERDÉSZEK

W. C. R. Jones

Az első perctől kezdődően, Harold Foley volt a kulcsszemély a soproniak kanadai bevándorlásában. Közvetlen részvétele, és tevékenysége ebben az emigrációs műveletben legjobban a Foley család történetének ismeretében érthető, amint azt más vállalatok képviselői mondták.

A teljes neve Harold Scanlon Foley volt. A Scanlon nevet az ír származású Brooks–Scanlon vállalat nevéből vette át. Dr. Brooks kalandvágyó orvos volt Minneapolisban, és Scanlonnal egy faárverésen találkozott Minnesotá-

ban, Minneapolis fővárosában. Az árverési versengés után a két fakereskedő összefogott, és egy nagy fakitermelő és fűrészüzem részvénytársaságot alapított Louisianában, Floridában és Oregonban. Ezeket az üzemeket Jeremiah Foley vezette, akinek három fia volt, Harold, Lester és Joe. Mind a három fiú a Notre Dame Egyetemen tanult az Egyesült Államokban. Tanulmányaik befejezése után Harold és Joe a faiparban maradt édesapjuk mellett, akinek elhalálása után átvették a vállalatok vezetését. Legtermelékenyebb üzemük Floridában volt, Foley nevű városkában, ami a nevét a Foley után kapta.

A Powell River-i papírgyár egy angol beruházási vállalat tulajdona volt. Miután a Brooks–Scanlon társaság megvette, átalakították újságpapírgyárrá. Harold 1936-ban Kanadába költözött, és megkezdte a Powell River Papírgyár kibővítését és fejlesztését. Joe, 1948-ban jött Kanadába, mint az új vállalat elnökhelyettese, Harold vezetése mellett.

A faipar emberei Haroldot „fehér róká”-nak (Whitefox) nevezték, mert szép fehér haja volt és kiváló üzletembernek tartották. Vezetője lett sok más vállalatnak, banknak és jótékonyági egyesületnek, amelyekkel állandó összeköttetést tartott fenn. Külsejében nagyon elegáns, arisztokratikus megjelenésű ember volt, különösen a „Knight of St. Gregory” egyenruhájában, mint tiszteletbeli ezredes az éllövészek századában, vagy mint fővédnöke a Powell River-i ír dudás zenekarnak.

Mint az ír dudások védnöke, 1939-ben megvette részükre a teljes egyenruhakészletet és az összes zeneszerszámot. Az ATHENIA nevű hajót, amivel az ír dudások összes felszerelését hozták, a németek elsüllyesztették, és a zenekar mindent elveszített. Az elvesztett felszerelés helyett Harold újat vásárolt.

Harold üzleti tevékenysége sohasem árnyékolta be családi életét és baráti kapcsolatait. Feleségével, Francis Burovessel együtt, híresek voltak vendégszeretetükről Vancouverben. A vancouveri újságok a következőképpen emlékeztek meg elhunytja után:

Harold Foley, kedves, finom és bőkezű nemes ember volt, aki könnyen szerzett barátokat és nem könnyen hagyta el őket. Mindig azt kereste, hogyan segíthet másokon késedelem nélkül és anélkül, hogy dicséretet, vagy hálát várt volna érte.

Az alatt az idő alatt, amíg ő volt a feje a Powell River Vállalatnak, új, modern gépeket vezetett be a papíriparba, különböző társadalmi és egészségügyi szervezeteket létesített a vállalat dolgozói számára. Számítalan kitüntetés tulajdonosa volt, többek között: Human Relation Award of the Canadian Council of Christians and Jews, Honorary doctorat from the University of Vancouver and Halifax.

(The Vancouver Sun, 1974. március 22.)

Hogy mi volt az igazi terve Haroldnak és Joe-nak a soproni erdőmérnöki fakultás támogatásával, nem lehet reálisan megindokolni. Azt meg lehet állapítani, hogy az anyagi segítség gyors és önzetlen válasz volt a kanadai szövetségi kormány javaslatára a fakultással kapcsolatosan.

A Sinclair miniszterrel való tárgyalás után Fred McNeil vállalati sajtófőnök és G. S. Allen dékán megbízást kaptak Foleytól, hogy menjenek Ausztriába és beszéljék meg Roller dékánal, a diákok vezetőivel és a többiekkel az egész csoport Kanadába való jövetelét, először a brit columbiai Abbotsfordba, majd később autóbuszokon Powell Riverbe.

A békevonat egy hideg téli napon érkezett a brit columbiai Matsqui hideg, kopár repülőterére a légierők öreg barakkjaihoz, ahol a csoport elszállásolása volt tervezve. A lakosok a lehető legszívélyesebben próbáltak „IS-TEN HOZOTT” köszöntést mondani az otthon kereső magyaroknak. Harold összehívta az idősebb tanárokat, a politikai és üzleti élet embereit, akik a fogadásban részt vettek és megbeszélték a lehetőségeket a soproniak megsegítésére az elkövetkezendő időkben.

Egy későbbi találkozás alkalmával Foley otthonában a meghívott soproniak elmondták a megpróbáltatásokat, amit a magyarok a kommunistáktól elszenvedtek, a forradalom alatti könyörtelen támadásokat és utcai harcokat. Beszélgetés folyt a tanárok és diákok közvetlen kapcsolatáról, ami tradicionális volt a soproni egyetemen és különbözött a kanadai egyetemek szokásaitól. A soproniak kifejezték, hogy együtt akarnak maradni, amíg minden hallgató végezni fog, hogy magyarul tanulhassanak, és fokozatosan szeretnék bevezetni az ő erdőművelési módszereiket a kanadai erdőgazdálkodás gyakorlatába. Kanadai részről ezt az elhatározást szívesen fogadták, és reményüknek adtak kifejezést, hogy ez sikerül. A Powell River Papírgyár 1959-ben Foley vezetése alatt a világ legnagyobb teljesítményű papírgyára lett, 530 000 tonna papírpépet gyártottak évente. A papírgyár ez időben kezdett tovább bővülni és modernizálódni. – A tökéletesen felszerelt munkásbarakk 1957-ben üresen állt, és elérhető volt a soproniak számára. Az akkori körülmények lehetővé tették tehát, hogy a soproniak a barakképületeket teljes felszerelésükkel használni tudták, ott folytathatták tanulmányaikat, és közvetlen tapasztalatokat szerezhettek a fejlődő papírgyártásról.

Powell River 130 km-re fekszik Vancouvertől a tengerparton, a kisváros lakói a papírgyár alkalmazottai. Minden előkészület megtörtént a soproniak befogadására – élelmiszereket szereztek be, főzési lehetőséget biztosítottak, mosodát állítottak fel, és minden egyebet elrendeztek a normális élet elkezdésére. A Foley testvérek, mindenről intézkedtek, és kellemesen meg voltak lepve, amikor látták, hogy a soproniak milyen gyorsan kialakították mindennapi életük folyását, tanulásukat a tábori élet adott körülményeiben. A soproniak a szövetségi kormány által adott emigrációs segílyt szabadon hasz-

nálhatták fel; többen használt autót vettek. A diákok a közeli erdőkben végezhatték a tanulmányaikhoz szükséges gyakorlataikat. A négy hónapos időszakban, egy erdőművelési tervet készítettek a helyi erdőkről, és mintaként a papírgyár vezetőségének ajánlották fel azt. – Az oktatás magyarul folyt. Külső előadók ismertették a kanadai erdőgazdasági módszereket, amik nagyban különböztek a magyarországi módszerektől. A látottak és hallottak alapján azt a véleményt alakították ki magukban, hogy a kanadai erdőkben nagy fapocsékolás folyik, és az erdőrendezési elveket a kanadai erdészek nem ismerik. A megbeszélések alkalmával ennek sokszor adtak hangot.

A soproni fakultás együtt maradt az egyetem őszi megnyitásáig, amikor az egész csoport Vancouverbe költözött, és ott Roller dékán vezetése alatt a diákok tanulmányaikat tovább folytathatták.

Harminc év után nehéz kutatni, hogy ki és mi volt a legfontosabb tényezője ezeknek az eseményeknek. Azoknak, akik közelről szemléltek az eseményeket, az volt a véleményük, hogy a Foley testvérek életfilozófiája nyitotta meg a siker útját, és ez esetben Harold közvetlen közreműködése volt a kulcs. Nagy szerencse volt, hogy ezt a fontos egyetemi ügyet ez a megfontolt cselekvésű ember vette kézbe.

Amikor a soproni fakultás megkezdte mindennapi rendszeres munkáját, Foley kinevezte Vince Forbest a tábor vezetőjévé, a kapcsolatok fenntartására közte és a soproniak között. Joe Foley sokat segített a tanárokon és diákokon. Szoros kapcsolatot épített ki velük, ami napjainkig fennmaradt.

Miközben ezt a megemlékezést írom az 1956–57-es időkről, keresem az indoklást, hogy különösen Harold Foley, de mások is miért segítették a soproniakat. Harold bizonyára arra gondolt, hogy számos európai gondolat megvalósítása a kanadai erdőgazdálkodásban javítani fogja az abban az időben észrevehetően felelőtlen és gondatlan kanadai gyakorlatot. Volt, aki azt várta, hogy a jól képzett emigráltak jó példát fognak mutatni a kanadaiaknak életmódjukkal és erős szakmai szeretetükkel, ami képessé teszi őket arra, hogy értékes tagjává váljanak a kanadai társadalomnak. De közelebbről nézve az eseményeket látható, hogy kanadai részről ez nem történt meg úgy, ahogy remélni lehetett. Harold igazságtalanságokat látott a soproniak iránt, ami láthatóan elkeseredést szült sokakban. James Sinclair, Joe Foley és Norman MacKenzie számos lelkes elismerés közvetítői voltak. Harold érdeme volt, hogy a soproniakban jó képességű és magas szakmai érdekelt-ségű embereket vezetett célhoz, akik magukkal vitték a tőle öröklött lelkesedésüket, hogy javítsák mindenütt, ahol lehet, azt, ami rossz.

A SOPRONI ERDÉSZEK EMLÉKEZETE

²Dr. G. C. Andrew

Bármennyire is mélységesen sajnáltam a brutális okokat, ami a Soproni Erdőmérnöki Egyetem tanárait és diákjait szülőföldjük elhagyására kényszerítették, be kell vallanom, hogy úgy tekintettem Kanadába való bevándorlásukra, különösen Brit Columbiába, mint a legjobb és legkifizetődőbb letelepedőkre, amit Kanada a bevándorlók által elérhetett.

Elsősorban, szeretném üdvözölni azok bátorságát és kitartását, akik vállalták a felelősséget és idejöttek. Elismerésemet fejezem ki az együttes vezetőségének és Roller dékánnak, hogy folytatta azokat a tárgyalásokat, ami bevándorlásukat eredményezte. Ezek után szeretném elismerni azok elgondolását és humanitását, akik a soproniak szíveslátását előkészítették. Pickersgill és Sinclair miniszter urak nevét említem először, akik a kanadai szövetségi kormány nevében cselekedtek; Harold és Joe Foley, akik felismerték a soproniak szerepét Brit Columbia faiparában, és rendelkezésükre bocsátották a Powell River vállalat táborhelyét, annak minden felszerelésével együtt a letelepedés kezdeti időszakában.

Norman MacKenzie, egyetemünk akkori elnöke, öreg főnökünk, sohasem mulasztotta el elfogadni azt a lehetőséget, ami ígéretesnek látszott az egyetem tanulmányi és társadalmi vonatkozásában. Talán mivel pénzügyileg szerény, takarékos skót protestáns környezetben nőtt fel, nem idegenkedett az egyetem tulajdonát képező volt katonai és légierők olcsó barakkjaiban később az egyetem vendégszeretetét megosztani. Abban az időben nagyon hasznosnak és megfelelőnek találtuk ezeket a házakat, amiket a soproni családok bizonyára jól tudtak használni addig, amíg nem kaptak jobb elhelyezést. – Amikor Dr. MacKenzie helyettese voltam, módomban volt közelről szemlélni az események oktatási és kulturális fejlődését a soproni fakultás életében. Csodálattal és tisztelettel adózom annak a két személynek, akik véleményem szerint a legnagyobb mértékben osztoztak a felelősségben.

Egyikük volt Roller Kálmán a soproni fakultás, a másik George Allen a U. B. C. erdészeti fakultás dékánja.

Roller dékán gondoskodása a tanárok és diákok jóléte érdekében különösen addig, amíg az angol nyelvi nehézségekkel küzdöttek, jól volt összehangolva Allen dékán részvételével, türelmével és jóakarásával. Ők ketten küzdöttek az egyetemi adottságok elégtelenségével, és áthidalták a soproni és a U. B. C. fakultásának tanrendi bonyolultságát, az állandóan felmerülő

² Dr. G. C. Andrew volt az egyetem elnökhelyettese 1957–1961-ig, abban az időszakban, amikor a Sopron Divisio az egyetem kötelékében működött.

pénzügyi nehézségeket. Mindezek ellenére, a kaland jól végződött nemcsak az egyének örömeire, de a brit columbiai erdőipar hasznára, sőt Kanada kulturális gazdagítására is.

SELMEC TÖRTÉNETI TÁVLATBAN

Dr. G. S. Allen

Ma azért jöttünk össze, hogy méltóképpen megünnepeljük a soproni Erdészeti Egyetem alapításának 150 éves évfordulóját. Ennek az Egyetemnek az alapítása Selmecen történt, majd működése folytatódott Sopronban, és most az erdészeti fakultás egy részlege Vancouverben működik.

Ennek az évfordulónak azért van jelentősége, mert párhuzamot von az észak-amerikai kontinensen alapított erdészeti főiskolák kezdetével. Az Egyesült Államokban az első erdészeti iskolát 1898-ban alapították. Kanadában az erdészeti oktatást 1907-ben kezdték meg Torontóban, a vancouveri egyetemen 1922-ben jött létre a jelenlegi erdészeti fakultásunk.

Általában a XVIII. század előtt Észak-Amerikában az erdőket úgy kezelték, mint vadászterületet. Az erdészek munkája abból állt, amit két-háromévi erdészeti szakmai tárgy ismertetése után a gyakorlatban végezni tudtak. Megtanulták a vadászkutyák idomítását, a vadlovak szelídítését, csapdák alkalmazását és így tovább. Később az erdészek oktatása erdeik megismerésére és kezelésére terjedt ki, az úgynevezett mester erdész iskolákban, olyan kiváló tanárokkal, mint Zanthier, Hartig és Cotta. Ezeknek a tanároknak az iskoláiból fejlődtek ki fokozatosan az állami erdészeti oktatási intézmények. A selmeci erdészeti iskola egyike volt ezeknek az intézményeknek Európában, amit csak néhány tanintézet, többek között Tharandt, München és Stockholm előzött meg.

Érdekes talán megjegyezni, hogy Darwin könyve a fajok eredetéről a selmeci erdészeti főiskola 50. születésnapján lett kiadva. A fakultás 30 éves volt, amikor Schleiden és Schwan kidolgozta a növényi sejtekkel foglalkozó tudományt, és 60 éves volt Kanada államszövetséggé alakulása idejében, ugyanakkor, amikor Mendel nyilvánosságra hozta történelmi tanulmányaiiban a növényi genetika alaptételeit. Abban az évben, amikor a selmeci főiskola megkezdte az erdészeti tudományok oktatását, Cotta Henrich 46, Hartig Lajos 45, Hundeshagen 26 éves volt. Ezek az erdészelődök alapították meg az erdészet igazi tudományát. Ezek a tudományok fokozatosan fejlődtek, később a matematikai számításokat is belevették az erdészeti oktatásba, és kifejlesztették a fanövekedés, fatömegbecslés, erdőleltározás, felmérés és munkatervek elkészítésének a tantárgyait. Az erdészeti tudományok biológiai fejlődése vezetett azután az erdőművelési gyakorlat szaksze-

rú alkalmazására. Hartig 1848-ban adta ki azt a könyvét, ami a fásnövények fiziológiáját és anatómiáját ismertette. Heyer 1856-ban írta meg a fény hatását a fákra és a fák magassági és vastagsági növekedésére. A fentiekből megállapítható, hogy a Selmeci Erdészeti Főiskola jelentősége az erdészeti tudományok terjesztésében szorosan összefüggött az európai gyakorlati és tudományos kutatás fejlődésével. A következő időkben ezt a fejlődést még tovább fokozta a növénybiológia és talajismeretek tudományos kutatása és az új ismeretek gyakorlatban való felhasználása. Ennek a fejlődésnek különösen Európában volt jelentősége, ahol az erdészeti tudományok születésének bölcsője ringott. Rójuk le hát elismerésünket a Selmec-Soproni Erdészeti Fakultásnak ezen az évfordulón, és emlékezzünk meg arról, hogy milyen nagy szerepet játszott az itt levő fakultás részleg elődje az erdészeti tudományok fejlesztésében és terjesztésében az elmúlt 150 évben.

ÜZENET A SOPRONIAKNAK...

N. A. M. MacKenzie

Dr. MacKenzie volt a U. B. C. elnöke azokban az években, amikor az egyetem tagjai voltunk. Üzenetét személyesen mondta el 150 éves évfordulónkon, amit 1959. március 19-én ünnepeltünk.

Történelmi bizonyosság, hogy az egyetem Nyugaton mindig otthona és szentélye volt azoknak, akiknek semmi sem volt drágább életükben, mint a szabadság és a szabadságeszme keresésének kiváltsága. Néha, mi engedékenyek vagyunk és elfelejtjük, hogy ezt a kiváltságot nem könnyű elnyerni, és sok fájdalmas és véres eseményt sorol fel a történelem, amikor tudósok, intellektüelek kibírták a legkülönbözőbb fizikai és lelki gyötrődést, hogy megtarthassák ideológiájukat, amit jónak és igaznak tartottak. Az a történet, ami elmondja, hogy hogyan találtak a Soproni Fakultás tanárai és diákjai ilyen szentélyt a vancouveri Brit Columbiái Egyetemen, egyike azoknak az eseményeknek, amit meg kell örökíteni. Ez az okmánya és feljegyzése annak, amit azok a bátor és határozott jellemű férfiak és nők, saját elhatározásukból tettek, hogy személyes szabadságukat megőrizhessék. 1956 novemberében, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a magyar szabadságharcosok országukban nem képesek tovább ellenállni a letipró, nagyszámú ellenséges erőnek, a Soproni Egyetem erdészeti fakultásának számos tagja Ausztriába menekült. Megszámlálhatatlan nehézséggel kellett akkor szembenézniük. A lakásszerzés és otthonalapítás nehézségein kívül, amikor Kanadába érkeztek, sokkal nagyobb problémát jelentett véglegesen letelepedni egy idegen országban, megtanulni az új nyelvet, hozzászokni az újszerű életstílushoz és társadalmi szokásokhoz. Szerencsére ezek a problémák nagy részben hamar

megoldódtak, és azok a férfiak és nők, akik otthontalanul és barátok nélkül jöttek ide, hamarosan új életet építettek ki maguknak országunkban. – Maguk mögött hagyták otthonukat és barátaikat, javaikat, reményeiket és álmaikat. De mindegyikük fel akarta cserélni azt a kényelmet és biztonságot, amit egy diktatórikus rendszer kínált nekik, egy ismeretlen és bizonytalan jövővel a szabadság földjén. A Kanadai Erdészeti Fakultás segítségével és bátorításával Brit Columbiába jöttek. 1957 márciusában a Soproni Erdészeti Egyetem fakultása megalakult Kanadában, és megkezdte a tanítást, amit már 150 éve, töretlenül folytatott saját hazájában, az erdészeti tudományok fejlesztésére.

Nekem, mint a Brit Columbiái Egyetem elnökének, nagy kiváltság és megtiszteltetés, hogy Roller dékánnal együtt dolgozhatom, az ő kollégáiért és diákjaikért. A 150 éves évforduló ünneplése alkalmából küldöm Önöknek a legjobb kívánságaimat, hogy elérjék sikereiket és boldogságukat az új hazában.

Az adakozók listája:

Tanárok és öregdiákok:

Apt Kamill, Dr. Bajzák Dénes, Bakos Tibor, Dr. Balatinecz János, Baraksó János, Báthy István, Dr. Bella Imre, Benkő Géza, Bölecz Béla, Dr. Csapó Imre, Csizmadia Ferenc, Csizmazia József, Füstös Árpád, Dr. Grátzer Miklós, Hahn Fülöp, Hirczy Béla, Homoky István, Horváth Sándor, Horváth-Czillinger Emil, Huszár Károly, Jandó Tibor, Jákoj Endre, Józsa József, Kapusztá József, Kiss Gyula, Kiss János, Klíma Imre, Kocsis Tibor, Koczó Mihály, Komlóssy József, Kondor György, Dr. Korán Zoltán, Kováts István, Kováts Miklós, Krajczár Ernő, Kurucz János, Dr. Leskó György és felesége Anna, Dr. Magasi László, Markó Imre, N.A. (névtelen adakozó), Németh József, Németh Lajos, Péch Gyula, Pintér László, Porpáczy Lehel, Nyers Ferenc, Ocskó István, Dr. Ötvös Imre, Puskás László, Rab Rudolf, Rónay Sándor, Dr. Safranyik László, Dr. Sivák Béla, Spándli Imre, Dr. Szablya János, Szalamin Gábor, Szalkai András és felesége Eszter, Szamosi Gábor, Szy Ferenc, Tolnai István, Tóth Géza, Váradi Béla és felesége Mária, Varga Pál, Vass Ferenc, Viszlai János és felesége Éva.

A Soproni Csoport rokonai, barátok és ismerősök:

Ambach Mihály, Fodor Gyula, Fodor Ágnes, Kiss-Tóth Jánosné, Kuppán Árpád, Roller István, Ifj. Roller Kálmán, Szabó Imre, Szabó György, Vári Miklós, Vlaszaty Ödön.

Pártfogók és hivatalos szervezetek:

Barátossy Gábor, a Magyar Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatala Elnöke,
Lawrence Pedersen, a Brit Columbia Erdészeti Minisztériuma főtanácsosa,
Michael Apsey, a Brit Columbia Erdészeti Minisztériuma volt miniszterhelyettese,
Viktóriai Magyar Társaskör.

TARTALOM

Az író előszava	5
Az író előszava a második kiadáshoz	9
A Könyvkiadó Bizottság bevezetője	11
I. Az Erdőmérnöki Főiskola rövid története 1956-ig	13
II. Forradalmi mozgalmak Sopronban	24
III. Ausztria, az első állomás	42
IV. Levelezés az otthoniakkal	61
V. A forradalom külföldi visszhangja	74
VI. A megoldott gordiuszi csomó	95
VII. Utazás Ausztriából Kanadába	116
VIII. A Sopron Divisio	135
IX. Demonstrációk, tiltakozások	161
X. A kivándorlás értékelése, az eredmény felmérése	173
XI. A Divisio oktatási és személyi adminisztrációja	193
XII. Történelmi tevékenység 1961-től 2000-ig, emlékeztető események 1961 után	205
XIII. Gaudeamus igitur és nekrológ	219
XIV. A műszakiak története	230